STATEN VAN CURAÇAO
ZITTING 2017– 2018–

MEMORIE VAN TOELICHTING OP DE BEGROTING VAN CURACAO VOOR HET DIENSTJAAR 2018

STATEN VAN CURAÇAO
ZITTING 2017 – 2018 -

LANDSVERORDENING tot vaststelling van de begroting van Curaçao voor het dienstjaar 2018

Memorie van Toelichting

No. 3

MEMORIE VAN TOELICHTING

BEGROTING VOOR HET DIENSTJAAR 2018

INHOUDSOPGAVE

pagina

ALGEMENE BESCHOUWINGEN

0. INLEIDING 2

REACTIE OP ADVIES RAAD VAN ADVIES 4

REACTIE OP ADVIES COLLEGE FINANCIEEL TOEZICHT CURAÇAO EN SINT MAARTEN 54

I. ALGEMENE BESCHOUWING PER HOOFDSTUK

STAATSORGANEN EN OVERIGE ALGEMENE ORGANEN 61

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN 80

MINISTERIE VAN BESTUUR, PLANNING EN DIENSTVERLENING 111

MINISTERIE VAN JUSTITIE 122

MINISTERIE VAN VERKEER, VERVOER EN RUIMTELIJKE PLANNING 150

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ONTWIKKELING 184

MINISTERIE VAN ONDERWIJS, WETENSCHAP, CULTUUR EN SPORT 211

MINISTERIE VAN SOCIALE ONTWIKKELING, ARBEID EN WELZIJN 247

MINISTERIE VAN GEZONDHEID, MILIEU EN NATUUR 283

MINISTERIE VAN FINANCIËN 313

NOTA VAN FINANCIËN

0.	INLEIDING	2
I.	FINANCIEEL-ECONOMISCHE INKADERING	4
II.	NOTA VAN FINANCIËN BEGROTING 2018	17
III.	BEGROTINGSUITGAVEN PER HOOFDSTUK	64
	TOELICHTING ARTIKEL 2	80
	BIJLAGE	82

INHOUDSOPGAVE TABELLEN

Pagina

I. FINANCIEEL-ECONOMISCHE INKADERING

Tabel 1. Economische groei 6

Tabel 2. Inflatie (CPI) 9

Tabel 3. Financiën publieke sector- relevant te saneren saldo 14

II. NOTA VAN FINANCIËN Begroting 2018

Tabel 1a. Recapitulatie 17

Tabel 1b. Recapitulatie gewone dienst (inclusief brutering sociale zekerheid) 19

Tabel 1c. Specificatie sociale zekerheid 20

Tabel 1d. Mutaties op saldo gewone dienst 21

Tabel 1e. Recapitulatie gewone dienst (exclusief brutering sociale zekerheden) 21

Tabel 2. Recapitulatie 21

Tabel 3. Economische grootheden 22

Tabel 4. Gewone Dienst 24

Tabel 5. Collectieve kosten: Belastingopbrengsten en Sociale premies 27

Tabel 6. Overige directe belastingopbrengsten 33

Tabel 7. Accijnzen 37

Tabel 8. Overige opbrengsten 39

Tabel 9. Personeelsindicatoren 43

Tabel 10. Personeelsaantallen 46

Tabel 11. Overdrachten 49

Tabel 12. Sociale zekerheid 50

Tabel 13. Specificatie sociale fondsen 51

Tabel 14. Kapitaaldienst 57

Tabel 15. Financieringsruimte 58

Tabel 16. Schuldpositie 60

Tabel 17. Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst 61

Tabel 18. Beleidsdoelen Investeringen 61

III. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk

Tabel 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk 64

Tabel 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk 67

Tabel 3. Gewonde dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie 69

Tabel 4. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst 69

Tabel 5. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie 70

Tabel 6. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie 70

Tabel 7. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst 71

Tabel 8. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie 71

Tabel 9. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk 72

Tabel 10. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk 73

Tabel 11. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie 74

Tabel 12. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst 74

Tabel 13. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie 75

Tabel 14. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst 75

Tabel 15. Aantal Politie per inwoner 76

Tabel 16. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van het BBP 76

Tabel 17. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van totale overheidsuitgaven 76

Tabel 18. Overzicht collectieve lastendruk: betaalde belastingen en premies in % van het BBP 76

Tabel 19. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP 77

Tabel 20. Verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat en de belastingbaten 78

Tabel 21. Publieke uitgaven Volksgezondheid in percentage van het BBP 78

INHOUDSOPGAVE GRAFIEKEN

Pagina

I. FINANCIEEL-ECONOMISCHE INKADERING

Grafiek 1. West Texas Intermediate Spot Prijs 8

Grafiek 2. Pledging rate Centrale Bank 16

II. NOTA VAN FINANCIËN Begroting 2018

Grafiek 1. Primair en globaal saldo in procenten van het BBP 23

Grafiek 2. Financiële norm Gewone dienst 25

Grafiek 3. Opbrengsten 26

Grafiek 4. Belastingopbrengsten 28

Grafiek 5. Directe belastingen 29

Grafiek 6. Loon- en inkomstenbelasting 30

Grafiek 7. Winstbelasting 31

Grafiek 8. Overdrachtsbelasting 33

Grafiek 9. Indirecte belastingen 34

Grafiek 10. Omzetbelasting 35

Grafiek 11. Invoerrechten 36

Grafiek 12. Bijzondere invoerrechten op benzine 37

Grafiek 13. Lasten 42

Grafiek 14. Ontwikkeling Beloning van personeel 43

Grafiek 15. Bezoldiging overheidspersoneel eind maart 2017 44

Grafiek 16. Leeftijdsstructuur overheidspersoneel eind mei 2017 45

Grafiek 17. Aantal dienstjaren overheidspersoneel eind maart 2017 45

Grafiek 18. Rentelasten 47

Grafiek 19. Reserveringen 56

Grafiek 20. Financiële norm Kapitaaldienst: rentelastnorm 58

Grafiek 21. Vervalschema schulden 59

Grafiek 22. Schuldpositie en schuldquote 60

III. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk

Grafiek 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk 66

Grafiek 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk 67

Grafiek 3. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk 72

Grafiek 4. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk 73

Grafiek 5. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP 77

Grafiek 6. Verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat en de belastingbaten 78

ALGEMENE BESCHOUWING 2018

Inleiding

Curaçao is een land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. De visie van Curaçao is in het licht van de staatkundige verandering geformuleerd: “In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur, met een hoge leefkwaliteit, duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert om het beste uit zichzelf te halen.”

De kernwaarden voor ‘goed bestuur’ zijn transparantie, verantwoordelijkheid, kwaliteit, inclusiviteit, integriteit, betrouwbaarheid, duurzaamheid en samenwerking. Tezamen zullen deze waarden het bestuur kenmerken met als resultaat een hoge leefkwaliteit, ontwikkelingskansen voor alle burgers en een gezond sociaaleconomisch klimaat. Dat typeert de totale opgave, zowel voor bestuurders, ambtenaren, maatschappelijk middenveld als - niet in de laatste plaats - alle betrokken burgers, bedrijven en instellingen.

De begroting is het belangrijkste beleidsdocument van het land, aangezien het een weergave is van een integraal afwegingsproces, met de allocatie van de schaarse algemene middelen als afgeleide. De begroting dient een volledig en getrouw beeld te geven van het beleid voor het begrotingsjaar en daaropvolgende jaren. Dat wil zeggen, dat de begroting een integrale financiële vertaling moet zijn van het beleid voor het begrotingsjaar en de daarop volgende jaren. Daarnaast moet de begroting realistisch zijn, wat betekent dat de begroting volledig moet zijn en dat de voorgenomen uitgaven dienen aan te sluiten op de financiering, waarbij voldaan moet worden aan de financiële normen. Ook moet de begroting goed onderbouwd zijn en inzicht verschaffen in de toekomstige ontwikkeling van de overheidsfinanciën.

In dat licht wordt ernaar gestreefd de inzichtelijkheid van de begroting te bevorderen en de analytische onderbouwing op het financieel economische vlak te versterken.

De Landsverordening comptabiliteit 2010, artikel 36, bepaalt dat de begroting van Curaçao, uiterlijk de tweede dinsdag van september van het jaar voorafgaande aan het jaar waarvoor de begroting strekt ter goedkeuring bij de Staten moet zijn ingediend. Verder geeft de Landsverordening comptabiliteit 2010 dat elke minister respectievelijk

voorzitter van een staatsorgaan jaarlijks uiterlijk op 1 mei ramingen indient, voor elk onderdeel van de landsadministratie waarover het beheer wordt gevoerd, bij de minister van Financiën. Met andere woorden al vroeg in het jaar moet de ontwerpbegroting gereed zijn. In verband met de regeringswisseling van begin juni jongstleden op grond van de in april dit jaar gehouden verkiezingen, is het niet haalbaar om het beleid van het nieuwe kabinet vooralsnog in de begroting 2018 te verwerken. Daarom wordt de basis van de begroting 2017 als uitgangspunt gehanteerd. Het nieuwe regeerakkoord of -programma zal in een Nota van Wijziging verwerkt moeten worden.

In de Ontwerpbegroting 2018 is de meerjarenbegroting, alsook van outputbegrotingen verder aangescherpt en uitgebouwd. Het betreft wel een groeiproces. Dit is een ingrijpend groeiproces en zal daarom in fasen geïmplementeerd worden.
Het is het nog niet alle ministeries gelukt om het nieuwe formaat (volledig) van de verantwoorde beleidsbegroting in te vullen. Er zal getracht worden om het nieuwe formaat voor alle ministeries in de Nota van Wijziging toe te passen.

De Verantwoorde Beleidsbegroting is een belangrijk instrument in het beheersen van de overheidsfinanciën, daar het de efficiënte allocatie van de schaarse algemene middelen bevordert, onder andere door een scherpere prioriteitenstelling. Het schept namelijk duidelijkheid in het beleid dan wel de beleidsprioriteiten en de bestedingen alsook inspanningen op de afzonderlijke terreinen en producten.

Nadat bovenstaande processen zijn geconsolideerd, zullen de meerjarenbegrotingen in de toekomst, meer dan nu dat het geval is, inzicht moeten verschaffen in de meerjarige financiële consequenties van beslissingen, zodat incidentele en structurele elementen kunnen worden onderscheiden en uitgelicht.

Er zijn stappen gezet naar integraal werken en interministeriële afstemming om te komen tot ministerie overstijgende resultaten en impacts. Samenwerking tussen ministeries en een integrale aanpak zijn noodzakelijk om significante collectieve resultaten te kunnen bereiken voor de gemeenschap. Dit levert een basis om

uiteindelijk keuzes te kunnen maken om de doelstellingen van de regering te kunnen behalen binnen het uitgangspunt van algehele budgetneutraliteit. Beleidsonderwerpen op het gebied van veiligheid, economische groei en jeugd zijn (interministerieel) voorbereid en klaar voor afstemming. In het regeerprogramma en nota van wijziging zullen de beleidsprioriteiten van de huidige regering tot uiting gebracht worden.

Advies Raad van Advies

De Raad van Advies heeft bij brief van 28 augustus 2017, met nummer RvA no. RA/19-17-LV, advies uitgebracht over het onderhavige ontwerp. Hieronder wordt op dit advies ingegaan. Hierbij wordt de structuur van dat advies aangehouden.

I. Algemene opmerkingen

1. De Begroting voor het dienstjaar 2018 als autorisatie-, sturings- en beleidsinstrument

Uit de brief van 7 juli 2017 (zaaknummer 2017/022679) van de Sectordirecteur Financieel Beleid en Begrotingsbeheer blijkt dat de informatie c.q. gegevens die door de ministeries zijn verstrekt niet tijdig aan het Ministerie van Financiën zijn aangeleverd. Volgens voornoemde brief heeft het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening en een aantal staatsorganen per 1 mei 2017 ook geen verantwoorde beleidsbegroting ingediend. In de Algemene Beschouwingen van de memorie van toelichting behorende bij de onderhavige ontwerplandsverordening (hierna: Algemene Beschouwingen) zijn verder de programma- en apparaatskosten niet altijd in de daartoe bestemde kolom ingevuld. Tevens constateert de Raad van Advies dat in het algemeen in de tabellen, opgenomen in de Algemene Beschouwingen, verschillende cijfers ontbreken.
Voorts wordt in voornoemde brief verwezen naar het door het Ministerie van Financiën vastgestelde nieuwe formaat Verantwoorde Beleidsbegroting waarmee beoogd wordt de koppeling van beleid en middelen (ook meerjarig) verder technisch te verbeteren. In deze brief wordt aangegeven, dat het niet alle ministeries gelukt is om het nieuwe formaat (volledig) in te vullen. Mede om deze reden zijn volgens de Raad van Advies bij veel ministeries de vastgestelde doelen en de middelen om deze te bereiken niet

conform voornoemd formaat concreet genoeg volgens het SMART-principe geformuleerd en uitgewerkt. Hierdoor kan het achteraf evalueren van het gevoerde beleid moeilijk dan wel niet plaatsvinden. Zie bijvoorbeeld het hoofdstuk “Ministerie van Economische Ontwikkeling”, pagina 152, tabel “4. Ontwikkelen en implementeren van een duurzaam economisch beleid”. Bedoelde evaluaties zijn belangrijk omdat het een aanzet of referentiekader kan zijn voor het beleid voor het volgend dienstjaar. Door deze evaluaties zullen de Staten beter in staat zijn hun controlerende taak effectiever en efficiënter uit te voeren.
Het bovenstaande maakt de begroting gebrekkig. Er wordt in mindere mate voldaan aan het vereiste zoals geformuleerd in de artikelen 2 en 14 van de Landsverordening comptabiliteit 2010. Dit verzwakt naar het oordeel van de Raad van Advies mede de autorisatie-, sturings- en beleidsfunctie van de begroting als een afgeleide van het budgetrecht van de Staten. Immers, de onderhavige ontwerpbegroting voor het dienstjaar 2018 (hierna: ontwerpbegroting 2018) zal in de verantwoordingsfase geen adequaat hulpmiddel zijn voor een algehele evaluatie die ten grondslag ligt aan het afleggen van verantwoording.

Gezien het beeld dat de aangeboden ontwerpbegroting 2018 vertoont kan naar het oordeel van de Raad van Advies geconcludeerd worden dat de kwaliteit daarvan in vergelijking met het voorgaande jaar duidelijk achteruit is gegaan.
De Raad van Advies adviseert de regering om deze reden zoveel mogelijk de ontwerpbegroting 2018 en de toelichting daarop aan te passen en te versterken waardoor een kwalitatief goede (ontwerp)begroting gepresenteerd kan worden die beter aan voornoemde functies kan voldoen. In dit kader acht de Raad van Advies het versterken van de financiële functies bij de ministeries mede van belang en wordt de regering derhalve geadviseerd ter realisering van deze versterking met voortvarendheid het nodige te doen. Ook wordt geadviseerd in verband met de transparantie en kenbaarheid van het beleid, voor het project “Verantwoord beleidsbegroting” middelen beschikbaar te blijven stellen om gedegen voorlichting ter zake te blijven geven aan zowel het ambtelijk apparaat als aan de Staten.

Door de verschillende regeringswisselingen van de afgelopen maanden was het niet mogelijk om het begrotingsvoorbereidingsproces zoals gepland te belopen. Januari van dit jaar is geopend met de voorbereiding van de 1ste suppletoire begroting 2017 ter incorporatie van het Regeerakkoord en Regeerprogramma van de in december 2016 aangetreden regering in de begroting 2017. De regeringswisseling heeft ook begin van dit jaar voor een enorme druk gezorgd op de bedrijfsvoering van het apparaat.
Hierdoor was het niet mogelijk om de voorgenomen verbeteringen van ontwerpbegroting 2018 geheel door te voeren. Er was weinig tijd voor de instructie aan de ministeries over het nieuwe formaat Verantwoorde Beleidsbegroting voor de technische verbetering van de koppeling van beleid en middelen (ook meerjarig).
Dit is ten laste van de kwaliteit gegaan.

De ontbrekende cijfers in de tabellen opgenomen in de Algemene Beschouwingen, heeft te maken met onvoldoende tijdsbesteding aan de sessies voor het invullen van het nieuwe formaat Verantwoorde Beleidsbegroting.

In de Nota van Wijziging zullen de nodige aanpassingen aangebracht worden teneinde een kwalitatief goede (ontwerp)begroting te presenteren die beter voldoet aan de autorisatie-, sturings- en beleidsfunctie van de begroting als een afgeleide van het budgetrecht van de Staten.

Met betrekking tot het versterken van de financiële functies bij de ministeries, zal nog dit jaar de werving opgestart worden voor de invulling van de nieuwe functies Internal Auditors (IA's) en Financiële directeuren (FD's). Er zal tevens meer Financial Controllers aangenomen worden. Het doel is om per januari 2018 Internal Auditors in dienst te hebben. Het streven is om begin van het jaar ook Financiëel directeuren "in place" te hebben.
Conform het advies van de Raad van Advies is het de bedoeling om voor het project “Verantwoord beleidsbegroting” middelen beschikbaar te blijven stellen om gedegen voorlichting ter zake te blijven geven aan zowel het ambtelijk apparaat als aan de Staten.

2. Een beleidsarme begroting

a. Beleidsvoornemens van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

In de eerder genoemde brief van 7 juli 2017 stelt de Sectordirecteur Financieel Beleid en Begrotingsbeheer van het Ministerie van Financiën dat de Begroting voor het dienstjaar 2017 (hierna: Begroting 2017) als basis heeft gediend voor de ontwerpbegroting 2018. Immers, in verband met de regeringswisseling begin juni 2017 is het volgens bedoelde sectordirecteur niet haalbaar om in de ontwerpbegroting 2018 de beleidsvoornemens van het nieuwe kabinet te verwerken. De Raad van Advies van Ministers is op 22 juli 2017 hiermee akkoord gegaan.

Volgens voornoemde brief heeft het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening niet een verantwoorde beleidsbegroting ingediend en ontbreekt in de Algemene Beschouwingen daarom een onderdeel over genoemd ministerie. De Raad van Advies constateert echter dat in de Algemene Beschouwingen wel een hoofdstuk is opgenomen over genoemd ministerie.

De Raad van Advies verzoekt aan de regering in de memorie van toelichting aan te geven aan de hand van welke gegevens het hoofdstuk "Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening" van de Algemene Beschouwingen is opgesteld.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Ontbrekende beleidsvoornemens van organisaties

In de Algemene Beschouwingen ontbreekt een onderdeel over de Sociaal Economische Raad van Advies (hierna: SER) en de Raad van Advies voor de Rechtshandhaving.

Rekening houdende met het uitgangspunt dat de regering heeft gehanteerd bij het opstellen van de ontwerpbegroting 2018 adviseert de Raad van Advies de regering ook voor wat betreft de SER en de Raad van Advies voor de Rechtshandhaving alsnog een onderdeel in de Algemene Beschouwingen op te nemen in lijn met de uitgangspunten van de Begroting 2017.

De Raad voor de rechtshandhaving (de Raad) is een rechtspersoonlijkheid bezittend interlandelijk orgaan van Curaçao, Sint Maarten en Nederland (voor zover het betreft de BES-eilanden).
De Raad is belast met de algemene inspectie van de organisaties van de justitiële keten – met uitzondering van het Gemeenschappelijk Hof van Justitie – in Curaçao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius en Saba. De Raad kijkt daarbij naar de effectiviteit, de kwaliteit van de taakuitoefening en het beheer. Daarnaast is de Raad belast met de algemene inspectie van de kwaliteit en effectiviteit van de justitiële samenwerking tussen de landen.

3. In het vooruitzicht gestelde nota van wijziging

a. Inleiding

De Raad van Advies is overigens - in tegenstelling tot hetgeen in de hierboven aangehaalde brief wordt gesteld - van oordeel dat een regeringswisseling geen reden moet zijn om af te zien van het formuleren van nieuwe beleidsvoornemens. Elke regering dient er immers naar te streven om beleidsdoelen te bereiken en stelt aan de hand daarvan een begroting vast. Indien een nieuwe regering andere beleidsvoornemens heeft kan zij de begroting wijzigen om haar eigen beleidsvoornemens daarin te realiseren. In dit verband merkt de Raad van Advies op dat ook bij de aanbieding van de ontwerpbegroting voor het dienstjaar 2017 (hierna: ontwerpbegroting 2017)[1] voor advies aan de Raad van Advies de situatie zich heeft voorgedaan dat het (nieuw) beleid van de regering die uiteindelijk ten overstaan van de Staten zich daarover moet verantwoorden, niet daarin was verwerkt. Vanwege de aankomende verkiezingen van de Staten heeft de toenmalige zittende regering daartoe besloten. Ook de ontwerpbegroting 2017 is door de Raad van Advies aangemerkt als een beleidsarme begroting. De ontwikkelingen rondom de voorbereiding van ontwerpbegrotingen in de afgelopen periode dienen als verontrustend te worden beschouwd omdat deze ontwikkelingen een negatief effect zullen hebben op het

[1] Zie onderdeel “2. Een beleidsarme begroting, onder “I.”, van het advies over de ontwerpbegroting 2017 (zaaknummer 2016/028187) van 24 augustus 2017 (RvA no. RA/37-16-LV).

streven om een kwalitatief goede begroting te presenteren die als autorisatie-, sturings- en beleidsinstrument kan dienen.

De huidige regering heeft reeds vóór de aanbieding van de ontwerpbegroting 2018 een nota van wijziging in het vooruitzicht gesteld. Het is niet uitgesloten dat fundamentele wijzigingen bij nota van wijziging in de thans aan de Raad van Advies aangeboden ontwerpbegroting 2018 zal moeten worden aangebracht. Deze fundamentele wijzigingen houden in dat het ontwerp dat thans aangeboden wordt, na de wijzigingen compleet anders zal (kunnen) uitzien. De facto betreft het nu aangeboden ontwerp dus een ontwerpbegroting die inhoudelijk geen volledig beeld weergeeft van het door de regering voorgestane beleid voor het dienstjaar 2018.
De Raad van Advies adviseert de regering om bij het aanpassen van de ontwerpbegroting 2018 met de toelichting daarop rekening te houden met de in dit advies gemaakte opmerkingen, in het bijzonder met die in onderdelen 7 tot en met 11 onder "I. Algemene opmerkingen.

Zoals de regering heeft aangegeven zal in de nota van wijziging de regeerprogramma verwerkt worden. de regering zal rekening houden met het advies van de Raad van Advies.

b. <u>Vertaalslag nieuw beleid in de Begroting voor het dienstjaar 2018</u>

De regering is voornemens de begroting te vervolledigen middels een nota van wijziging. De ontwerpbegroting 2018 is sluitend. Echter zonder wijzigingen in de ontwerpbegroting 2018 biedt deze (ontwerp)begroting geen ruimte voor nieuw beleid. Dit laatste hangt samen met artikel 7, eerste lid, van de Landsverordening comptabiliteit 2010 en artikel 15 van de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten, waarin is bepaald dat de gewone dienst sluitend dient te zijn. Bij het eventueel verhogen van de uitgaven op de gewone dienst als gevolg van de vertaling van nieuw beleid daarin acht de Raad van Advies het niet waarschijnlijk dat in dat geval ook de inkomsten opwaarts kunnen worden aangepast onder de huidige omstandigheden. Daarnaast is de financiering van een hoger tekort op de kapitaaldienst, dan thans het geval is – rekening houdend met de rentelastnorm - wel

mogelijk. Echter, een hoger tekort op de kapitaaldienst stuwt de schuldquote en rentelasten verder omhoog. De toename van de rentelasten zal weer een negatief effect hebben op de uitgavenkant op de gewone dienst.
Gelet op het vorenstaande is het volgens de Raad van Advies imperatief dat bij het verwerken van het regeerprogramma van het huidige kabinet in de ontwerpbegroting 2018 middels een nota van wijziging, de regering afdoende prioriteert opdat nieuw beleid kan passen in het begrotingskader.
De Raad van Advies adviseert de regering bij de aanpassing van de ontwerpbegroting 2018 al dan niet middels nota van wijziging rekening te houden met het bovenstaande.

De regering zal het beleid van de regering inpassen binnen het begrotingskader.

De onderbouwing van de beleidsvoornemens

a. <u>Beleidsvoornemens, instrumenten en meetbare resultaten</u>
De Raad van Advies vraagt de bijzondere aandacht van de regering voor het duidelijker in beeld brengen van de beleidsvoornemens die in de Algemene Beschouwingen worden opgenomen. Dat betekent dat een beleidsvoornemen niet alleen duidelijk moet worden geformuleerd, maar dat ook aangegeven moet worden welke activiteiten zullen worden verricht om dat voornemen te verwezenlijken en welke meetbare resultaten gedurende en na het hele uitvoeringstraject worden verwacht. Daarnaast dienen de beleidsvoornemens gerelateerd te worden aan de begrote bedragen voor het betrokken dienstjaar of de daaropvolgende dienstjaren in de meerjarenbegroting en aan een tijdsplanning voor de realisering daarvan.
Zie in dat licht bijvoorbeeld het hoofdstuk “Staatsorganen en overige algemene organen”. In de Algemene Beschouwingen (pagina’s 14 tot en met 17 en pagina 22) wordt niet aangegeven welke de algemene en operationele doelstellingen alsmede de instrumenten en de budgettaire gevolgen van het beleid zijn ten aanzien van de Algemene Rekenkamer en van het rechtswezen. Zie ook het hoofdstuk “Ministerie van Algemene Zaken” waar de eerste twee algemene doelstellingen op pagina 27 overeenkomen met de operationele doelstellingen op pagina 31 van de Algemene Beschouwingen. Zie voorts het hoofdstuk “Ministerie van Economische Ontwikkeling”, onder “4. Ontwikkelen en implementeren van een duurzaam economisch beleid” waar

zowel de operationele doelstellingen alsook de te hanteren instrumenten te algemeen geformuleerd worden.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Continuering van beleid

Geconstateerd wordt dat in de Algemene Beschouwingen geen enkel ministerie aangeeft of de algemene doelstellingen en het daarop gebaseerde beleid een voortzetting is van hetgeen als grondslag heeft gediend voor de Begroting 2017. De Raad van Advies vindt het belangrijk dat bij continuering van beleid uit voorgaande jaren dit beleid in de begroting en de toelichting daarop geëxpliciteerd wordt. Voor een juiste uitvoering van de begroting dient de volledige impact van deze voornemens dan ook in de begroting zijn weerslag te krijgen. De Raad van Advies geeft als voorbeeld de ontwikkelingen rond luchtvaartmaatschappij Inselair en de bouw van Hospitaal Nobo Otrobanda, het met de vakbond Sindikato di Trahadónan den Edukashon (hierna: SITEK) gesloten convenant inzake onder meer arbeidsvoorwaarden van haar leden en de gevolgen van de Heads of Agreement in het kader van de met Guangdong Zhenrong gemaakte afspraken en de ontwikkelingen daaromheen.
De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting met inachtneming van het bovenstaande aan te passen.

De regering kan in navolging van hetgeen is gesteld door de Raad van Advies het volgende aangeven:

Onderwijs

Het arbeidsconvenant met Sitek is in 2016 ondertekend. In 2017 is getracht uitvoering te geven aan een aantal van de geaccordeerde actiepunten waaronder het oprichten van verschillende werkgroepen en de uitbetaling van de kerstbonus. In 2018 zal er verder uitvoering worden gegeven aan de andere actiepunten. - In het kader van de verduurzaming van de Sociale Vormingsplicht in 2014. Dit is geaccordeerd in het Onderwijskundig experiment SBO 1 plus dat van start gegaan sinds 2015 en uitgevoerd wordt door de Dienst Openbare Scholen (DOS). Er zou een unit Leerplicht

Sociale vormingsplicht worden opgezet. De voorbereidingen voor het opzetten deze unit zijn sinds 2015 gestart. In 2017 is het beleidsdocument geformuleerd en wij zijn gestart met het vormgeven van de unit. In 2018 zal dit voortgezet worden met trainingen en inzetten van bekwaam personeel. Alle genoemde activiteiten zullen in 2018 voortgezet worden.

Het zorgaspect binnen de scholen is ook een actie dat sinds 2015 is gestart. Via de Sentro Guia Edukashonal (SGE) en Fundashon lnovashon den Enseñansa (Fide), worden de scholen ondersteund om veel beter aandacht te besteden aan hun zorgteam. In dit kader worden behandelingsplannen gemaakt om het vroegtijdig schoolverlaten tegen te gaan. Het school extern multidisciplinair team is in SGE opgericht en zal ondersteuning geven aan de casussen die de scholen niet aankunnen.

Het project Digitalisering Onderwijs is in 2015 geaccordeerd. De begroting en gelden zijn opgevoerd maar de stuurgroep die uitvoering moest geven aan het project had onvoldoende mankracht om de werkzaamheden te continueren. Tevens hadden de verschillende wisselingen van het topkader in het ministerie de continuïteit beïnvloed. Voor de Pilot hebben we drie offerte ontvangen. We moeten het proces van gunning opstarten om het project verder in 2018 uit te voeren. In het kader van dit project zullen in 2017 en ook 2018 verschillende digitaliseringsprocessen binnen het ministerie ontworpen worden om ook het ministerie voor te bereiden voor de uitvoering van het project.

Het beleid Speciaal onderwijs is in 2014 geaccordeerd, maar kon door onvoldoende mankracht niet uitgevoerd worden. De voorbereidingen zijn getroffen in 2017 om het beleid uit te voeren. Ook zal in 2018 uitvoering gegeven worden aan het in 2017 geaccordeerd Nationaal en Onderwijs taalbeleid.

Het beleid Hoger onderwijs en de wetgeving zullen in 2017 aangeboden worden om in 2018 met de uitvoering te starten. Ook het beleid voor rekenonderwijs dat in 2016 is gestart, zal verder uitgevoerd worden in 2018. Het Cultuurbeleid, het beleid Naschoolse educatie zullen in 2018 aangeboden worden om met de uitvoering hiervan te starten.

Volksgezondheid

De beleidsvoornemens is met betrekking tot het realiseren van de HNO en de LNG-plant en de renovatie van de Isla Raffinaderij zullen in het begrotingsjaar 2018 voortgezet worden. De afronding van de bouwfase van de HNO staat gepland voor de derde kwartaal 2018, waarna begonnen zal worden met de implementatie en in werking stellen van de installaties. Het bemannen van de HNO zal binnenkort in het jaar 2018 plaatsvinden. De gunning van de LNG plant aan de winnende partij is in 2017 voltrokken. In oktober 2017 wordt gestart met voorbereidingen voor de bouw van de LNG Plant. De planning is om een floatingplant nog in het jaar 2018 in werking te hebben. In het jaar 2017 is de regering nog voornemens om een aanpassing van de Heads of Agreement met GZE te bewerkstelligen. De daartoe voortvloeiende acties en werkzaamheden zullen hun weerslag in het jaar 2018 hebben.

4. Tijdsplanning

Op pagina 3, tweede tekstblok, van de Algemene Beschouwingen staat dat de meerjarenbegroting en de outputbegrotingen verder aangescherpt en uitgebouwd zijn in de ontwerpbegroting 2018. Daarbij wordt tevens vermeld dat het een ingrijpend groeiproces betreft dat in fasen geïmplementeerd zal worden. Verderop in het voorlaatste tekstblok staat dat de meerjarenbegrotingen in de toekomst, meer dan nu het geval is, inzicht moeten verschaffen in de meerjarige financiële consequenties van beslissingen. De Raad van Advies mist daarbij een tijdsplanning zodat een indicatie gegeven kan worden wanneer het gewenste doel bereikt moet worden.
De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting met inachtneming van het voorgaande aan te vullen.

De regering geeft aan dat voor de komende drie jaar zal aandacht besteed worden aan de verdere technische verbetering van de koppeling van beleid en middelen (ook meerjarig).
Voor de komende vijf jaar zal verder gewerkt worden aan het ontwikkelen van indicatoren voor het meten van de resultaten.

Voor de komende vijf jaar zal gewerkt worden aan de ontwikkeling van een systematiek voor een integrale presentatie van de instrumenten.

5. Korte, middellange- en lange termijn projecten of masterplannen

6.

a. Concretisering masterplannen

In de memorie van toelichting worden verschillende projecten of masterplannen genoemd. Geconstateerd wordt dat niet altijd duidelijk is of het conceptuele gedeelte van het betrokken masterplan of project al afgerond is. Ook wordt niet altijd in de memorie van toelichting een (korte) beschrijving gegeven wat het project of masterplan concreet inhoudt, de voorgenomen datum van aanvang en beëindiging daarvan, de daaraan verbonden kosten en wat voor de uitvoering nodig is. Uit de in de memorie van toelichting voorkomende beschrijvingen kan voorts niet altijd - conform het formaat Verantwoorde Beleidsbegroting - opgemaakt worden welk probleem met het bereiken van het vastgestelde doel opgelost zal worden.

In dit kader worden de volgende voorbeelden genoemd.

- De kosten voor de verschillende projecten van het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening worden in de Algemene Beschouwingen niet gespecificeerd. Ook niet daar waar blijkt dat er zeer waarschijnlijk kosten gemaakt zullen worden.
    - Verwezen wordt naar het derde tekstblok op pagina 55 van het hoofdstuk “Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening” van de Algemene Beschouwingen waar wordt gesproken over een “strategisch, integraal lange termijn Masterplan” dat duurzame ontwikkeling van Curaçao beoogt.
    - Zie bijvoorbeeld ook pagina 62, voorlaatste tekstblok, waar staat dat er flink geïnvesteerd zal worden in 2018 in verband met de overname van verblijfsvergunningen en hindervergunningen van het Ministerie van Justitie respectievelijk het Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur door het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. Zie verder pagina 63, laatste tekstblok, in verband met investering in opleiding en training van ambtenaren, pagina 64, derde tekstblok, eerste alinea, voor wat betreft de verschillende onderzoeken die verricht zullen worden en voorts pagina 65, eerste tekstblok, de kosten voor 2018 voor de Archiefschool.

- In het hoofdstuk “Ministerie van Economische Ontwikkeling” van de Algemene Beschouwingen (pagina’s 152 en 153) wordt verwezen naar de Lange Termijn Economische Strategie (hierna: LTES). In laatstgenoemd hoofdstuk is ingegaan op het onderdeel “Nationale Ontwikkelingsplan (NDP) dat onderdeel is van LTES.

De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting met inachtneming van het bovenstaande waar nodig aan te vullen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Masterplan en economische groei

In het hoofdstuk “Ministerie van Economische Ontwikkeling”, pagina 143 van de Algemene Beschouwingen wordt in het eerste tekstblok melding gemaakt van het “Masterplan E-commerce” en in het laatste tekstblok van een “masterplan toerisme”. In de memorie van toelichting is niet aangegeven wat de gevolgen van deze plannen voor de economische groei en de meerjarenbegroting zullen zijn.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven wat de impact van voornoemd masterplan en van de overige in de memorie van toelichting genoemde relevante masterplannen zal zijn voor wat betreft de lange termijn economische groei en de meerjarenbegroting.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

7. Algemene visie van de regering

In de Inleiding van de Algemene Beschouwingen (pagina 2) wordt de visie van de regering voor Curaçao weergegeven. De Raad van Advies constateert dat bij een aantal ministeries een eigen visie is opgenomen bijvoorbeeld bij het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (pagina 157). Bij de ministeries van Algemene Zaken, Bestuur, Planning en Dienstverlening, Justitie, Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke

Planning, Economische Ontwikkeling en Gezondheid, Milieu en Natuur is steeds de algemene visie van de regering overgenomen.
De Raad van Advies adviseert de regering erop toe te zien dat de ministeries een eigen beleidsvisie ontwikkelen en dat de visie van elk ministerie steeds gerelateerd is aan de algemene visie van de regering. Daarbij dient tevens de missie van elk ministerie in ter zake doende beleid vertaald te worden.

De volksgezondheid is gericht op preventie, waarbij het streven is om de gezondheid van de mens op een hoger niveau te tillen. Voorop staat een pro-actieve benadering van de overheid, zorgverleners, burgers en bedrijven, waarbij, in een "wellness" maatschappij, de bevordering van de kwaliteit van het menselijk leven door het optimaliseren van fysieke en mentale gezondheid voorop staat en niet ziekte symptomen en -beelden. Daarbij wordt een gerichte preventieve aanpak van de zorg voor gezonde voeding, beweging en leefomgeving voorgestaan. De burger heeft de competenties om lang en gezond te leven, kennis over de eigen gezondheid en leefmilieu en toegang tot noodzakelijke voorzieningen in verband met zijn/haar gezondheid. Het gezondheidsvoorzieningenniveau wordt gekenmerkt door een integrale benadering, eerlijkheid en billijkheid (equity) en toegankelijk voor een ieder. Het milieu- en natuurbeleid zal gericht zijn op bewustwording van de waarden en het beter gebruik van natuurlijke hulpbronnen voor een duurzame ontwikkeling van de mens en het land. Landbouw, veeteelt en visserij zullen gericht zijn op de duurzame bijdrage aan de lokale voorziening in gezonde voedsel- en voedingsstoffen, waarbij nieuwe en effectievere elders beproefde methoden gestimuleerd zullen worden en de noodzakelijke randvoorwaarden voor rendabele afzet aanwezig zijn. Uitdagingen die om oplossing vragen, worden vanuit een innovatieve invalshoek benaderd.

Visie ministerie GMN
In het jaar 2025 is Curaçao een land met een hoog gezondheidsniveau van de bevolking en een gezond milieu waarin mens, dier en natuur zich duurzaam kunnen ontwikkelen.

Visie Ministerie van Justitie
Een rechtvaardig justitiële keten die de juiste balans tussen preventie, repressie en zorg waarborgt zodat alle burgers en iedereen die tijdelijk in het land Curaçao verblijft zich vrij en vertrouwd kunnen voelen.

8. Het ontbreken van cijfers

Het is de Raad van Advies opgevallen dat in de tabellen, opgenomen in de Algemene Beschouwingen, verschillende cijfers ontbreken. Als voorbeeld wordt verwezen naar de tabel op pagina 6 van de Algemene Beschouwingen in het hoofdstuk "Staatsorganen en overige algemene organen", onder "Functie 01 Bestuursorganen". Zie bijvoorbeeld ook het hoofdstuk "Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening" waar steeds geen bedragen op de kapitaaldienst in de tabellen zijn opgenomen.

De regering geeft aan dat er cijfers ontbreken onder de functie 01 Bestuursorganen in het hoofdstuk "Staatsorganen en overige algemene organen" daar er geen kapitaalsinvesteringen gepland zijn voor 2019, 2020 en 2021. Hetzelfde geldt voor het ministerie van Bestuur, Planning.

Voorts wordt in verschillende tabellen met betrekking tot de Directie Buitenlandse Betrekkingen, van Wetgeving en Juridische Zaken en van de Directie Communicatie en Voorlichting op pagina's 28, 33, 34 en 39 van de Algemene Beschouwingen in plaats van een bedrag het woord "Salaris" opgenomen. In het hoofdstuk "Ministerie van Financiën", pagina's 264 en 265 van de Algemene Beschouwingen zijn geen cijfers in de tabellen opgenomen.
De Raad van Advies is van oordeel dat om tot een weloverwogen oordeel te kunnen komen op welke wijze de financiële middelen aangewend zullen worden, het noodzakelijk is om een duidelijk overzicht te hebben op alle cijfers betreffende de dienstjaren 2018 tot en met 2021.
De Raad van Advies adviseert de regering om met inachtneming van het bovenstaande de cijfers op de gewone dienst en kapitaaldienst in de Algemene Beschouwingen aan te geven.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

9. Ontbreken van informatie in grafieken

In verschillende grafieken ontbreken de omschrijvingen op de y-assen. Zie bijvoorbeeld de grafieken op pagina's 24, 30, 31, 33 en 37 van de Nota van Financiën.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting de ontbrekende gegevens in de grafieken op te nemen.

De regering heeft waar nodig de Nota van Financiën aangepast.

10. Cijfers meerjarenbegroting identiek

Het doel van een meerjarenbegroting is om inzicht te geven in voor de naaste toekomst verwachte ontwikkelingen en in de effecten van voorgenomen beleid. Hoewel de inrichting van de meerjarenbegrotingen over het algemeen globaal van aard is, geeft de onderhavige meerjarenbegroting naar de mening van de Raad van Advies onvoldoende inzicht in de verwachte ontwikkelingen van het voorgenomen beleid.
Geconstateerd is dat de geraamde bedragen op de meerjarenbegroting vaak niet afwijken van de geraamde bedragen voor het dienstjaar 2018. Voor de Raad van Advies is dan ook niet duidelijk hoe reëel de in de meerjarenbegroting opgenomen bedragen zijn. Zie bijvoorbeeld het Ministerie van Justitie (pagina's 68 en 69) waar de gereserveerde middelen per functie steeds hetzelfde blijven voor de dienstjaren 2018 tot en met 2021, het Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning voor wat betreft de functies "01 Bestuursorgaan", "20 Algemeen Beheer VVRP", "23 Luchtvaart" en "26 Riolering en Waterzuivering" (pagina 96) en het Ministerie van Financiën voor wat betreft de functies "91 Belastingen" over de dienstjaren 2019 tot en met 2021 en "98 Ov. Financ. Alg. dekkingsmidd." voor de dienstjaren 2018 tot en met 2021.
Gezien het bovenstaande adviseert de Raad van Advies de regering in de memorie van toelichting de gebudgetteerde bedragen voor de dienstjaren 2019 tot en met 2021 te heroverwegen en in lijn te brengen met de te verwachten financiële effecten van het voorgenomen beleid van het ene jaar op het andere. Bovendien adviseert de Raad van

Advies de regering om aan te geven hoe eventuele tegenvallers in de begroting opgevangen zullen worden.

De regering geeft aan dat bij het opstellen van de nota van wijziging de regering zal trachten zoveel als mogelijk de meerjarige effecten mee te nemen. De regering wil aangeven dat bij verschillende functies weldegelijk rekening is gehouden met de te verwachten financiële effecten.
Om een tot een betere meerjarige begroting te komen zal de regering zich inzetten voor de verbetering van de financiële functie. Door een sterkere financiële functie zal er betere begrotingen worden opgemaakt. Verder is de regering voornemens om op structurele wijze uitvoering te geven aan het verduurzamen van het project "Verantwoorde beleidsbegroting". De Regering zal zich blijvend inzetten voor een goed verloop van het project "Verantwoorde beleidsbegroting", ter verbetering van de begrotingscyclus en zodoende meer transparantie en kenbaarheid van beleid te geven. Op de begroting van het Ministerie van Financiën zijn voor dit doel middelen gereserveerd.

11. Cijfers betreffende dienstjaren 2016 en 2017

De tabellen in de Algemene Beschouwingen geven in tegenstelling tot die in de Nota van Financiën, géén inzicht in de realisatiecijfers van 2016 en de prognose voor 2017, en zelfs niet in die van de Begroting 2017, waardoor de Algemene Beschouwingen naar het oordeel van de Raad van Advies minder bruikbaar zijn als beleidsinstrument. De begrote bedragen voor het dienstjaar 2018 kunnen immers niet worden afgezet tegen die van de dienstjaren 2016 en 2017. Uiteraard kan worden gekeken naar de Begroting 2017, maar ter verhoging van de informatiewaarde is het noodzakelijk deze informatie (realisatiecijfers van 2016 en de prognose voor 2017) op te nemen in de Algemene Beschouwingen. Bovendien kan op grond van de Begroting 2017 niet beoordeeld worden of de daarin gestelde doelen gehaald zijn of zullen worden gehaald. Een indicatie zou naar het oordeel van de Raad van Advies gewenst zijn, omdat dan veel beter beoordeeld kan worden of de voor het dienstjaar 2018 begrote bedragen daadwerkelijk aansluiten op de huidige stand van zaken.

De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting op bovengenoemd punt aan te vullen.

De regering wil hierbij aangeven dat in de Algemene Beschouwingen door middel van "de Verantwoorde Beleidsbegroting" de efficiënte allocatie van de schaarse algemene middelen wordt bevorderd, onder andere door een scherpere prioriteitenstelling. Het schept namelijk duidelijkheid in het beleid, de beleidsprioriteiten en de bestedingen casu quo inspanningen op de afzonderlijke terreinen casu quo producten. In de operatie Verantwoorde Beleidsbegroting worden beleidsinformatie en financiële informatie gekoppeld aan prestatie-indicatoren en worden kengetallen ingevoerd en gekoppeld aan begrotingsposten. Een begroting opgesteld volgens de systematiek van de Verantwoorde Beleidsbegroting operatie beoogt antwoord te geven op drie W-vragen:

1. Wat wilt men bereiken?
2. Wat gaat men ervoor doen?
3. Wat mag het kosten?

In de Algemene Beschouwingen wordt daarmee het beleid van dat betreffende jaar verankerd. In de beleidsbegroting worden de begrotingscijfers van 2018 en meerjarig weergegeven, de door de Staten geaccordeerde begroting van 2017 en de realisatie cijfers van 2016.
In het kader van het groeiproces zullen de cijfers ten aanzien van de realisatiecijfers, in de toekomst, worden ingebracht in de Algemene Beschouwingen. Verder geeft de Regering aan dat bij de uitvoeringsrapportage, die per kwartaal aan de Staten van Curaçao wordt aangeboden, inzicht wordt verschaft in de uitputting van de begroting.

Gehanteerde macro-economische uitgangspunten of kengetallen

De Raad van Advies acht macro-economische kengetallen cruciaal onder andere bij de weergave van de stand van de economie en bij het projecteren van macro-economische grootheden. In dit kader worden in onderstaande tabel enerzijds de uitgangspunten van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (hierna: CBCS) weergegeven welke de CBCS per augustus 2017 hanteert en anderzijds de in de ontwerpbegroting 2018 door de regering gehanteerde uitgangspunten.

	CBCS		ontwerpbegroting 2018	
Jaar	**reële economische groei**	**inflatie**	**reële economische groei**	**inflatie**
2016	-1%	0,0%	0,0%	0,0%
2017	-1,5%	1,5%	0,2%	0,4%
2018	0,3%	1,3%	0,2%	0,4%

Aangezien de Raad van Advies verschillen constateert bij de uitgangspunten van de CBCS en de ontwerpbegroting 2018 wordt - in het kader van het hanteren van eenduidige cijfers - de aandacht van de regering hiervoor gevraagd.

In de begroting zijn tot en met het jaar 2018 de groeicijfers conform CBCS verwerkt. Meerjarig worden vanaf 2019 en verder de cijfers conform IMF gehanteerd. De aanpassing zoals door de RvA geadviseerd leidt voornamelijk tot hogere groei in 2018, en lagere groei in 2019. Deze aanpassing leidt tot een verschuiving tussen de jaren, het meerjarig effect is nihil. De lagere groei in 2019 ontstaat door het overnemen van de groei en inflatieverwachtingen zoals door de IMF gepresenteerd. In 2018 en 2019 is daarnaast een bedrag voor compliance opgenomen. Echter, de regering verwacht in de jaren na 2019 uiteindelijk meevallers te zullen kunnen behalen ten opzichte van de opgenomen raming. Zoals gezegd is de verwachting dat de economie zich zal herstellen. Daarnaast is in de tweede helft van 2017 het actieprogramma van compliance geëvalueerd en opnieuw opgepakt. Ervaring vanaf 2014 met dit programma laat zien dat een hogere groei in de belastingontvangsten kan worden gerealiseerd dan op basis van de economische groei mag worden verwacht.

12. Risico's waarmee rekening dient te worden gehouden

a. <u>Opbouw reserves voor schuldaflossing</u>

Uit de ontwerpbegroting 2018 blijkt dat de regering reserveringen pleegt in 2019 en 2020 ter aflossing van de eerste tranche van de schuld die in 2020 vervalt ten bedrage van NAf 100 miljoen. Volgens de Raad van Advies is het evident dat de reserveringen

een grote druk zullen leggen op de begrotingen voor de dienstjaren 2019 en 2020 (en verdere jaren, tot en met 2040). Zie in dit kader de onderstaande tabel voor de vervalkalender van de schulden tot en met 2040.

Aflossingsschema: (x NAf 1 miljoen)

Jaar	2020	2025	2030	2035	2040	2043
Aflossingsbedrag	100	140	370	475	582.4	62,6

Indien de overheid er niet in slaagt (een redelijke) economische groei te realiseren zullen vanwege onvoldoende - danwel terugvallende overheidsinkomsten de te plegen aflossingen in de komende jaren tezamen met de overheidsfinanciën, onder zware druk komen te staan. Kortom, volgens de Raad van Advies vormen de voorgenomen aflossingen onder de huidige economische omstandigheden een risico voor de overheidsfinanciën. Derhalve vraagt de Raad van Advies de aandacht van de regering hiervoor.

Rekening houdend met het hierboven genoemd risico vraagt de Raad van Advies of de voorgenomen aflossing van de schuld in 2020 gestoeld is op een beleid van de regering om de schuldquote om te buigen. Indien dit het geval is, wenst de Raad van Advies op te merken dat het verlagen van de schuldquote op verschillende manieren mogelijk is, bijvoorbeeld door: (a) het aflossen van de schuld zoals thans het voornemen van de regering is; (b) een economische groei te realiseren of (c) een combinatie van (a) en (b). Het voordeel bij de keuze van mogelijkheden (a) en (b) is dat naast een verlaging van de schuldquote er ook andere positieve effecten optreden zoals de afname van de werkloosheid en extra inkomsten voor de overheid.
De Raad van Advies adviseert de regering haar beleid in de memorie van toelichting toe te lichten. Ook wordt geadviseerd om daarbij aan te geven in hoeverre een combinatie van bovengenoemde mogelijkheden (a) en (b) overwogen is, waarbij in plaats van de volledige schuld die vervalt, af te lossen, een deel van het kapitaal aangewend wordt voor het realiseren van meer economische groei.
Gelet voorts op de lage rente op de kapitaalmarkt adviseert de Raad van Advies de regering haar keuze om af te lossen middels reservevorming – in plaats van door herfinanciering – in de memorie van toelichting toe te lichten.

De regering geeft aan dat zoals opgenomen wordt in de begroting rekening gehouden met het aflossen van NAf. 100 miljoen in 2020. Op de lange termijn, gezien de lange termijn inflatie en economische groei, neemt de waarde in % bbp alleen maar af, zeker gezien de lage rente. Voorts heeft onderzoek uitgewezen dat er geen verband is tussen economische groei en de schuldquote. Het ontbreken van enig causaal verband geeft geen reden tot verdere commentaar.

b. Schommelfonds Sociale Verzekeringen

Als gevolg van de tekorten die bepaalde fondsen die door de Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) beheerd worden op structurele basis realiseren, zal het Schommelfonds Sociale Verzekering (hierna: Schommelfonds) in de jaren 2017 tot en met 2019 sterk onder druk komen te staan, met een verwacht saldo per eind van het jaar van NAf 1,8 miljoen in 2017, NAf 7,2 miljoen in 2018 en NAf 3,2 miljoen in 2019. Het vorenstaande impliceert dat de overheid extra alert dient te zijn naar het Schommelfonds toe en los van de jaarlijkse dotaties die de overheid de laatste jaren heeft gedaan en voornemens is te doen in de komende jaren, ook extra middelen beschikbaar dient te hebben voor het geval het Schommelfonds in een van de risicojaren in de min dreigt te belanden.
De Raad van Advies vraagt de aandacht van de regering voor het bovenstaande.

De stand van de schommelfonds staat naar verwachting de komende jaren inderdaad onder druk. De premieontvangsten blijven achter bij steeds toenemende uitkeringen. De regering heeft via een voorziening ervoor te zorgen dat het schommelfonds in stand wordt gehouden.

c. Opbouw reserves voor eventuele economische schokken

Vanwege het open karakter van de Curaçaose economie is de economie kwetsbaar voor negatieve internationale ontwikkelingen op financieel en economisch gebied. De Raad van Advies acht het raadzaam om een reserve achter de hand te hebben om de gevolgen van dergelijke ontwikkelingen voor de conjunctuur op Curaçao te kunnen dempen. Een terugval in de conjunctuur zorgt voor vertragingen bij het streven naar het realiseren van economische groei.
De Raad van Advies vraagt de aandacht van de regering voor het bovenstaande.

De regering is zich hier ter dege van bewust en past dit beleid reeds jaren toe.
Curaçao bevindt zich in economisch uitdagende tijden, waar continu een afweging moet worden gedaan tussen reserves opbouwen om economische schokken op te vangen en investeren in de economie om uit de periode van laagconjunctuur te komen.

d. Gevolgen van de situatie in Venezuela

Het is bekend dat de politieke, sociale en economische situatie in buurland Venezuela precair is. Het is niet uitgesloten dat dit op korte en lange termijn gevolgen zal hebben voor Curaçao, zowel voor wat betreft illegale migratie alsook voor de toeristensector, de olie-industrie en de economie in het algemeen.
Uit de ontwerpbegroting 2018 en de Algemene Beschouwingen blijkt niet in welke mate rekening is gehouden met mogelijke risico's die met voornoemde situatie in Venezuela verband houden. De Raad van Advies denkt daarbij aan kosten voor de opvang en mogelijke uitzetting van migranten uit Venezuela, tegenvallende inkomsten uit de toeristensector en de olie-industrie en het uitblijven van investeerders van Venezolaanse afkomst.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting inzichtelijk te maken op welke wijze de regering voornemens is mogelijke negatieve gevolgen van de situatie in Venezuela op de begroting van Curaçao op te vangen en welke financiële middelen daarvoor zijn gereserveerd.

De regering geeft het volgende aan:
Raming van de kosten voor mogelijke uitzetting van migranten uit Venezuela:
- *Gemiddeld 28 personen per vlucht. Dit vindt plaats tweewekelijks.*
- *De reiskosten per vlucht persoon zijn gemiddeld NAf 840.*
- *De kosten per vlucht zijn gemiddeld ANG 23.520.*

Dat is gemiddeld 26 keer op jaarbasis en dit komt neer op een gemiddeld bedrag van NAf 611.520 aan ticketkosten.

Detentiekosten inclusief maaltijden gedurende detentie zijn gemiddeld NAf 150 per dag per persoon.

14. Stimuleren van economische groei

Al de onder punt 12, onder "I. Algemene opmerkingen" van dit advies genoemde risico's zijn nauw verweven met de economische groei. Geconstateerd wordt dat de in de afgelopen jaren gepleegde inspanningen niet de gewenste economische groei te weeg hebben gebracht. Dit impliceert dat extra inzet is vereist om toch de nodige economische groei te kunnen realiseren. In dit kader is het onder andere relevant impactstudies te doen naar de effecten van de ontwikkelingen met betrekking tot Inselair, Hospitaal Nobo Otrobanda en de raffinaderij voor de economie van Curaçao. Volgens het Internationaal Monetair Fonds (hierna: IMF) stagneert de economie op Curaçao terwijl de regio een groei noteert van circa 2%. Als oorzaken voor de stagnerende economie op Curaçao ziet het IMF een combinatie van lage productiviteit, het niet flexibel zijn van de arbeidsmarkt en de hoge "cost of doing business". Volgens de Raad van Advies is het imperatief dat de regering in de begroting het wegwerken van de door IMF genoemde obstakels als prioriteit aanmerkt en de richting aangeeft waar het land naar toe wil ontwikkelen. Om deze ambities te realiseren moet binnen de begroting zijn aangeven welke en hoe de middelen zullen worden ingezet.
De Raad van Advies adviseert de regering de ontwerpbegroting 2018 en de memorie van toelichting met inachtneming van het bovenstaande aan te passen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

15. Subsidies of inkomensoverdrachten

a. <u>Gewijzigde systematiek in de Begroting 2018</u>

Uit tabel 4 "Gewone dienst" (pagina 23) van de Nota van Financiën en uit de Staat van Inkomensoverdrachten behorende bij de ontwerpbegroting 2018 (pagina 2) wordt de indruk verkregen dat de subsidies aan overheidsbedrijven en –instellingen in 2018 afnemen met circa NAf 14 miljoen ten opzichte van 2017 (ten opzichte van 2016 is de afname in 2018 circa NAf 21 miljoen). Enkele instanties die volgens pagina 2 van de Staat van Inkomensoverdrachten in 2018 helemaal geen subsidie zullen ontvangen zijn:

- Arbo consult: gaat van NAf 1,2 miljoen in 2017 tot nul in 2018;
- Belasting Accountants Bureau (BAB): gaat van NAf 13 miljoen in 2017 tot nul in 2018.

Echter, uit verkregen informatie van het Ministerie van Financiën begrijpt de Raad van Advies dat niet zozeer op de te verstrekken subsidies is gekort, maar dat de financiële relatie van de overheid met de betreffende instellingen anders is geclassificeerd c.q. verwerkt in de ontwerpbegroting 2018. Volgens het Ministerie van Financiën zijn de subsidies thans terug te vinden onder de andere begrotingsposten "overig uitbesteed werk" en "verbruik van goederen en diensten".
Ter verhoging van de transparantie van het beleid van de regering en van de Begroting voor het dienstjaar 2018 (hierna: Begroting 2018) adviseert de Raad van Advies de regering in de memorie van toelichting duidelijk toe te lichten met welke overheidsbedrijven en –instellingen de overheid een financiële relatie onderhoudt en welke kosten hieruit voortvloeien voor de landsbegroting. Ook wordt geadviseerd om toe te lichten wat de achterliggende gedachte is voor de overheid voor het hanteren van een gewijzigde systematiek in de begroting inzake de inkomensoverdrachten die plaatsvinden door de overheid aan overheidsbedrijven en –instellingen.

De regering wil het volgende aangegeven. Conform de Subsidieverordening Curaçao 2007 wordt subsidie (geldelijke bijdrage) die gebaseerd is op een subsidiebeschikking, door het Land Curaçao aan een instelling verstrekt met het oog op het verrichten van bepaalde activiteiten ten behoeve van de ingezetenen van Curaçao, anders dan als betaling voor de aan het Land Curaçao geleverde goederen of diensten.

Arbo consult levert diensten aan de overheid in het kader van bedrijfsgezondheidszorg, psychosociale zorg en arbeidsomstandighedenzorg conform een overeenkomst tussen Curaçao en ARBO Consult. ARBO Consult levert deze diensten aan de overheid en wordt hiervoor betaald.
Zo ook met de Stichting Belasting Accountantsbureau (SBAB). SBAB heeft een overeenkomst gesloten met het Land Curaçao op grond waarvan SBAB betaald wordt om de diensten in de overeenkomst te leveren.

Verder, in de Staat van Inkomensoverdrachten in de beleidsbegroting behorende bij de ontwerpbegroting 2018 is opgenomen met welke overheidsbedrijven en –instellingen de overheid een financiële relatie onderhoudt en welke kosten hieruit voortvloeien voor de landsbegroting.

b. Risico's lagere subsidies

Volgens de realisatiecijfers betreffende het dienstjaar 2016 is in dat jaar NAf 18,3 miljoen aan subsidie aan de University of Curaçao dr. Moises da Costa Gomes verleend. Uit de post 48 Bijzonder hoger onderwijs op de gewone dienst van de ontwerpbegroting 2018 en de meerjarenbegroting kan worden opgemaakt dat voornoemd subsidiebedrag voor de dienstjaren 2017 een verder tot NAf 15,3 miljoen is verlaagd. Voorts zijn op de kapitaaldienst voor de dienstjaren 2018 en verder geen gelden voor voornoemde universiteit gereserveerd. Zie in dit verband ook pagina 169, onder "Functie 48 Bijzonder Hoger Onderwijs" van de Algemene Beschouwingen. Voor de Raad van Advies is niet duidelijk welke gevolgen (risico's) de veel lagere subsidie zal hebben voor genoemde universiteit.

Indien sprake is van een substantiële verlaging van subsidies aan overheidsbedrijven en – instellingen adviseert de Raad van Advies de regering een en ander in de memorie van toelichting toe te lichten.

De subsidie voor University of Curaçao dr. Moises da Costa Gomes (UoC) is in 2015 verhoogd van NAf 13,8 miljoen naar NAf 15,3 miljoen.Eenmalig werd in het jaar 2016 een extra subsidie toegekend tot NAf 18,3 miljoen. De extra subsidie in 2016 was bedoeld voor schuldsanering maar is niet toereikend om de totale schuld van de UoC van af te lossen, daartoe zou structureel een subsidie van NAf 18 miljoen moeten worden toegekend, zeker gezien het feit dat het aantal studenten terug aan het lopen is op grond van verhoogde collegegelden. Deze middelen dienen budgetneutraal gezocht te worden binnen het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport.

Op de kapitaaldienst waren middelen gereserveerd voor de upgrading van de laboratoria. Dit project is in 2016/2017 afgerond.

Er is geen sprake van een substantiële verlaging van subsidies aan overheidsbedrijven en instellingen.

16. Schuldquote

a. Ontwikkeling van de schuldquote

Op pagina 14 van de Nota van Financiën, in tabel 3 "Economische indicatoren 2010-2016" wordt onder andere de schuldquote van Curaçao over de afgelopen jaren weergegeven. Uit voornoemde tabel blijkt dat in de periode 2010 tot en met 2016 de schuldquote met circa 10 procentpunten is gestegen. Vanaf 2015 ligt de schuldquote boven de door het IMF en het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten aanbevolen grens van 40% (in 2016 nog 45,1%). Uit grafiek 22 op pagina 60 van de Nota van Financiën is af te lezen dat in de periode 2017-2021 de schuldquote net onder de 40% ligt.

Volgens de Raad van Advies geeft de laatstgenoemde grafiek een vertekend beeld van de staatsschuldquote in relatie tot tabel 3 op pagina 14 van de Nota van Financiën. Om deze reden wordt de regering geadviseerd hoger bedoelde grafiek 22 in overeenstemming te brengen met de tabel op pagina 14 van de Nota van Financiën.

De aanpassingen met betrekking tot grafiek 22 zijn verricht in de definitieve versie van de begroting. De huidige schuldquote komt aardig in de buurt van het door het College financieel toezicht aanbevolen niveau. Het behouden van een relatief lage schuldquote is cruciaal om te voorkomen dat Curaçao weer beland in de schuldpositie van voor 10 oktober 2010. Echter het zij opgemerkt dat er geen direct verband is gevonden tussen de hoogte van de schuldquote en de economische groei[2].

b. Schuldquotenorm wettelijk verankeren

Curaçao kent thans de rentelastnorm als enige wettelijk voorgeschreven schuldnorm welke bedoeld is om disproportionaliteit bij de schuldgroei te voorkomen. Vanwege grote schommelingen bij de rentestand – vooral bij te lage rentestand - kan de rentelastnorm worden uitgehold. Afgezien van het feit dat uit geldleningen rentekosten

[2] Voor schuldquote boven de 90% is wel een verband gevonden. Bij een schuldquote van boven de 90% valt de economische groei met 4% achter (Reinhart & Rogoff, 2010).

voortvloeien, dienen de aangegane geldleningen eens ook te worden afgelost. Vooral voor het laatste dienen de verdiencapaciteit van de overheid in goede verhouding te staan tot de aflossingsverplichtingen. *Om te voorkomen dat er op termijn een scheefgroei ontstaat tussen de verdiencapaciteit van de overheid en de aflossingsverplichtingen adviseert de Raad van Advies de regering op korte termijn een schuldquotenorm vast te stellen en deze in de wet te verankeren.*

In het regeerakkoord is overeengekomen om de invoering van een schuldquotenorm te overwegen. Echter, de regering heeft nog geen standpunt genomen over een schuldquotenorm uitgaande van internationale normen. Wanneer het zover is, zal er rekening worden gehouden met de specifieke lokale situatie.

17. De betalingsbalans

Aangezien het saldo op de betalingsbalans gevolgen met zich mee kan brengen voor het door de CBCS te voeren (monetair)beleid en tevens voor het overheidsbeleid waarbij beide vervolgens van invloed kunnen zijn op de algemene economische situatie op Curaçao acht de Raad van Advies het van belang dat uit de memorie van toelichting behorende bij een ontwerpbegroting kan worden opgemaakt welke gevolgen deze voor de betalingsbalans heeft.
De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting op dit punt aan te vullen.

Curaçao maakt economische uitdagende tijden door, met een economische inkrimp van -1% vorig jaar. Eén van de belangrijkste handelspartners van het eiland, Venezuela, kampt met grootschalige (sociaal) economische problemen die ook een bijdrage leveren aan het nog niet aantrekken van de Curaçaose economie. Lagere exporten door minder Venezolaanse toeristen en minder havenactiviteiten zorgen voor een verslechtering van de betalingsbalans. In de definitieve versie van de ontwerpbegroting is aandacht hieraan gewijd.

II. Inhoudelijke opmerkingen met betrekking tot de memorie van toelichting

1. Ministerie van Algemene Zaken

a. Uitvoeringscapaciteit voor het bereiken van de vastgestelde doelstellingen

De algemene doelstelling van de Directie Buitenlandse Betrekkingen (hierna: DBB) (pagina 29, eerste tekstblok, Algemene Beschouwingen) is het optimaal behartigen van de belangen van Curaçao in een internationale context. Ook Wetgeving en Juridische Zaken (hierna: WJZ) heeft een drietal algemene doelstellingen (pagina 34, eerste tekstblok, Algemene Beschouwingen), te weten, het beschikken over goede wettelijke regelingen, het beschikken over een hoogwaardig juridisch instrumentarium en het handelen conform beginselen van behoorlijk bestuur. Ten aanzien van WJZ wordt op pagina 37, eerste tekstblok, van de Algemene Beschouwingen aangegeven dat WJZ al een tijd met een tekort aan (wetgevings) juristen kampt. Het aantal formatieplaatsen en de stand hiervan voor wat betreft DBB volgt niet uit de tekst van de Algemene Beschouwingen. Het is niet onaannemelijk dat er bij DBB en WJZ onvoldoende personeel beschikbaar is om de algemene doelstellingen van deze twee organisaties te kunnen bereiken. Onduidelijk is op welke wijze de regering op lange en op korte termijn hiermee om zal gaan, wat de daaraan verbonden kosten zijn en in hoeverre op de (ontwerp)begroting 2018 daarmee rekening is gehouden.

De Raad van Advies adviseert de regering om met inachtneming van het bovenstaande de ontwerpbegroting 2018 en de memorie van toelichting aan te passen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. De uitrusting van de Landelijk Rampencoördinator en dienstvoertuigen

In onderdeel “12. Uitrusting Landelijke Rampencoördinator” op pagina 52 van de Algemene Beschouwingen wordt aangegeven dat de Landelijke Rampencoördinator voldoende gefaciliteerd dient te worden met goede kleding, middelen en vervoer om de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden veilig en adequaat te kunnen uitvoeren. Voorts wordt in onderdeel “15. Dienstwagen ter uitvoering van taken Rampencoördinator” vermeld dat ten behoeve van de directie Risicobeheersing en

Rampenbeleid en de Rampencoördinator twee dienstvoertuigen noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van werkzaamheden. Afgaande op tabel "5.2. Uitgevoerde Landsverordening Rampenbestrijding (LvoR)" op pagina 47 van de Algemene Beschouwingen is slechts rekening gehouden met een bedrag van NAf 2000,- voor de uitrusting van de Landelijke Rampencoördinator. Op de post "110315 Directeur Risicobeheersing & Rampenbeleid" van de ontwerpbegroting 2018 (pagina 69) zijn ook geen gelden hiervoor op de kapitaaldienst gereserveerd.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting het bovenstaande te verduidelijken. Ook wordt geadviseerd om, gezien het voornemen van de regering, de kapitaaldienst van de ontwerpbegroting 2018 aan te passen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

2. Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

Het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Nationaal Archief
Op pagina 57 van de Algemene Beschouwingen staat dat het Centraal Bureau voor de Statistiek (hierna: CBS) in 2017 verzelfstandigd wordt. Vervolgens wordt relatief veel aandacht besteed aan de beleidsontwikkeling van CBS voor de toekomst. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld het Nationaal Archief als onderdeel van het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening.
De Raad van Advies adviseert de regering meer aandacht in de memorie van toelichting te besteden aan de beleidsontwikkeling van de verschillende organisatieonderdelen van het Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

3. Ministerie van Justitie

a. Het aanpakken van illegaal wapenbezit en illegale migratie uit Venezuela
Op pagina 72, eerste tekstblok, van de Algemene Beschouwingen staat dat er op impactniveau drie strategische doelstellingen zijn geformuleerd met de bijbehorende

algemene doelstellingen. Een van de strategische doelstellingen is “rechtshandhaving”. Daarbij zijn op pagina’s 72, laatste tekstblok en 73, eerste tekstblok, de bijbehorende algemene doelstellingen geformuleerd die worden nagestreefd.
Het illegaal wapenbezit en de illegale migratie uit Venezuela vraagt momenteel de bijzondere aandacht van de regering.
De Raad van Advies beveelt de regering aan in de memorie van toelichting op het bovenstaande in te gaan.

De regering is in het jaar 2017 bezig met het reviseren van de huidige beleid inzake illegale wapenbezit. Er zal een nieuw beleid worden ontwikkeld inzake het uitgeven van vergunningen en het gebruik van een wapen, tezamen met de nodige controles op illegale binnenkomst van wapens.
Er is een taskforce die de illegale migratie uit Venezuela monitort. De minister president is de voorzitter van dit taskforce samen met de Minister van Justitie.

b. <u>Preventie van jeugdcriminaliteit</u>

1°. Strategische doelstelling
Gezien het voorlaatste tekstblok op pagina 73 van de Algemene Beschouwingen is de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit een andere strategische doelstelling van het Ministerie van Justitie. Er wordt niet vermeld op welke wijze dit zal gebeuren.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven op welke wijze de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit zal plaatsvinden.

De regering geeft aan dat op Pagina 87 en 88 wordt verder op ingegaan op de bestrijding en preventie van Jeugdcriminaliteit.

2°. De Stichting Gezinsvoogdij Instelling Curaçao
De Stichting Gezinsvoogdij Instelling Curaçao (hierna: Stichting GVI Curaçao) is volgens de Algemene Beschouwingen (pagina, 89, voorlaatste tekstblok) één van de stakeholders binnen het thema bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit. In de Algemene Beschouwingen (pagina 89, derde tekstblok) staat verder dat een goede

samenwerking vereist is tussen de ketenpartners voor een juiste informatiedeling en het inzetten van een integrale aanpak. Daarbij is een gemeenschappelijke taal voor diagnostiek, signalering en behandeling van cliënten binnen de keten belangrijk. Daarnaast moet bij de Stichting GVI Curaçao nog een afdeling ontwikkeld worden voor gezinscoaches waar gezinnen begeleid kunnen worden (Algemene Beschouwingen, pagina 91, eerste tekstblok, bij onderdeel 10.6).
Gezien de prominente plaats die de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit inneemt, is het de vraag of de Stichting GVI Curaçao, die hulp en ondersteuning biedt aan minderjarigen en hun ouders, in voldoende mate ondersteund wordt door de overheid. Een belangrijke voorwaarde voor een adequate uitvoering van de taken van deze stichting is dat zij voldoende subsidie van de overheid ontvangt.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting op het bovenstaande in te gaan.

De regering zal in het jaar 2018 een plan van aanpak opgesteld worden met de mogelijkheden om de afdeling gezin coaches op te zetten. In het plan van aanpak zullen de kosten aangegeven worden en dit zal begroot worden voor het jaar 2019 en verder.

Tabel "Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen"
In de Algemene Beschouwingen is in de laatste kolom van de tabel "Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen" bij onderdeel 3.7 (Formalisering Nieuwe Toelatingsorganisatie) op pagina 75 een bedrag van NAf 1.000,00 opgenomen en zijn, eveneens in de laatste kolom van de tabel op pagina 77, diverse bedragen opgenomen bij onderdeel 7.3 (Upgraden personeel).
De Raad van Advies betwijfelt of bovenbedoelde bedragen voldoende reëel zijn om de daarbij vastgestelde operationele doelstellingen te bereiken.
De Raad van Advies adviseert de regering aandacht te besteden aan het bovenstaande en indien nodig de memorie van toelichting aan te passen.

Op basis van prioriteitstelling zal de regering in de nota van wijziging budget neutrale wijzigingen doen om tot een reële begroting te komen.

- Reclassering 315.000
- SDKK 225.000
- Voogdijraad 15.200
- AJJC 25.000
- JJIC 40.000
- GVI 10.000
- SSHC 15.000

4. Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

a. Ambtelijke leiding

Op pagina 97, onder "Functie 20 Algemeen beheer VVRP" van de Algemene Beschouwingen wordt melding gemaakt van een "ambtelijke leiding van het ministerie".

De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven wat bedoeld wordt met "ambtelijke leiding van het ministerie".

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Wat gaat het kosten

Op pagina 103 van de Algemene Beschouwingen, staan in de tweede tabel, derde tekstblok, inkomsten onder "wat gaat dat kosten".

De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting op dit punt aan te passen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

c. Onderbouwing begrote bedragen

De onderbouwing in de Algemene Beschouwingen van de door het Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning begrote bedragen, is naar het oordeel van de Raad van Advies te summier.

De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting een gedegen onderbouwing te geven met betrekking tot de kosten voor het te voeren beleid in het dienstjaar 2018.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

5. Ministerie van Economische Ontwikkeling

a. Vatbaarheid Algemene Beschouwingen

Uit pagina 136 van de Algemene Beschouwingen blijkt dat het Ministerie van Economische Ontwikkeling vier algemene doelstellingen nastreeft. Zoals gebruikelijk worden de algemene doelstellingen ondersteund door operationele doelstellingen. Bij de operationele doelstellingen van alle vier de algemene doelstellingen wordt vermeld dat de realisatie van de operationele doelstellingen gebaseerd is op door de overheid te leveren bijdragen. In dit kader wordt verwezen naar pagina 138, derde alinea, pagina's 143, laatste alinea en 144, eerste alinea, pagina's 149, laatste alinea en 150, eerste alinea, en pagina 154, tweede alinea. De Raad van Advies constateert dat ten aanzien van de door de overheid te leveren bijdragen concretisering ontbreekt. Het is bijvoorbeeld onduidelijk wanneer de overheid zal aanvangen met het leveren van de bijdragen, welke stappen gezet zijn om de bijdragen te kunnen leveren, hoeveel het de overheid zal kosten, etc.

Voorts dient te worden opgemerkt dat het door dit ministerie uitgestippelde beleid over het algemeen onduidelijk verwoord is. Er worden diverse projecten aangehaald zonder dat ingegaan wordt op de stand van zaken bij deze projecten. Evenmin wordt de impact van deze projecten op de economie vermeld.

De Raad van Advies adviseert de regering het gestelde in het hoofdstuk "Ministerie van Economische Ontwikkeling" van de Algemene Beschouwingen te concretiseren teneinde het beleid met toepassing van het formaat van Verantwoorde Beleidsbegroting, vatbaar te maken voor interpretatie.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Nieuw energiebeleid

Op pagina 135, eerste alinea, van de Algemene Beschouwingen wordt in de laatste volzin vermeld dat het Ministerie van Economische Ontwikkeling een nieuw energiebeleid zal opstellen en een energiebureau binnen de overheid zal opzetten.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven wat de aanleiding vormt voor het vervangen van het huidige energiebeleid.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

c. Business boost

Op pagina 134, voorlaatste tekstblok, van de Algemene Beschouwingen staat dat de overheid vanuit haar stimulerende rol vervolg zal geven aan de invulling van de "business boost" om ondernemers te versterken op het gebied van ondernemerschap.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven hoe de regering de impact van genoemde "business boost" zal meten.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

d. Specificatie kosten

De Raad van Advies adviseert de regering in de tabel op pagina 136 van de Algemene Beschouwingen een break-down te geven van de kosten behorende bij de drie sub-instrumenten van instrument 1.1.2 FTAC.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

6. Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

a. Gemeenschappelijke uitgaven onderwijs

Uit tabel "Functie 01 Bestuursorganen" op pagina's 164 en 165 van de Algemene Beschouwingen kan ten aanzien van functie "49. Gemeenschappelijke uitgaven Onderwijs" afgelezen worden dat er in de meerjarenbegroting een daling is in de begrote bedragen op de kapitaaldienst. De Raad van Advies mist een uiteenzetting in de Algemene Beschouwingen hiervoor.

De Raad van Advies adviseert de regering om met inachtneming van het bovenstaande de memorie van toelichting aan te passen.

De regering geeft aan dat in het begroot bedrag van NAf. 18.337.100 op de kapitaaldienst voor het jaar 2018 is een bedrag groot NAf. 2.75 miljoen begroot voor het project van zonnepanelen. Voor de jaren 2019 tot en met 2021 zijn geen middelen voor dit project opgenomen. Verder is een additionele bedrag van NAf. 50.000 voor de jaren 2019 tot en met 2021 per jaar minder geraamd is in vergelijking tot 2018.

b. <u>Het convenant met betrekking tot de arbeidsomstandigheden van het onderwijspersoneel</u>

Op pagina 180, eerste tekstblok, van de Algemene Beschouwingen wordt aangegeven dat er tussen de regering en de vakbond SITEK een convenant is gesloten met betrekking tot de arbeidsomstandigheden van het onderwijspersoneel. Om het betreffende convenant uit te kunnen voeren dient per jaar een bedrag van minimaal NAf 5 miljoen op de landsbegroting opgevoerd te worden volgens een beslissing van de Raad van Advies van Ministers van 10 augustus 2016. Volgens de regering zijn de financiële gevolgen van dit raadsbesluit nog niet opgenomen in de ontwerpbegroting 2018. Hierdoor zal met name het actief betrekken van het onderwijspersoneel bij het inrichten van de eigen werksituatie en bij de beleidsvorming binnen de onderwijsinstelling geen doorgang kunnen vinden. Immers, binnen de huidige begroting zal het niet mogelijk zijn om de noodzakelijke investeringen in het onderwijs door te voeren.

De Raad van Advies is van oordeel dat de regering uit juridisch oogpunt in beginsel gehouden is om bovenbedoelde afspraken na te komen. Dit geldt des te meer nu de regering zelf op pagina's 183 (laatste tekstblok) en 184 van de Algemene Beschouwingen heeft aangegeven welke de gevolgen zullen zijn van het uitblijven van financiering voor de bekostiging van de vastgestelde operationele doelstellingen in het onderwijs. Bovendien vormt het onderwijs één van de grootste zorgen van ons land volgens het regeerakkoord van 10 mei 2017, "Akuerdo di Gobernashon 2017-2020".

De Raad van Advies adviseert de regering om met inachtneming van het bovenstaande de ontwerpbegroting 2018 en de memorie van toelichting aan te passen.

Het Onderwijsconvenant Arbeidsomstandigheden werd getekend door de toenmalige Minister van OWCS op 10 augustus 2016 zonder daartoe gemachtigd te zijn, doch werd bij Landsbesluit 1712065 d.d. 14 augustus 2017 erkend. Dit was nadat de Ontwerpbegroting werd ingediend.

c. Operationele doelstellingen van beleidsdomein Cultuur

Op pagina's 185 tot en met 187 van de Algemene Beschouwingen worden 28 operationele doelstellingen aangegeven die volgens de regering onder het beleidsdomein Cultuur zouden moeten vallen. De Raad van Advies vraagt de regering aan te geven waarom bedoelde operationele doelstellingen onder het beleidsdomein Cultuur zijn opgenomen en niet onder het beleidsdomein Onderwijs.
De Raad van Advies adviseert de regering op het bovenstaande in de memorie van toelichting in te gaan.

Het betreft hier doelstellingen ten aanzien van non-formele educatie die ondergebracht worden onder voorschoolse en naschoolse educatie. Non formele educatie valt onder het beleidsdomein Cultuur. Formele educatie valt onder het beleidsdomein Onderwijs. Onderwijs is geheel bij wet geregeld. In de bundel " Onderwijswetgeving Regelgeving van het Nederlands-Antilliaanse Funderend, Voortgezet en Secundair Beroepsonderwijs" zijn de belangrijkste onderwijsregelingen opgenomen. In tegenstelling tot dit feit zijn de activiteiten ressorterende onder voorschoolse en naschoolse educatie niet binnen een wettelijk kader geregeld. Cultuur wordt geïnterpreteerd in de breedste zin van het woord. Educatie vormt een belangrijk deel binnen het beleidsdomein Cultuur.

7. Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

a. Onduidelijke doelstelling

Op pagina 201 van de Algemene Beschouwingen onder "Algemene doelstellingen 2018", punt 5. "Algemene Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)" blijkt niet wat de doelstelling inhoudt.

De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting met inachtneming van het voorgaande aan te passen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

b. Crisisopvang vluchtelingen

De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven welke kosten verbonden zijn aan de voorziening "bed, bad en brood" voor de crisisopvang van vluchtelingen uit landen waar een noodsituatie heerst (pagina 207, tweede tekstblok, van de Algemene Beschouwingen).

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

c. Bouw sociale woningen

In het eerste tekstblok op pagina 208 van de Algemene Beschouwingen staat dat er "aanvullend op de 134 woningen" één en ander zal geschieden. Zie ook pagina 210, tweede tekstblok.

De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven welke 134 woningen het betreft en welke kosten verbonden zijn aan de bouw van bedoelde woningen.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

d. Nieuwe inspectiemedewerkers

In de eerste volzin op pagina 210 van de Algemene Beschouwingen staat dat er nieuwe inspectiemedewerkers geworven zullen worden.

De Raad van Advies adviseert de regering de kosten gemoeid met het werven van de nieuwe inspectiemedewerkers in de memorie van toelichting aan te geven.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

e. Kosten specificeren

Op pagina 211 van de Algemene Beschouwingen staat onder “kosten” een bedrag vermeld van NAf 90,2 miljoen (inclusief kapitaaldienst).

De Raad van Advies adviseert de regering de totale kosten te specificeren. Dat geldt ook voor de kosten vermeld op pagina’s 218 (NAf 4,5 miljoen), 222 (NAf 17,7 miljoen), 224 (NAf 200.000) en 229 (NAf 19,6 miljoen).

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

f. Tripartiete Dialoogconferentie

In het laatste tekstblok op pagina 215 van de Algemene Beschouwingen staat dat het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport een Tripartiete Dialoogconferentie zal organiseren. Uit de context haalt de Raad van Advies dat deze conferentie door de regering bekostigd zal worden.

De Raad van Advies adviseert de regering de kosten voor de te houden Tripartiete Dialoogconferentie in de memorie van toelichting aan te geven.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

Schuldenproblematiek

Op pagina’s 201, tweede tekstblok, zevende bullet, van de algemene beschouwing wordt gesproken van “schuldhulpverlening”, op pagina 202, eerste tekstblok, onder punt 2 van “schuldenproblematiek” en op pagina 202 in het tweede tekstblok onder punt 1 van “problematische schulden” (zie ook pagina 207, eerste tekstblok en pagina 209, eerste tekstblok).

Voorgesteld wordt om in het kort aan te geven wat de regering in verband met het voorgaande beoogt.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

Ministerie Gezondheidzorg, Milieu en Natuur

Pagina 241 van de Algemene Beschouwing
Voorts lijkt het erop dat er een opsomming van geprioriteerde wet- en regelgeving zal volgen, maar wordt slechts melding gemaakt van de Landsverordening Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg.
Voorgesteld wordt de opsomming te completeren.

De regering zal staande de openbare vergadering hierop reageren.

8. Ministerie van Financiën

a. Doel organisatie-eenheid
In de tweede kolom "Organisatie-eenheden" van de tabel op pagina 261 van de Algemene Beschouwingen worden bij de bullets 04, 06, 07, 00 (geldleningen), 00 (niet in te delen uitgaven/inkomsten) en 01 de bijbehorende doelen in de derde kolom niet weergegeven.
De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting met inachtneming van het bovenstaande aan te passen.

De regering heeft waar nodig de memorie van toelichting aangepast.

b. Nieuwe Belastingorganisatie (NBC)
In de tweede kolom van de tabel op pagina 261 van de Algemene Beschouwingen wordt bij organisatie-eenheden 06 en 07 gesproken over respectievelijk "NBC Inspectie der Belastingen" en "NBC Landsontvanger".
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven of het traject van de oprichting van een nieuwe belastingorganisatie (NBC) daadwerkelijk is afgerond. Ingeval voornoemd traject nog niet is afgerond of indien de regering van dit voornemen is afgestapt, wordt geadviseerd de ontwerpbegroting 2018 op dit punt aan te passen.

De regering geeft aan dat de regering nog geen standpunt heeft genomen in het traject van de oprichting van een nieuwe belastingorganisatie. Zodra de regering een standpunt hierover heeft genomen zal deze opgenomen worden in de begroting.

c. Tax compliance

Volgens pagina 264, onder het tweede punt in het eerste tekstblok, van de Algemene Beschouwingen en pagina 31, voorlaatste tekstblok, van de Nota van Financiën is de verhoogde tax compliance een van de algemene doelstellingen van het ministerie van Financiën. Met de verhoogde tax compliance door middel van het project Optimalisatie Belastingorganisatie beoogt de regering structureel hogere belasting- en premieopbrengsten te realiseren zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen.

Naar het oordeel van de Raad van Advies houdt tax compliance in dat belastingplichtigen (beter) moeten voldoen aan de belastingverplichtingen. Dit is een traject waarbij pas na een tijd de compliance het gewenste niveau zal kunnen hebben bereikt.

Gelet op de relevantie van dit belastinginstrument adviseert de Raad van Advies de regering in de memorie van toelichting aan te geven of de verhoogde tax compliance per saldo nog effecten sorteert, en zo ja, binnen welke termijn verwacht wordt dat deze maatregel zal zijn uitgewerkt of de compliance het gewenste niveau zal hebben bereikt en zullen de belastingopbrengsten een structureel hoger niveau zullen hebben bereikt.

Al vanaf 2014 is een actieprogramma ingezet om de compliance te verhogen. Het actieprogramma houdt onder andere in dat er speciale acties worden ingezet voor het versterken van de invordering, zoals onder andere focus op bepaalde categorieën belastingplichtigen, het versterken van de belastingorganisatie, IT-oplossingen (bijvoorbeeld invoering online-aangifte), bestandsopschoning en stroomlijnen van processen. De ingezette acties hebben geleid tot verhoogde ontvangsten belastingmiddelen vergeleken met de situatie daarvoor. De ontvangsten waren in zowel 2015 als in 2016 met zo'n 3% (NAf. 45 miljoen per jaar) gestegen, terwijl dit op basis van de BBP-groei niet in lijn was met de verwachting. In beide jaren waren de opbrengsten hoger dan begroot, terwijl in 2014 nog een tekort was van NAf. 32 miljoen ten opzichte van de begroting. Dit resultaat werd behaald ondanks de doorgevoerde

lastenverlichtingen (IB/WB). Alhoewel concrete resultaten zijn behaald, is het moeilijk om een termijn vaststellen waarbinnen het gewenste niveau van compliance behaald moet zijn. Het bereiken van het gewenste niveau is een lange en voortdurend proces om een cultuuromslag te realiseren.

d. Functie "93 Geldleningen"

Volgens de eerste alinea op pagina 291 van de Algemene Beschouwingen betreffen de uitgaven op de gewone dienst bij functie 93 Geldleningen, rentelasten. De rentelasten bedragen circa NAf 66,3 miljoen in 2018 en groeien naar circa NAf 70,6 miljoen in 2021. Ten aanzien van de rentelasten wordt in de tweede volzin van dezelfde alinea het volgende aangegeven: "Dit is inclusief de rente ter financiering van een eventueel (kortstondige) financieringsbehoefte, waarbij wordt uitgegaan van een gemiddelde rente van 3,5%."

Indien aangenomen kan worden dat de regering reeds in de opgebrachte rentekosten rekening heeft gehouden met een eventuele kortstondige financieringsbehoefte tegen een bepaalde gemiddelde rente, adviseert de Raad van Advies de regering in de memorie van toelichting aan te geven welke omvang van kortstondige financieringsbehoefte de regering jaarlijks verwacht.

De regering houdt rekening van met een bedrag van NAf 60 miljoen voor uitgifte van schatkistpromessen. Deze ruimte is onder meer bedoeld om tijdelijk, door schatkistpromessen uit te geven, het hoofd te kunnen bieden aan:

- Concentratie van verplichtingen in een korte periode waardoor tijdelijk, vooruitlopend op het innen van de reguliere middelen, in de liquiditeitsdekking daarvan wordt voorzien. Zo kan het voorkomen dat verplichtingen aan het begin van de maand dienen te worden voldaan, terwijl de ontvangsten pas later (bijvoorbeeld medio van de maand) worden geïnd. Om opbouw van betalingsachterstanden te voorkomen dient ruimte ingebouwd te worden om een dergelijke liquiditeitssituatie te overbruggen;
- Onvoorziene situaties in de liquiditeitstroom. Zo kan het voorkomen dat door onvoorziene omstandigheden de inkomsten afwijken van het reguliere patroon waardoor het noodzakelijk wordt een tijdelijk beroep te doen op de kapitaalmarkt.

Om opbouw van betalingsachterstanden te voorkomen dient ruimte ingebouwd te worden om een dergelijk liquiditeitssituatie te overbruggen.

e. Functie 95 Algemene Uitgaven en Inkomsten

Uit de tabel 95 “Algemene Uitgaven en Inkomsten” op pagina 291 van de Algemene Beschouwingen blijkt dat op de gewone - en kapitaaldienst verschillende bedragen zijn opgebracht voor de dienstjaren 2018 tot en met 2021. Deze bedragen omvatten een reservedotatie, een reserve ten behoeve van onvoorziene uitgaven en een stelpost. Uit de toelichting op pagina’s 291 en 292 blijkt niet hoe en waaruit de in de tabel opgenomen bedragen zijn samengesteld.

De Raad van Advies adviseert de regering per dienstjaar ten aanzien van de op de gewone – en kapitaaldienst opgebrachte bedragen voor hoger bedoelde reservedotatie en stelpost inzichtelijk te maken voor welk doel het gebruikt zal worden. *Door dit te doen bevordert de regering een transparant beleid met betrekking tot het aanwenden van bedoelde reservedotatie en stelpost alsmede een gedegen financieel beheer. Door het oormerken daarvan voorkomt de regering naar het oordeel van de Raad van Advies bovendien dat oneigenlijk gebruik wordt gemaakt van bovenbedoelde reservedotaties en stelpost.*

De regering geeft aan dat in de Algemene beschouwing tekstueel al is een toelichting aangegeven waarvoor de bedragen zijn gebudgetteerd. Conform verzoek van de Raad van Advies geeft de regering deze ook in een tabelvorm aan.

Omschrijving	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
95 Algemene Uitgaven en Inkomsten	**27.079.900**	**63.984.805**	**122.268.816**	**189.845.940**
Gewone dienst				
199500 Niet in te delen uitg./ink.	20.789.900	57.694.805	115.978.816	178.555.940
Stelpost personeel	16.000.000	26.136.200	37.404.300	48.672.400
Afschrijvingen	4.789.900	4.789.900	4.789.900	4.789.900
Reserve dotatie		26.768.705	73.784.616	125.093.640
199501 Onvoorziene uitgaven	6.290.000	6.290.000	6.290.000	11.290.000
Stelpost Opleidingen voor personeel	1.290.000	1.290.000	1.290.000	1.290.000

overheid				
Stelpost voor onvoorziene uitgaven Gewone dienst	5.000.000	5.000.000	5.000.000	10.000.000
Kapitaaldienst				
199501 Onvoorziene uitgaven				
Stelpost voor onvoorziene uitgaven Kapitaaldienst	5.302.300	51.000.000	51.000.000	51.039.800

f. Stelpost

Volgens de derde alinea op pagina 292 van de Algemene Beschouwingen is een stelpost ten bedrage van NAf 48,6 miljoen opgevoerd ter dekking van de autonome groei van de personeelslasten als gevolg van de indexering van bezoldigingen van ambtenaren aan het inflatiecijfer en van de beoordelingssystematiek en de invulling van vacatures. Geconstateerd is dat genoemd bedrag niet in de Algemene Beschouwingen is gespecificeerd en/of onderbouwd.

De Raad van Advies adviseert de regering deze stelpost functioneel te maken en in de memorie van toelichting een toelichting te geven over de hoogte van bovengenoemd bedrag.

De regering zal rekening houden met het advies van de Raad van Advies en zal de memorie van toelichting aanpassen.

g. Functie 98 Overige Financiën Algemene Dekkingsmiddelen

1°. Specificeren van verwachte kosten

In de eerste volzin op pagina 293 van de Algemene Beschouwingen wordt met betrekking tot “functie 98 Overige Financiën Algemene Dekkingsmiddelen” aangegeven dat hieronder verschillende onderwerpen vallen. Vervolgens worden de onderwerpen in de tweede tot en met de vierde volzin opgesomd, te weten het bevorderen van de financiële integriteit, de bekostiging van de autonome groei van personeelskosten voor de gehele overheid, hazardspelen en het beleid voor overheidsentiteiten.

Ten aanzien van de vorengenoemde onderwerpen adviseert de Raad van Advies de regering de verwachte kosten per onderwerp per jaar in de memorie van toelichting te specificeren.

De regering heeft de toelichting aangepast, waarbij per abuis teksten zijn blijven staan wat niet van toepassing zijn. Daarnaast heeft de regering de verwachte kosten per onderwerp genoemd.

2°. De bekostiging van de personeelslasten
Voor wat betreft de bekostiging van de autonome groei van de personeelskosten voor de gehele overheid, wenst de Raad van Advies op te merken dat in de eerste en tweede volzin op pagina 292, derde alinea, van de Algemene Beschouwingen de regering aangeeft dat bij functie "95 Algemene Uitgaven en Inkomsten" een stelpost gevormd wordt ter dekking van de autonome groei van de personeelslasten als gevolg van de indexering van bezoldigingen van ambtenaren aan het inflatiecijfer en van de beoordelingssystematiek en de invulling van vacatures.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting aan te geven of de op pagina's 292 en 293 genoemde autonome groei van personeelslasten verschillend zijn. Indien dat niet het geval is, wordt de regering geadviseerd de nodige aanpassingen aan te brengen.

De regering geeft aan dat de toelichting op pagina 293 aangepast moet worden. De stelpost ter dekking van de autonome groei van de personeelslasten als gevolg van de indexering van bezoldigingen van ambtenaren aan het inflatiecijfer en van de beoordelingssystematiek en de invulling van vacatures wordt begroot bij op de functie 95. De toelichting op pagina 293 is aangepast.

3°. Verwachte kosten ten laste van de kapitaaldienst
Ten aanzien van de kapitaaldienst behorende bij "functie 98 Overige Financiën Algemene Dekkingsmiddelen" wordt op pagina 293, laatste alinea, van de Algemene Beschouwingen aangegeven dat NAf 1,9 miljoen voor de komende jaren gereserveerd wordt voor twee doelen, te weten voor de automatisering van de Wega di Number

Kòrsou en verschillende investeringen voor Financial Intelligence Unit of Curaçao (FIU).
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting de verwachte kosten in de komende jaren bij de betreffende doelen te specificeren.

De regering geeft aan dat op de kapitaaldienst staan middelen (NAf 1.9 miljoen) gereserveerd voor: 1. Automatisering van het Wega di NumberKòrsou (NAF 1,4 miljoen) en 2. verschillende investeringen voor FIU (NAF 0,5 miljoen).

III. Nota van Financiën

1. Financieringsbehoefte 2017

Op pagina 21 van de Nota van Financiën, blijkt uit tabel 2 "Recapitulatie" dat de financieringsbehoefte in 2017 NAf 117,2 miljoen bedraagt. Uit de eerder vermelde tabel kan volgens de Raad van Advies de volgende samenhang worden afgeleid: financieringsbehoefte = globaal saldo – aflossing op opgenomen leningen + inkomsten uit verkoop onroerende goederen.
Dit levert voor 2017 een financieringsbehoefte op van NAf 125,3 miljoen (-117,3 – 8,2 + 0,2 = -125,3).
De Raad van Advies adviseert de regering met inachtneming van het bovenstaande de nodige correcties te plegen in voornoemde tabel 2.

De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

2. Collectieve lasten: belastingopbrengsten en sociale premies

a. Uitgangspunten van de ontwerpbegroting 2018
Op pagina 26 van de Nota van Financiën wordt in de tweede alinea, aangegeven dat in de

Begroting 2018 ervan uitgegaan wordt dat de indirecte belastingopbrengsten, de opbrengsten uit loon- en inkomstenbelasting en de winstbelasting en de sociale premies groeien met de reële economische groei, in een verhouding van 1 staat tot 1,1. Vervolgens wordt aangegeven dat per procentpunt reële economische groei (positief of negatief) de indirecte belastingopbrengsten toenemen of afnemen met 1,1%.
Volgens verkregen informatie van het Ministerie van Financiën is het uitgangspunt voor de Begroting 2018 dat niet uitgegaan wordt van enig verband tussen economische groei en opbrengsten uit belastingen en sociale premies. Naar analogie hiervan adviseert de Raad van Advies de regering de passage in de tweede alinea op pagina 26 van de Nota van Financiën conform aan te passen.

De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

b. Ontwikkeling premie-opbrengsten uit sociale verzekeringen

Uit tabel "5. Belastingopbrengsten en Sociale premies" op pagina 26 van de Nota van Financiën blijkt dat de opbrengsten uit premies, bedoeld in de Landsverordening Algemene Ouderdomsverzekering en de Landsverordening Algemene Weduwen- en wezenverzekering, in de periode 2018 tot en met 2020 jaarlijks afnemen terwijl bij de overige sociale verzekeringen de premie-opbrengsten in dezelfde periode, juist stijgen.
De Raad van Advies adviseert de regering de (verwachte) contradictionele ontwikkeling bij bovenbedoelde premie-opbrengsten in de memorie van toelichting toe te lichten.

De regering geeft aan dat de cijfers zijn veranderd in onderhavig ontwerp. Deze nieuwe cijfers zijn opgenomen in een nieuwe tabel 5.
Ten tijde van de opmaak van de Nota van Financiën 2018 was het jaarverslag van SVB over 2016 niet gereed. Als gevolg hiervan was de raming voor 2017 en verder gebaseerd op voorlopige realisatiecijfers van 2016. Voor de definitieve versie van de Nota van Financiën is er een nieuwe tabel dat uitgaat van definitieve cijfers over 2016.

3. Onroerende zaakbelasting

Op pagina 32 van de Nota van Financiën wordt in de tweede alinea vermeld dat de Minister van Financiën met een aanschrijving, vrijstelling van onroerende zaakbelasting (hierna: OZB) heeft verleend voor onbebouwde percelen tot een aanslagwaarde van NAf 100.000 en bebouwde percelen tot een aanslagwaarde van NAf 300.000. Geconstateerd wordt dat het gestelde op voornoemde pagina niet in overeenstemming is met de Aanschrijving achterwege laten aanslagen onroerendezaakbelasting en verruiming invorderingstermijnen.
De Raad van Advies adviseert de regering de memorie van toelichting op dit punt aan te passen.
De regering zal de memorie van toelichting aanpassen.

Vraag 1.

4. Logeergastenbelasting

Uit tabel "6. Overige directe belastingopbrengsten" op pagina 33 van de Nota van Financiën blijkt dat de regering er vanuit gaat dat de logeergastenbelasting meerjarig NAf 2 miljoen zal opbrengen. Op pagina 34 van de Nota van Financiën wordt in de eerste alinea aangegeven dat logeergastenbelasting vanaf 2016 ingebed is in de omzetbelasting.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting op dit punt in te gaan.

De regering geeft aan dat het betreft achterstallige logeergastenbelasting. Gelet op het feit dat er veel bezwaar-/beroepszaken lopen, en betaalregelingen, wordt er van uit gegaan dat uit deze zaken voor de komende jaren nog jaarlijks ca. NAf 2 mln. zal worden ontvangen.

5. Overige opbrengsten

Op pagina 39 van de Nota van Financiën blijkt uit tabel 8 "Overige opbrengsten" dat de "Dividenden" vanaf 2017 sterk zijn afgenomen in vergelijking met 2016 en dat de opbrengsten uit "Vergunningen telecommunicatie" vanaf 2017 sterk toegenomen zijn in vergelijking met 2016.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting de aanzienlijke veranderingen bij "Dividenden" en "Vergunningen telecommunicatie" vanaf 2017 toe te lichten.

De regering geeft aan dat in 2016 jaarrekeningen van vorige jaren van diverse overheidsbedrijven heeft goedgekeurd waarvan ook dividenduitkering aan de overheid is vastgesteld. Op basis daarvan is de dividend uitkering in 2016 hoger uitgekomen dan de begroting 2016. Verder is voor wat betreft de opbrengsten "Vergunningen telecommunicatie" is de baten en lasten van het bureau telecommunicatie en post in de begroting opgenomen. Dus bedragen worden bruto geraamd in de begroting. De verantwoording dient ook bruto te geschieden. Doordat de regering de jaarrekening van het bureau niet tijdig ontvangt wordt alleen de baten verantwoordt.

6. Wettelijke structuren overheidsinstanties en -bedrijven

Op pagina 39 van de Nota van Financiën wordt in de laatste alinea onder "Dividenden" aangegeven dat het proces wordt voortgezet om via bestaande wettelijke structuren voor overheidsinstanties en –bedrijven financiële normen en prestatienormen in te voeren.
De Raad van Advies adviseert de regering aan te geven aan welke wettelijke structuren hierboven gerefereerd wordt aangezien de Landsverordening optimalisering overheidsgelieerde entiteiten nog niet in werking is getreden.

7. Personeelsindicatoren

Op pagina 43 van de Nota van Financiën blijkt uit tabel 9 "Personeelsindicatoren" dat de modale bezoldiging gestegen is van NAf 2.799 in 2017 naar NAf 5.337 in 2018.

Blijkens de van het Ministerie van Financiën verkregen informatie is de modale bezoldiging in 2018 ongewijzigd gebleven ten opzichte van 2017.
De Raad van Advies adviseert de regering, met inachtneming van het bovenstaande de nodige correcties in voornoemde tabel 9 aan te brengen.

De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

8. Sociale zekerheid

In tabel "12 Sociale zekerheid" op pagina 50 van de Nota van Financiën constateert de Raad van Advies drastische toenames bij de lasten van bepaalde fondsen, die door de SVB worden beheerd, in 2017 vergeleken met 2016. Het betreft de stijging van de lasten in 2017 bij de volgende fondsen:

- het Algemene Fonds Bijzondere Ziektekosten: stijging met circa NAf 12 miljoen (15,3%) ten opzichte van 2016;
- het Fonds Basisverzekering Ziektekosten: stijging met circa NAf 90 miljoen (18,3%) ten opzichte van 2016;
- het Ziektefonds en het Ongevallenfonds: stijging met circa NAf 10 miljoen (26,8%) ten opzichte van 2016.

Aangezien de omvang van de lastenstijgingen die zich hebben voorgedaan in 2017 ten opzichte van 2016 zich niet herhaalt in de meerjarenramingen weergegeven in bovengenoemde tabel 12, adviseert de Raad van Advies de regering de uitzonderlijke toenames van de lasten in 2017 in de memorie van toelichting te verklaren.

De regering geeft aan dat de cijfers zijn veranderd in onderhavig ontwerp. Deze nieuwe cijfers zijn opgenomen in een nieuwe tabel 12.
Ten tijde van de opmaak van de Nota van Financiën 2018 was het jaarverslag van SVB over 2016 niet gereed. Als gevolg hiervan was de raming voor 2017 en verder gebaseerd op voorlopige realisatiecijfers van 2016. Voor de definitieve versie van de Nota van Financiën is er een nieuwe tabel dat uitgaat van definitieve cijfers over 2016.

9. Cessantiafonds

Op pagina 54 van de Nota van Financiën, in de tweede alinea van onderaf, wordt aangegeven dat de regering bij het Cessantiafonds voor 2018 een positief saldo van NAf 36,3 miljoen verwacht.
Gelet op de omvang van de jaarlijkse baten bij het Cessantiafonds – in 2011 van NAf 2,1 miljoen, exclusief financieringsbaten (bron: jaarrekening Cessantiafonds 2011) – adviseert de Raad van Advies de regering het voor 2018 verwachte resultaat te verifiëren en indien nodig de memorie van toelichting op dit punt aan te passen.

10. Investeringen periode 2018-2021

Op pagina 58 van de Nota van Financiën wordt in de eerste alinea verwezen naar tabel 19. Deze tabel 19 zou een overzicht bevatten van voorgenomen investeringen voor de periode 2018-2021. Er ontbreekt echter een tabel 19 in de Nota van Financiën.
De Raad van Advies adviseert de regering de bedoelde tabel in te voegen in de Nota van Financiën.

De regering geeft aan dat verwezen moet worden naar tabel 18 en niet tabel 19. De verwijzing is aangepast in de Nota van Financiën.

11. Vervalschema schulden

Op pagina 59 van de Nota van Financiën wordt in grafiek 21 het vervalschema van schulden weergegeven. Uit grafiek 21 kan volgens de Raad van Advies worden geconcludeerd dat in 2020 en 2021 alleen schuldpromessen vervallen.
Zoals uit de Begroting 2018 blijkt, vervalt in 2020 ook een schuld ten bedrage van NAf 100 miljoen. Zie bijvoorbeeld de voorlaatste alinea op laatstgenoemde pagina 59.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting grafiek 21 aan te passen aan het vervalschema van schulden c.q. in grafiek 21 de in 2020 te vervallen schuld ook weer te geven.

De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

12. Schuldpositie

Op pagina 60 van de Nota van Financiën wordt in tabel "16 Schuldpositie", de stand van de schuldpositie onder andere per eind 2020 en 2021 weergegeven. Ook in deze tabel wordt voorbij gegaan aan het feit dat in 2021 NAf 100 miljoen dient te worden afgelost en dat daardoor de eindstand per 2021 NAf 100 miljoen lager zal bedragen.
De Raad van Advies adviseert de regering rekeninghoudend met het vorenstaande in de hiervoor bedoelde tabel 16 in de memorie van toelichting de eindstand per 2021 aan te passen.
De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

13. Het groeipad

Op pagina 60 van de Nota van Financiën luidt de laatste alinea als volgt: "De Schuld stijgt als gevolg van de financiering van de kapitaaluitgaven op de kapitaalmarkt teneinde het groeipad te kunnen uitvoeren en op die manier de sociaal-economische effecten te kunnen beheersen."
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting toe te lichten om welk groeipad het gaat.

De regering heeft de Nota van Financiën conform advies van de Raad van Advies aan passen.

14. Stelpost

Uit de tabel op pagina 63 van de Nota van Financiën blijkt dat er een stelpost is gevormd voor de periode 2018-2021.
De Raad van Advies adviseert de regering in de memorie van toelichting voor de periode 2018-2021 inzichtelijk te maken welk deel van de stelpost maximaal voor welk doel gebruikt zal worden. Door dit te doen bevordert de regering een transparant beleid met

betrekking tot de aanwending van de stelpost alsmede een gedegen financieel beheer. Door het oormerken van de stelpost voorkomt de regering naar het oordeel van de Raad van Advies bovendien dat van de stelpost oneigenlijk gebruik wordt gemaakt.

De regering geeft aan dat in de toelichting staat vermeld dat de stelpost bestemd is voor onvoorziene uitgaven op de gewone dienst.

De opmerkingen van wetstechnische en redactionele aard zijn conform door Raad van Advies aanbevolen aangepast.

Concluderend geeft de Raad van Advies de regering in overweging de ontwerplandsverordening niet bij de Staten in te dienen dan nadat met het vorenstaande rekening is gehouden.

Advies College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten

In de brief van 28 augustus 2017 brengt het College financieel toezicht (Cft) advies uit op basis van artikel 11 over de ontwerpbegroting 2018.

Gewone dienst
Het College financieel toezicht geeft aan dat het volume van de begroting neemt van 2017 naar 2018 toe met ANG 48,3 miljoen naar een stand van ANG 2.567,1 miljoen. De toename van de baten zit vooral op de post overige opbrengsten voor een bedrag van ANG 57,8 miljoen. Daar staan lichte dalingen van de belastingopbrengsten en sociale premies tegenover. De stijging in de overige baten wordt voor het grootste deel verklaard door een toename in de opbrengsten uit pachten & verhuur. De voornaamste lastengroei is zichtbaar bij de sociale zekerheid en bedraagt ANG 76,8 miljoen. De begrote uitgaven op subsidies, overdrachten en de beloning van personeel laten een daling zien. Na 2018 stijgen de belastingopbrengsten meerjarig aanzienlijk als gevolg van de groeiramingen in de ontwerpbegroting 2018.

Economische groei en ontwikkeling van de belastingraming

In de OB wordt voor de inflatievoorspellingen na 2018 de laatste rapportage van het IMF gebruikt[3]. Voor de reële economische groei worden in de ontwerpbegroting aanzienlijk hogere percentages gepresenteerd dan die van het IMF, omdat de regering anticipeert op groei bevorderend beleid in de komende jaren. Het Cft acht de verwachting van het land echter op basis van de beschikbare historische groeicijfers erg ambitieus en voorziet hierin een risico.

Het hanteren van deze groeicijfers heeft ook zijn weerslag op de belastingramingen. Met name bij de loon- en inkomstenbelasting en de omzetbelasting zijn vanaf 2019 aanzienlijke stijgingen zichtbaar. Gezien de realisatie van de loon- en inkomstenbelasting in de afgelopen jaren acht het Cft de stijging in de meerjarenbegroting op deze post niet realistisch. Een bijstelling van de groeiverwachting zal daarom ook moeten leiden tot een bijstelling van de te verwachten baten in de meerjarenbegroting.

De regering geeft aan dat uitgaande van de laatste ontwikkelingen zijn in de begroting tot en met het jaar 2018 de groeicijfers conform CBCS verwerkt. Meerjarig worden vanaf 2019 en verdere jaren de cijfers conform IMF gehanteerd. De regering neemt de cijfers van de IMF over zoals door het College financieel toezicht geadviseerd. Echter, de regering verwacht in de jaren na 2019 uiteindelijk meevallers te zullen kunnen behalen ten opzichte van de opgenomen raming. Zoals gezegd is de verwachting dat de economie zich zal herstellen. Daarnaast is in de tweede helft van 2017 het actieprogramma van compliance geëvalueerd en opnieuw opgepakt. Ervaring vanaf 2014 met dit programma laat zien dat een hogere groei in de belastingontvangsten kan worden gerealiseerd dan op basis van de economische groei mag worden verwacht.

Het weerstandvermogen

In de ontwerpbegroting 2018 wordt een meerjarige buffer gevormd voor economisch minder voorspoedige tijden en ter aflossing van vervallende leningen. Het College financieel toezicht onderschrijft dit voornemen, maar merkt wel op dat feitelijk pas in

[3] IMF Article IV consultation 2016

2021 een buffer wordt opgebouwd voor tegenvallers. De begrote toevoegingen aan de reserve in 2019 en 2020 worden namelijk volledig ingezet voor het aflossen van de lening van ANG 100 miljoen die in 2020 vervalt. Mede gezien de achterblijvende belastingontvangsten in 2016 en 2017 en de ontwikkelingen bij de sociale fondsen ontstaat het risico dat de begroting 2018 onder druk komt. Indien de belastingontvangsten ook in 2018 tegenvallen is er in de begroting 2018 geen buffer opgebouwd die dit kan opvangen. Het College financieel toezicht benadrukt de noodzaak om een weerstandsvermogen aan te zuiveren. In voorgaande jaren zijn soortgelijke reservedotaties begroot, die vervolgens niet gerealiseerd werden. Het College financieel toezicht adviseert daarom om er voor te waken dat dit niet opnieuw gebeurt.

De regering geeft aan dat betreffende de achterblijvende belastingontvangsten in 2016 en 2017 en het risico van tegenvallers in de begroting 2018, zet de regering zich in via een actieplan verhoogde belastingontvangsten om de geraamde belastingontvangsten voor 2017 alsnog te realiseren. De compliance maatregelen zullen een structureel positief effect hebben op het betaalgedrag van afdrachtplichtigen, waardoor naar verwachting ook in 2018 de begroting zal worden gerealiseerd.
Voorts is het uitgangspunt van de regering dat het vormen van reserves dient te geschieden met een bepaalde doelstelling op het oog. Thans verkeert Curaçao in een situatie van negatieve economische groei. Gelet op deze situatie is de prioriteit van de Regering gericht op het stimuleren van economische groei. Meer economische bedrijvigheid zal uiteindelijk leiden tot meer belastingontvangsten en ontstaat een mogelijkheid tot het versterken van het weerstandsvermogen.

De sociale fondsen
In 2018 wordt een extra eenmalige toevoeging gedaan aan het schommelfonds van ANG 36,4 miljoen. Dat is nodig omdat de verwachting is dat eind 2017 er nog ANG 1,8 miljoen in het schommelfonds resteert. Het College financieel toezicht signaleert dat er dus slechts beperkte marges zijn om onverwachte tegenvallers binnen de sociale fondsen op te vangen. De ontwikkeling van de sociale fondsen zal tijdens de begrotingsuitvoering 2018 daarom zorgvuldig moeten worden gemonitord door het land Curaçao.

De regering geeft het volgende aan. De ontwikkelingen in de sociale fondsen heeft de bijzondere aandacht van de regering en dit zal tevens het geval zijn bij de uitvoering van de begroting 2018.

De kapitaaldienst, schuldpositie en rentelastnorm.
De financieringsbehoefte voor 2018 is begroot op ANG 69,2 miljoen en blijft in de daaropvolgende jaren ook onder de ANG 70 miljoen. Met de verwachte economische groei en de geplande schuldaflossing in 2020, laat de schuldquote meerjarig een dalende trend zien.

Met deze begrote financieringsbehoefte blijft Curaçao ruimschoots onder de rentelastnorm. Een bijstelling van de groeiverwachtingen kan dit beeld nog wel beïnvloeden, maar zal voor zover nu na te gaan geen impact hebben op de rentelastnorm.

Het leningsplafond is in de rijkswet vormgegeven als de rentelastnorm en daarnaast is wat betreft leningen in de rijkswet ook relevant de eis van een meerjarig evenwicht op de gewone dienst. In die zin vindt de regering dat er zeker gestreefd moet worden naar een leenniveau dat structureel een houdbare situatie oplevert. In de meerjarige begroting is uitgegaan van voorzichtige groeiprognoses van een onafhankelijke derde, het IMF. Op dit moment wordt ongeveer de helft van de ruimte onder de rentelastnorm gebruikt. Het is zeer onwaarschijnlijk dat deze norm op afzienbare tijd wordt overschreden.

In de kwaliteit van de toelichting bij de investeringen voor het begrotingsjaar 2018 is sprake van een zichtbare verbetering, met name bij het aangeven voor welke investeringen geleend gaat worden. Het inzicht dat wordt gegeven in de kapitaaldienst is echter nog niet dusdanig dat het bestaande voorbehoud nu al kan worden opgeheven. De minister heeft het initiatief gesteund om samen met de SOAB en het College financieel toezicht te bezien hoe de inzichtelijkheid van de kapitaaldienst verder vergroot kan worden. Het College financieel toezicht is positief over deze ontwikkeling.

De regering heeft, voortbouwend op het toegezegde steun aan het initiatief, al stappen ondernomen om op korte termijn een werkgroep te vormen, teneinde de inzichtelijkheid in de kapitaaldienst te vergroten. Het voornemen is om tijdig tot concrete resultaten te geraken, welke dan voor een select aantal ministeries meegenomen kunnen worden in de Nota van Wijziging op de begroting 2018.

HNO/SEHOS

In de brief van 31 mei 2017 heeft het College financieel toezicht aangegeven samen met de ONTWERPBEGROTING graag een up date van de business case van HNO te ontvangen, waarin duidelijk wordt gemaakt op welke wijze en binnen welk tijdsbestek het HNO project verder wordt afgerond en de transitie wordt vormgegeven. Dit in relatie tot de lening die in 2014 en 2015 aan u is verstrekt ten behoeve van de bouw van HNO. Vooralsnog heeft het College financieel toezicht deze niet ontvangen en verneemt daarom graag wanneer de geactualiseerde business case tegemoet kan worden gezien. Ook vraagt het College financieel toezicht op de hoogte te worden gehouden van verdere ontwikkelingen en hun financiële impact.

De regering kan berichten dat door SONA een bureau, Performation, is ingehuurd welke een conceptmodel heeft opgeleverd voor de exploitatie van HNO, echter deze dient nog te worden aangepast aan de lokale situatie en ook te worden gevalideerd.

Dividend

In de Ontwerpbegroting is aangegeven dat het proces wordt voortgezet om voor overheidsinstanties en -bedrijven financiële normen en prestatienormen in te voeren. Het College financieel toezicht vindt de ontwikkeling van een dividendenbeleid wenselijk en ontvangt graag nadere informatie over de vorm en de planning van dit beleid.

De regering geeft aan dat dividendbeleid is het geheel van afspraken dat met een overheidsvennootschap wordt gemaakt over de bepaling van de dividenduitkering van die vennootschap aan haar aandeelhouder. Hieraan toegevoegd het geheel van activiteiten van de ministeries bij de beoordeling van de dividendvoorstellen opgesteld door de overheidsvennootschappen.

Met de overheidsvennootschappen worden nu zo veel als mogelijk jaarlijks vooraf afspraken gemaakt over de balansnormering, die aan de dividendpolitiek ten grondslag ligt. In enkele gevallen worden ook wel meerjarenafspraken gemaakt, uiteraard steeds na advisering /instemming van SBTNO. Bij de balansnormering wordt nu steeds meer uniformiteit nagestreefd, rekening houdend met het type onderneming. De bandbreedtes van solvabiliteit en liquiditeit worden daardoor kleiner.

Bij de beoordeling van de jaarrekening, als eerste stap bij de beoordeling van de dividendvoorstellen van de overheidsvennootschappen, worden nu ook meer dan voorheen de meerjarenbegrotingen betrokken. Vooral de toekomstige financieringsstructuur (en investeringsplannen) komt hierbij aan de orde. Op deze wijze wordt voorkomen, dat verplichtingen worden aangegaan en bijbehorende financieringswijzen worden gekozen, die toekomstige dividendstromen (deels) zouden kunnen frustreren. De jaarrekeningen worden tevens kritischer onderzocht op de classificatie van bezittingen en schulden, gericht op het zo zuiver mogelijk toepassen van de normen voor solvabiliteit en liquiditeit.

Financieel beheer
In de ontwerpbegroting benoemt u de focus op verdere verbetering van het financieel beheer en geeft aan bezig te zijn met een verbeterd plan van aanpak. Het College financieel toezicht ontvangt dit verbeterd plan graag. Bij de financieel beheerdag in het voorjaar van 2017, is afgesproken dat er nog in 2017 een nieuwe PEFA-inventarisatie zal plaatsvinden. De uitkomsten daarvan kunnen wellicht gebruikt worden om prioriteiten te stellen bij de aanpak van het financieel beheer.

De verbetering van het financieel beheer is een constant aandachtspunt voor de regering. De afgelopen jaren is reeds flinke vooruitgang geboekt. Over het Plan van Aanpak van SOAB vindt momenteel afstemming plaats. De uitkomsten van de nog uit te voeren PEFA-evaluatie zal een van de bronnen zijn voor de verdere aanpak van het financieel beheer.

Een concrete verbeteractie die in de ontwerpbegroting wordt genoemd is het inrichten van centrale inkoop. Naast besparingsmogelijkheden zou dit volgens het College financieel toezicht ook de controleerbaarheid van de inkoop kunnen vergroten, waardoor de rechtmatigheid van uitgaven eenvoudiger aantoonbaar is. Het College financieel toezicht vindt dit een positieve ontwikkeling.

De regering geeft aan dat de centrale inkoop al zeker een aantal jaren is opgericht. De centrale inkoop zeker verder werken naar controleerbaarheid van de inkoop.

Staatsorganen en overige algemene organen

Tot de Staatsorganen en overige algemene organen behoren de volgende organisatorische eenheden:

- Staten
- Raad van Advies
- Algemene Rekenkamer
- Secretariaat SER/GOA
- Ombudsman
- Gemeenschappelijk Hof van Justitie
- Raad voor de Rechtshandhaving
- Defensie

10 Staatsorganen en Overige Algemene Organen

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	21.666.400	21.666.300	21.666.300	21.666.300
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	13.902.600	13.978.600	13.941.300	13.966.100
11. Rechtswezen	14.917.400	14.917.400	14.917.400	14.917.400
14. Defensie	8.918.100	8.918.100	8.918.100	8.918.100
Totaal	**59.404.500**	**59.480.400**	**59.443.100**	**59.458.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01. Bestuursorganen	300.000			
02. Algemeen Beheer Staatsorganen	392.000	162.000	102.000	102.000
11. Rechtswezen	-	-	-	-
14. Defensie	-	-	-	-
Totaal	**692.000**	**162.000**	**102.000**	**102.000**

Functie 01 Bestuursorganen

Onder de functie 01 Bestuursorganen vallen de Staten van Curaçao, het hoogste orgaan in onze staatsinrichting.

Staten

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.486.300	20.486.300	20.486.300	20.486.300
Programmakosten	1.180.000	1.180.000	1.180.000	1.180.000
Totaal	**21.666.300**	**21.666.300**	**21.666.300**	**21.666.300**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	300.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**300.000**	**-**	**-**	**-**

Functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen

Onder de functie 02 Algemeen Beheer Staatsorganen vallen de Raad van Advies, de Algemene Rekenkamer, het Secretariaat Sociaal Economische Raad/Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken (SER/GOA) en de Ombudsman.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.983.100	13.059.100	13.021.800	13.046.600
Programmakosten	919.500	919.500	919.500	919.500
Totaal	**13.902.600**	**13.978.600**	**13.941.300**	**13.966.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	392.000	162.000	102.000	102.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**392.000**	**162.000**	**102.000**	**102.000**

Raad van Advies

Missie

De Raad van Advies van Curaçao bevordert een goed functionerende democratische rechtsstaat door als adviseur voor de regering en de Staten zorg te dragen voor onafhankelijke adviezen van een hoogwaardige kwaliteit waarbij de eenheid, rechtmatigheid, wetmatigheid en kwaliteit van bestuur en de belangen van de gemeenschap in acht worden genomen.

De belangrijkste taak van de Raad van Advies omvat het adviseren over ontwerpen van wettelijke regelingen.

Algemene doelstellingen

De Raad van Advies heeft twee algemene doelstellingen, namelijk:

1. De verdere verbetering van de kwaliteit van de advisering met bijzondere aandacht voor de uitbreiding of verdere verbetering van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn.
2. Het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie.

Algemene doelstelling

De verdere verbetering van de kwaliteit van de advisering met bijzondere aandacht voor de uitbreiding of verdere verbetering van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten: 60.000**
1. De verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat	1.1 Het ten minste één keer per jaar in samenwerking met de Academie voor Wetgeving of de Raad van State in Nederland organiseren van een masterclass wetgeving in Curaçao 1.2 Het bieden van de mogelijkheid voor het volgen van andere cursussen die lokaal worden gegeven a. Het in stand houden van een gedegen bibliotheek door de betaling van de bestaande abonnementen op vaktijdschriften en de aankoop van boeken	32.000
2. Het houden van gestructureerd overleg met	2.1 Het één keer per jaar houden van gestructureerd overleg	15.000

de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden	met de adviesraden binnen het Koninkrijk door het bijwonen of zelf organiseren van een overleg met de overige adviesraden binnen het Koninkrijk 2.2 Het op ambtelijk niveau bijwonen van een overleg tussen de Secretariaten van de adviesraden in het Caribische deel van het Koninkrijk 2.3 Het bieden van de mogelijkheid aan de medewerkers van de secretariaten van de andere adviesraden om stages te lopen	
3. Het bevorderen dat het belang van de Raad van Advies in ons staatsbestel voor de samenleving begrijpelijk wordt en dat haar attitude jegens het belang van de Raad in gunstige zin verandert	3.1 Het in stand houden van een website 3.2 Het uitbrengen van een jaarverslag	13.000

De kerntaak van de Raad van Advies is het adviseren over wetgeving en bestuur. Wetgeving moet aan (inhoudelijke) kwaliteitseisen voldoen. Een van de algemene doelstellingen van de Raad is het verder verbeteren van de kwaliteit van de advisering met bijzondere aandacht voor de uitbreiding of verdere verbetering van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn.

De waarde van het advies van de Raad ligt besloten in de relevantie van het advies, de tijdigheid waarmee het is opgesteld en de onderbouwing. Het is om deze reden van belang dat de Raad bijzondere aandacht geeft aan de verdere uitbouw van de beschikbare kennis en het realiseren van de door de Raad voor adviesverzoeken vastgestelde behandeltermijn. De Raad streeft ernaar, afhankelijk van de inhoud van een aangeboden adviesverzoek, een adviestermijn van maximaal drie maanden aan te

houden. Bij verzoeken voor spoedadvies hanteert de Raad in de regel een adviesperiode van zes weken.
Om hoger genoemde algemene doelstelling te realiseren heeft de Raad de volgende operationele doelstellingen vastgesteld:

- de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat;
- het houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden zowel op het niveau van raadsleden of staatsraden als op ambtelijk niveau.

Voor de realisering van de operationele doelstelling van de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat zullen elk jaar de volgende instrumenten worden ingezet:

- het stellen van de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid om cursussen te volgen;
- het in stand houden van een gedegen bibliotheek door de betaling van de bestaande abonnementen op vaktijdschriften en de aankoop van boeken.

Ter realisering van de eerstgenoemde operationele doelstelling wordt ernaar gestreefd om elk jaar de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid te stellen om cursussen te volgen; zowel het één keer per jaar volgen van een door het Secretariaat van de Raad georganiseerde masterclass als andere cursussen die lokaal worden gegeven.
In het jaar 2018 zullen de medewerkers van het Secretariaat in de gelegenheid worden gesteld om cursussen die lokaal worden gegeven te volgen. Bedoeld wordt postacademische cursussen die door de University of Curaçao Dr. Moises da Costa Gomez worden georganiseerd.
Ook zal vanwege het beperkte aanbod op de lokale markt van cursussen op projectmatige basis cursussen of masterclasses op maat ten behoeve van de medewerkers van het Secretariaat worden georganiseerd.
Het is ongewenst om de investering gemoeid met het organiseren van deze masterclass te doen ten behoeve van slechts de medewerkers van het Secretariaat van de Raad, dat een relatief kleine organisatie is. Om deze reden zullen ook de juristen van de

ambtelijke diensten, de juristen die deel uitmaken van de ondersteunende staf van andere Hoge Colleges van Staat en adviesraden binnen het Koninkrijk in de gelegenheid worden gesteld om deze masterclass te volgen. In het kader van de verbetering van de kwaliteit van wet- en regelgeving is ook de verbetering van de wetgevingsproducten van de ambtelijke diensten die in het wetgevingsproces betrokken zijn van belang. De masterclass zal hieraan bijdragen.
In de tweede helft van het jaar 2018 zal in ieder geval een masterclass wetgeving worden georganiseerd. De organisatie hiervan zal in samenwerking met de Academie voor Wetgeving of de Raad van State in Nederland geschieden.
Bij het organiseren van een masterclass wetgeving in samenwerking met de Raad van State in Nederland zullen twee medewerkers van de Raad van State gedurende vijf dagdelen de masterclass in Curaçao verzorgen. Aan deze opleiding nemen (bij voorkeur) maximaal twintig deelnemers deel.
De kosten die aan voornoemde master class zijn verbonden, bestaan uit de volgende componenten: de kosten voor de locatie, faciliteiten en consumptie en de reis- en verblijfkosten betreffende twee personen.

Een ander instrument dat jaarlijks zal worden ingezet voor de verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat is het in stand houden van een gedegen bibliotheek door handhaving van abonnementen op vaktijdschriften en door het aankopen van de nodige boeken. Het beschikbaar houden van goed gestructureerde, actuele en toegankelijke kennis- en informatiebronnen is een noodzaak. Het hiervoor geraamde bedrag is vastgesteld aan de hand van de opgestelde lijst van vaktijdschriften waarop wordt geabonneerd, namelijk drie vaktijdschriften en de aan te schaffen boeken.

De omstandigheid dat het Secretariaat over kwalitatief goed personeel en de nodige instrumenten beschikt, sluit niet uit dat de behoefte kan ontstaan om in het kader van de ondersteuning van de Raad advies van externe deskundigen over bijvoorbeeld specialistische onderwerpen in te winnen. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van deze mogelijkheid kan niet op voorhand worden vastgesteld. Immers een en ander is afhankelijk van de soorten adviesverzoeken die de Raad in het jaar 2018 zal ontvangen. Bij de vaststelling van het geraamde bedrag op de begrotingspost

100200.4379 ”Advieskosten” is, mede gelet op de ervaringscijfers van 2015, uitgegaan van drie externe adviezen.

In incidentele gevallen kan het, mede gelet op het streven om de door de Raad vastgestelde behandeltermijnen voor adviesverzoeken zoveel mogelijk te halen, gewenst zijn om de outputcapaciteit van de ondersteunende staf van het Secretariaat van de Raad tijdelijk uit te breiden. Dit zal geschieden door het inschakelen van een derde of derden. Bij de vaststelling van het geraamde bedrag op de begrotingspost 100200.4467 ”Overig uitbesteed werk” is, mede gelet op de ervaringscijfers van 2016, uitgegaan van uitbesteding van drie adviesverzoeken.

De Raad heeft tevens als operationele doelstelling het houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk der Nederlanden zowel op het niveau van raadsleden of staatsraden als op ambtelijk niveau. In dit kader is het van belang het gezamenlijk contacten met elkaar te blijven leggen, duidelijke afspraken te maken en de processen in de samenwerking met elkaar te evalueren. Dit laatste is belangrijk voor het onder meer stimuleren en ontwikkelen van het onderlinge vertrouwen tussen de adviesraden. Door samen te werken wordt onder meer beoogd kennis te maken met en het delen van nieuwe inzichten over wetgeving en de maatschappelijke context waarbinnen die wetgeving tot stand komt en moet worden uitgevoerd.

Voor het bereiken van laatstgenoemde operationele doelstelling zullen de volgende instrumenten in het jaar 2018 en volgende jaren worden ingezet:

- het één keer per jaar houden van gestructureerd overleg met de adviesraden binnen het Koninkrijk door het bijwonen of zelf organiseren van een overleg met de overige adviesraden binnen het Koninkrijk om onderwerpen van gemeenschappelijk belang te bespreken;

- het één keer per jaar houden van een overleg tussen de secretariaten van de adviesraden binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk;

- de mogelijkheid bieden aan de medewerkers van de secretariaten van de andere adviesraden om stages te lopen.

In het jaar 2018 zal de Raad van Advies van Sint Maarten zorgdragen voor de organisatie van het overleg tussen de adviesraden binnen het Caribisch deel van het Koninkrijk. In het jaar 2018 zal ook een secretariatenoverleg worden gehouden.

Algemene doelstelling

Het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie

Het is van belang dat alle deelnemers in het proces van wetgeving en bestuur, op politiek, bestuurlijk en ambtelijk niveau, zich van de constitutionele positie van de Raad van Advies bewust zijn en daarnaar handelen. Dit besef moet ook aanwezig zijn bij het publiek.

In het licht van het bovenstaande heeft de Raad als algemene doelstelling vastgesteld het vergroten van de zichtbaarheid van de Raad van Advies als adviesinstantie. Ten einde deze algemene doelstelling te realiseren is als operationele doelstelling vastgesteld het zorgen dat het belang van de Raad van Advies in ons staatsbestel voor de samenleving begrijpelijk wordt en dat de attitude in de samenleving jegens het belang van de Raad van Advies in gunstige zin verandert. Met het oog daarop en binnen een vastgesteld kader zullen in ieder geval de volgende instrumenten worden ingezet:

- het in stand houden van een website van de Raad;
- het uitbrengen van een jaarverslag van de Raad.

Op de website worden onder meer opgenomen de uitgebrachte adviezen van de Raad die openbaar kunnen worden gemaakt.

Op de begroting zijn gelden geraamd ter dekking van de kosten van het onderhoud van de website van de Raad en de kosten in verband met hosting.

Ook het jaarverslag van de Raad is een instrument om de doelgroepen bewust te maken van de rol dat de Raad in het proces van wetgeving heeft. De Raad zal in het jaar 2018 een jaarverslag betreffende het verslagjaar 2017 publiceren. De integrale tekst van dit jaarverslag zal uitsluitend op de website van de Raad beschikbaar zijn.

Samenhang met het beleid van de overheid

Met de Landsverordening openbaarheid van bestuur Curaçao (A.B. 2010, no. 87) wordt onder meer beoogd een positieve gezindheid van het bestuur tot het verstrekken van informatie aan de maatschappij te bevorderen. In de Landsverordening Raad van Advies (A.B. 2010, no. 87) is de minister van Algemene Zaken belast met de openbaarmaking van adviezen van de Raad van Advies aan de regering en de Staten met de adviezen aan de Staten. De Raad heeft nadere afspraken met de regering en de voorzitter van de Staten gemaakt over het tijdstip waarop de adviezen van de Raad op de website van de Raad kunnen worden geplaatst.

1. De verdere professionalisering van de medewerkers van het Secretariaat

Budgettaire gevolgen van het beleid per in te zetten instrument

Uitgaven	2018	2019	2020	2021
Apparaat	**32.000**	**32.000**	**32.000**	**32.000**
Instrument 1.1: het tenminste één keer per jaar in samenwerking met de Academie voor Wetgeving of de Raad van State in Nederland organiseren van een masterclass wetgeving op Curaçao	18.000	18.000	18.000	18.000
Instrument 1.2: het bieden van de mogelijkheid voor het volgen van andere cursussen die lokaal worden gegeven	5.000	5.000	5.000	5.000
Instrument 1.3: het in stand houden van een gedegen bibliotheek door de betaling van de bestaande abonnementen op vaktijdschriften en de aankoop van boeken	9.000	9.000	9.000	9.000
Totaal	**32.000**	**32.000**	**32.000**	**32.000**

2. Samenwerkingsverband met de adviesraden binnen het Koninkrijk

Budgettaire gevolgen van het beleid per in te zetten instrument

Uitgaven	2018	2019	2020	2021
Apparaat	**15.000**	**65.000**	**15.000**	**25.000**
Instrument 2.1: het bijwonen van een overleg tussen de adviesraden binnen het Caribische deel van het Koninkrijk in Sint Maarten in het jaar 2018	10.000			

Instrument 2.1.1: het bijwonen van een overleg tussen de Raad van State en de adviesraden binnen het Caribische deel van het Koninkrijk in Nederland in het jaar 2019		60.000		
Instrument 2.1.2: het organiseren van een overleg tussen de adviesraden binnen het Caribische deel van het Koninkrijk in Curaçao in het jaar 2020			10.000	
Instrument 2.1.1: het organiseren van een overleg tussen de Raad van State en de adviesraden binnen het Caribische deel van het Koninkrijk in Sint Maarten in het jaar 2021				20.000
Instrument 2.2: Het op ambtelijk niveau bijwonen van een overleg tussen de Secretariaten van de adviesraden in het Caribische deel van het Koninkrijk Ticketkosten, hotelkosten, vervoerskosten en teerkosten	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal	**15.000**	**65.000**	**15.000**	**25.000**

3. Bevorderen dat het belang van de Raad van Advies in het staatsbestel voor de samenleving begrijpelijk wordt en dat de attitude jegens het belang van de Raad in gunstige zin verandert

Budgettaire gevolgen van het beleid per in te zetten instrument

Uitgaven	2018	2019	2020	2021
Apparaat	**13.000**	**13.000**	**13.000**	**13.000**
Instrument 3.1: de kosten voor het in stand houden van een website	3.000	3.000	3.000	3.000
Instrument 3.2: het uitbrengen van een jaarverslag: de kosten voor de opmaak en printen van enkele exemplaren van het jaarverslag	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal	**13.000**	**13.000**	**13.000**	**13.000**

Algemene Rekenkamer

De Landsverordening Algemene Rekenkamer Curaçao (A.B. 2010 no. 87 letter h) bepaalt dat de werkzaamheden van de Rekenkamer de volgende gebieden omvatten.

1. De Rekenkamer is belast met de controle op het geldelijke en materiële beheer van de overheid in de ruimste zin, ongeacht welke vorm aan dat beheer is gegeven.
2. De Rekenkamer wijdt aandacht aan de doelmatigheid van het beheer van gelden en goederen, de organisatie en de functionering van de diensten.
3. De Rekenkamer kan op haar door de Staten goedgekeurd verzoek zich met andere werkzaamheden belasten.
4. De Rekenkamer kan zowel op eigen initiatief of op verzoek van de Staten onderzoek verrichten naar de bestuurlijke integriteit van politieke en ambtelijke functionarissen bij de uitoefening van hun taken en bevoegdheden.
5. De Rekenkamer kan afspraken maken met de Algemene Rekenkamers van Nederland, Aruba, en Sint Maarten, alsmede met rekenkamers van andere landen, over samenwerking en ondersteuning. Zij kan samen met of op verzoek van de rekenkamer van een ander land of internationale organisatie onderzoeken verrichten.
6. De bevoegdheden van de Rekenkamer strekken zich uit tot alle instellingen en rechtspersonen die in het genot zijn van een subsidie of die het beheer voeren over gelden of goederen vanwege het land verstrekt, of waarvan bij het beheer het geldelijk belang van het land rechtstreeks of zijdelings is betrokken.

De inspanningen van de Rekenkamer zijn sinds 10 oktober 2010 erop gericht om de organisatorische opbouw langs bovengenoemde kaders te versterken. De zogenaamde ministeriele indeling die de Rekenkamer met ingang van 1 januari 2016 heeft ingevoerd blijft daarom ook in 2018 gehandhaafd.

De Rekenkamer is een kennisorganisatie die voortdurend in ontwikkeling is. Dat is ook nodig door de aard van de uit te voeren werkzaamheden en veranderende omgevingsfactoren. Daarom moet er blijvend geïnvesteerd worden in deskundigheidsbevordering. Het op termijn voldoen aan alle standaarden van de ISSAI (*International Standards of Supreme Audit Institutions*) zal ook bijdragen aan het optimaal functioneren van de Rekenkamer en wordt daarom als doelstelling

nagestreefd. Ook deze standaarden zijn echter voortdurend in ontwikkeling door voortschrijdend inzicht en het is zaak om steeds bij te blijven.

Gelet op het voorgaande zal de Rekenkamer derhalve ook in 2018 investeringen plegen om de resultaten te bestendigen die zowel op organisatorisch gebied als op het gebied van deskundigheidsbevordering zijn verkregen door uitvoering van het USONA-project (project Versterking van de Algemene Rekenkamer Curaçao) gedurende de jaren 2012 tot medio 2014.
Naast het bovenstaande zullen ook meer investeringen plaatsvinden om de deskundigheid te bevorderen gezien de koerswijziging van de Rekenkamer na 10 oktober 2010 waaronder de accentverlegging naar meer doelmatigheidsonderzoeken. Vóór de staatkundige hervormingen in oktober 2010 was de onderzoekscapaciteit van de Rekenkamer namelijk in belangrijke mate gericht op het uitvoeren van de controles van de jaarrekeningen van de verschillende eilandgebieden behorende tot de voormalige Nederlandse Antillen en het wegwerken van de achterstanden daarin ontstaan door te late ontvangst van deze jaarrekeningen.

Vanaf 10-10-10 is het accent steeds meer komen te liggen op het uitvoeren van overig rechtmatigheidsonderzoek en van doelmatigheidsonderzoek. Daarbij is het streven om meer aandacht te besteden aan doelmatigheidsonderzoeken ingegeven door wereldwijde ontwikkelingen op dit gebied. Het is hiervoor nodig te blijven investeren in deskundigheidsbevordering. De medewerkers hebben dus meer trainingen, coaching en tijd nodig om het werk op een efficiënte en effectieve manier uit te kunnen voeren.

Met het uitvoeren van integriteitsonderzoeken dient nog deskundigheid te worden ontwikkeld en een aanvang te worden gemaakt.

Een betere afstemming van de personele capaciteit op de werkzaamheden die de Rekenkamer voor ogen heeft, brengt met zich mee dat vacatures ingevuld moeten worden. Deze vacatures heeft de Rekenkamer de afgelopen jaren aangehouden en in 2017 is begonnen met het geleidelijk invullen daarvan. Dit zal ook in 2018 worden voortgezet. De invulling is mogelijk geworden doordat de Rekenkamer in 2015 verhuisd is naar een groter pand. De vergrijzende tendens van de Rekenkamer maakt

de invulling van deze vacatures ook onontbeerlijk. Om te waarborgen dat de opgedane expertise, voornamelijk op het gebied van rechtmatigheidsonderzoeken, niet verloren gaat dienen bestaande vacatures te worden ingevuld.

Op infrastructureel gebied beschikt de Rekenkamer, na het plegen van investeringen in de afgelopen jaren, over voldoende middelen voor een effectieve en efficiënte uitvoering van haar wettelijke taken.

De wenselijkheidsbegroting voor 2018 is opgesteld met inachtneming van het voorgaande en met de noodzakelijke onafhankelijkheid in het functioneren van de Rekenkamer als richtlijn.

Ombudsman

Visie

De Ombudsman ambieert een publieke sector die op integere, effectieve, transparante en verantwoordelijke wijze functioneert.

Missie

Door middel van het verrichten van onafhankelijk en objectief onderzoek van een kwalitatief hoogwaardig niveau, bevordert de Ombudsman op evenwichtige wijze de integriteit, effectiviteit, transparantie en verantwoordelijkheid van en binnen de publieke sector.

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
• 02 Algemeen Beheer Staatsorganen	• Ombudsman	• Het instituut van de Ombudsman heeft als voornaamste doel de verhoging en instandhouding van een goede democratische bestuursvoering (good governance) hier te lande Bestuurshandelingen worden in het verlengde van het vorenstaande door de Ombudsman ambtshalve dan wel naar

		aanleiding van een ingediend verzoekschrift getoetst op grond van de organieke Landsverordening ombudsman

Algemene doelstelling

De Ombudsman heeft voor 2018 als algemene doelstellingen de verdere professionalisering en ontwikkeling van het instituut van de Ombudsman.

1. Algemene Doelstelling

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
1.1 Informatieverstrekking aan stakeholders en belangstellenden	Het geven van voorlichting en trainingen	164.000
1.2 Toegankelijkheid van geschikte literatuur	Het optimaliseren van de literatuur	31.000
1.3 Deskundigheid personeel op peil houden	deskundigheidsbevordering zowel lokaal als in het buitenland	44.000
1.4 Advies inwinnen (waar nodig) van externe deskundigen		20.000
1.5 Digitalisering en modernisering van de werkprocessen binnen de organisatie	Inschakelen van externe deskundigen op het gebied van bijvoorbeeld ICT en het aanschaffen van moderne software	80.000

Algemene doelstelling

Verdere professionalisering en ontwikkeling van het instituut van de Ombudsman

De Ombudsman heeft als hoofdtaak het op onafhankelijke, onpartijdige en objectieve wijze bewaken van de behoorlijkheid van het overheidsoptreden. Onder overheidsoptreden wordt verstaan zowel het optreden van de politieke gezagdrager als

het optreden van de onder zijn verantwoordelijkheid ressorterende overheidswerknemers. De Ombudsman verricht zijn taak, kort samengevat, door het onderzoeken van klachten van rechtzoekenden aan de hand van de eigen ontwikkelde behoorlijkheidsnormen en aan de hand van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. De op grond van de algemene beginselen van behoorlijk bestuur ontwikkelde jurisprudentie, zowel lokaal, in Nederland als elders, wordt hierbij dan ook nauwgezet in de gaten gehouden en waar mogelijk gevolgd. De Ombudsman kan bij het constateren van één of meerdere schendingen van concreet getoetste behoorlijkheidsnormen, het desbetreffende bestuursorgaan of de desbetreffende bestuursorganen aanbevelingen doen ter verbetering van het overheidsoptreden.

Het ligt in de lijn der verwachting dat de wettelijke bevoegdheden van de Ombudsman binnenkort zullen worden uitgebreid. In dit kader is door de regering reeds een ontwerplandsverordening bij de Staten ingediend, waarin wordt voorgesteld om de term ”bestuursorgaan” zoals bedoeld in de Landsverordening ombudsman uit te breiden. In deze ontwerplandsverordening wordt aansluiting wordt gezocht bij de ruimere invulling die de Landsverordening administratieve rechtspraak (Lar) aan de term bestuursorgaan geeft. Hierdoor zullen niet alleen de ministeries van Curaçao onder de rechtsmacht van de Ombudsman vallen, maar ook andere bestuursorganen zoals de Sociale Verzekeringsbank van Curaçao en het Algemeen Pensioenfonds van Curaçao.

Verder is ook een ontwerplandsverordening tot het instellen van een Kinderombudsman in een vergevorderd stadium van behandeling binnen het ambtelijke apparaat. Het streven is dit ontwerp binnen afzienbare tijd aan te bieden aan de Staten van Curaçao om het wetgevingstraject af te ronden. Deze ontwerplandsverordening geeft aan dat de Kinderombudsman deel zal uitmaken van het instituut van de Ombudsman. In dit verband is het van belang dat bij het afronden van het onderhavige wetgevingstraject, de Kinderombudsman een gezonde financiële startpositie zal hebben. In deze begroting is met dit uitgangspunt rekening gehouden.

Het verwezenlijken van de taak van het instituut van de Ombudsman vergt een dynamische organisatie met het vermogen om tijdig en adequaat te reageren op gepresenteerde uitdagingen. De Ombudsman en het Bureau dat hem ondersteunt bij het uitvoeren van zijn werkzaamheden zullen derhalve continu aandacht moeten blijven besteden aan hun verdere professionalisering en ontwikkeling.

Om de eerder genoemde algemene doelstelling te kunnen verwezenlijken heeft de Ombudsman vijf operationele doelstellingen geformuleerd, die hieronder nader worden toegelicht.

Het verstrekken van informatie aan stakeholders en belangstellenden is van belang om een reële invulling te kunnen geven aan de hoofdtaak van de Ombudsman. Immers, de doelgroep die de Ombudsman wil bereiken moet minstens op hoofdlijnen weten wat het instituut van de Ombudsman voor hen kan betekenen willen zij de beslissing kunnen nemen om de Ombudsman te benaderen. Uiteraard doet het vorenstaande niet af aan het feit dat de Ombudsman alle [rechts]personen die hem benaderen, met de nodige zorg en zorgvuldigheid moet verwijzen naar de juiste instanties indien zij bij hem niet aan het juiste adres zijn.

De Ombudsman wil de zichtbaarheid van het instituut in de toekomst aanzienlijk verhogen. Bestaande wettelijke taken en bevoegdheden, maar ook de voorgenomen wijzigingen van de Landsverordening ombudsman, zullen in dit verband op een effectieve en efficiënte wijze moeten worden gecommuniceerd naar de stakeholders en belangstellenden toe. Het voornemen is om voornamelijk door middel van het geven van voorlichting bij de diverse buurtcentra van Curaçao, een breed publiek te bereiken. Hiernaast zal de Ombudsman de diverse schoolbesturen benaderen om op structurele wijze voorlichting of informatie te geven aan de jeugdigen van Curaçao.
De Ombudsman streeft verder in het kader van de verhoging van zijn zichtbaarheid, een effectiever gebruik van zijn website na in combinatie met een aanwezigheid via “sociale media”. Naast het inzetten van moderne communicatiemiddelen zoals Facebook en Google, zal de Ombudsman ook gebruik maken van de meer traditionele promotiematerialen zoals billboards. De verhoging van de naamsbekendheid van het

instituut zal verder uiteraard op de gebruikelijke wijze in de lokale media (zoals dagbladen, televisie en radiostations) blijven worden bevorderd.

Zoals reeds aangegeven is het voor de Ombudsman van belang om het kennisniveau binnen het instituut op peil te houden. Een volwaardige bibliotheek met daarin geschikte literatuur is in dit kader van groot belang. Tegenwoordig is echter veel literatuur digitaal beschikbaar. In dit verband zullen digitale abonnementen, zoals Legal Intelligence, dan ook worden voortgezet.

Het is een “conditio sine qua non” voor het functioneren van de Ombudsman dat hij kan rekenen op deskundige ondersteuning van zijn Bureau. Niet alleen voor de eigen organisatie is dit van belang maar uiteraard ook voor de rechtzoekenden die de Ombudsman benaderen. Naast het in behandeling nemen van klachten, adviseert de Ombudsman rechtzoekenden immers dagelijks over uiteenlopende zaken, hoewel het accent uiteraard voornamelijk op juridisch en sociaaljuridisch vlak ligt. Ter waarborging van de kwaliteit van deze adviezen, maar ook van de kwaliteit van de uitgebrachte rapporten, is het noodzakelijk dat het personeel de kans krijgt om de nodige trainingen en cursussen te volgen.

De Ombudsman en zijn medewerkers volgen regelmatig trainingen, cursussen en conferenties, zowel lokaal als in het buitenland. Naast de gebruikelijke juridische en sociaaljuridische onderwerpen, op voornamelijk postacademisch niveau, volgen de Ombudsman en zijn medewerkers regelmatig trainingen op andere gebieden. Mede gelet op de wijze waarop het instituut in de toekomst wil gaan profileren, zal bijvoorbeeld veel aandacht moeten worden besteed aan cursussen van “public speaking” en aan mediatraining.

Ook de kennisuitwisseling met de andere Ombudsmannen binnen het Koninkrijk draagt verder bij aan de uitbreiding van de expertise van de Ombudsman. Gedurende de jaarlijkse Conferentie van Koninkrijk ombudsmannen, maar ook op afzonderlijke momenten, wordt gebruik gemaakt van de ervaringen van deze andere Hoge Colleges van Staat. Het lidmaatschap van internationale en interregionale organisaties zoals de

International Ombudsman Institute [IOI], de Carribean Ombudsman Association [CAROA] en de Instituto Latino-Americano del Ombudsman [ILO], draagt op belangrijke wijze bij aan de kennisvergroting van en binnen het instituut. Een actieve deelname aan deze organisaties is bovendien bevorderlijk voor het netwerk van de Ombudsman, wat in de praktijk een grote toegevoegde waarde heeft.

Voor het op gedegen wijze kunnen uitoefenen van zijn taken, kan het voorkomen dat de Ombudsman externe deskundigen moet inschakelen. Hierbij zal het in beginsel veelal gaan om specifieke externe deskundigheid die de Ombudsman niet zelf in huis heeft, dan wel om expertise als additionele informatie ter onderbouwing van een standpunt. De mate waarin gebruik zal worden gemaakt van deze mogelijkheid kan echter niet op voorhand worden bepaald nu het een en ander onder meer afhankelijk zal zijn van de verzoekschriften (klachten) die bij de Ombudsman binnenkomen.

Het verder digitaliseren en moderniseren van de werkprocessen binnen het instituut, één van de operationele doelstellingen van de Ombudsman, draagt onder meer bij aan de verhoging van de productiviteit van het instituut. Modernere digitale procedures zullen veelal minder tijdrovend zijn, wat de organisatie in staat stelt om in het kader van een gedegen timemanagement, meer meetbare resultaten te bereiken. De Ombudsman heeft in de afgelopen jaren veel vooruitgang geboekt op dit gebied (zoals door het invoeren van het internationaal gebruikte en erkende systeem van Workpro). De Ombudsman hecht waarde aan om dit traject verder voort te zetten.

Functie 11 Rechtswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	14.917.400	14.917.400	14.917.400	14.917.400
Programmakosten				
Totaal	**14.917.400**	**14.917.400**	**14.917.400**	**14.917.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Het Gemeenschappelijk Hof van Justitie is een zelfstandig orgaan dat diensten verleent aan de landen Aruba, Curaçao, Sint Maarten en aan de BES-eilanden.

Functie 14 Defensie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.918.100	8.918.100	8.918.100	8.918.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**8.918.100**	**8.918.100**	**8.918.100**	**8.918.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

De lasten in deze functie betreffen personeelslasten. Deze lasten worden (grotendeels) teruggevorderd van de Staat der Nederlanden.

Ministerie van Algemene Zaken

Visie

In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur met een hoge leefkwaliteit, duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert om het beste uit zichzelf te halen.

Missie

Het ministerie van Algemene Zaken (AZ) draagt zorg voor de kwaliteit van de rechtstaat, optimale interne en externe communicatie, duurzame Koninkrijksrelaties en buitenlandse betrekkingen, versterking van de nationale identiteit en waarborging van de nationale veiligheid.

11 Ministerie van Algemene Zaken

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister van Algemene Zaken	Politiek eindverantwoordelijke voor de realisatie van de doelstellingen van het ministerie
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	00 Kabinet Minister AZ	Biedt ondersteuning en voorziet de minister van advies
	01 Secretariaat Raad van Ministers	Ondersteunt de Raad van Ministers bij het voorbereiden en organiseren van de raadsvergaderingen evenals het voorbereiden en registreren van de raadsbesluiten
	02 Beleidscoördinatie	Coördineert vertaalslag regeerakkoord naar regeerprogramma en samenhangende uitvoering van het regeerprogramma
	03 Veiligheidsdienst Curaçao	Waarborgt nationale veiligheid
	04 Kabinet Gevolmachtigde Minister	Adviseert en ondersteunt de gevolmachtigde minister
	05 Secretaris-Generaal	Verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en coördinatie beleid van het gehele ministerie
	06 Ministeriële Staf	Verantwoordelijk voor de operationele ondersteuning van het ministerie
	08 Beleidsorganisatie AZ (Directie Buitenlandse Betrekkingen)	Versterking internationale relaties van Curaçao en vertegenwoordiging van Curaçao,

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
		regionaal en internationaal
	11 Directie communicatie en Voorlichting	Verzorgt optimale uitwisseling van informatie binnen de overheid en naar buiten toe
	12 Wetgeving en Juridische Zaken	Levert bijdrage aan de bevordering van de kwaliteit van de rechtstaat
	13 Constitutionele Zaken en Koninkrijksrelaties	Draagt zorg voor de beleidscyclus betreffende belangenbehartiging van Curaçao binnen het Koninkrijk en voor Constitutionele Zaken (regelgeving, statuut, staatsregeling en organieke wetten)
	14 Huurcommissie	Informatieverstrekking over huurzaken aan de huurder en verhuurder. Adviseren over huurbeëindiging en huurprijsvaststelling
	15 Directie Risicobeheersing en Rampenbeleid	Garandeert en waarborgt de randvoorwaarden voor een effectieve en efficiënte bescherming en veiligstelling van levens, goederen, leefomgeving en maatschappelijke continuïteit van Curaçao
		Ziet toe op en geeft mede uitvoering aan de Landsverordening rampenbestrijding Curaçao
07 Overig Algemeen Beheer	00 Overig Algemeen Bestuur	-
	01 Plan Nashonal pa Desaroya Bario	-
	02 VKC (Vrijwilligers Korps Curaçao)	Paramilitaire Korps voor inzet bij evenementen en of calamiteiten

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	626.100	628.600	631.100	631.100
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	23.112.300	22.942.700	22.909.700	22.907.700
07 Overig Algemeen Beheer	26.591.000	26.576.000	26.571.000	26.571.000
Totaal:	**50.329.400**	**50.147.300**	**50.111.800**	**50.109.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
03 Algemeen Beheer Algemene Zaken	1.165.000	2.816.000	276.000	190.000
07 Overig Algemeen Beheer	-	-	-	-
Totaal	**1.165.000**	**2.816.000**	**276.000**	**190.000**

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	626.100	628.600	631.100	631.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**626.100**	**628.600**	**631.100**	**631.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 03 Algemeen Beheer Algemene Zaken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	21.401.300	21.373.000	21.373.000	21.373.000
Programmakosten	1.711.000	1.569.700	1.536.700	1.534.700
Totaal	**23.112.300**	**22.942.700**	**22.909.700**	**22.907.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	155.000	1.316.000	221.000	135.000
Programmakosten	1.010.000	150.000	45.000	45.000
Totaal	**1.165.000**	**2.816.000**	**276.000**	**190.000**

Functie 07 Overige Algemene Zaken

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	16.794.000	16.794.000	16.789.000	16.789.000
Programmakosten	9.797.000	9.782.000	9.782.000	9.782.000
Totaal	**26.591.000**	**26.576.000**	**26.571.000**	**26.571.000**
Kapitaaldienst				
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Algemene doelstelling

Het ministerie van Algemene Zaken heeft een aantal algemene doelstellingen, namelijk:

1. Internationaal beleid en betrekkingen is optimaal gecoördineerd en afgestemd met draagvlak op Curaçao en binnen het Koninkrijk der Nederlanden.
2. Effectief Curaçaose belangen zijn in geprioriteerde landen en geprioriteerde internationale organisaties behartigd.
3. Het beschikken over goede wettelijke regelingen. Het beschikken over een hoogwaardig juridisch instrumentarium. Handelen conform beginselen van behoorlijk bestuur.
4. Herkenbare en interactieve communicatie binnen de overheid en met de gemeenschap.
5. Ontwikkelen en implementeren van beleidskaders, om risico's voor Curaçao vroegtijdig te herkennen en te analyseren, wat bijdraagt aan de verlaging van de kansen van het optreden van de onderkende risico's en de eventuele effecten daarvan voor de bevolking van Curaçao.
6. Effectieve en efficiënte organisatie van de bedrijfsvoering van het ministerie van Algemene Zaken.

1. Internationaal beleid en internationale betrekkingen zijn optimaal gecoördineerd en afgestemd met draagvlak op Curaçao en binnen het Koninkrijk der Nederlanden

1.1 Het faciliteren van afstemming om te zorgen voor samenhang met het buitenlands beleid van Curaçao				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.1.1 Stakeholdersessies	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
1.1.2. Relatieopbouw	2.000	2.000	2.000	2.000
1.1.3. Landen- en internationale organisatiefiches, en strategische reisagenda	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
1.1.4. Media	20.000	20.000	20.000	20.000
1.1.5. Publieksdiplomatie	2.000	2.000	2.000	2.000
1.1.6. Capaciteitsopbouw	40.000	30.000	25.000	
1.2. Relaties onderhouden met het ministerie van Buitenlandse Zaken en het postennet				
1.2.1 Input leveren op documenten afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
1.2.2 (Regionale) Ambassadeursconferentie en BOBB	24.000	24.000	24.000	24.000
1.2.3 Ambtelijke overleggen	30.000	30.000	30.000	30.000
1.2.4 KOBB en bezoek van de minister van Buitenlandse Zaken	-	15.000	-	-
1.2.5 Video conferencing	10.000	-	-	-
1.2.6 Laptop/Tablet	10.000	10.000	10.000	10.000

2. Effectief Curaçaose belangen zijn in (geprioriteerde) landen en geprioriteerde internationale organisaties behartigd

2.1. Relaties onderhouden met (prioriteits)landen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.1.1 Werkbezoek regionale prioriteitslanden	35.000	35.000	35.000	35.000
2.1.2 Werkbezoek de vijf 'second-tier' prioriteitslanden	20.000	20.000	20.000	20.000
2.1.3 Contact leggen en Verdragen	40.000	40.000	40.000	40.000
2.2. Het vertegenwoordigen van Curaçao bij verschillende internationale conferenties en events				
2.2.1 Conferenties	70.000	70.000	70.000	70.000
2.2.2 Voorzitterschap van het Koninkrijk in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties (VNVR)	20.000	-	-	-
2.3. (Protocollaire) Assistentie voor Corps Consulaire op Curaçao				
2.3.1 Corps Consulaire	2.000	2.000	2.000	2.000

2.3.2 Informatiesessie met de Corps Consulaire	2.000	-	2.000	-
2.4. Het verlenen van (protocollaire) assistentie naar buitenlandse delegaties die naar/door Curaçao reizen				
2.4.1 Dienstwagen van (protocollaire) assistentie	-	-	-	-
2.4.2 Up-to-date lijst inkomende en uitgaande bezoeken	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
2.4.3 (Protocollaire) Assistentie	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
2.4.4 Informele vergaderingen	2.000	2.000	2.000	2.000

Algemene doelstelling

De Directie Buitenlandse Betrekkingen (DBB) Curaçao streeft ernaar de belangen van Curaçao optimaal te behartigen in een internationale context. Om dit te bereiken, is het doel van de DBB om interministerieel en cross-sectoraal samen te werken, binnen het Koninkrijk af te stemmen om Curaçao dusdanig te vertegenwoordigen in het buitenland. Om te zorgen dat de DBB deze taken kan uitvoeren, wordt in 2018 totaal NAf 2.7 miljoen in de DBB geïnvesteerd.

Om te bereiken dat de belangen van Curaçao in een internationale context optimaal behartigd worden, werkt de DBB op verschillende aspecten van buitenlands beleid om zodoende buitenlands beleid op Curaçao en binnen het Koninkrijk te coördineren. Daarbij richt de DBB zich op het optimaal onderhouden van de relaties met (prioriteits)landen zodat Curaçao effectief vertegenwoordigd is bij internationale organisaties en conferenties.

De DBB is een platte organisatie met vijf verschillende taken:

1. Buitenlands beleid: het coördineren van beleid van Curaçao met internationale context als uitgangspunt en de link leggen tussen het Curaçaos beleid aan buitenlands beleid door het volgen van actuele zaken en nieuws.
2. Verdragen: het adviseren en coördineren van heel het internationaal verdrags-proces, van het onderhandelen tot en met het in werking treden van verdragen.
3. Mensenrechten: Het coördineren en bewerkstelligen van de totstandkoming en de analyse van rapportages, over de uitvoering en naleving van (mensenrechten)verdragen.

4. Protocol: Het verstrekken van protocollaire assistentie aan de minister-president, buitenlandse vertegenwoordigingen op Curaçao en bewindslieden van het Koninkrijk der Nederlanden.
5. Consulaire aangelegenheden: Het verstrekken van consulaire dienstverlening en de nodige assistentie aan Curaçaoënaars in het buitenland, Curaçaoënaars die zaken willen doen in het buitenland en vreemdelingen op Curaçao.

Samenhang met het beleid

Bij de DBB, wordt beleid niet noodzakelijkerwijs ontwikkeld. Daarentegen, heeft de DBB de rol om buitenlands beleid te coördineren en te faciliteren, om zodoende de positionering van Curaçao binnen en buiten het Koninkrijk te versterken. Om dit te kunnen bereiken is het van belang dat de DBB de samenwerking tussen ministeries en stakeholders versterkt en de belangen van Curaçao in samenhang in kaart brengt.

Door DBB worden de structuren ontwikkeld om de samenhang met het buitenlands beleid te garanderen en te zorgen dat belangen van Curaçao in het buitenland worden behartigd. Om dit te kunnen realiseren, gebruikt de DBB (externe) stakeholdersessies en interministeriële werkgroepen, waardoor samen met andere ministeries en/of stakeholders in afstemming met elkaar wordt bepaald wat van belang is voor Curaçao. Door dit te bereiken zorgt de DBB ervoor dat wij met één gezicht naar buiten komen als het gaat om zaken doen met het buitenland. Tevens zorgt de DBB ervoor dat de nodige acties ondernomen worden om te zorgen dat Curaçao zich aan internationale verplichtingen houdt. Bovendien ziet de DBB erop toe dat Curaçao duurzaam kan blijven ontwikkelen, door samen met andere landen en internationale organisaties, doelen te bereiken in het buitenland.
De minister van Algemene Zaken is verantwoordelijk voor het vertegenwoordigen van Curaçao in het buitenland en hierdoor ook de samenhang van buitenlands beleid. Daardoor behoort de minister ervoor te zorgen dat de Raad van Ministers, de prioriteiten van Curaçao in het buitenland bespreekt en niet alleen die van afzonderlijke ministeries.

Operationele doelstellingen

Op basis van de algemene doelstelling en samenhang met het beleid, zijn de volgende operationele doelstellingen opgesteld:

1. Internationaal beleid en internationale betrekkingen zijn optimaal gecoördineerd en afgestemd met draagvlak op Curaçao en binnen het Koninkrijk der Nederlanden.
2. Effectief Curaçaose belangen behartigen in (geprioriteerde) landen en geprioriteerde internationale organisaties.

Alle taken van de DBB vallen in principe onder deze twee doelstellingen, namelijk het intern afstemmen om zodanig te zorgen dat Curaçao in derde landen en in internationale fora effectief vertegenwoordigd is. De interne afstemming is net zo belangrijk als de vertegenwoordiging in het buitenland. Hierdoor streeft de DBB ernaar toe om de interne afstemming zowel lokaal als binnen het Koninkrijk te versterken.

Instrumenten

Om deze operationele doelstellingen te bereiken zijn er verschillende instrumenten nodig. Deze instrumenten zijn genummerd op basis van algemene doelstelling (outcome) en de operationele doelstelling (output) en in deze paragraaf worden de doelstellingen indien nodig verder toegelicht:

1.1.1 Vergaderingen en stakeholdersessies met alle ministeries en relevante stakeholders om belangen van Curaçao in kaart te brengen minimaal één keer per jaar (meerdere keren indien nodig).

1.1.2 Relatieopbouw met ministeries (interministeriële samenwerking) en stakeholders door middel van sociale evenementen / borrels met collega's (vier keer per jaar).

1.1.3 Bijgewerkt en geactualiseerde landen- en internationale organisatiefiches en strategische reisagenda om belangen van Curaçao in landen in kaart te brengen ten behoeve van onder andere het informeren van stakeholders.

1.1.4 Digitale media en multimedia communicatieplannen in te zetten op sociale media en via de website.

1.1.5 Lezingen en evenementen om publieksdiplomatie te bevorderen.

1.1.6 Capaciteitsopbouw van de medewerkers van de DBB door opleiding omtrent samenwerkingstechnieken, procesmanagement, procesbegeleiding en inhoudelijke masterclasses met gastsprekers Organisatieontwikkeling van derden inhuren voor het vastleggen van werkprocessen.

1.2.1 Dertig stakeholdersessies per jaar om input van Curaçao te leveren op MIB's, Jaarplannen, Richtlijnenbrieven, mensenrechtenrapportages, notities en andere belangrijke memo's afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

1.2.2 Actieve deelname van de directeur DBB aan ambassadeursconferenties, BOBB en regionale ambassadeurs conferenties.

1.2.3 Deelname van de DBB medewerkers aan diverse ambtelijke overleggen op verschillende themagebieden (bijvoorbeeld KOBB door MPCur, delegatie Curaçao, ambtelijk overleg BZ (zes dienstreizen per jaar aan NL, AUA, SXM).

1.2.4 Het organiseren van de KOBB één keer in de drie jaar op Curaçao en andere bezoeken van de minister van Buitenlandse Zaken naar Curaçao (volgende op Curaçao in 2019).

1.2.5 Video Conferencing Systeem voor de DBB.

1.2.6 Laptop/Tablet combo's voor alle beleidsmedewerkers.

2.1.1 Elke half jaar een werkbezoek afleggen aan vijf regionale prioriteitslanden door de dossierhouder van het desbetreffend land (dus tien dienstreizen per jaar).

2.1.2 Eens per jaar, werkbezoek afleggen aan de vijf 'second-tier' prioriteitslanden door de dossierhouder (dus vijf dienstreizen per jaar)

2.1.3 Vijf officiële reizen per annum van de MP (of andere minister) samen met de DBB delegatie naar prioriteitslanden wegens het tekenen van MoU's, handelsmissies, oriëntatie bezoeken, uitnodigingen van andere landen en andere belangrijke zaken.

2.2.1 Deelname van de DBB medewerkers aan verschillende conferenties. Op basis van de strategische reisagenda en relevante verzoeken van andere ministeries/diensten.

2.2.2 Actieve deelname van Curaçao in activiteiten en voorzitterschap van het Koninkrijk in de VNVR.

2.3.1 Meet and Greet met Corps Consulaire eens per jaar.

2.3.2 Elke twee jaar een informatiesessie over diensten op Curaçao met de Corps Consulaire.

2.4.1 Representatieve dienstwagen van de DBB ter ondersteuning van het verlenen van (protocollaire) assistentie aan voornamelijk buitenlandse gasten.

2.4.2 Up-to-date lijst inkomende en uitgaande bezoeken.

2.4.3 (Protocollaire) Assistentie bij inkomende bezoeken

2.4.4 Informele vergaderingen organiseren met stakeholders onder andere werklunchen en borrels met buitenlandse delegaties.

3. Het beschikken over goede wettelijke regelingen. Het beschikken over een hoogwaardig juridisch instrumentarium. Handelen conform beginselen van behoorlijk bestuur

3.1. Het opstellen en toetsen van concept wettelijke regelingen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
3.1.1. Aanwijzing regelgeving	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.1.2. Herzien Startnotitie	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.1.3. Overleg beleidsministeries en tegenhangers koninkrijk	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.1.4. Cursussen en opleidingen	54.000	54.000	54.000	54.000
3.2. Controle over de procedure van wettelijke regelingen gedurende de komende drie jaar				
3.2.1. Implementeren draaiboek	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.2.2. Elektronisch volgsysteem	10.000	-	-	-
3.2.3. Afstemmen met adviesorganen en kabinetten	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.3. Elektronische uitgifte van het publicatieblad en de Curaçaose Courant, doorlopende teksten en wetsgeschiedenis				
3.3.1. Bekendmaking in het Publicatieblad	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.3.2. Elektronisch beschikbaar wettelijke regelingen	65.000	45.000	35.000	35.000
3.3.3. Bekendmaking in Landscourant	50.000	50.000	50.000	50.000
3.3.4. Training beheer elektronische bekendmaking	2.500	2.500	0	0
3.4. Beschikbaar stellen van de geldende wettelijke regelingen in de komende twee jaar				
3.4.1. Onderhoud website wettelijke regelingen	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.4.2. Inhaalslag	20.000	20.000	20.000	20.000

geconsolideerde en doorlopende teksten				
3.4.3. Training beheer website	2.500	2.500	0	0
3.5. Uniformiteit binnen de verscheidene ambtelijke diensten				
3.5.1. Geven van cursussen, workshops en presentaties	15.000	15.000	15.000	15.000
3.5.2. Cursussen en opleidingen wetgeving en andere rechtsgebieden	20.000	20.000	20.000	20.000
3.5.3. Cursuswetgevingsleer en wetgevingstechniek	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.6. Een eenduidige aanbestedingsregeling die o.a. voor doelmatigheid en transparantie zal zorgen				
3.6.1. Interministeriële samenwerking	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
3.6.2. Informatie verstrekking	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris

Algemene doelstelling

1. Het beschikken over goede wettelijke regelingen.
2. Het beschikken over een hoogwaardig juridisch instrumentarium.
3. Handelen conform beginselen van behoorlijk bestuur.

Samenhang met het beleid

Voornoemde algemene doelstellingen van Wetgeving en Juridische Zaken (WJZ) zullen leiden tot kwaliteitscriteria voor onder andere wet- en regelgeving, wat essentieel is voor goed bestuur. De wet biedt ten eerste het kader voor het overheidsoptreden en ten tweede begrenst het de mogelijkheden tot overheidsoptreden.

Met het introduceren van een draaiboek voor de regelgeving en het implementeren van de Circulaire Aanwijzingen van de regelgeving en de Circulaire model-startnotitie draagt WJZ bij aan het implementeren van een onderdeel van het hoogwaardig juridisch instrumentarium. Vastgestelde kwaliteitseisen voor juridische adviezen, de kwaliteitsbewaking van de vastgestelde modellen voor besluiten en beschikkingen en het beschikken over goed opgeleide in beginsel allround- en gespecialiseerde wetgevingsjuristen zijn ook onderdeel van voornoemd instrumentarium. Daarenboven draagt het streven naar uniformiteit bij het toepassen van wettelijke regelingen bij de ministeries bij aan het behoorlijk bestuur van het overheidsapparaat. Eigenlijk staat

een overheidsoptreden buiten de door de wet gegunde bevoegdheden haaks op de rechtstaatsgedachte.

Operationele doelstellingen

Het toetsen en opstellen van concept wettelijke regelingen en controle over de procedure van wettelijke regelingen (1 en 2).

Als beleidsdomein draagt WJZ zorg voor de kwaliteit beleidscyclus op het gebied van wet- en regelgeving. WJZ is dossierhouder van de wetgevingsproducten en verantwoordelijk voor het toetsen van voornoemde producten aan de kwaliteitseisen.

Elektronische Uitgifte van Publicatiebladen en de Landscourant, doorlopende teksten en wetsgeschiedenis (3).

Elektronische uitgifte van regelgeving, doorlopende teksten en wetsgeschiedenis is een efficiëntere en goedkopere werkmethode voor de overheid. Met het realiseren van het voornoemde zullen de publicatiekosten aanzienlijk verminderen. Daarenboven wordt hiermee de mogelijkheid gecreëerd dat ook het grote publiek op eenvoudig en kosteloze manier kan kennisnemen van de wetgeving. De bedoeling is dat via de website van de overheid/WJZ een ieder toegang krijgt tot de wetgeving.

Uniformiteit binnen de verscheidene ambtelijke diensten bij het ontwerpen van landsverordeningen, landsbesluiten, houdende algemene maatregelen, en ministeriele regelingen met algemene werking (5).

Uniformiteit van wet- en regelgeving is essentieel voor het handhaven van de kwaliteit van wettelijke regelingen. De ambtelijke diensten zullen bij het vervaardigen van de ontwerpregelingen zich moeten houden aan de Circulaire Aanwijzingen van de regelgeving voor het opstellen van regelgeving (hierna: de Aanwijzingen) van het Land Curaçao. Uit oogpunt van consistentie en ter verhoging van de kwaliteit van wetgeving (kwaliteitsbewaking) is het wenselijk dat algemene regels worden gehanteerd bij het opstellen van ontwerp wettelijke regelingen. Het personeel (de juristen) van WJZ zal ter realisering hiervan worden ingezet. De kwaliteit van de in te zetten juristen dient hierbij gegarandeerd te worden.

In deze is 'conditio sine qua non' de samenwerking met de ministeries maar ook met de adviesorganen, het Kabinet- van de Gouverneur en Gevolmachtigde Minister van uiterst belang.
WJZ realiseert hiermee een deel van de (gehele) coördinatie, van het ontwikkelen van het kwaliteitsbeleid van de overheid, op het gebied van wet- en regelgeving.

Een eenduidige aanbestedingsregeling die onder andere voor doelmatigheid en transparantie zal zorgen (6).

Met een nieuwe aanbestedingsregeling komt eenduidigheid voor alle belanghebbenden, betrokken bij aanbestedingen gehouden door de overheid. Op dit moment wordt van diverse geldende voorschriften gebruik gemaakt. Een eenduidige regeling zal onder andere voor doelmatigheid en transparantie zorg dragen. Ambtenaren van diverse ministeries zullen hiervoor worden ingezet. Vermeld kan worden dat deze regeling in het jaar 2018 operationeel zal zijn.

Informeren van de ministeries door middel van presentaties betreffende bezwaar en beroepsprocedure en de regels van behoorlijk bestuur.

Er is veel behoefte aan bepaalde gespecialiseerde kennis betreffende de toepassing van onder andere de Landsverordening administratieve rechtspraak (Lar) en als onderdeel hiervan de bezwaar- en beroepsprocedure met betrekking tot de besluitvorming van de overheid (besluiten of beschikkingen).
Voorts is het nodig om de verschillende uitvoerende diensten te informeren omtrent de algemene beginselen van behoorlijk bestuur (abbb) in houdende onder andere:

- het gelijkheidsbeginsel;
- het rechtszekerheidsbeginsel;
- het vertrouwensbeginsel;
- het motiveringsbeginsel;
- het zorgvuldigheidsbeginsel.

Deze rechtsbeginselen zijn een soort gedragsregels van de overheid (het bestuur) in verhouding tot de burger. Ze reguleren de relatie tussen de overheid en de burger.
Daarnaast zal WJZ ook presentaties gaan geven inzake de procedure voor het tot stand komen van wettelijke regelingen.

In de komende twee jaar het intern coachen van de interne juristen over wetgevingsleer en wetgevingstechniek.

WJZ kampt al een tijd met een tekort aan juristen en aan wetgevingsjuristen. Ondanks de 26 formatieplaatsen (fte's) voor juristen zijn er op dit moment formeel vijftienjuristen in dienst, waarvan één fungeert als afdelingshoofd en nog een ander die ter beschikking is gesteld. Deze situatie is het gevolg van onder andere de instroomplanning, overplaatsing van juristen naar andere ministeries en het niet opvullen van fte's van juristen die met pensioen of vut gaan.

De behoefte aan coaching onder de juristen blijft groot. In 2017 wordt onder andere de mogelijkheid van intervisie[4] aan de juristen geboden. WJZ is van plan om de komende twee jaar door te gaan met het intern coachen van de juristen.

Instrumenten

Het hieronder beschreven omvat de instrumenten die nodig zijn ter realisering van de operationele doelstellingen van WJZ. Wet- en regelgeving is één van de meest gebruikte beleidsinstrumenten. Dit geldt niet alleen voor de sub beleidsdomeinen van het ministerie van Algemene Zaken (AZ), maar ook voor alle andere organisatieonderdelen bij andere ministeries, waar wet- en regelgeving wordt ontworpen. Doordat WJZ, binnen het ministerie van AZ hiervoor verantwoordelijk is, is dit prioriteit nummer één onder de beleidsdoelstellingen.

- Zowel het herzien van de 'Aanwijzingen voor de regelgeving' als van de startnotitie zullen bijdragen aan het onderhoud van de kwaliteitscriteria waaraan WJZ de diverse wetgevingsproducten toetst. Overleg met andere beleidsministeries en de partners binnen het Koninkrijk is noodzakelijk in verband met de kwaliteitswaarborging. Het voornoemde is ook van belang gezien ons taak als opsteller van het algemeen juridisch en wetstechnisch beleid.

- Het instrument implementeren van het draaiboek van de regelgeving door deze aan de ministeries te presenteren zal tot uniformiteit van het maken van

[4] Overleg tussen personen, meestal collega's, met als doel het optimaliseren van het functioneren van elk van de deelnemers.

wettelijke regelingen leiden. Dit zal onder andere plaatsvinden via het aanbieden van het voornoemde draaiboek aan de ambtelijke organisaties van de ministeries. Voorts zullen hierover presentaties aan de ambtelijke organisaties door juristen van WJZ worden gegeven.

- Het instrument opleidingen en cursussen volgen tot onderhouden van kennis en vaardigheid ter zake wetgeving, is noodzakelijk voor het waarborgen van o.a. de (kwalitatieve) dienstverlening van WJZ. Dit geschiedt o.a. door een jaarlijkse cursus wetgeving, georganiseerd door WJZ en het jaarlijks volgen van cursussen op diverse rechtsgebieden door het juridisch personeel zowel op Curaçao als in het buitenland.

- Het instrument verzamelen van alle wettelijke regelingen voor bekendmaking in het Publicatieblad en alle informatie van instanties met een wettelijke plicht tot bekendmaking in de Curaçaose Courant, zal via het project "Implementatie digitaliseringstraject" worden bewerkstelligd. Hiervoor zullen juristen en stagiaires worden ingezet. WJZ zal hiertoe een nieuwe website laten bouwen naar analogie van de toekomstige website die nu in de maak is. De nieuwe website van WJZ zal, zowel de mogelijkheid bieden tot het formaliseren van het "Curaçaose Courant" (met WJZ als uitgever) als het beschikbaar stellen van doorlopende teksten in vergelijking met www.wetten.nl, met als speerpunt officiële bekendmaking conform de Bekendmakingsverordening (met WJZ als uitgever). WJZ streeft er naar om in 2018 een eigen website te bouwen om, onafhankelijk van andere sectororganisaties, zorg te dragen voor de uitvoering van voornoemde taak.

- Het instrument, van het geven van cursussen, workshops en presentaties aan de diverse ministeries is een onderdeel van het juridische instrumentarium van WJZ en leidt tot uniformiteit (kwaliteitsbewaking), kennis overdracht en goed bestuur. Dit zal in beginsel door het personeel van WJZ worden gedaan. Eventueel zullen personen van andere ambtelijke organisaties erbij worden betrokken. Er is veel vraag naar de ondersteuning van kennisoverdracht.

- Het instrument samenwerken met diverse ministeries waaronder VVRP, BPD, Financiën, ter realisatie van een regeling voor het houden van openbare aanbesteding, zal plaatsvinden door ambtenaren met een bepaalde expertise. Een "Aanbestedingsregeling" voor het Land tot stand brengen, zal tevens bijdragen tot transparantie in de aanbestedingsprocedure en bijgevolg goed bestuur.

- WJZ is zich bewust van de vraag naar ondersteuning, advies en kennisoverdrachtdoor de diverse ministeries. Het instrument behoefte onderzoek zal bijgevolg duidelijkheid bewerkstelligen. Er kan al aangegeven worden, dat de wetgevingscursussen van WJZ voor de komende twee jaar zijn volgeboekt.

- Het aantrekken van een consultant/coach, voor de komende twee jaar, in het kader van het coachen van het juridisch personeel, zal net zoals in 2016 en 2017 zorgdragen voor een betere output door WJZ en leiden tot het verhogen van het juridisch instrumentarium. Het steeds veranderende personeel kan met zich meebrengen dat dit instrument na voornoemde jaren zal worden aangehouden.

4. Herkenbare en interactieve communicatie binnen de overheid en met de gemeenschap

4.1 Facilitering en aanbod van gevraagde en ongevraagde overheidsinformatie voor burgers en belanghebbenden				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
4.1.1 Gratis publiciteit	1.000	1.000	1.000	1.000
4.1.2 Betaalde advertenties en producties	319.000	319.000	319.000	319.000
4.1.3 Eigen media	150.000	140.000	135.000	135.000
4.2 Gezamenlijk afgesproken communicatiekaders en- richtlijnen				
4.2.1 Interne afstemmings-bijeenkomsten	1.000	1.000	1.000	1.000
4.2.2 Trainingen	32.000	32.000	32.000	32.000
4.2.3 Standaardiseren en archiveren huisstijl- en mediaproducten (media archief)	Salaris	Salaris	Salaris	Salaris
4.2.4 Onderzoek en evaluatie	20.000	20.000	20.000	20.000

1. Algemene doelstelling

De Directie Communicatie en Voorlichting wil bereiken dat overheidscommunicatie en informatie herkenbaar, begrijpelijk en toegankelijk is voor medewerkers van de bestuurlijke organisatie (intern), burgers en belanghebbenden (extern).

Samenhang met het beleid

Bij overheidscommunicatie staat het recht van iedere burger op informatie centraal. De reden waarom het beleid is ontwikkeld is om te zorgen dat de overheid binnen de huidige bestuurlijke organisatie, waar de overheidscommunicatie decentraal georganiseerd is, kan voldoen aan het recht en de behoefte op begrijpelijke en toegankelijke informatie.

Ook de medewerkers binnen de bestuurlijke organisatie hebben begrijpelijke en toegankelijke informatie nodig om efficiënt te kunnen werken. In het kader van openbaarheid van bestuur heeft de overheid de plicht, op enkele uitzonderingen na[5], om aan deze behoefte aan informatie (over het beleidsvoorbereiding en –uitvoering) te voorzien.

Het probleem (outcome) dat de Directie Communicatie en Voorlichting oplost door het bereiken van de gestelde doelen is dat de doelgroepen overheidsinformatie ontvangen, raadplegen, vertrouwen en begrijpen en er naar gaan handelen. Zodoende draagt de overheidscommunicatie bij tot meer vertrouwen in de integriteit en kwaliteit van ons bestuur en het democratisch proces (goed bestuur).

4.1 Operationele doelstelling 1

Facilitering en aanbod van gevraagd en ongevraagd overheidsinformatie voor burgers en belanghebbenden

Faciliteren betekent zowel vergemakkelijken (bemiddelen of als tussenschakel fungeren) als het voorzien van faciliteiten (instrumenten en infrastructuur om direct breed publiek te bereiken). Ook wordt met faciliteren ondersteuning bieden bedoeld:

De Directie Communicatie en Voorlichting ondersteunt ministeries bij het krijgen van toegang tot kanalen om te communiceren met hun doelgroep. Tevens stelt de Directie

[5]Een verzoek wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in de artikelen 11 en 12 van de Landsverordening Openbaarheid van Bestuur

Communicatie en Voorlichting eigen overheidskanalen ter beschikking aan de ministeries om te communiceren met de doelgroep.
Het model dat gebruikt wordt om helderheid te verschaffen in de verdeling van het budget en de middelen is het POEM-model. POEM staat voor *paid, owned, earned media*. Onder paid media verstaan we sponsoring en adverteren, oftewel het inkopen van mediaruimte. Onder owned media verstaan we de eigen communicatiekanalen waaronder de tv-zender (TDS Kanaal 84), de overheidswebsite, (e)-nieuwsbrieven en bijeenkomsten. Onder earned media verstaan we gratis publiciteit zij het via de traditionele media of via de sociale media (mond tot mond reclame door de doelgroep).

4.1.1 Instrument: Pers / Free Publicity

Free publicity, ofwel gratis publiciteit staat voor alle publiciteit waar niet voor betaald hoeft te worden. De strategie van de Directie Communicatie en Voorlichting was, is en blijft om zoveel mogelijk gratis, de traditionele media in te zetten voor het behalen van een breed publiek. Wat de Directie Communicatie en Voorlichting hiervoor doet is **a)** organiseren van de wekelijkse persconferenties en **b)** indien nodig ministeries faciliteren bij het optimaal gebruikmaken van de gratis mogelijkheden om uit te weiden over beleidsonderwerpen in de media en/of eigen producties te plaatsen.
Tot slot faciliteert de Directie Communicatie en Voorlichting voor het bereiken van een breed publiek ook met **c)** het toegankelijk maken van de beschikbare informatie via de digitale media, in het bijzonder de sociale media.

4.1.2 Instrument: Betaalde Advertenties en Producties

Het gaat hier om het inkopen van andermans mediaruimte voor het plaatsen van televisie-, radio spots, online- en krantenadvertenties. Wat de Directie Communicatie en Voorlichting doet om tegen betaling mediaruimte te benutten is a) zorgdragen voor krantenadvertenties, televisie- en radio spots of –producties en b) inkopen van de mediaruimte om deze uit te zenden.

Instrument: Eigen Media

De eigen of relationele media zijn de media waar de Directie Communicatie en Voorlichting zelf controle over heeft. De middelen waarover de Directie Communicatie en Voorlichting beschikt om, onafhankelijk van de goodwill van derden of andermans beschikbare mediaruimte, overheidsinformatie en communicatie toegankelijk te maken zijn:

a. Informatieve tv-zender (TDS Kanaal 84);
b. Website (gobiernu.cw);
c. e-Nieuwsbrieven;
d. Sociale media;
e. Themabijeenkomsten;
f. Video Conference Room;
g. Additionele middelen voor rampen en calamiteiten.

Door de opkomst van digitale media en in het bijzonder sociale media, is de inzet van 'owned media' toegankelijker geworden (lagere kosten en eenvoudiger in gebruik). De kunst is om het beheer hiervan goed te regelen en de juiste mix te vinden.

4.2 Operationele doelstelling 2

Communicatiekaders en -richtlijnen

Binnen de bestuurlijke organisatie is uitvoering van de overheidscommunicatie decentraal georganiseerd. Alle ministeries kunnen, onafhankelijk van de Directie Communicatie en Voorlichting, communiceren met hun medewerkers, burgers en stakeholders. De decentrale uitvoering van de communicatie heeft als risico dat er per ministerie verschillen ontstaan in de communicatie- en informatiekwaliteit. Andere risico's zijn beleidsconcurrentie en schaalnadelen die belemmeren dat er continu, herkenbaar en interactief gecommuniceerd kan worden. Deze belemmeringen kunnen zelfs tot miscommunicatie en irritatie leiden.

Om deze risico's te minimaliseren en beheersbaar te maken, zet de Directie Communicatie en Voorlichting coördinatie-instrumenten in, om tot gezamenlijk

afgesproken communicatiekaders en –richtlijnen te komen. Deze communicatie-instrumenten zijn:[6]

- afstemmingsbijeenkomsten om te komen tot onderlinge afstemming;
- trainingen en werkgroepen om te komen tot de standaardisatie van kennis en vaardigheden;
- de standaardisatie en archivering van huisstijl- en mediaproducten voor de eenvoudige raadpleging en kwaliteitsbewaking van toekomstige producten;
- onderzoek en evaluatie voor de standaardisatie van de normen

Deze coördinatie-instrumenten zijn ook nodig om te zorgen dat de ingezette communicatie-instrumenten up-to-date en technisch goed blijven functioneren.

4.2.1 Instrument: Afstemmingsbijeenkomsten en werkgroepen

Afstemmingsbijeenkomsten zijn nodig om ervoor te zorgen dat, binnen de bestaande decentraal georganiseerde communicatiestructuur, alle betrokkenen hun deel naar behoren uitvoeren. De Directie Communicatie en Voorlichting initieert en organiseert ministerie overstijgende afstemmingsbijeenkomsten en werkgroepen met communicatiemedewerkers, topkaders en de ministers om beleid strategie en toepassing van interne en externe communicatie af te stemmen, te onderhouden en te innoveren. De ministers hebben in dit proces een actieve rol. Zij moeten ervoor zorgen dat hun ministeries actief informatie leveren ten behoeve van de interne en externe communicatie. Tevens is het wenselijk dat zij waarborgen dat hun ministeries qua communicatie-inrichting en training, meewerken aan de vastgelegde kaders om intern en extern consequent, consistent en herkenbaar te communiceren. Ook met externe stakeholders zoals leveranciers worden met hetzelfde operationele doelstelling afstemmingsbijeenkomsten geïnitieerd.

De kosten worden gedekt door de beschikbare begrotingsposten bestemd voor representatie en voorlichting.

[6] Directie Communicatie en Voorlichting van het ministerie van Algemene Zaken heeft geen hiërarchische positie tegenover de communicatie uitvoerders binnen de ministeries.

4.2.2 Instrument: Trainingen

De trainingen zijn om ervoor te zorgen dat de ingezette communicatie-instrumenten up-to-date zijn en technisch goed blijven functioneren. Op de eerste plaats gaat het hier om a) trainingen over het omgaan met de Content Management Systemen (CMS) voor de eigen media. Tweedens gaat het om b) moderne communicatie-vaardigheidstrainingen. Ten derde gaat het om trainingen over de c) communicatiewerkafspraken (kaders en richtlijnen) die gelden binnen het bestuurlijk apparaat. Verder is voor de beleidsmedewerkers binnen de Directie Communicatie en Voorlichting training nodig om te zorgen dat zij d) innovatief en projectmatig nieuwe werkstructuren en tools kunnen blijven creëren en inzetten (projectmanagement). Ook moeten deze beleidsmedewerkers jaarlijks de e) kennis voor beleidsnota's schrijven en adviesvaardigheid up-to-date houden. f) Tenslotte vinden er jaarlijks trainingen plaats in het kader van de communicatie rondom rampen calamiteiten en/of crisissituaties (ESF8).

Het is de bedoeling dat de Directie Communicatie en Voorlichting bijna al deze trainingen organiseert in samenwerking met de Human Resource Organisatie (HRO) die onder het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening valt. De bedoeling is dat een selectie uit de medewerkers die deze cursussen volgen in het jaar 2018 andere medewerkers gaan trainen.

4.2.3 Instrument: standaardisering en archivering van huisstijl- en mediaproducten

Bij het standaardiseren en archiveren van huisstijlproducten gaat het om de rol van de Directie Communicatie en Voorlichting, die de coördinerende instantie is binnen de bestuurlijke organisatie, die:

- advies en instructie geeft over de implementatie van huisstijldragers conform het huisstijlhandboek;
- het huisstijlhandboek beheert en bijwerkt (nieuwe huisstijldragers en templates toevoegen).

Degelijk uitvoeren van deze taken staat/valt met een strak beheer van de afspraken over zowel de visuele component (kwaliteitseisen bij inkoop en ontwerp) als de gedragscomponent van de huisstijl van Curaçao. Om ervoor te zorgen dat iedereen

altijd met de laatste versie werkt van het huisstijlhandboek en dat geleverde huisstijldragers aan de kwaliteitseisen voldoen is een digitaal beheersysteem nodig.
Een digitaal beheersysteem draagt ook bij om op gezette tijden, verantwoordelijkheid af te leggen over de status van de huisstijl van de overheid van Curaçao.
Directie Communicatie en Voorlichting maakt afspraken met Shared Services Organisatie (SSO), dat onder het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening valt, over het gezamenlijk opzetten en beheer van dit systeem aangezien SSO verantwoordelijk is voor de centrale inkoop. De kosten hiervoor worden ondervangen door de apparaatskosten.
Bij de standaardisatie van mediaproducten gaat het om de verantwoordelijkheid van de Directie Communicatie en Voorlichting voor het herkenbaar, interactief, intern, en extern communiceren van de bestuurlijke organisatie. Herkenbaar, interactief, intern, en extern communiceren is niet langdurig mogelijk zonder het degelijk onderhoud, het beheer en de archivering van de gepubliceerde informatie en de ingezette instrumenten. Degelijk beheer en onderhoud is van belang om:

- overheidsinformatie actiever openbaar en toegankelijk te kunnen maken;
- de ingezette middelen, instrumenten te kunnen verantwoorden;
- de ingezette middelen te kunnen evalueren bij het afstemmen van het beleid en de innovatie van de middelen.

Media management- en archiveringssystemen (Tools en Technieken) zijn daarom nodig. De Directie Communicatie en Voorlichting faciliteert de andere ministeries met het archiveren (opslaan), beheren (terugvinden) en distribueren van gepubliceerde digitale bestanden (foto, audio, video en tekst).

De Directie Communicatie en Voorlichting maakt afspraken voor het opzetten en implementeren van web-based systemen voor zowel het inkopen en archiveren van huisstijlproducten als voor het beheren van mediaproducten. Deze afspraken worden gemaakt samen met Shared Services Organisatie (SSO) en de (IT-)Beleidsorganisatie van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening.

4.2.4 Instrument: Onderzoek en evaluatie

Naast uitkomsten van evaluaties uit de afstemmingsbijeenkomsten en politiek-bepaald beleid, die kunnen dienen als basis voor de kaders en richtlijnen, doet de Directie Communicatie en Voorlichting ook eigen onderzoek om gegevens te verzamelen die niet te verkrijgen zijn via C.B.S. of anders duur ingekocht kunnen worden bij externe onderzoeksbureaus. Om regelmatig, snel en efficiënt zelf gegevens te verzamelen zal de Directie Communicatie en Voorlichting de mogelijkheid om opiniepeilingen te doen met behulp van de website (gobiernu.cw) ten volle benutten. Opiniepeilingen via de overheidswebsite en de sociale media is behalve een manier om regelmatig de opinie van de burgers te peilen op actuele thema's tevens een manier om interactie met de burger te creëren.

Om de week worden nieuwe opiniepeilingen gedaan en de resultaten hiervan worden gepubliceerd via de website van de overheid en de e-Nieuwsbrieven. Om de vraagstelling actueel en verantwoordelijk te houden, zal samenwerking gezocht worden met de C.B.S en een extern bureau.

5. Ontwikkelen en implementeren van beleidskaders teneinde risico's voor Curaçao vroegtijdig te herkennen en te analyseren, wat bijdraagt aan de verlaging van de kansen van het optreden van de onderkende risico's en de eventuele effecten daarvan voor de bevolking van Curaçao

5.1. Garanderen en waarborgen van de randvoorwaarden voor effectieve en efficiënte bescherming, veiligstelling van levens, goederen, leefomgeving en maatschappelijke continuïteit van Curaçao				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.1.1 Risicoprofiel van Curaçao 2017- 2021	35.300	25.000	25.000	25.000
5.1.2 Digitale risicokaart van Curaçao	42.000	12.000	12.000	12.000
5.1.3 Ontwikkeling en implementatie nieuwe strategie fysieke veiligheid en infrastructuur	10.000	10.000	10.000	10.000
5.1.4 Verhoging en versteviging veerkracht: Educatie kinderen	20.000	15.000	15.000	15.000
5.1.5 Educatie maatschappij	40.000	40.000	40.000	40.000
5.1.6 Educatie speciale doelgroepen binnen de maatschappij	20.000	20.000	20.000	20.000
5.1.7 Educatie interministerieel	5.000	5.000	5.000	5.000

5.1.8 Noodwet: Landsverordening Uitzonderingstoestand	2.000	0	0	0
5.2. Uitgevoerde Landsverordening Rampenbestrijding (LvoR)				
5.2.1. Rampenbestrijdingsplannen *(artikel 4 LvoR)*	6.000	6.000	6.000	6.000
5.2.2. Rampenplan Curaçao *(artikel 3 lid 5 en 7 LvoR)*	10.000	10.000	10.000	10.000
5.2.3. Training en opleiding nieuw Rampenplan *(artikel 3 lid 6 LvoR) "Samen met punt 10)*	4.000	4.000	4.000	4.000
5.2.4. Waarschuwingssysteem *(artikel 2 lid 2.a LvoR)*	-	52.000	52.000	52.000
5.2.4a. Training en opleiding Cell-broadcastsysteem	120.000	8.000	8.000	8.000
5.2.5. Nieuwe Crisis Coördinatiecentrum *(artikel 2 lid 2.e LvoR)*	-	1.500.000	45.000	45.000
5.2.5a. Programma van Eisen	17.000	-	-	-
5.2.6. Multidisciplinair Opleiding, Training & Oefening *(artikel 3 lid 6 LvoR)*	125.000	110.000	110.000	110.000
5.2.7. Regeling convenanten RBo *(artikel 13 LvoR) – NAf 400.000*	-	-	-	-
5.2.8. Uitrusting Landelijke Rampencöordinator *(artikel 5 LvoR)*	2.000	2.000	2.000	2.000
5.2.9. Buitenlandse netwerk *(art. 2 lid 1 LvoR)*	60.000	60.000	60.000	60.000

Algemene doelstelling

De algemene doelstelling van de directie Risicobeheersing en Rampenbeleid is om de nodige beleidskaders te ontwikkelen, te implementeren en daarop toe te zien, om risico's op Curaçao vroegtijdig te herkennen en grondig te analyseren. Deze risico's worden daarna effectief gemitigeerd, door de kansen daarvan te verlagen en de effecten voor de bevolking en de belangen van Curaçao te beperken.

Door steeds te voldoen aan de Landsverordening rampenbestrijding en het Rampenplan van Curaçao, worden de diensten en organisaties optimaal voorbereid op de beheersing en de bestrijding van incidenten die tot crisis en rampen kunnen lijden, zodat levens worden bespaard en schades worden beperkt. Via gerichte educatie programma's omtrent risico's en de daarbij behorende handelingswijzen, wordt de veerkracht van de bevolking vergroot waardoor er levens worden gespaard en een snelle normalisatie van het dagelijks leven na een grootschalig incident wordt bevorderd.

Samenhang met het beleid

Naast de uitvoering van de wettelijke taken uit de Landsverordening rampenbestrijding en de bestuurlijke wensen van de overheid, passen de taken van de directie Risicobeheersing en Rampenbeleid bij het algemeen beleid van het Ministerie van Algemene Zaken: de bescherming van de bevolking en de Nationale Veiligheid.

Operationele doelstellingen

1. Risicoprofiel van Curaçao 2017- 2021

Op grond van artikel 4 van de Landverordening rampenbestrijding (LvoR), dient de minister van AZ een overzicht te maken van de reële risico's die kunnen leiden tot een situatie van crisis of ramp op Curaçao. Dit risico-overzicht (risicoprofiel) is een belangrijke informatiebron voor het Rampenplan van Curaçao en de daarbij behorende rampenbestrijdingsplannen, die periodiek bijgewerkt dienen te worden. Derhalve dient het risicoprofiel ook periodiek te worden bijgewerkt en geactualiseerd.

Sinds de vastlegging van het huidige rampenplan (2005) met de toen geldende reële risico's, is het plan en het profiel niet meer geactualiseerd. Het risico-overzicht is dus een dringende zaak.

2. Ontwikkeling digitale risicokaart van Curaçao

De risicokaart van Curaçao vormt een belangrijke informatiebron om tijdens een crisis of ramp, snel een totaalbeeld te krijgen van het incident en het effectgebied. Op die manier kan sneller een oordeel worden gevormd van de situatie, waardoor het proces van besluitvorming versneld wat ten goede komt van de doeltreffendheid. Hulpdiensten kunnen dan ook sneller en gerichter worden ingezet en de bevolking kan beter geïnformeerd worden over de maatregelen en de situatie binnen een effectgebied.

3. Strategie Fysieke veiligheid en Infrastructuur

Om de gebouwen en de infrastructuur op Curaçao bestendiger te maken tegen bedreigingen van natuurlijke aard zoals orkanen en aardbevingen, dienen de regelgeving en voorschriften voor het bouwen van gebouwen en ontwikkeling van infrastructuur te worden vernieuwd en aangepast. De huidige regelgeving en voorschriften zijn verouderd. De gebeurtenissen van de laatste twee jaar laten zien dat Curaçao voorbereid moet zijn op de natuurlijke risico's. Zonder de nodige aanpassing van beleid en de uitvoering daarvan, zullen na een relatief kleine incident van natuurlijke aard, schade aan gebouwen enorm zijn en duurt de herbouw ervan te lang. Dit kan grote gevolgen hebben voor de economie van Curaçao.
Kosten: Opstart NAf 15.000 voor onderzoek en daarna NAf 5.000 per jaar voor implementatie en begeleiding.

4. Verhoging en versteviging maatschappelijk veerkracht (*intern en extern*)*

Onderzoek van onder andere het UoC in september 2014 wijst uit, dat een overgroot deel van de bevolking van Curaçao onvoldoende voorbereid is op de gevolgen van crisissen en rampen. Hierdoor is de bevolking kwetsbaar en kan een incident onnodig levens bedreigen en schades veroorzaken. Door te investeren in kennis, informatie en educatie van de bevolking, worden de handelingsperspectieven van de gemeenschap

tijdens een grootschalig incident verhoogd en de veerkracht versterkt. Dit zal leiden tot een verlaging op de kans tot ongelukken en een beperking van de effecten van een crisis of ramp. Ook worden de hulpdiensten door de bevolking beter geïnformeerd bij de uitvoering van hun taken, wat de efficiëntie en doeltreffendheid van hun optreden ten goede komt.
*De educatie heeft als doelgroep: kinderen, de algemene maatschappij, mindervaliden en speciale groepen binnen de maatschappij en interministerieel

5. Ontwikkeling, presentaties en discussie Noodwet: Landsverordening uitzonderingstoestand

Artikel 96 van de Staatsregeling van Curaçao schrijft voor dat er een landsverordening dient te zijn wanneer de uit- of inwendige veiligheid van Curaçao wordt bedreigd. Een dergelijk toestand kan bijvoorbeeld in een crisis of rampsituatie zijn, waardoor de minister- president speciale bevoegdheden nodig heeft om snel de nodige maatregelen te nemen ter bescherming van de veiligheid en vitale belangen van Curaçao.
Zonder dergelijke landsverordening kan de minister-president cruciale tijd verliezen om de nodige maatregelen te nemen.

6. Ontwikkeling van model Rampenbestrijdingsplannen (artikel 4 LvoR)

Conform artikel 4 van de LvoR, dient de minister van Algemene Zaken te zorgen dat voor elke crisis of ramp een plan is om desbetreffende ramp effectief en doeltreffend te bestrijden. Een gericht rampenbestrijdingsplan vergroot de doelmatigheid van de beheersing en bestrijding van de diensten en organisatie die daarbij zijn betrokken zodat een incident snel wordt gecontroleerd. Ter bevordering van de helderheid in risico's en ter bevordering van de samenwerking tussen de diensten, wordt één model rampenbestrijdingsplan ontwikkeld waarmee alle plannen voor de verschillende soorten rampen en crisissen worden ontwikkeld. Eén modelplan bevorderd tevens een effectieve samenwerking en verhoogd de communicatie tussen de diensten en organisaties van de rampenbestrijdingsorganisatie, wat essentieel is in de chaos dat bij crisissen en rampen ontstaat.

7. Ontwikkeling, aanpassing en uitbreiding rampenplan Curaçao

Conform artikel 3 lid 5 en 7 van de Landsverordening Rampenbestrijding, dient het rampenplan periodiek te worden bijgewerkt zodat deze blijft aansluiten op de aanpak van de reële risico's op Curaçao. Deze periodieke aanpassing is ook bedoeld om de opgedane ervaringen uit de praktijk in het plan te verwerken.

8. Meerjarenplan Multidisciplinaire Opleiding, Oefening en Training (MOTO)

Op grond van artikel 2, tweede lid, onder c LvoR, dient de minister van Algemene Zaken in een plan te voorzien, waarin de training en opleidingsafspraken zijn vast gelegd. Er is op grond van de verordening een meerjarenplan OTO opgesteld. Op grond van dit plan worden diverse mono-jaarplannen opgesteld en uitgevoerd. De uitvoering betreft de mono- en multi-plannen.

9. Ontwikkeling en implementatie Publiek Waarschuwingssysteem voor Curaçao

Op grond van artikel 2, tweede lid 2, onder a van de LvoR dient de minister van Algemene Zaken zorg te dragen dat de bevolking kan worden gewaarschuwd bij een crisis of ramp. Door het ontbreken van dit systeem zal de bevolking bij onheil te laat worden gealarmeerd. Snelle en doelmatige alarmering kan slachtoffers of schade voorkomen of beperken.

Kosten: Start NAf 1.910.000 daarna NAf 52.000 per jaar (Project zal worden uitgevoerd met de assistentie van BTP).

10. Start Project nieuwe Crisiscenter (EOC)

De minister van Algemene Zaken is op grond van artikel 2, tweede lid 2, onder e van de LvoR, verantwoordelijk voor een geschikte rampencoördinatie centrum. Dit centrum, het *Emergency Operational Center EOC*, is bedoeld als vergaderlocatie van de minister- president en zijn rampenstaf tijdens een crisis of ramp. Vanuit deze locatie worden alle besluiten genomen ter bestrijding en beheersing van een crisis of ramp. Voorts wordt ook het publiek vanuit het EOC geïnformeerd en ingelicht omtrent het incident en geadviseerd omtrent hun handelingsperspectieven.

Het huidige centrum is ongeschikt en sterk verouderd. Dit verzwakt de slagvaardigheid van de rampenbestrijdingsorganisatie (Rbo) en vormt een bedreiging voor een effectieve

en efficiënte coördinatie van de besluitvorming bij crisissen en ramp. Voorts is het huidige EOC, gelet op de verschillende soorten risico's op Curaçao, niet geschikt als coördinatie-centrum voor acute incidenten.

11. Regeling convenanten Rbo (artikel 13 LvoR)

Tijdens een crisis of ramp wordt hulp ingezet van diverse (semi-)overheid diensten en andere organisaties ter bestrijding en beheersing hiervan. De kosten voor de inzet van deze diensten en organisaties komen voor een groot deel voor rekening van de overheid. Immers, het is de minister van Algemene zaken die verantwoordelijk is voor de bestrijding en beheersing van crisis en rampen. Hij kan hulp inroepen van diverse organisaties en diensten. Gelet op het feit dat de kosten voor de beheersing en bestrijding van rampen hoog kunnen oplopen, en ter bevordering van een goede kostenbeheersing, stelt artikel 13 van de LvoR, dat de minister van Algemene Zaken (vooraf) een regeling dient te treffen met de betreffende diensten en organisaties binnen de rampenbestrijdingsorganisatie.

12. Uitrusting Landelijke Rampencöordinator

De Landelijke Rampencöordinator heeft een parate functie tijdens een crisis of ramp. Deze wordt vanaf GRIP 2 gemeld en bij GRIP 3 gealarmeerd. Om de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden veilig en adequaat uit te voeren, dient de rampencoördinator voldoende te worden gefaciliteerd met goede kleding, middelen en vervoer.

13. Buitenlands netwerk (art. 2 lid 1 LvoR)

Bij een grootschalig incident die de slagkracht van Curaçao te boven gaat, dient Curaçao hulp van buitenaf in te roepen, zogenoemde bijstandshulpverzoek. Deze hulp kan vanuit het Koninkrijk komen maar ook van daarbuiten. Voor deze bijstandshulpverzoeken ter bescherming van Curaçao, is het noodzakelijk om een goede relatie op te bouwen met de buurlanden en landen binnen het Koninkrijk.

14. Oprichting van ESF 10

De rampenbestrijdingsorganisatie rust voor een groot deel op de inzet en hulp van vrijwilligers omdat tijdens een crisis of ramp veel mensen daarbij zijn betrokken. Deze

vrijwilligers verrichten tijdens een crisis of ramp veel waardevolle taken. Om hun inzetbaarheid te verhogen, dienen zij speciaal gerichte trainingen te volgen. Daarnaast dienen zij schadeloos te worden gesteld, indien zij kosten maken in het belang van de RBo of schade oplopen tijdens hun activering bij de RBo.
Oprichting van ESF 10 betreft een paraplu organisatie die het nodige doet om de taken en middelen voor de vrijwilligers te regelen en te coördineren.

15. Dienstwagen ter uitvoering van taken Rampencöordinator

Tijdens twee crisissituaties (staking met als gevolg stroomstoring en orkaan Matthew) werd de noodzaak voor twee dienstvoertuigen voor de directie Risicobeheersing en Rampenbeleid (DRR) zeer duidelijk, om de taken van de RBo te kunnen uitvoeren. Zonder deze middelen kan de directie en de rampencöordinator haar taken niet optimaal uitvoeren en dreigt er een enorme vertraging in de uitvoering van diverse schakels van de veiligheidsketen van de RBo.

Instrumenten

Om de doelen van de directie Risicobeheersing en Rampenbeleid (DRR) te behalen, worden de volgende acties als instrumentarium gebruikt:

- Kennis- en expertise ontwikkeling: *Opleidingen, trainingen, cursussen, workshops, seminars, conferenties (binnen en buitenland);*
- Veerkracht vergroten: *Praktijk sessies bij wijkcentra, discussieavonden, roadshows in de media, informatie via traditionele en sociale media;*
- Beheersing en mitigeren van risico's: *Handhaving, controles, presentaties vakgroepen, analyses van risico's;*
- Effectieve en efficiënte beheersing van crisis en rampen: *Implementeren van procesmanagement als sturing van crisismanagement.*

De bovengenoemde instrumenten zijn gekozen vanwege de positieve ervaring van de RBo bij de inzet ervan. De voordelen zijn: snelheid in analyse, implementatie en uitvoeren en een gedegen resultaatscontrole.

Bij het succesvol toepassen van deze instrumenten, nemen de risico's voor Curaçao af, worden de diensten vakbekwamer en neemt zowel de veiligheid als de bescherming van Curaçao toe.

De activiteiten worden in een meerjaren beleidsplan geborgd. Hiermee wordt continuïteit in uitvoering bereikt waardoor gestelde doelen ook daadwerkelijk worden bereikt.

Indicatoren

Toename Veerkracht en veiligheidsgevoel: Elk jaar wordt bij de start van het orkaanseizoen een interne en externe, kwantitatieve en kwalitatieve enquête gehouden gericht op toename van de veerkracht en veiligheidsgevoel om de effecten van de acties van DRR te meten.

Afname van crisis en rampen: Via diverse bronnen zoals CBS en verzekeraars worden de effecten van de inspanningen van de DRR gemeten.

6. Effectieve en efficiënte organisatie van de bedrijfsvoering van het ministerie van Algemene Zaken

6.1. Nauw op elkaar afgestemde bedrijfsprocessen en een sluitende begroting				
Diverse kostensoorten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Salarissen	16.009.600	16.009.600	16.009.600	16.009.600
Normale afschrijvingen	1.592.300	1.594.000	1.594.000	1.594.000
Subsidies	10.427.700	10.427.700	10.427.700	10.427.700
Pensioenen	15.818.100	15.818.100	15.818.100	15.818.100
Curaçaohuis (NL) – Excl. Lonen	1.920.800	3.006.800	1.263.600	1.263.600
Vaste lasten / verplichtingen Overige operationele kosten	4.525.100	3.607.600	3.515.100	731.300

Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

Visie

In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur met een hoge leefkwaliteit, duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert om het beste uit zichzelf te halen.

Missie

Het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening (BPD) neemt een leidende rol in het realiseren en waarborgen van een goed functionerend openbaar bestuur.

Daartoe ontwikkelt en onderhoudt het ministerie een strategisch, integraal lange termijn Masterplan dat duurzame ontwikkeling van Curaçao beoogt. Het plan is gestoeld op objectieve, wetenschappelijk doorberekende data en scenario's en heeft een breed maatschappelijk draagvlak. Met het Masterplan wint het openbaar bestuur aan consistentie en continuïteit, en dus effectiviteit, van het overheidsbeleid. Het ministerie geeft vorm aan informatievoorziening gebaseerd op moderne standaarden en zorgt ervoor dat overheidsinformatie te allen tijde betrouwbaar, vindbaar, toegankelijk, authentiek en volledig is. Het ministerie besteedt verder speciaal aandacht aan informatietechnologie als facilitator van de duurzame ontwikkeling.

Het ministerie versterkt dit verder door te waarborgen dat Curaçao te allen tijde ten behoeve van de gemeenschap toegankelijke, objectieve basis- en statistische informatie produceert die voldoet aan internationale standaarden.

Efficiëntie en effectiviteit in het hele ambtelijk apparaat. BPD heeft hierin de regierol. Het ministerie ontwikkelt een modern informatiebeleid voor het apparaat en verleent administratieve en ondersteunende taken om de interne en externe dienstverlening te bevorderen. Tevens neemt het ministerie het voortouw om te komen tot een apparaat waar de juiste ambtenaren op de juiste plek zitten. De juiste ambtenaar is degene die op grond van kwaliteiten is benoemd, die integer is en zich voortdurend verder ontwikkeld. De juiste plek betekent een organisatie die zich kenmerkt door duidelijk

vastgestelde taakgebieden en bevoegdheden, waar sprake is van “accountability”, maar die tegelijkertijd ook samenwerking en mobiliteit bevordert.

Het openbaar bestuur is voor de burger het meest zichtbaar daar waar de overheid een loketfunctie vervult. Het ministerie heeft daarom een actieve rol in het verhogen van dienstverlening door centralisatie van die loketfunctie voor een aantal gebieden. Het “overheidsloket” is goed bereikbaar, klantvriendelijk en geeft begrijpelijke voorlichting over de producten. Een snelle en adequate behandeling wordt bevorderd door een proactieve samenwerkingsgerichte benadering met korte lijnen naar de backoffice.

Dit ministerie draagt ten slotte bij aan een betere prijs-kwaliteit verhouding in de overheid brede bedrijfsvoeringprocessen door innovatie te koppelen aan centralisatie. Schaalvoordelen en meer professionaliteit komen tot uitdrukking in interne dienstverlening op hoog niveau richting de andere ministeries.

12 Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	00 Minister BPD	Realisatie Regeerprogramma
04 Alg. Beheer	00 Kabinet Minister	Ondersteuning minister BPD
	01 Secretaris generaal	Zorg voor bedrijfsvoering en ambtelijke aansturing prioriteiten
	02 Ministeriele Staf	Ondersteuning lijnorganisatie BPD
	03 Beleidsunit HRO	Zorg voor personeelskwaliteit en organisatieontwikkeling overheid
	05 Beleidsorganisatie	Kwaliteit Openbaar Bestuur en democratische rechtstaat
	07 Publieke Zaken	Zorg voor autorisatiedocumenten van burgers
	08 Vergunningenloket	Zorg voor intake en afgifte van aanvragen van burgers en bedrijven
	09 Nationaal archief	Zorg voor beheer en afgifte van publieke documentatie van 20 jaar en ouder

	10 SSO	Zorg voor gecentraliseerde en geautomatiseerde repeterende bedrijfsvoeringstaken binnen de overheid
06 Statistiek	00 CBS	Leveren van wetenschappelijk onderbouwde informatie ter bevordering van goed bestuur en dienstverlening

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	472.700	472.700	472.700	472.700
04 Algemeen Beheer	49.056.500	49.056.500	49.056.500	49.056.500
05 Wachtgelden en pensioenen	116.291.800	117.991.600	117.991.600	117.991.600
06 Statistiek	3.664.500	3.664.500	3.664.500	3.664.500
08 Overig BPD	2.845.800	2.845.800	2.845.800	2.845.800
Totaal	**172.331.300**	**174.031.100**	**174.031.100**	**174.031.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
04 Algemeen Beheer	-	-	-	-
06 Statistiek	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Uitgangspunt is dat in 2017 het College Bescherming Persoonsgegevens en het Hoofdstembureau op afstand van de overheid worden geplaatst. De kosten van deze organen drukken niet op de begroting BPD van 2018.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	382.700	382.700	382.700	382.700
Programmakosten	90.000	90.000	90.000	90.000
Totaal	**472.700**	**472.700**	**472.700**	**472.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

04 Algemeen Beheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	48.769.300	48.769.300	48.769.300	48.769.300
Programmakosten	287.200	287.200	287.200	287.200
Totaal	**49.056.500**	**49.056.500**	**49.056.500**	**49.056.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

05 Wachtgelden en Pensioenen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	116.004.600	117.004.400	117.004.400	117.004.400
Programmakosten	287.200	287.200	287.200	287.200
Totaal	**116.291.800**	**117.991.600**	**117.991.600**	**117.991.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

06 Statistiek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.656.800	3.656.800	3.656.800	3.656.800
Programmakosten	7.700	7.700	7.700	7.700
Totaal	**3.664.500**	**3.664.500**	**3.664.500**	**3.664.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

08 Overig uitgaven BPD

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.845.800	2.845.800	2.845.800	2.845.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**2.845.800**	**2.845.800**	**2.845.800**	**2.845.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Algemene doelstellingen

Aan de hand van de RBM (Result Based Management) methodologie zijn verschillende niveaus van doelstellingen herleid. De "impact" betreft het maatschappelijk effect of resultaat van BPD op lange termijn, de "outcome" geeft het resultaat weer op kortere termijn, maar waar alleen indirect op gestuurd kan worden. Binnen de waardeketens van de organisatie worden, onder de noemer "output" en op basis van vooraf vastgestelde criteria, geïntegreerde producten en diensten geleverd met middellange en lange termijn effecten.

Operationele doelstellingen

Voor elke algemene doelstelling of "outcome" (twaalf) wordt een aantal concrete resultaten "outputs" verwoord welke BPD in 2018 levert, de operationele doelstellingen.

Impact		
	Outcome	
		Output
Deugdelijkheid van Bestuur		
	1. Integriteitsbewustzijn en -gedrag van ambtenaren	
		Een integriteitsbureau en overheid brede

		integriteitstrainingen
		Beleidsnota Integriteit
	2. De participatie van Burgers in het democratisch proces	
		Beleidsnota en pilot “burgerparticipatie”
		Een onafhankelijke Kiesraad
	3. Democratische controle op overheidshandelen	
		Digitaal toegankelijke overheidsinformatie voor het publiek
		Overheidsinformatie ouder dan twintig jaar openbaar maken en beschikbaar stellen
	4. Een lange-termijn visie op de ontwikkeling van Curaçao	
		Een masterplanningssysteem
	5. Beleidsanalyses inzake de bijdrage van het overheidsbeleid aan de maatschappelijke ontwikkeling	
		Betrouwbare en toegankelijke statistische informatie waaronder de opzet van een National Socio-Economic Database (NSED)
		Een operationeel en zelfstandig Centraal Planbureau

Betere en efficiëntere dienstverlening		
	6. De Digitale Overheid	
		Een digitaal toegankelijk stelsel van Basisregisters waaronder het bevolkingsregister en documentenarchief
		Een unieke, uniforme en toekomstbestendige digitale identificatie (DigiD) voor alle burgers
		Een doelmatig documentmanagementsysteem
		Een E-depot, overdrachts- en substitutiebeleid (een substitutiebeleid en op termijn een e-depot met procedures)
	7. Een optimale externe dienstverlening	

		Burgers en bedrijven kunnen digitaal en veilig, 24 uur per dag, 7 dagen per week informatie opvragen over verschillende/diverse producten en diensten van de overheid, de intake en afgifte van verschillende overheidsproducten regelen en hiervoor een betaling uitvoeren
	8. Duurzame personeelskwaliteit	
		Het besturen van de in-, door- en uitstroom van personeel, waarbij de “fit” tussen de organisatiedoelstellingen en de kwaliteiten van het personeel centraal staat. Instrumenten als strategische personeelsplanning, progressief arbeidsvoorwaardenbeleid, opleidingen en loopbaanbeleid zullen ingezet worden
	9. Duurzame informatiekwaliteit	
		Het besturen van de informatiehuishouding waaronder opleiden informatiebeheerders, optimaliseren documentenstroom en leveren van een veilig en operationeel overheidsnetwerk
		Statistische onderzoeksresultaten ter onderbouwing van de bestuurlijke besluitvorming
		Ontwikkeling statistische onderzoekmethoden en systemen welke voldoen aan de internationale normen
	10. Waarborgen voor een veilig verkeer en vervoer	
		Digitaal beschikbaar theorie-examen rijvaardigheid en geaccrediteerde rijscholen
		Geaccrediteerde rijscholen
	11. Kwaliteit van het eigen apparaat	
		Kwaliteit van de werkomgeving
		Organisatiebeleid met visie op integraal werken, gebruik IT en huisvesting
		Kwaliteitsmanagementsysteem met aandacht voor certificering, planning en control, klachten, procedures en

		managementinformatiesysteem
	12. Overheid brede kostenbeheersing door schaalvoordelen	
		Centraal georganiseerde diensten voor de afhandeling van repeterende, administratieve processen, technische handelingen en logistieke ondersteuning
		Doelmatige en toekomstbestendige Huisvesting van de overheid

Algemene beschouwing

In 2018 wordt extra aandacht geschonken aan het maatschappelijk vertrouwen in de integriteit en transparantie van de overheid. Hiertoe wordt een beleidsnota opgesteld en worden overheid brede integriteitstrainingen georganiseerd. Ook wordt het Hoofdstembureau omgezet in een zelfstandige Kiesraad zoals aanbevolen door Transparency International. Overheidsinformatie (Nationaal Archief) wordt digitaal toegankelijk waardoor de democratische controle op overheidshandelen wordt vergroot.

Burgers en zakelijke cliënten moeten 24/7 digitaal informatie kunnen opvragen, de intake en afgifte van verschillende overheidsproducten kunnen regelen en hiervoor

een betaling kunnen uitvoeren. Als vervolg op 2015, 2016 en 2017 worden de wachttijden teruggebracht inzake vergunningen[7], paspoorten en rijbewijzen. Hiertoe wordt er verder gewerkt aan de centralisatie van de frontoffices van alle ministeries. Om de communicatie van de frontoffice met de backoffices en de burger te verbeteren wordt in 2018 het functioneel systeem verder uitgebreid.

In 2018 staat de overname gepland van Verblijfsvergunningen (Justitie) en de Hindervergunning (GMN). In alle gevallen betreft het frontofficetaken (intake en afgifte) welke het Vergunningenloket overneemt.

[7] Dit betreft de wachttijden tussen binnenkomst van een klant en het moment dat hij bij het loket aan de beurt is om geholpen te worden. Op de doorlooptijden van de back-offices van vergunningen voor andere ministeries heeft BPD weinig invloed.

Uiteraard staat het één en ander in het kader van de verdere ontwikkeling en verbetering van de dienstverlening van de overheid. Hier wordt ook in 2018 flink in geïnvesteerd.

Er wordt nadrukkelijk gestreefd om omvangrijke ontwikkelingen als de “Digitale Overheid” (waaronder een unieke digitale identificatie voor burgers, het Stelsel van Basisregisters en een geautomatiseerd Document Management Systeem) respectievelijk het huisvestingsbeleid naar interministeriële programma’s te heffen met meerjarige programmafinanciering.

Ook het traject om te komen tot een overheid breed gedragen masterplanningssysteem wordt in 2018 verder geïmplementeerd. In dit traject worden reeds lopende trajecten, zoals het DP bij MEO, maar ook andere trajecten bij AZ en VVRP meegenomen en geïntegreerd. Verder wordt samen met de ministeries van AZ en Financiën gewerkt aan een meer integrale aanpak van ministerie overstijgende trajecten, zoals Veiligheid, Jeugd en Economische Ontwikkeling.

Om de kwaliteit van bestuur op een hoger plan te brengen worden “checks and balances” gebaseerd op een transparant en resultaatgericht besturingsmodel voorzien van prestatie-indicatoren. De onderliggende planning en control cyclus is in 2015-2016 allereerst ingevoerd binnen BPD. In 2017/2018 wordt dit intern verder geprofessionaliseerd en in samenwerking met de ministeries van Financiën en Algemene Zaken, geïmplementeerd in de beleidscyclus van de overige ministeries.

Met de opzet van een National Socio-Economic Database (NSED) in 2017 vanuit het National Development Plan Curaçao (NDPC) in samenwerking met het CBS en een Centraal Planbureau vanuit BPD in 2018, kunnen de economische effecten worden gemonitord van overheidshandelen.

BPD is verantwoordelijk voor het beleid om de personeelskwaliteit op lange termijn te verhogen.

In 2018 zal verder invulling worden gegeven aan strategische personeelsplanning bij een aantal ministeries. Het doel hiervan is om de personen met de juiste kwaliteiten, kosten en flexibiliteit op de juiste momenten aanwezig te hebben op de juiste plaats in de organisatie, om activiteiten uit te kunnen voeren die benodigd zijn voor het behalen van de doelstellingen uit het regeerprogramma. Dit impliceert dat ook in 2018 continu geïnvesteerd zal worden in de opleiding en training van ambtenaren en gewerkt wordt aan een duurzaam loopbaanbeleid.

Om de effecten van de maatregelen op de dienstverlening te bewaken, wordt invulling gegeven aan een nieuw kwaliteitsmanagementsysteem. Met dit systeem wordt een doelmatige manier van werken beoogd, die er toe leidt dat de overheid goede producten en diensten levert waar onze klanten tevreden over kunnen zijn.

Het ministerie van BPD ontwikkelt beleid op het gebied van informatievoorziening, waardoor overheidsinformatie betrouwbaar, toegankelijk, volledig en veilig is. Het ministerie levert objectieve basisgegevens en statistische informatie aan de gemeenschap welke voldoet aan internationale standaarden.

Het CBS wenst in de toekomst formele statistische informatie meer te baseren op grond van administratieve databestanden in plaats van data afkomstig van veldwerkonderzoeken, vooralsnog is dit niet haalbaar. De mate waarin dit succesvol uitgevoerd kan worden, hangt sterk af van het succesvol doorvoeren van een nationaal administratief systeem, kwaliteit van de aanwezige data en de samenwerking met de ministeries en overige dataleveranciers, het Nationale Statistische Systeem (NSS). In 2018 worden zestien veldwerkonderzoeken en dertien onderzoeken aan de hand van administratieve databestanden uitgevoerd.
Hiernaast voert het CBS, conform haar meerjarenplanning meerdere, omvangrijke en complexe onderzoeken uit. Zo is in 2016 reeds gestart met de voorbereidingen voor de Census 2020. Bij de publicatie van onderzoeksresultaten dient rekening te worden gehouden met de continue ontwikkelingen binnen de media. Het CBS heeft hierop ingespeeld door in 2017 te starten met het opzetten van een CBS Informatie Centrum. Dit Centrum verstrekt informatie aan de overheid, wetenschappers, studenten en overige geïnteresseerden. De verstrekte statistieken en de National Socio-Economic

Database (NSED) dienen onder andere om het uitvoeren van het Nationaal Developmentplan (NDP), de daarin verwoorde Sustainable Development Goals (SDG's) respectievelijk het nationale dialoog op dat gebied te bewaken zodat tijdig kan worden bijgestuurd.
In verband met de noodzakelijke kwaliteitszorg, wordt er blijvend geïnvesteerd in de ontwikkeling van methoden, technieken, elektronische verwerking van gegevens conform de (inter)nationale richtlijnen. Binnen dit kader werkt het CBS samen met diverse organisatie op nationaal niveau waar onder ministeries, Ngo's, bedrijfsleven, Cft en de lokale universiteiten. Daarnaast werkt het CBS ook met internationale organisaties zoals de CARICOM, UNESCO, ILO, de regionale CBS-en en het CBS Nederland. Deze investeringen moeten een solide basis vormen om te kunnen blijven voldoen aan de richtlijnen en voor het op afstand gezette CBS dat betrouwbare statistieken levert.
In 2018 wordt verder gewerkt aan een kostenreductie van NAf 1.3 miljoen per jaar door de selectie en digitale opslag van documenten bij het Nationaal Archief. Ook dit betreft een meerjarenproject waarvan de kosten zitten in het aantrekken van externe deskundigheid en het opleiden van selecteurs. De kosten voor de Archiefschool, een project van drie jaar, zijn de eerste twee jaar gedragen door het ministerie van Financiën. Het derde jaar, 2018, zijn de kosten op aangeven van Financiën begroot door BPD.

In 2018 worden waarborgen geleverd voor een veilig verkeer en vervoer. Hiertoe wordt het theorie-examen rijvaardigheid gedigitaliseerd en worden rijscholen geaccrediteerd.
Ook zorgt het ministerie van BPD voor kwaliteitsverbetering door uniformering van taken en kostenbeheersing door schaalvergroting. Hiertoe worden diensten voor de afhandeling van repeterende, administratieve processen, technische handelingen en logistieke ondersteuning centraal ondergebracht in het SSO. In 2018 wordt flink geïnvesteerd in de kwaliteit van de eigen organisatie. Ook wordt veel aandacht besteed aan actualisering en digitalisering van personeelsinformatie waardoor de rechtspositie van ambtenaren kan worden gewaarborgd.

Ministerie van Justitie

Visie

Een rechtvaardig justitiële keten die de juiste balans tussen preventie, repressie en zorg waarborgt zodat alle burgers en iedereen die tijdelijk op Curaçao verblijven zich vrij en vertrouwd kunnen voelen.

Missie

Het ministerie van Justitie draagt zorg voor de rechtsorde, rechtshandhaving, veiligheid en openbare orde op Curaçao.

Om de missie van het ministerie van Justitie te realiseren wordt de aandacht primair gericht op de volgende taken:

- het ontwikkelen van beleid;
- het ontwerpen van de justitiële wetgeving;
- het leveren van een bijdrage aan de kwaliteit van het functioneren van de ketenpartners in de veiligheidszorg;
- het zorgen voor de veiligheid, orde en rust binnen de Curaçaose samenleving. Centraal staat daarbij de veiligheid van de burgers en iedereen die tijdelijk op Curaçao verblijft.

Het ministerie van Justitie is het grootste ministerie binnen de overheid als het gaat om het aantal medewerkers (circa 1700) en uitvoeringsorganisaties. Door haar omvang en inrichting is de bevordering van de interne samenwerking binnen het ministerie een prioriteit en een uitdaging. Het verbeteren van de samenwerking tussen ketenpartners zal komend jaar veel aandacht krijgen. Waar Justitie voor staat is samengevat in de visie en missie.

Het ministerie van Justitie heeft een Strategisch Beleidsplan 2016-2020 geaccordeerd. Het strategisch beleidsplan is gebaseerd op drie beleidsonderwerpen, namelijk bestrijding en preventie jeugdcriminaliteit, rechtshandhaving en resocialisatie. Bij deze beleidsonderwerpen zijn alle uitvoeringsorganisaties van het ministerie betrokken.

Een belangrijke ontwikkeling is de verbetering van de samenwerking tussen de verschillende onderdelen binnen het ministerie alsook de samenwerking met de andere ministeries en overige externe partners. Integraal samenwerken, moet de bestaande verkokering zowel binnen Justitie als bij de ministeries onderling beëindigen. De samenwerking draagt ook aan bij dat de beleidsproblematiek vanuit verschillende invalshoeken wordt aangepakt. Verder zal het Criminaliteitsbestrijdingsfonds meer programmatisch worden ingezet en afgestemd op het Strategisch Beleidsplan 2016-2020. Op die wijze wordt getracht een balans te vinden in projecten betreffende preventie en repressie (50-50) en wordt een verdeelsleutel (60-40) gehanteerd tussen de interne en externe sectoren (ter versterking van de eigen sectoren). Het Criminaliteitsbestrijdingsfonds is op zodanige wijze gereorganiseerd dat het in staat is om beter uitvoering te geven aan de "checks and balances" van het beheer van een fonds met een omvangrijk kapitaal voor projecten ten behoeve van het terugdringen van criminaliteit.

13 Ministerie van Justitie

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorgaan	00 Minister	
10 Algemeen beheer Openbare Orde en Veiligheid (OOV)	00 Kabinet Minister 01 Secretaris generaal 02 Ministeriële Staf 04 Beleidsorganisatie	• Ontwikkelen, codificatie en wijziging van het burgerlijke recht, strafrecht, bestuursrecht en handelsrecht • Zorgdragen voor het beleid omtrent de criminaliteitsbestrijding en de burgerlijke veiligheidszorg
11 Rechtswezen	00 Openbaar Ministerie	• Zorgdragen voor voldoende en kwalitatief rechtsbijstand
12 Politie	00 Landsrecherche	• Handhaven van de rechtsorde, openbare orde en veiligheid
	01 Opleidingsinstituut Rechtshandhaving en Veiligheidszorg (ORV)	• Bevorderen van de kwaliteit van het functioneren van instellingen en organisaties die belast zijn met rechtshandhaving, openbare orde en veiligheidszorg
	02 UO Toelatingsorganisatie (TO)	• Formuleren en adviseren van beleid voor de beoordeling van verblijfsaanvragen van mensen die op Curaçao willen wonen
	03 UO Politie en Immigratie Curaçao	• Handhaven van de Rechtsorde, Openbare Orde en Veiligheid

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
13 Brandweer en Rampenbestrijding	00 UO Brandweer	• Zorgdragen voor een goede en adequate brandweerzorg, brandpreventie en rampenbestrijding
14 Defensie	00 Kustwacht	• Zorgdragen voor toezicht en het bestrijden van illegaliteit in de vaarwateren rond Curaçao
15 Gevangeniswezen	00 UO Gevangeniswezen Huis van Bewaring	• Executeren van vrijheidsstraffen conform CPT normen • Zorgdragen voor toezicht op de detentiezorg, het gevangenis-wezen en vrijheidsbenemingen
16 Opvoedingswezen	00 UO Justitiële Jeugdopvang	• Zorgen voor de justitiële en civiele jeugdopvang • Executeren van de PIJ maatregel conform CPT normen
	01 UO Reclassering	• Zorgen voor volwassenen die met het strafrecht in aanraking zijn gekomen ter voorkoming van recidive en terugdringen van de criminaliteit • Rehabilitatie van ex-gedetineerden
	02 UO Voogdijraad	• Zorgen voor jeugdbescherming en het welzijn van het kind
	03 Gezinsvoogdij Instellingen	• Zorgdragen voor de begeleiding van gezinnen van minderjarigen die onder toezicht zijn geplaatst door de Kinderrechter
17 Overige ministerie van Justitie	02 Criminaliteits-bestrijdingsfonds 03 Overige Justitiële aangelegenheden (Stichting Slachtofferhulp) 04 Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao	• Leveren van bijdragen aan projecten aangaande criminaliteitsbestrijding • Zorgdragen voor de eerste opvang van slachtoffers en hun familieleden en doorverwijzen naar hulpverlenende instanties • Zorgdragen voor jeugdreclassering, Halt en veiligheidshuis

Hiervoor zijn de volgende middelen per functie gereserveerd:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	384.100	384.100	384.100	384.100
10 Algemeen beheer OOV	16.066.600	16.066.600	16.066.600	16.066.600
11 Rechtswezen	10.800.800	10.800.800	10.800.800	10.800.800
12 Politie	108.777.600	108.777.600	108.777.600	108.777.600
13 Brandweer en Rampenbestrijding	12.543.500	12.543.500	12.543.500	12.543.500
14 Defensie	15.740.900	15.740.900	15.740.900	15.740.900
16 Gevangeniswezen	41.362.300	41.362.300	41.362.300	41.362.300
17 Opvoedingswezen	12.710.800	12.710.800	12.710.800	12.710.800
18 Overige ministerie van Justitie	3.265.900	3.265.900	3.265.900	3.265.900
Totaal	**221.652.500**	**221.652.500**	**221.652.500**	**221.652.500**
Kapitaal dienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
10 Algemeen beheer OOV	4.071.800	-	-	-
11 Rechtswezen	-	-	-	-
12 Politie	3.546.300	1.500.000	1.500.000	1.500.000
13 Brandweer en Rampenbestrijding	1.415.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
14 Defensie	-	-	-	-
16 Gevangeniswezen	1.850.000	200.000	200.000	200.000
17 Opvoedingswezen	1.811.500	-	-	-
18 Overig ministerie van Justitie	-	-	-	-
Totaal	**12.694.600**	**2.900.000**	**2.900.000**	**2.900.000**

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	379.100	379.100	379.100	379.100
Programmakosten	5.000	5.000	5.000	5.000
Totaal	**384.100**	**384.100**	**384.100**	**384.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 10 Algemeen beheer Openbare Orde en Veiligheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.899.300	15.899.300	15.899.300	15.899.300
Programmakosten	167.300	167.300	167.300	167.300
Totaal	**16.066.600**	**16.066.600**	**16.066.600**	**16.066.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	77.500	77.500	77.500	77.500
Programmakosten	3.994.300	3.994.300	3.994.300	3.994.300
Totaal	**4.071.800**	**4.071.800**	**4.071.800**	**4.071.800**

Functie 11 Rechtswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	9.031.500	9.031.500	9.031.500	9.031.500
Programmakosten	1.769.300	1.769.300	1.769.300	1.769.300
Totaal	**10.800.800**	**10.800.800**	**10.800.800**	**10.800.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 12 Politie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	108.771.300	108.771.300	108.771.300	108.771.300
Programmakosten	6.300	6.300	6.300	6.300
Totaal	**108.777.600**	**108.777.600**	**108.777.600**	**108.777.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	221.300	221.300	221.300	221.300
Programmakosten	3.325.000	3.325.000	3.325.000	3.325.000
Totaal	**3.546.300**	**3.546.300**	**3.546.300**	**3.546.300**

Functie 13 Brandweer en Rampenbestrijding

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	12.531.400	12.531.400	12.531.400	12.531.400
Programmakosten	12.100	12.100	12.100	12.100
Totaal	**12.543.500**	**12.543.500**	**12.543.500**	**12.543.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	215.000	215.000	215.000	215.000
Programmakosten	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Totaal	**1.415.000**	**1.415.000**	**1.415.000**	**1.415.000**

Functie 14 Defensie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	15.740.900	15.740.900	15.740.900	15.740.900
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**15.740.900**	**15.740.900**	**15.740.900**	**15.740.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 16 Gevangeniswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	41.362.300	41.362.300	41.362.300	41.362.300
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**41.362.300**	**41.362.300**	**41.362.300**	**41.362.300**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	**-**	**-**	**-**	**-**
Programmakosten	1.850.000	1.850.000	1.850.000	1.850.000
Totaal	**1.850.000**	**1.850.000**	**1.850.000**	**1.850.000**

Functie 17 Opvoedingswezen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.584.800	8.584.800	8.584.800	8.584.800
Programmakosten	4.126.000	4.126.000	4.126.000	4.126.000
Totaal	**12.710.800**	**12.710.800**	**12.710.800**	**12.710.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	211.500	211.500	211.500	211.500
Programmakosten	1.600.000	1.600.000	1.600.000	1.600.000
Totaal	**1.811.500**	**1.811.500**	**1.811.500**	**1.811.500**

Functie 18 Overige Justitiële Aangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.792.800	1.792.800	1.792.800	1.792.800
Programmakosten	1.473.100	1.473.100	1.473.100	1.473.100
Totaal	**3.265.900**	**3.265.900**	**3.265.900**	**3.265.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Strategische en algemene doelstellingen

Het ministerie van Justitie kampt met een tekort van ongeveer NAf 30 miljoen voor het jaar 2016 en eenzelfde bedrag voor het jaar 2017. De leiding van het ministerie onderkent dit tekort en zal een optimalisatietraject starten om kostenbesparingen te realiseren en de taakuitvoering te optimaliseren. De resultaten van dit optimalisatietraject kunnen leiden tot wijzigingen of aanpassingen van de inhoud van deze algemene beschouwing. Het ministerie van Justitie werkt sinds ander half jaar veelal conform het "Result Based Management" principe en heeft op impactniveau drie strategische doelstellingen geformuleerd met de bijbehorende algemene doelstellingen die tot 2021 worden nagestreefd. Deze zijn:

Rechtshandhaving

Het waarborgen van de veiligheid en het welzijn van iedere burger, het effectief bijdragen aan een veilige en rechtvaardige samenleving ter waarborging van een integere en democratische rechtsstaat.

Algemene doelstellingen

1. Het justitieel beleid maakt deel uit van een integraal veiligheidsbeleid, wat ten uitvoering wordt gebracht door alle ministeries.
2. Naast de benodigde repressieve aanpak is ook een meer preventieve benadering in de Rechtshandhavingsketen verankerd, hetgeen ook wordt toegepast door de actoren binnen deze keten. De nieuwe balans in de handhavings-strategieën voorkomt aantoonbaar crimineel gedrag.
3. De medewerkers in de rechtshandhavingsketen zijn op een kwalitatief niveau opgeleid en gevormd, waardoor hun competenties, vaardigheden en gedrag een aantoonbaar effect hebben op de naleving van de wet- en regelgeving.
4. Het pakket aan wet- en regelgeving voor de Rechtshandhaving is zodanig ingericht, dat deze de naleving van wet- en regelgeving op het gebied van de vijf prioritaire thema's: 1) "atrako's", 2) drugsproblematiek en geweld, 3) inbraken en (auto)diefstal, 4) verkeer en 5) criminele samenwerkingsverbanden aantoonbaar bevorderd.
5. De samenwerking, zowel binnen het Koninkrijk als in de regio, ook met betrekking tot de grensoverschrijdende criminaliteit, wordt bevorderd.

6. De samenwerking tussen het Korps en het Recherche samenwerking team (RST) is dusdanig bevorderd dat de taken van het RST die ondergebracht zullen worden bij het Korps zonder enige obstakel kan verlopen.

Resocialisatie

In 2021 is het resocialisatie programma en de ketensamenwerking zó effectief en professioneel opgezet dat het gevolg hiervan is dat het recidivepercentage van de ex-delictplegers verminderd met 10%.

Algemene doelstellingen

7. Het programma resocialisatie realiseert de gedragsveranderingen bij ex-gedetineerden en biedt hen de mogelijkheden tot opbouw van een zinvol bestaan. Betrokkenen worden in staat gesteld op een effectieve en duurzame wijze terug te keren in de samenleving.
8. De acceptatie van de re-integrerende burger in de maatschappij, inclusief de privé sector, is op dermate niveau dat deze resocialisatie van bepaalde ex-gedetineerden toestaat.
9. De ketenorganisaties werken integraal samen om de re-integrerende burger te equiperen voor deelname aan de samenleving.

Bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit

In de komende regeerperiode wenst het ministerie van Justitie de jeugdcriminaliteit te verlagen (van 30% aandeel van het totaal aantal delicten in 2015) naar 15% in 2021.

Algemene doelstellingen

10. Het gedrag van de jeugdige “first offender” wordt door middel van een programmatische ketenaanpak zo aangepast dat deze niet zal recidiveren.
11. De kennis, competenties en het zichtbaar gedrag van de medewerkers in de keten zijn van dermate niveau dat deze meetbaar het gedrag en de vaardigheden van de jeugdige “first offender” beïnvloedt.

Bij elk van de bovengenoemde algemene doelstellingen zijn de operationele doelstellingen voor het jaar 2018 beschreven. Voor een aantal thema’s zal een aantal

operationele doelstellingen gezamenlijk aangepakt worden. De integrale samenwerking met andere ministeries is van essentieel belang om deze doelstellingen te kunnen bereiken.

Strategische doelstelling Rechtshandhaving

Het creëren van gegarandeerde en gewaarborgde veiligheid en welzijn voor iedere burger in dit eiland, het leveren van een effectieve bijdrage aan een veilige en rechtvaardige samenleving en het bieden van stevige waarborgen voor een integere democratische rechtsstaat.

Onze samenleving heeft het recht op een optimale rechtshandhaving en een veilig publiek domein. Iedere burger heeft onvoorwaardelijk recht op bescherming van zijn fysieke integriteit. Iedere burger wil zich veilig kunnen voelen in zijn persoonlijke leefomgeving en op straat. Het is onze taak om samen met de burger de hierna uitgelichte beleidsuitdagingen zodanig op te lossen, dat elke burger – groot en klein, jong en oud, lokaal en bezoeker, gezond of niet – op Curaçao gegarandeerd wordt van een veilige woon- en leefomgeving.

Het instrument 'strafrecht' is op dit moment slechts repressief van aard en daardoor beperkt effectief in het voorkomen van criminaliteit.

Binnen de thema's rechtshandhaving en openbare orde zal de komende regeerperiode worden gewerkt aan het combineren van de bestaande (sterk repressieve) werkwijze met een meer preventieve tactiek. De zichtbaarheid van de handhavende diensten wordt verhoogd op strategische punten die op basis van actuele informatie gekozen worden. Om deze werkwijze mogelijk te maken zal geïnvesteerd worden in moderne apparatuur ten behoeve van meer professioneel onderzoek en controle. Ook de samenwerking met lokale organisaties (buiten justitie) zal voor een verlengde arm van justitie in deze kunnen zorgdragen. De focus zal hierbij voornamelijk liggen op het bestrijden van de "High Impact Crimes" (HIC). Ook de preventie en het bestrijden van mensenhandel en mensensmokkel zullen de nodige aandacht krijgen.
Voor deze preventieve aanpak is het mobiliseren en het erbij betrekken van burgers, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties van essentieel belang. De nadruk zal

hierbij worden gelegd op de integrale wijkaanpak. Sociale controle zal actief worden gepromoot door de burger te betrekken bij wijkpreventie-projecten. Hierdoor wordt meer aandacht besteed aan het vergroten van het normbesef bij de burger. Het doel is uiteindelijk meer zelfredzaamheid van de burger.

De stakeholders binnen het thema Rechtshandhaving zijn: het Korps Politie Curaçao, de Toelatingsorganisatie Curaçao, de Brandweer Curaçao, het Opleidingsinstituut Rechtshandhaving Openbare Orde en Veiligheid, Interpol Curaçao, de Landsrecherche Curaçao, het Openbaar Ministerie, de Kustwacht en de coördinator mensenhandel/mensensmokkel.

1 Algemene doelstelling

Het justitieel beleid maakt deel uit van een integraal veiligheidsbeleid welke ten uitvoering wordt gebracht door alle ministeries.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
1.1.	Herdefiniëren en vastleggen begrip veiligheid, met toevoeging van de fysieke veiligheid als onlosmakelijk onderdeel van veiligheid	• Samenwerking tussen stakeholders en afstemmen vastlegging in memorandum, de jaarplannen en in de AB 2019 en verder	Inzet personeel
1.2.	Inventarisatie en uitwerking preventie-, handhavings- en resocialisatieonderdelen van het veiligheidsbeleid door de Veiligheids-agenda Curaçao 2016-2020	• Samenwerking tussen stakeholders en afstemmen vastlegging in memorandum, de jaarplannen en in de AB 2019 en verder • Een samenwerkingsprotocol wordt door stakeholders getekend	
1.3.	Vaststelling en invoering evenementenbeleid	• Samenwerking interne en externe stakeholders • Beleid is vastgesteld, bekend gemaakt en in uitvoering	Kosten ten laste van de begroting van Beleidsorganisatie van Justitie

Instrumenten

Bij deze doelstelling zal flink geïnvesteerd worden in het aangaan van samenwerkingsverbanden en afstemming tussen stakeholders van zowel binnen als buiten de justitiële keten om te geraken tot een integraal veiligheidsbeleid voor Curaçao.

2 Algemene doelstelling

Naast de benodigde repressieve aanpak is ook een meer preventieve benadering verankerd in de Rechtshandhavingsketen en wordt ook toegepast door de actoren binnen deze keten. De nieuwe balans in de handhavingsstrategieën voorkomt aantoonbaar crimineel gedrag.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
2.1.	Uitvoeren grootschalige bewustwordingscampagne geënt op de gedragsbeïnvloeding van de burger aangaande het nalaten of afzien van het overtreden van strafbare feiten en misdrijven	• In samenwerking met alle relevante stakeholders wordt het campagne opgesteld en uitgevoerd	
2.2.	Interministeriële holistische verzuimaanpak op scholen ter preventie van normafwijkend gedrag	• Een samenwerkingsprotocol wordt door stakeholders getekend en is in uitvoering	Inzet personeel

Instrumenten

Met medewerking van de relevante stakeholders, zowel binnen als buiten de justitiële keten, wordt er een grootschalige bewustwordingscampagne geënt op de gedragsbeïnvloeding van de burger aangaande het nalaten of afzien van het overtreden van strafbare feiten. Verder zal op interministerieel niveau het verzuim op scholen op een holistische manier worden benaderd ter preventie van normafwijkend gedrag.

3 Algemene doelstelling

De medewerkers in de rechtshandhavingsketen zijn op een zodanig kwalitatief niveau opgeleid en gevormd dat hun competenties, vaardigheden en zichtbaar gedrag een aantoonbaar effect hebben op de naleving van wet- en regelgeving door de bevolking.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
3.1.	Implementatie integriteitsbeleid 'Gedragscode "Regla ta regla" voor alle justitiële uitvoeringsorganisaties	• Samenwerking en afstemming tussen relevante stakeholders • Folders • Voorlichting • Training	Zie 3.2 ORV
3.2.	Bevordering van de kwaliteitsverbetering van de medewerkers van alle stakeholders door het Oleidingsinstituut voor de Rechtshandhaving en Veiligheidszorg (ORV)	• Een samen met de relevante stakeholders geformuleerd opleidingsbeleid is door de minister bekrachtigd • Tussen ORV en UO's/stake-holders besproken meerjaren opleidingsplannen zijn bij het ORV ingediend en worden uitgevoerd. • ORV • Interpol • Landsrecherche • Brandweer • KPC • TO	258.000 - 1.600 200.000 22.400 4.300
3.3.	ORV verzorgt cursussen en opleidingen gestoeld op de geldende onderwijswetgeving en door kwalitatief hoog opgeleid personeel en in een voor de doelgroep veilige en prettige leeromgeving	• Erkende opleiding • Gedigitaliseerde leeromgeving	-
3.4.	Afronding reorganisatie Korps Politie Curaçao (KPC)	• Inhuren deskundigen voor herijken formatie	240.000
3.5.	Het justitieel personeel is voorzien van geschikte kledij en schoeisel om hun werk naar behoren te kunnen uitvoeren	• Investering in aanschaf van uniform, schoeisel en andere accessoires • Het KPC • De Brandweer • Interpol	300.000 250.000 -
3.6.	Realisatie herinrichting Brandweer	• Inhuren van een deskundig adviesbureau	12.100
3.7.	Formalisering Nieuwe Toelatingsorganisatie	• Het opstellen en vaststellen van de formatie/inrichting van de	-

		organisatie en beschrijving en waardering functies • Inhuren van deskundigen en vertalen van de herziene aanvragen in vijf verschillende talen (Nederlands, Engels, Spaans, Creool en Mandarijn)	1.000

Instrumenten

3.1. Het ORV speelt bij deze algemene doelstelling een centrale rol. Aan het ORV is de taak toebedeeld om vanaf 2018 het integriteitsbeleid 'Gedragscode "Regla ta regla" ten behoeve van alle justitiële uitvoeringsorganisaties te borgen.

3.2. Verder stelt het ORV samen met de justitiële stakeholders een opleidingsbeleid op dat de minister in 2018 zal bekrachtigen voor het te volgen beleid in de toekomstige jaren. In 2018 zullen wederom investeringen worden gepleegd voor de (vooruitlopend op het door de minister geaccordeerde beleidsplan) in het kader van de bevordering van kwaliteitsverbetering van justitiepersoneel. Het gaat om investeringen bij onder meer het KPC (reeds opgestarte trajecten die voortgezet dienen te worden voor zowel het personeel dat in 2016 in dienst is getreden als voor de verdere professionalisering van zittend het personeel, jaarlijks terugkerende trainingen, op te starten specialisaties ter verdere professionalisering van het zittende personeel en opleidingen voor nieuwe groepen. Verder zullen zes leidinggevenden van de Brandweer, de Toelatingsorganisatie, het ORV, het Interpol en de Landsrecherche in het buitenland de leergang Master Tactisch voor leidinggevenden volgen,

3.3. Een ander instrument is het digitaliseren van de leeromgeving voor het bijbrengen van kennis en vaardigheden.

3.5. Het is meer dan noodzakelijk om een inhaalslag te maken en het personeel van het KPC, de Brandweer en het Interpol te voorzien van geschikte kledij en schoeisel om het werk naar behoren uit te voeren. Een eenmalige (grote) investering is in dit geval nodig bij het KPC en de Brandweer.

3.6. De Brandweer zal een deskundig bedrijf inhuren voor het doorlopen van het traject om te komen tot een heringerichte Brandweer, waarbij op middellange en lange termijn sprake is van multi-inzetbaar brandweerpersoneel.

3.7. De TO dient haar nieuwe organisatie nog te formaliseren. Om betere diensten te kunnen verlenen dienen de thans herziene aanvragen in vijf talen vertaald te worden.

4 Algemene doelstelling

Het pakket aan wet- en regelgeving voor de Rechtshandhaving is op een zodanige kwalitatieve wijze ingericht, dat deze de naleving van wet- en regelgeving op het gebied van de vijf prioritaire thema's aantoonbaar bevordert. De thema's zijn: de "atrako's", het verkeer, de drugsproblematiek en geweld, inbraken en (auto)diefstal, en criminele samenwerkingsverbanden.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
4.1.	Belemmeringen in het uitwisselen van informatie in het kader van de Onderlinge Regeling uitwisseling politiegegevens zijn voor zover mogelijk weggenomen	• Relevante stakeholders bespreken de beste werkwijze, leggen dit vast en voeren uit	Inzet personeel
4.2.	Vastlegging wetgevingsaspecten gerelateerd aan camera toezicht en kentekenaan-sprakelijkheid	• Met input en medewerking van alle relevante stakeholders worden de aspecten onderzocht waarna wetgeving vastgelegd kan worden	Kosten ten laste van de begroting van Beleidsorganisatie van Justitie
4.3.	Inwerkingtreding herziene Wetboek van Strafvordering (WvSv)	• Het WvSv wordt door alle opsporingsinstanties nageleefd	Inzet personeel
4.4.	Deugdelijke Handhaving Landsverordening openbare orde (LOO)	• De afstemming tussen de ministeries van SOAW, OWCS, GMN, MEO en Justitie is gerealiseerd in protocollen, dan wel ministeriële regelingen	Inzet personeel

Instrumenten

In samenwerking en met medewerking van de relevante stakeholders, zowel binnen als buiten de justitiële keten, worden belemmeringen in het uitwisselen van informatie in het kader van de Onderlinge Regeling uitwisseling politiegegevens voor zover mogelijk

weggenomen. Verder worden wetgevingsaspecten die gerelateerd zijn aan camera toezicht en kentekenaansprakelijkheid onderzocht en vastgelegd.
Ook zal ernaar worden gestreefd dat het herziene Wetboek van Strafvordering in werking treedt en dat de Landsverordening openbare orde (LOO) deugdelijk wordt gehandhaafd door alle relevante stakeholders. Andere wetgevingstrajecten (zoals cybercrime) zullen ook worden ontwikkeld.

5 Algemene doelstelling

De samenwerking binnen het Koninkrijk en in de regio, ook met betrekking tot de grensoverschrijdende criminaliteit, wordt bevorderd.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
5.1.	Verdeling expertise tussen de vier korpsen en de nationale politie door schaarse middelen	• Dit wordt gerealiseerd via intensievere samenwerking vastgelegd in uitgewerkte samenwerkingsprotocollen	Inzet personeel

5.2.	- Optimaliseren arrestantenzorg
	- Daadkrachtige optreden tegen illegale immigratie
		• De detentiecapaciteit is vergroot met:
		  • Nieuwbouw Politiecellencomplex
		  • Bouw of verbouw voor illegalen
		• De samenwerking tussen de relevante stakeholders is gerealiseerd
		• Inzet Kustwacht
			KD 1.000.000
			
			Euro 3 miljoen

5.3.	Mensenhandel en mensensmokkel zijn als prioriteiten aangemerkt en als zodanig afgewerkt	• Raad van Ministers besluit formeel en legt vast dat het thema mensenhandel en –smokkel prioriteit is • De integrale plan van aanpak is in de JVO goedgekeurd • De casussen worden sneller door de stakeholders afgewerkt waardoor de strafrechtelijke zaken voor mensenhandel en –smokkel drastisch toenemen	Kosten ten laste van de begroting van Beleidsorganisatie van Justitie

Instrumenten

5.2. Bij het KPC is in 2017 in het kader van de bouw van het politiecellencomplex ten behoeve van arrestantenzorg gestart met de voorbereidingen. Hiervoor is NAf 1.0 miljoen gereserveerd. Daarop voortbouwend zal in 2018, conform de bouwprognose, NAf 6.0 miljoen aan bouwwerkzaamheden worden gerealiseerd. Verder is er voor realisatie van de bouw en het verbouwen ten behoeve van de illegalenopvang een bedrag nodig van NAf 2.3 miljoen.

5.3. Wanneer het integrale plan van aanpak aangaande mensenhandel en mensensmokkel door de JVO wordt goedgekeurd, zullen er op dat gebied onder andere onderzoeken, voorlichting en trainingen plaatsvinden.

6 Algemene doelstelling

De samenwerking tussen het lokale Korps en RST is geoptimaliseerd.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
6.1.	Bevordering samenwerking en verdere kennisoverdracht binnen KPC	• Samenwerking wordt bevorderd via met elkaar gesloten samenwerkingsprotocollen	Inzet personeel
6.2.	Inzet op bestrijding van criminaliteit met capaciteit van het Recherche Samen-werkingsteam (RST) sluit aan op de lokale behoeften en prioriteiten	• Samenwerking wordt bevorderd door met elkaar gesloten samenwerkingsprotocollen	Inzet personeel

Instrumenten

Ook bij deze doelstelling zal flink geïnvesteerd worden in het aangaan van nieuwe samenwerkingsverbanden en in het verder versterken van reeds bestaande samenwerkingsverbanden, waarbij de nadruk zal worden gelegd op de aansluiting op de behoeften van Curaçao.

Samenhang met beleid

De bovengenoemde algemene doelstellingen en operationele doelstellingen zijn in het beleidsplan 2017-2021 beschreven met als basis het geaccordeerde Strategisch Beleidsplan 2016-2020 van het ministerie van Justitie.

Indicatoren

De reeds beschreven operationele doelstellingen zullen door middel van de jaarplannen en managementrapportages worden beoordeeld. De evaluatie van de beleidsplannen zullen jaarlijks plaatsvinden. Diverse werkgroepen zullen een bijdrage leveren aan de realisatie of uitvoering van plannen.

Strategische doelstelling Resocialisatie

In 2021 is het resocialisatieprogramma en de ketensamenwerking zo effectief en professioneel opgezet dat het gevolg hiervan is dat het recidivepercentage van de ex-delictplegers verminderd is met 10%.

Het is van belang dat wanneer de ex-gedetineerde terugkeert in de maatschappij, deze niet zal recidiveren. Dit belang heeft niet alleen betrekking op het voorkomen van kosten voor opsporing, berechting en detentie van de recidivist, maar draagt ook bij aan het verbeteren van het veiligheidsgevoel van de burger. Daarbij heeft de ex-gedetineerde zelf ook belang bij niet te vervallen in crimineel gedrag en wederom vast komt te zitten. Resocialisatie van ex-delictplegers is dus in het belang van de samenleving.

Voor een goede terugkeer (re-integratie) in de samenleving heeft de ex-delictpleger hulp nodig bij het verkrijgen van onderdak, opleiding, werk, inkomen, nazorg en eventuele schuldsaneringsmogelijkheden. Tevens is het noodzakelijk dat de ex-gedetineerde die een resocialisatieproces heeft ondergaan en nog ondergaat, zich ervan bewust is zich aan de normen en waarden van de samenleving te houden en waarom dit van belang is als individu als voor de samenleving.

De acceptatie van de gedetineerde (in de gemeenschap) na het uitzitten van de straf is gering. Het is voor een ex-delictpleger niet gemakkelijk een baan te vinden. De ex-gedetineerde ondervindt vaak ook een grote mate van sociale uitsluiting door de

samenleving waar die weer deel van uit moet maken. Het imago van zowel SDKK als de JJIC binnen de maatschappij draagt ook in belangrijke mate bij aan deze situatie. Een “second chance” wordt een ex-delictpleger vaak niet of niet snel gegund. Deze zienswijze lijkt diep geworteld te zijn in de Curaçaose cultuur en is met de jaren versterkt. Dit moet veranderen om bestaande en toekomstige initiatieven voor resocialisatie succesvoller te maken.

De stakeholders binnen het thema Resocialisatie zijn: de Sentro di Detenshon i Korekshon Kòrsou (SDKK), Reclassering Curaçao (RSC), Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao (AJJC), Justitiële Jeugdinrichting Curaçao, het Openbaar Ministerie Curaçao samen met de Voogdijraad Curaçao voor de inzet van het Centraal Meldpunt Kindermishandeling (CMK) bij de omgevingsfactoren van de geresocialiseerde ex-gedetineerde. De integrale samenwerking wordt in het jaar 2018 verder nagestreefd waardoor doelstellingen op een integrale manier behaald kunnen worden. Het resocialisatie proces van delictplegers gaat gepaard met de bestrijding en preventie van Jeugdcriminaliteit voor de leeftijd van 12-18 jaar. Deze twee thema’s hebben gemeenschappelijke operationele doelstellingen die samengevoegd zullen worden voor de periode 2017-2021.

7 Algemene doelstelling

Het programma resocialisatie realiseert gedragsveranderingen bij ex-gedetineerden die hen in staat stellen op een effectieve en duurzame wijze terug te keren in de samenleving en biedt hen mogelijkheden voor het opbouwen van een zinvol bestaan.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
7.1	Implementeren samenwerkingsverbanden tussen ketenpartners van Resocialisatie	Een samenwerkingsprotocol wordt door stakeholders getekend • Samenwerking met andere ministeries en externe stakeholders; • Samenwerking met gevangenissen in de regio	50.000
7.2	Opstellen en uitvoeren van	• SDKK, Reclassering, JJIC, AJJC	Een percentage van

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
	integrale resocialisatie programma's en monitoren nazorg	en Voogdijraad zorgen in een pilot fase dat 25 gedetineerden van 18-24 jaar een volledig dagprogramma en nazorg volgen • Personeel: penitentiaire inrichtingswerkers, maatschappelijk werkers, groepsleiders, reclassering- en jeugdreclasseringswerkers, externe beveiliging en pedagogisch personeel • Leerwerktraject • Inkopen Resocialisatie cursussen • Deskundigheidsbevordering • Inzet Psychiaters/ psychologen • Cursussen aan ouders • Inzet CMK • Handhaving elektronisch toezicht bij alternatieve afdoening en andere categorie misdrijven dan geweldsmisdrijven bij voor- en achterdeur • Trainingen ET personeel • Bevordering samenwerking KPC • Renovatie werkplaatsen JJIC	de personeelskosten en operationele kosten 71.500 250.000
7.3	Upgraden personeel	• Opleidingsplan wordt opgesteld en uitgevoerd. Gemeenschappelijke trainingen voor alle relevante ketenpartners via ORV of externe deskundigen • Reclassering • SDKK • Voogdijraad • AJJC • JJIC • GVI • SSHC	21.500 86.000 15.200 25.000 34.400 10.000 15.000
7.4	Bevorderen van uniformiteit bij toepassing van methodieken/trainingen	• Onderzoek werkgroep binnen het ministerie	Een percentage van de personeelskosten en operationele kosten
7.5	Handhaven van één centraal registratie- en informatiesysteem/cliënt	• Onderzoek werkgroep binnen het ministerie • Externe deskundigheid van IT'ers die onderzoek moeten	

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
	volgsysteem	gaan doen naar de benodigde systemen in overleg met Stichting ICT beheer	
7.6	Verrichten bouwwerkzaamheden en operationaliseren gesloten Justitiële jeugdinrichting	• Afbouwen van een gesloten behandelafdeling inclusief woonruimte, lokalen, werkplaatsen • Werving en selectie personeel	KD 1.000.000
7.7	Verwezenlijken integriteitstrainingen	• Integriteitstrainingen worden door de ORV verzorgd	Zie punt 3.2

Instrumenten

7.1 Een samenwerkingsprotocol met relevante ketenpartners binnen het proces zal worden getekend om tot integrale samenwerking te komen. Verder zal ook samenwerking tussen andere ministeries, externe stakeholders en andere gevangenissen in de regio worden bevorderd.

7.2 Opdat het proefproject doorgang kan vinden zijn er instrumenten die ingezet moeten worden op het gebied van personeel bij zowel het SDKK, de Reclassering, het AJJC, JJIC als de Voogdijraad. De begeleiding en training van de jongeren zijn van belang in samenhang met de werkplaatsen (met zowel kwantitatief als kwalitatief beveiligingspersoneel) die bij het SDKK operationeel moeten worden. De JJIC dient ook extern beveiligingspersoneel aan te trekken. Door het gebrek aan voldoende pedagogisch personeel maakt JJIC gebruik van extern pedagogisch personeel dat jaarlijks NAf 340.000 kost. De inkoop van resocialisatie cursussen is belangrijk voor het traject. Hiervoor is een bedrag van NAf 100.000 verzocht door de Reclassering. Bij dit traject is de inzet van psychiaters of psychologen ook belangrijk bij het testen of begeleiden van de jongeren. Verder zullen ook cursussen aan de ouders worden verzorgd.

Door het handhaven van elektronisch toezicht (ET) staat de cellencapaciteit bij het SDKK minder onder druk. De bandjes bestemd voor ET met een GPS systeem zijn eind 2015 aangeschaft en moeten onderhouden worden. Naast onderhoud moet het relevante personeel dat met ET werkt ook trainingen volgen bij nieuwe ontwikkelingen binnen het systeem.

7.3 Gestreefd wordt om twee gemeenschappelijke trainingen voor de relevante stakeholders van zowel resocialisatie en bestrijding als preventie van jeugdcriminaliteit (operationele doelstelling 11.1) te gegeven. Andere trainingen worden via de reguliere begroting van de uitvoeringsorganisaties bekostigd.

7.4 Door een onderzoek in het jaar 2017 is de vaststelling van methodieken/trainingen geconcretiseerd. Hierbij is een implementatieplan opgesteld. De werkgroep stemt af met alle stakeholders zodat eenduidige taal binnen het resocialisatieproces wordt gehanteerd.

7.5 Er dient een gezamenlijk registratie/cliënt volgsysteem ontwikkelt te worden opdat alle uitvoeringsorganisaties eraan verbindt kunnen worden. De ACTS systeem is reeds in werking bij een aantal uitvoerende organisaties. Samen met de Stichting Beheer ICT Rechtshandhaving zullen de mogelijkheden uitgezocht worden om het ACTS systeem bij alle uitvoerende organisaties te implementeren.

7.7 Integriteit is essentieel binnen de gehele keten. Hierdoor is het verwezenlijken van integriteitstrainingen belangrijk. Deze trainingen zullen door de ORV worden verzorgd.

8 Algemene doelstelling

De acceptatie van de re-integrerende burger in de maatschappij, inclusief de privé sector, is op een dermate niveau dat deze de resocialisatie van bepaalde ex-gedetineerden toe staat.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
8.1	Vergroting acceptatie ex-gedetineerden met medeverantwoordelijkheid maatschappij en bedrijfsleven	• Voorlichting door het inzet van folders, sociale media, kranten, radio en televisie • Accountmanager communicatie heeft hier een centrale rol • Aanwijzen personeelslid UO voor voorlichting • Buurthuizen, Scholen • Voorlichtingsmateriaal	30.000 43.600

Instrumenten

Een succesvol resocialisatieproces heeft de acceptatie van de gemeenschap nodig. Het doel hiervan is om de maatschappij bewust te maken dat iemand die een strafbaar feit heeft gepleegd ook een tweede kans verdient. De stakeholders bundelen krachten om voorlichting te geven aan de maatschappij en kunnen voorlichting geven op onder andere scholen en buurthuizen. De interministeriële samenwerking met de ministeries van SOAW, OWCS en GMN is hierbij belangrijk.

9 Algemene doelstelling

De ketenorganisaties werken integraal samen om de re-integrerende burger te equiperen voor deelname aan de samenleving.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
9.1	Bevorderen integrale samenwerking tussen ketenorganisaties en overheid	• Uitbreiding casusbespreking met ketenpartners Veiligheidshuis • Bekendheid sociale kaart door folder met sociale informatie	Een percentage van de personeelskosten en operationele kosten

Instrumenten

De keten moet meer geïntegreerd werken opdat de samenwerking bevorderd kan worden voor de cliënt. Hierdoor is het belangrijk om deze samenwerking te blijven monitoren om de doelstellingen in het resocialisatie proces te behalen. De sociale kaart wordt integraal bekend gemaakt bij alle stakeholders, zodat de samenwerking, het opvragen van informatie en het verwijzen van cliënten, sneller verloopt.

Samenhang met beleid

De bovengenoemde algemene doelstellingen en operationele doelstellingen zijn in het beleidsplan 2017-2021 beschreven met als basis het geaccordeerde Strategisch Beleidsplan 2016-2020 van het ministerie van Justitie.

Indicatoren

De reeds beschreven operationele doelstellingen zullen door middel van de jaarplannen en managementrapportages worden beoordeeld. De evaluatie van de beleidsplannen zullen jaarlijks plaatsvinden. Diverse werkgroepen zullen een bijdrage leveren aan de realisatie of uitvoering van de plannen.

Strategische doelstelling Bestrijding en Preventie van Jeugdcriminaliteit

In de komende regeerperiode wenst Justitie het 30% aandeel van het totaal aantal delicten in 2015 te verlagen naar 15% in 2020.

Naar aanleiding van het onderzoek dat is gedaan voor het tot stand komen van het Strategisch Beleidsplan 2016-2020, kan worden gesteld dat de problematiek van jeugdcriminaliteit in de afgelopen vier jaar niet is gedaald. Wel kan worden vermeld dat het aandeel van de categorie jongeren tussen 12 tot 24 jaar circa 30% is van alle verdachten die door het Openbaar Ministerie in 2014 is behandeld.
De individuele burger heeft last van de verhardende jeugdcriminaliteit, in het bijzonder de meest kwetsbaren; zoals ouderen in onze gemeenschap. Het fysieke geweld dat vaak gepaard gaat met de delicten die deze groep pleegt draagt verder bij aan de verdere daling van het gevoel van veiligheid.

Omdat het ministerie van Justitie op dit moment pas in beeld komt als het delict is gepleegd zal de focus ook in de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit vooral liggen bij het voorkomen van recidive bij deze groep delinquenten. Het equiperen van de jongeren voor de maatschappij heeft betrekking op verschillende aspecten van het leven van deze jongeren.

Het personeel werkzaam binnen de ‘zachte sector’ van het ministerie van Justitie is het meest voorname interventie-instrument van de overheid in de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit. Het verbeteren van de competenties, vaardigheden en methodische werkwijze van het personeel is een conditio sine qua non in de strijd om adequate hulp en ondersteuning te bieden aan jongeren die op het criminele pad beland zijn of dreigen te komen. Investeren in het personeel in zowel kwantitatieve als

kwalitatieve zin is in principe gelijk aan verbreding en versteviging van de basis voor de duurzame aanpak van deze problematiek.

Verder is een goede samenwerking vereist tussen de ketenpartners voor juiste informatiedeling en het inzetten van een integrale aanpak. Hiervoor dienen heldere samenwerkingsafspraken te worden gemaakt. Het verzorgen van adequate informatie-uitwisseling draagt bij aan een sluitende ketenstructuur. Een adequaat volgsysteem is voor deze categorie essentieel.

De stakeholders binnen het thema bestrijding en preventie jeugdcriminaliteit zijn: de Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao, Voogdijraad Curaçao, het Openbaar Ministerie Curaçao, Justitiële Jeugdinrichting Curaçao, de Gezinsvoogdij instelling Curaçao en het Korps Politie Curaçao.

10 Algemene doelstelling

Het gedrag van de jeugdige "first offender" door middel van een programmatische ketenaanpak wordt zodanig aangepast dat deze niet zal recidiveren.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
10.1	Uitvoeren opgestelde plannen voor samenwerkingsprotocol bestrijding en preventie Jeugdcriminaliteit	• Een werkgroep stelt de uitvoeringsplannen op	Een percentage van de personeelskosten en operationele kosten
10.2	Afronden reorganisatie Bureau Voogdijraad	• Het beschrijven van werkprocessen • De gevraagde rapporten worden op een effectieve manier afgehandeld • CMK is extern bekend • Toepassen "Signs of Safety" methode • Structurele overleggen met ketenpartners • Wegwerking van wachtlijsten door 80% casuïstiek behandeling	Een percentage van de personeelskosten en operationele kosten Zie punt 7.2 Opgenomen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
		• ACTS systeem is geïmplementeerd, systeem draait via ICT Beheer • Professionalisering van het personeel op het gebied van kindermishandeling, gezag en omgang en voogdij en straf • Samenwerkingsverbanden met Voogdijraden BES, Sint Maarten en Aruba is uitgebouwd en werkwijze afgestemd	onder Beleidsorganisatie, totaal bedrag 750.000 per jaar
10.3	Optimaliseren veiligheidshuis	• 2 Regisseurs via ter beschikking stelling vanuit een uitvoeringsorganisatie of andere ministerie • Registratiesysteem • Administratieve ondersteuning • Deskundigheidsbevordering	73.000 75.000 58.000 10.000
10.4	Bouwen van een gesloten afdeling voor OTS'er	• Investeren in crisisopvang en gesloten afdeling voor meisjes bij de JJIC • Optimale interne dienstverlening	KD 500.000
10.5	Uitvoering eenduidige behandelingsprogramma ter vermindering recidive gedrag	• Zie 9.1 en 10.3 • Opzetten Halt bureau	
10.6	Handhaving gemeenschappelijke taal voor diagnostiek, signalering en behandeling	• Inzet van het veiligheidshuis in samenwerking met relevante stakeholders en ministeries • Opstellen plan van aanpak voor de afdeling gezinscoaches GVI	Zie punt 10.3
10.7	Ontwikkeling begeleidingstraject voor OTS'ers en jongeren met een PIJ-maatregel	• Een plan van aanpak is opgesteld voor uitvoering • Veiligheidsplan voor de JJIC	5.100

Instrumenten

10.1 Na het ondertekenen van het samenwerkingsprotocol tussen relevante stakeholders moeten de uitvoeringsplannen beschreven en uitgevoerd worden. Voor dit onderwerp zal een interne werkgroep ingesteld worden. Deze werkgroep zal de relevante doelstellingen ook meenemen.

10.2 De reorganisatie van het Bureau Voogdijraad is sinds 2016 begonnen met het aantrekken van een changemanager. In het jaar 2017 is de reorganisatie verder

gevorderd en moet doorgang vinden in het jaar 2018 door het implementeren van de instrumenten bij deze operationele doelstelling. De benadering van de “Signs of Safety” methode biedt een werkwijze om te komen tot een balans van zorgen en krachten in de situatie van het kind. Dit geschiedt in samenwerking met hulpverleners en ketenpartners. Het CMK zal voorlichting geven aan scholen, wijkcentra en professionals, die een signaleringsfunctie hebben bij signalen van kindermishandeling. Voorlichtingsmateriaal zal worden geprofessionaliseerd. Samenwerkingsverbanden met Voogdijraden BES, Sint Maarten en Aruba zullen worden uitgebouwd en de werkwijze zal worden afgestemd.

10.3 Het veiligheidshuis is momenteel één van de pilaren van de Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao (AJJC) en fungeert als centraal contactpunt voor alle spelers in de justitiële-, zorg-, onderwijs- en sociale keten. Het veiligheidshuis heeft momenteel één procesmanager. Door de toename van zowel justitiële– en risicojongeren in 2016 dient een formatie- en thema uitbreiding plaats te vinden. De formatie dient uitgebreid te worden met twee procesregisseurs via een ter beschikking stelling vanuit een uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Justitie of andere ministeries en één administratieve ondersteuning. Het thema dient uitgebreid te worden met zowel huiselijk geweld, criminele families en aanpak verwarde personen als wijknetwerkoverleg. Naast de toename van justitiële– en risico-jongeren dient de mogelijkheid tot het uitbreiden van de doelgroep ook te worden onderzocht. Het veiligheidshuis is een bredere interministeriële aanpak.

10.4 Er zal onderzocht worden in hoeverre een gesloten afdeling voor OTS’ers voor meisjes en een crisisopvang op het terrein van de JJIC gebouwd kan worden. Het gedrag van de jongeren maakt het moeilijk om alle jongeren bij elkaar te hebben. Sommige OTS jongeren dienen in een gesloten omgeving behandeld te worden. De JJIC beschikt niet over voldoende deskundig personeel voor de continue intramurale zorg en begeleiding.

10.5 Dit punt wordt onder operationele doelstelling 9.1 en 10.3 uiteengezet. Bij dit punt dient te worden aangemerkt dat het operationaliseren van het Halt-bureau ook belangrijk is bij de bestrijding en preventie van jeugdcriminaliteit.

10.6 Een gemeenschappelijke taal voor diagnostiek, signalering en behandeling van cliënten binnen de keten is belangrijk. Door een gezamenlijke taal te spreken zorgt de keten voor een succesvol verloop van een cliënt. Een afdeling voor gezin coaches waar gezinnen begeleid kunnen worden moet nog ontwikkeld worden bij de Stichting Gezinsvoogdijinstelling Curaçao. Gezin coaching is bedoeld voor gezinnen met meerdere problemen. Dit kunnen problemen zijn op het gebied van opvoeding van kinderen, relaties, geld en schulden, wonen, overlast in de buurt, werk of onderwijs, gezondheid en veiligheid. Een gezinscoach helpt het gezin om een plan te maken om de problemen op te lossen.

10.7 Een plan van aanpak dient te worden ontwikkeld en gepaard te gaan met een veiligheidsplan dat door een veiligheidsdeskundige dient te worden opgesteld voor de JJIC.

11 Algemene doelstelling

De kennis, competenties en zichtbaar gedrag van de medewerkers in de keten zijn van een dermate niveau dat ze meetbaar het gedrag en de vaardigheden van de jeugdige “first offender” beïnvloeden.

Operationele doelstellingen, in te zetten instrumenten en middelen

No.	Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
11.1	Upgraden personeel	• Zie 7.3	

Instrumenten

Deskundigheidstrainingen zullen waar mogelijk gezamenlijk worden aangepakt zoals reeds beschreven bij operationele doelstelling 7.3.

Samenhang met beleid

De bovengenoemde algemene doelstellingen en operationele doelstellingen zijn in het beleidsplan 2017-2020 beschreven met als basis het geaccordeerde Strategisch Beleidsplan 2016-2020 van het ministerie van Justitie.

Indicatoren

De reeds beschreven operationele doelstellingen zullen door middel van de jaarplannen en managementrapportages worden beoordeeld. De evaluatie van de beleidsplannen zullen jaarlijks plaatsvinden. Diverse werkgroepen zullen een bijdrage leveren aan de realisatie of de uitvoering van de plannen.

Overige Justitiële aangelegenheden

In het Beleidsplan Crimefonds voor 2018, dat begin 2018 aan de Staten ter goedkeuring zal worden aangeboden, worden de lopende en de – niet limitatieve opsomming van - geplande projecten voor 2018 opgenomen alsmede de op beheerniveau te realiseren doelen.

De Stichting Slachtofferhulp Curaçao met een begrotingsbedrag van NAf 348.000, de Stichting Gezinsvoogdij instelling met NAf 1.5 miljoen en de Stichting Ambulante Justitiële Jeugdzorg Curaçao met NAf 1.1 miljoen hebben elk afzonderlijk een subsidierelatie met het ministerie voor het jaar 2018.

Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

Visie

In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur met een hoge leefkwaliteit, een duurzame sociaal economische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert het beste uit zichzelf te halen.

Missie

Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning draagt zorg voor een duurzame ontwikkeling van verkeer, vervoer en ruimtelijke planning waarbij “heel”, “veilig”, en “schoon” centraal staan. Het ministerie is een organisatie waarbinnen vernieuwende instrumenten worden gebruikt om het Curaçao leefbaar en bereikbaar te houden. De missie gaat in het bijzonder in op de volgende kernpunten:

- Betrouwbare (inter)nationale verbindingen;
- Betrouwbare bescherming van de samenleving tegen gevaarlijke weersomstandigheden;
- Duurzame ontwikkeling en een continu streven naar een optimale benutting van de ruimte en inrichting ervan met infrastructuur en een adequate (volkshuisvesting);
- Bijdragen aan het ontwikkelen van (inter)nationale wet- en regelgeving alsook het handhaven hiervan.

Algemene doelstellingen

Het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning heeft de volgende algemene doelstellingen:

1. Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.
2. Een betrouwbaar systeem voor de bewaking van klimaat- en weersituaties ten behoeve van de veiligheid van samenleving en materieel goed.
3. Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

14 Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
• 01 Bestuursorganen	• 00 Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	• Politiek bestuurlijke leiding
• 20 Algemeen Beheer VVRP	• 00 Kabinet van de Minister • 01 SG Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning • 02 Ministeriele Staf • 03 Beleidsorganisatie VVRP	• Algemene ondersteuning van de minister • Ambtelijke leiding en belast met de operationele bedrijfsvoering • Ondersteuning van het ministerie op PIOFACH gebied • Ontwikkelen, monitoren, evalueren van beleid en beleidsadvisering
• 21 Openbare Werken	• 01 UO Openbare Werken (UO OW) • 02 Wegen, straten en pleinen	• Toezicht op de uitvoering en kwaliteit van openbare werken, wegen, straten, pleinen en elektrische installatie en het beheer van de basisregistratie topografie
• 22 Verkeer en Vervoer	• 01 UO Verkeer en Vervoer (UOVV) • 02 Autobusdienst • 03 UO Maritieme Autoriteit Curaçao (UO MAC)	• Toezicht op de naleving van (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid van en in het verkeer te land en het personenvervoer • Bijdrage ter uitvoering van dienstverlening door de N.V. Autobusbedrijf Curaçao • Toezicht op de naleving van de (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en beveiliging van scheepvaart en maritieme zaken
• 23 Luchtvaart	• 00 Luchthaven (WA verzekering) • 01 UO Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit (CBA)	• Voldoen aan verplichting inzake verzekering van de luchthaven tegen terroristische aanvallen • Toezicht op de naleving van de (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en beveiliging

		van de burgerluchtvaart
• 24 Meteorologische aangelegenheden	• 00 UO Meteorologische Dienst Curaçao (UO MDC)	• Bewaking van de veiligheid van de samenleving en materieel goed tegen extreme weersituaties en het leveren van een bijdrage aan duurzame ontwikkeling van de gemeenschap en het bijdragen aan veilige luchtvaart en scheepvaart
• 25 Reiniging	• 00 Reiniging	• De zorg voor de sanering van hoofdwegen, woonwijken en binnenstad
• 26 Riolering en waterzuivering	• 00 Riolering • 01 Zuiveringsinstallaties • 02 Waterafvoeren	• De zorg voor adequate inzameling, van transport, zuivering van afvalwater en levering van gezuiverd afvalwater voor hergebruik. • De zorg voor een adequaat systeem van waterafvoer (hemelwater en afvalwater)
• 27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	• 00 UO Ruimtelijke Ordening en Planning (UO ROP) • 01 UO Domeinbeheer • 02 Onbebouwde eigendommen	• De zorg voor zorgvuldige en optimale benutting van de ruimte binnen het land. • Beheer van onroerende goederen en de persoonlijke (huurrechten) en zakelijke rechten aan deze onroerende goederen verbonden,toebehorende aan Curaçao
• 28 Overige VVRP	• 00 Overige Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	• De zorg voor beleidskaders en toezicht op de uitvoering en kwaliteit van de ruimtelijke planning

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	1.344.500	1.344.500	1.344.500	1.344.500
20 Algemeen Beheer VVRP	6.059.000	6.059.000	6.059.000	6.059.000
21 Openbare Werken	16.711.800	16.737.400	16.737.400	16.737.400
22 Verkeer en Vervoer	12.035.000	12.035.700	12.035.700	12.035.700
23 Luchtvaart	2.232.500	2.232.500	2.232.500	2.232.500
24 Meteorologische aangelegenheden	3.222.000	3.230.000	3.230.000	3.230.000
25 Reiniging	-	-	-	-
26 Riolering en Waterzuivering	5.840.000	5.840.000	5.840.000	5.840.000
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	14.263.700	14.431.100	14.431.100	14.431.100
28 Overige VVRP	23.586.100	23.828.000	23.828.000	23.828.000
Totaal:	**85.294.600**	**85.738.200**	**85.738.200**	**85.738.200**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
20 Algemeen Beheer VVRP	140.000	-	-	-
21 Openbare Werken	35.410.000	35.000.000	35.000.000	35.000.000
22 Verkeer en Vervoer	297.000	-	-	-
23 Luchtvaart	80.000	-	-	-
24 Meteorologische aangelegenheden	130.000	-	-	-
25 Reiniging	-	-	-	-
26 Riolering en Waterzuivering	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
27 Ruimtelijke Ordening, woning en bouwgrond exploitatie	4.513.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
28 Overige VVRP	-	-	-	-
Totaal	**42.070.000**	**40.000.000**	**40.000.000**	**40.000.000**

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten:

Functie 01 Bestuursorganen

Bestuurlijke leiding

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	544.500	544.500	544.500	544.500
Programmakosten	800.000	800.000	800.000	800.000
Totaal	**1.344.500**	**1.344.500**	**1.344.500**	**1.344.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 20 Algemeen beheer VVRP

Ambtelijke leiding van het ministerie.

Interne ondersteuning

De zorg voor het strategisch en tactisch beleid (in samenspraak met de Uitvoeringsorganisaties), inclusief beleidsinstrumenten en beleidsadviezen daaromtrent ten aanzien van de beleidsterreinen die onder het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning vallen.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	6.025.800	6.025.800	6.025.800	6.025.800
Programmakosten	33.200	33.200	33.200	33.200
Totaal	**6.059.000**	**6.059.000**	**6.059.000**	**6.059.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	140.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**140.000**	**-**	**-**	**-**

Secretaris generaal

Ambtelijke leiding en belast met de operationele bedrijfsvoering.

Ministeriele Staf

Algemene doelstellingen

1. Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.
2. Een betrouwbaar systeem voor de bewaking van klimaat- en weersituaties ten behoeve van de veiligheid van samenleving en materieel goed.
3. Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling Ministeriele Staf

Ondersteuning van het ministerie op PIOFACH gebied.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Optimaliseren functioneren van organisatie	• Personeelsplanning voor ministerie opstellen • Functiebeschrijving en waardering • Advisering over personeelsplanning en invulling personeelsbehoefte (45 fte) • Deskundigheidsbevordering via opleiding en trainingstrajecten • Database met alle wet- en regelgeving • Herinrichting ministerie VVRP (kerntaken analyse) • Continueren gezonde werkplek traject • Oprichting ministerie breed sport en ontspanningsvereniging • Aanzet bewustwordingscampagne	Apparaatskosten: 75.000

	(intern en extern) • Inhuren externe deskundigheid • Plan en uitvoering voor huisvesting VVRP • Aanschaf van literatuur en informatie systeem	
Bevorderen van verantwoord en behoedzaam begrotingsbeleid	• Periodieke management rapportages • Aantrekken van een Financial Controller • Interne financiële richtlijnen • Oprichten onafhankelijke aanbestedingscommissie • Inhuren interne/ externe deskundigheid	Apparaatskosten: 180.000
Bevorderen van optimale en effectieve interne en externe communicatie	• Aantrekken communicatie accountmanager (twee FTE) • Uitvoering v/h strategisch communicatieplan • Dienst specifieke communicatieplannen • Interne nieuwsbrief • Training en ondersteuning • Periodiek overleg op alle niveaus binnen het ministerie (Vergaderstructuur VVRP met MT, en Directeurenoverleg) • TV en radio programma • Website VVRP • Facebook page VVRP • Communicatiemiddelen, onder meer persberichten • Deelname aan conferenties, beurzen, seminars en open dagen • Informatiesessies (intern en extern) • Inhuren van externe deskundigheid	Apparaatskosten: 130.000
Optimaal beheer van materiële vaste activa	• Interne procedures en afspraken • Organisatie en herijking positie • Advisering over en oplossing van knelpunten voor wat betreft beheer materiële vaste activa	
Verbeteren taakuitvoering voor afhandeling rechtszaken, bezwaarschriften, LOB en klachten	• Klachtenregistratie systeem • Inhuren externe deskundigheid (advocaten kantoren) • Bezwaarschriftencommissie	Apparaatskosten KD: 15.000

Monitoren van uitvoering jaarplan	• Projecten monitoring systeem • Periodieke rapportages • Het beheer en onderhoud van het systeem en data	Apparaatskosten: 100.000
Integrale aanpak ICT trajecten	• Invulling taakstelling ICT accountmanager • Opstarten en ondersteunen van ICT projecten binnen organisatie eenheden • Inhuren externe deskundigheid • Digitalisering archief	Apparaatskosten: 14.000

Beleidsorganisatie VVRP

Algemene doelstellingen

1. Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.
2. Een betrouwbaar systeem voor de bewaking van klimaat- en weersituaties ten behoeve van de veiligheid van samenleving en materieel goed.
3. Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling Beleidsorganisatie

Het ontwikkelen, monitoren, evalueren van beleid en beleidsadvisering voor

- toegankelijkheid en veiligheid van het verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte;
- klimaat- en weersituaties;
- veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Nieuw beleid over mobiliteit op gebied van zwaar verkeer, transport gevaarlijke stoffen en verkeersveiligheid	• Inventarisatie van reeds uitgevoerde rapporten en onderzoeken • Analyse uitvoeren van	Apparaatskosten: 100.000

	ongevallen gedragsbeïnvloeding en weg beeld risico • Analyse bestaande wet en regelgeving • Plan van aanpak • Strategie ontwikkelen voor het oplossen van de bevindingen • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Het inzetten van verkeersdeskundige • Het oprichten van een verkeersautoriteit “Road Watch” • Beleidsnota	
Het ontwerpen van wet- en regelgeving voor Mobiliteit	• Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings	Apparaatskosten: 6.000
Wet- en regelgeving voor luchtvaart over Categorie 1 en ICAO	• Gap Analyses • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Het inzetten van interne/externe deskundige	Apparaatskosten: 60.000
Integraal scheepvaart- en maritiem beleid	• Het actualiseren van de startnotitie • Het implementeren van de startnotitie • Het inzetten van interne/externe deskundigheid	Programmakosten: 100.000
Klimaatbeleid over de klimaatverandering	• Startnotitie • Het organiseren van een Nationaal Conference of Parties (Belanghebbenden conferentie op gebied van klimaat) • Het inzetten van interne en externe deskundigen	Apparaatskosten: 50.000
Herziening ruimtelijk ontwikkelingsbeleid	• Implementeren startnotitie • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Het inzetten van interne en externe deskundigheid (jurist)	Programmakosten: 100.000
Beleid over vastgoed ontwikkeling	• Herziening concept beleid • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Het inzetten van interne/ externe deskundigen	Apparaatskosten: 2.000
Beleid over aanleg, uitbreiding en onderhoud van	• Aantrekken één FTE • Inzet UNOPS	Programmakosten:

infrastructuur (onder- en bovengronds) en openbare voorziening	• Het inzetten van interne/ externe deskundigen	1.000.000
Integraal watermanagementbeleid	• Strategie ontwikkelen voor de aanpak van knelpunten • Inzetten van UoC studenten door MOU • Inzetten UNOPS • Samenwerking met ministerie GMN • Het inzetten van interne/ externe deskundigen • Het bieden van secretariële ondersteuning aan de commissie watermanagement	Apparaatskosten: 100.000
Beleid en wetgeving over de oceanen	• Het bijdragen aan wet en regelgeving en beleid • Het inzetten van interne/externe deskundigen	Programmakosten: 200.000
Beleid en wetgeving openbare ruimtes	• Startnotitie • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Het inzetten van interne en externe deskundigen • Het inventariseren van bestaande ruimtes	Apparaatskosten: 10.000
Met succes doorstaan van de IMO audit 2021	• Het uitvoeren van de interne oefenaudit in aanloop op IMO audit 2021 • Het uitvoeren van de koninkrijk(CUR-AUA-SXM) oefen audit in aanloop IMO audit 2021 • Opstellen van een stappenplan met ILT en MAC • Aanschaffen van materiaal(Audit scheme) • Het houden van stakeholders en belanghebbenden meetings • Externe deskundigheid te uitvoering van de audit werkzaamheden	Apparaatskosten: 105.000
Maximaliseren van inkomsten	• Het inventariseren en vastleggen van alle inkomsten binnen het ministerie VVRP • Evaluatie wet en regelgeving	

Functie 21 Openbare Werken

De zorg voor de naleving en invoering van de juridische en beleidskaders en het toezicht op uitvoering en kwaliteit van de openbare werken, wegen, straten, pleinen, elektrische installaties en de basisregistratie topografie.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	16.690.700	16.716.300	16.716.300	16.716.300
Programmakosten	21.100	21.100	21.100	21.100
Totaal	**16.711.800**	**16.737.400**	**16.737.400**	**16.737.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	410.000	-	-	-
Programmakosten	35.000.000	35.000.000	35.000.000	35.000.000
Totaal	**35.410.000**	**35.000.000**	**35.000.000**	**35.000.000**

UO Openbare Werken (UO OW)
Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Optimaliseren openbare werken door het voortzetten van de reorganisatie van UOOW en capaciteitsopbouw	• Het inzetten van deskundigheid voor de reorganisatie • Het opstellen van een personeelsplan • Het opleiden en upgraden van het personeel • Invoering instroomplanning 2018 • Het inzetten van de communicatiedeskundigen voor het informeren van de burger over de werkzaamheden en planning van UOOW	Apparaatskosten: 410.000 Inkomsten: 691.000

	• Renoveren van de OW kantoren • Het optimaliseren van de kwaliteit, efficiëntie en klantgerichtheid van de werkprocessen en –procedures • Resultaatgericht aansturen en toepassen van prestatiemanagement. • Het optimaliseren en upgraden van ICT-infrastructuur • Het beschikken over een volledig en adequaat ingerichte M-Files systeem. • Het beschikken over een front-office om de klanten optimaal van dienst te kunnen zijn • Aanschaf van voertuigen om de dienstverlening zo optimaal te kunnen uitvoeren	
Het omgaan met calamiteiten op een veilige en verantwoordelijke wijze	• Samenwerking in de rampenstaf • Coördineert de ESF-3 • Het inhuren van personeel, materieel en materiaal nodig bij calamiteiten	Apparaatskosten GD: 250.000 Apparaatskosten KD: 800.000
Het coördineren van de opslag en verkoop van de vuurwerk gebeuren op een verantwoordelijke, veilige manier	• Toezicht op de opslag van vuurwerk • Vergunning voor vuurwerk afgifte • Toezicht op de verkoop van vuurwerk samen met Brandweer en GMN (Milieu)	Apparaatskosten:
Het waarborgen van veilige energie voorzieningen en stoomketels voor de maatschappij en bedrijven	• Het inzetten van keurmeesters om aangelegde elektrische installaties en stoomketels te keuren • Het afgeven van certificaten voorkeurmeesters en stoomketels • Het afgeven van installateursvergunningen	Apparaatskosten: 40.000
In kaart brengen van de geografische situatie van Curaçao	• Het beheren en actualiseren van de topografische kaart GIS • Aankoop van 'Drones' voor vastlegging geografische situatie	Apparaatskosten GD 160.000 Apparaatskosten KD: 335.200

Wegen, straten en pleinen

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het waarborgen van verkeersveiligheid en verantwoord gebruik van openbare ruimte	• Het verlenen van vergunningen voor graafwerkzaamheden, zwaar materieel • Het deelnemen aan het platform verkeersveiligheid • Het inzetten van maatregelen zoals: drempels, punaise, rotondes, speed cushions en verkeerslichten • Het aangaan van samenwerkingsverbanden met internationale entiteiten zoals: CROW, IRF • Openbare ruimte voorzieningen	Apparaatskosten GD: 225.000 Apparaatskosten KD: 1.000.000
Het zorgdragen voor de verkeerveiligheid en sociale veiligheid door aanleg, beheer en onderhoud van openbare straatverlichting	• Het opstellen van planning voor aanleg, beheer en onderhoud van openbare straatverlichting • Het inzetten van Aqualectra voor de aanleg, beheer en onderhoud van straatverlichting • Het inzetten van deskundigen voor de aanleg, beheer en onderhoud van straatverlichting • Autorisatie verkrijgen in de GIS Database van Aqualectra	Apparaatskosten GD: 7.300.000
Het zorgdragen voor leefbaarheid, bereikbaarheid, verkeerveiligheid en sociale veiligheid door aanleg, beheer en onderhoud van wegen,	• Inventarisatie en analyse van de staat van de verkeersveiligheid, straatmeubilair en infrastructuur(wegen)	Apparaatskosten KD: 33.200.000

straten, bruggen, viaducten pleinen, straatmeubilair en groen	• Het opstellen van een planning voor uitvoering projecten voor aanleg, beheer en onderhoud van wegen, straten, bruggen, viaducten pleinen, straatmeubilair en groen • Het voorbereiden van bestekken en tekeningen voor uitvoering van de diverse projecten • Het (eventueel inhuren van deskundigheid om) toezicht en controle te houden op uitvoering van projecten • Aanschaf van straatmeubilair(bewegwijzering sborden, verkeersborden, straatnaamborden, vangrail, reflectoren) • Het aanschaffen van software en hardware voor inventarisatie en analyse van de staat van de verkeersveiligheid, straatmeubilair en infrastructuur(wegen)	
Het zorgdragen voor verkeerveiligheid en sociale veiligheid door aanleg, beheer en onderhoud van verkeerslichten	• Het opstellen van planning voor aanleg, beheer en onderhoud van verkeerslichten • Het inzetten van deskundigen voor de aanleg, beheer en onderhoud van verkeerslichten • Inkopen van verkeerslichten en onderdelen • Het onderhouden van een hardware en software voor het signaleren van problemen bij de verkeerslichten	Apparaatskosten KD: 600.000
Maximalisatie van inkomsten	• Doorlichting tarieven • Inhuren van financiële deskundigen • Het verwerken van achterstanden	Apparaatskosten: 100.000

Functie 22 Verkeer en Vervoer

De zorg voor de invoering van wet- en regelgeving en het toezicht daarop op het niveau van veiligheid van het verkeer te land en op zee, het (personen)vervoer en maritieme zaken.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.630.500	2.631.200	2.631.200	2.631.200
Programmakosten	9.404.500	9.404.500	9.404.500	9.404.500
Totaal	**12.035.000**	**12.035.700**	**12.035.700**	**12.035.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	297.000	297.000	297.000	297.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**297.000**	**297.000**	**297.000**	**297.000**

UO Verkeer en Vervoer (UOVV)

Algemene doelstelling

Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.

Doelstelling Verkeer en Vervoer

Toezicht op de naleving van (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid van en in het verkeer te land en op het gebied van personenvervoer.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het versterken van de organisatie	• Reviseren van de huidige organisatiestructuur • Opzetten organisatie plan • Het opstellen van een kwaliteitshandboek • Het invullen van vacatures conform instromingsplan • Het opleiden en upgraden van het personeel	Programmakosten 61.600 Apparaatskosten: 7.500 Inkomsten:

		2.600.000
Het bevorderen van verkeersveiligheid	<u>Algemeen</u> • Binnen het ministerie uitwisselen van kennis voor het beter invullen van de verkeersveiligheid • Deskundigheidsbevordering <u>Infrastructuur</u> • Uitvoeren van audits voor verkeersveiligheid • Advisering in kader van standaardisering op gebied van infrastructuur <u>Voertuigen</u> • Het implementeren van het masterplan over. motorrijtuigenbelasting en keuringssysteem • Aanpassing normen en technische voorschriften over het keuren van motorrijtuigen rekening houdend met toelatingseisen • Opleiding/scholing keurmeesters <u>Weggebruikers</u> • Het inzetten van deskundigen voor het opzetten en uitvoeren van het communicatieplan • Het inzetten van communicatie medewerkers voor uitvoeren van het communicatieplan • Bijscholingsprogramma opzetten en uitvoeren ter bevordering van de rijvaardigheid <u>Data vergaring</u> • Het beheren van het Registratie Systeem van motorrijtuigen • Het vergaren van data (zoals verkeersongelukken, verkeersdoden en verkeersgewonden)	Apparaatskosten: 126.000 Programmakosten: 1.220.000

	gerelateerd aan de verkeersveiligheid als output voor beleid • Informatie uitwisseling	
Het bevorderen van veilig, betrouwbaar, betaalbaar en bereikbaar openbaar vervoer, in het kader van uitvoering van mobiliteitsbeleid	• Het bijdragen aan beleidstrajecten en aan het reviseren van bestaande wet- en regelgeving • Het verlenen van vergunningen aan kleine bussen, taxi's en toerwagens • Het uitvoeren van controles voor naleving Eilandverordening en besluit personenvervoer • Het verlenen van ontheffingen voor schooltransport, toerwagens, taxi's	Apparaatskosten: 110.000 Programmakosten: 19.500

Autobusdienst

Bijdrage ter uitvoering van dienstverlening door de N.V. Autobusbedrijf Curaçao.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:**
Het waarborgen van een optimaal en betaalbaar aanbod van grote autobussen ten behoeve van openbaar personenvervoer	• Het toekennen van subsidie aan N.V. Autobusbedrijf Curaçao • Het inzetten van grote autobussen voor het vervoer van passagiers • Het verantwoorden van de subsidie	Programmakosten: 9.400.000

UO Maritieme Autoriteit Curaçao (UO MAC)

Algemene doelstelling

Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.

Doelstelling MAC

Toezicht op de naleving van de (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en beveiliging van scheepvaart en maritieme zaken (ter voorkoming van schade aan de natuur en het milieu in de territoriale zee en de binnenwateren).

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het opzetten en behouden van een effectieve organisatie die in staat is aan de internationale verplichtingen en nationale beleid invulling en uitvoering te geven	• Het uitvoeren van het instroomplan 2016-2018 • Het continu upgraden van personeel (up date cursussen) • Het opleiden en trainen van het nieuw personeel (gecertificeerde cursussen) • Het deelnemen aan (inter)nationale werksessies, congressen, afstemmingsvergaderingen • Invoering van de internationale normen en standaarden	Apparaatskosten: 50.000 Programmakosten: 72.000 Inkomsten: 800.000
Het beheer, toezicht en handhaving van veiligheid op schepen in het schepenregister (schepen eigen vlag)	<u>Uitvoeren van vlaggenstaatcontrole:</u> • Beheren van zeebrievenregister en bare boot register • Afgeven van zeebrieven, registratie documenten, en nationaliteitsverklaringen • Afgeven van scheepscertificaten • Inzetten van inspecteurs voor de uitvoering van vlagcontroles	Apparaatskosten: 15.000
Het beheer, toezicht en handhaving van veiligheid op schepen van vreemde vlag in eigen havens	<u>Het uitvoeren van havenstaatcontrole:</u> • Beveiliging van havens en havenfaciliteiten (zoals dokken, werven en pieren) • Inzetten van inspecteurs voor de uitvoering van havenstaatcontroles	Apparaatskosten: 25.000
Het beheer en toezicht op de territoriale wateren en exclusieve economische zone (EEZ)	<u>Het uitvoeren van kuststaatcontrole:</u> • Toezicht op de landsverordening maritiem beheer (de maritieme activiteiten op zee) • Inzetten van deskundige voor het verlenen van vergunningen	Apparaatskosten: 20.000

	• Samenwerking met diverse instanties (Kustwacht, havenmeester, ROP, GMN, NAAM en juridische deskundigheid) in het kader van handhaving en toetsing voor het uitgeven van vergunningen • Maximaliseren van inkomsten (Creëren nieuwe tarieven, analyse en aanpassing van bestaande tarieven)	
Rampenbestrijding en rampenonderzoek op de schepen en op zee	• Het coördineren van olierampenplan op volle zee • Het reactiveren van de Tuchtcollege voor de scheepvaart	Apparaatskosten: 20.000
Het voldoen aan alle normen en eisen IMO audit in 2021	• Het opzetten van de voorbereidende audit voor de IMO-audit samen met het Koninkrijk, de IMO en de Beleidsorganisatie VVRP • Het rapporteren over de uitvoering aan het Koninkrijk en de IMO • Het inhuren/inzetten van beleidsmatige/juridische deskundigheid om beleidsplan incl. IMO-audits op te stellen • Het invoeren van het kwaliteitsmanagementsysteem	Programmakosten: 65.000
Het onderhouden en verstevigen van sterke samenwerkingsverbanden met de belangrijkste partners in de regio, binnen het koninkrijken mondiaal	• Het participeren aan CMOU, IMO/MOP-overleg en bilateraal overleg • Het betalen van de jaarlijkse contributies en lidmaatschappen • Ondersteunen van RAC-REMPEITC Caribe voor de werkzaamheden binnen de Caribische regio	Programmakosten: 26.250

Functie 23 Luchtvaart

De zorg voor de invoering van wet- en regelgeving op het gebied van burgerluchtvaart en het houden van toezicht op de naleving daarvan.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.132.500	2.132.500	2.132.500	2.132.500
Programmakosten	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal	**2.232.500**	**2.232.500**	**2.232.500**	**2.232.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	80.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**80.000**	-	-	-

Luchthaven (WA verzekering)

Voldoen aan de verplichting inzake verzekering van de luchthaven tegen terroristische aanvallen.

23.01 UO Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit (CBA)

Algemene doelstelling

Een effectief en efficiënt systeem van toezicht op de veiligheid en toegankelijkheid van verkeer op zee, te land, in de lucht en in de ruimte.

Doelstelling CBA

Toezicht op de naleving en waarborging van de internationale standaarden en (inter)nationale normen op het gebied van veiligheid en beveiliging van de burgerluchtvaart.

Het bewerkstelligen van economische ontwikkeling, milieu bescherming en het garanderen van toegankelijkheid van de faciliteiten.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Garanderen van internationale en veilige luchtverbindingen, waaronder luchthaven,	• Opleiding en training van personeel op het niveau van de ICAO standaards en aanbevelingen	Programmakosten:

luchtverkeersleiding, vliegmaatschappijen en cargo entiteiten	• Samenwerking met derden • Het uitvoeren van reguliere technische en administratieve inspecties op piloten, luchtverkeerleiders, vliegtuigen en cargo • Het uitvoeren van audits op de stakeholders en monitoren van de auditresultaten • Het zorgdragen voor correctie van auditresultaten op de autoriteit. • Het digitaliseren en analyseren van incidenten • Het implementeren van ICT-tools ter ondersteuning van de werkzaamheden • Het uitvoeren van een veiligheid regime voor cargo in de Vrije Zone	1.155.000
Zorgdragen voor een juridische basis van de organisatie, taken en verplichtingen	• Het in uitvoering brengen van de nieuwe Luchtvaartverordening en de bijbehorende Lham's • Het uitvoeren van aangepaste (veiligheid)wet- en regelgeving • Het vaststellen van en uitvoeren van procedures in lijn met wettelijke aanpassingen	Apparaatskosten: 120.000
Het bevorderen van veilig en efficiënt gebruik van het luchtruim	• Het garanderen van veiligheid ATM (Air Traffic Management) • Het auditen van DC-ANSP	Apparaatskosten: 10.000
Het bevorderen van groei en ontwikkeling van de luchtvaart sector/industrie (Promoting Industry Growth and Development) als economische drager	• Het verhogen van het aantal bilaterale partners met Open Skies Air Services Agreements	Apparaatskosten: 30.000

Functie 24 Meteorologische aangelegenheden

Algemene doelstelling

Een betrouwbaar systeem voor de bewaking van klimaat- en weersituatie en behoeve van de veiligheid van samenleving en materieel goed.

Doelstelling Meteorologische Dienst Curaçao

De zorg voor de bescherming van de samenleving en materieel goed tegen extreme weersituaties en bijdrage leveren aan duurzame ontwikkeling van de gemeenschap in verband met klimatologische en andere geofysische omstandigheden.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.216.900	3.224.900	3.224.900	3.224.900
Programmakosten	5.100	5.100	5.100	5.100
Totaal	**3.222.000**	**3.230.000**	**3.230.000**	**3.230.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	130.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**130.000**	-	-	-

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het verhogen van de capaciteit van de dienst om haar taken conform de eisen van de WMO, ICAO en IMO uit te voeren	• Het aantrekken van gekwalificeerd personeel en bijscholen van personeel conform de richtlijnen van de WMO en de ICAO • Het inzetten van deskundigheid voor het herzien van de functiebeschrijvingen en waarderingen van MDC • Het opstellen en uitvoeren van een personeels-beheersplan • Het certificeren van een	Apparaatskosten: 100.000

	Quality Management System conform de ISO 9001:2015 richtlijnen	
Het implementeren van internationaal strategisch beleid op het gebied van meteorologie, klimatologie en geofysische terreinen. Evenals een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van het internationaal strategisch plan	• Het afvaardigen van deskundigen van MDC voor deelname aan beleids- en wetgevingstrajecten • Het vertegenwoordigen van Curaçao in WMO, IOC en CIMHET • Bijdrage leveren aan het ontwikkelen van een adaptatiestrategie als gevolg van klimaatverandering	Apparaatskosten: 40.000
Het permanent (24/7) bewaken van meteorologische en geofysische verschijnselen alsook het tijdig uitgeven van accurate weerberichten en waarschuwingen aan verschillende sectoren	• Het aanschaffen, beheren en onderhouden monitoringsapparatuur (voorbeeld een radar, satellietontvangstsysteem) • Het uitbreiden van het huidig waarschuwingssysteem • Het onderhouden en versterken van de ICT beveiliging	Apparaatskosten KD: 375.000
Het functioneren als kenniscentrum op gebied van klimatologie, meteorologie en geofysica	• Het onderhouden van de server en de databank van waarnemingsgegevens • Het deelnemen aan regionale en internationale werkgroepen onder het WMO • Het opzetten van klimaatdiensten voor de landbouw, waterbeheer en ruimtelijke ontwikkelingen • Informatie verstrekken ter bevordering van het gebruik van duurzame energiebronnen • Het ontwikkelen van applicaties voor het visualiseren en analyseren van de waarnemingsgegevens	Apparaatskosten: 55.040
Het vergroten van het bewustzijn ten aanzien van de natuurlijke gevaren	• Het uitwerken van het doelgroepgerichte gedachtengoed in de huidige weerberichten en waarschuwingssystemen • Het onderhouden van de website, facebook, weather app en andere communicatiemiddelen	Apparaatskosten: 41.000
Met succes doorstaan van de ICAO audit 2018	• Het certificeren van een Quality Management System	Apparaatskosten: 45.000

	conform de ISO 9001:2015 richtlijnen • Aanstellen van een kwaliteitsmanager • Afronden van de opleidingsplannen	

Functie 26 Riolering en Waterzuivering

De zorg voor een adequate inzameling, transport, zuivering en levering van gezuiverd afvalwater voor hergebruik.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.840.000	5.840.000	5.840.000	5.840.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**5.840.000**	**5.840.000**	**5.840.000**	**5.840.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Totaal	**1.500.000**	**1.500.000**	**1.500.000**	**1.500.000**

Riolering

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het garanderen van een schone bodem en het minimaliseren van water overlast voor de burger	• Aanleg beheer en onderhoud van rioleringsstelsels(leidingen en controle putten) • Het inhuren van deskundigheid om toezicht te houden op uitvoering van projecten	Apparaatskosten GD: 1.400.000 Apparaatskosten KD: 11.000.000

	• Het inhuren van personeel, materieel en materiaal • Inhaalslag achterstallig onderhoud • Aanleg en onderhoud van huisaansluitingen op het rioolstelsel • Inspectie en advies	

Zuiveringsinstallaties

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling Zuiveringsinstallaties

De zorg voor een adequate inzameling, transport, zuivering en levering van gezuiverd afvalwater voor hergebruik.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het bevorderen van een schoon milieu voor de burger door het zuiveren van de afvalwater door zuiveringsinstallaties	• Aanleg beheer en onderhoud van vier zuiveringsinstallaties, 36 gemalen, persleidingen en effluent leidingen • Het inhuren van deskundigheid om toezicht te houden op uitvoering van projecten • Het inhuren van personeel, materieel en materiaal • Het renoveren van zuiveringsinstallaties • Het leveren van gezuiverd (afval en hemel) water aan klanten • Inhaalslag achterstallige	Apparaatskosten: 1.700.000

	onderhoud Het aanschaffen en onderhouden van hardware en software(Telemetrie), Beeldscherm besturingssysteem • Laboratorium onderzoek door derden • Verkoop van slib	

Waterafvoeren

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling Waterafvoeren

De zorg voor een adequaat systeem van waterafvoer.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het garanderen van een schone bodem en het minimaliseren van water overlast voor de burger en behoud voorraad hemel water	• Aanleg beheer en onderhoud van waterafvoerstelsel (leidingen, rooien, duikers en roosterputten) • Het inhuren van deskundigheid om toezicht te houden op de uitvoering van projecten • Inhaalslag achterstallig onderhoud • Het inhuren van personeel, materieel en materiaal	Apparaatskosten: 2.269.600

Functie 27 Ruimtelijke Ordening, Woning en Bouwgrond exploitatie

De zorg voor zorgvuldige en optimale benutting van de ruimte op Curaçao.

De zorg voor domeingronden, onroerende goederen van Curaçao en grondbeleid.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	13.082.700	13.250.100	13.250.100	13.250.100
Programmakosten	1.181.000	1.181.000	1.181.000	1.181.000
Totaal	**14.263.700**	**14.431.100**	**14.431.100**	**14.431.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	4.513.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**4.513.000**	**3.500.000**	**3.500.000**	**3.500.000**

Ruimtelijke Ordening en Planning (UO ROP)

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling ROP

De zorg voor zorgvuldige en optimale benutting van de ruimte op Curaçao.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Efficiënte en effectieve organisatie die voldoet aan de wensen en eisen van burger en personeel	• Aantrekken van nieuw personeel (15 FTE's) • Opleiding en scholing trajecten voor upgrading van huidig en nieuw personeel • Het optimaliseren van werkprocessen: Verdere invoering van Geografisch Informatie Systeem (GIS)en Basis Register Adressen en Gebouwen (BAG) als integraal onderdeel van de werkprocessen.	Apparaatskosten: 100.000

	• Het optimaliseren en upgraden van ICT-infrastructuur	
Ruimtelijke planning Efficiënt gebruik van schaarse ruimte voor een optimale, sociaal economische en ecologische ontwikkeling	• Het ontwerpen, begeleiden en adviseren over ruimtelijke planvorming (infrastructuur-, master-, inrichtings-, inbreidings- en verkavelingsplannen) • Het adviseren op verzoeken over ruimtelijke ordening	Apparaatskosten: 50.000
Stedelijke vernieuwing: stadsvernieuwing, woning- en wijkverbetering en de aanpak van onverdeelde boedels opdat de stedenbouwkundige opzet en de woon en werksituatie worden verbeterd en zekerheid wordt verschaft over de rechtstoestand van percelen	Het opstellen van programma's, projecten en plannen voor: • stadsvernieuwing, woning- en wijkverbetering • Stedelijke ont-wikkelingsplannen • Mobiliteitsplan Binnenstad • Aanpak bouwvallige panden • Het analyseren, inventariseren, plannen, presenteren en implementeren van plannen betreffende de onverdeelde boedel problematiek	Apparaatskosten: 50.000
Waarborgen van wetsgetrouwheid en veiligheid van bouwwerken en structuren door controle en toezicht	• Het toetsen en beoordelen van aanvragen van diverse vergunningen • Het verlenen van vergunningen voorbouwwerken en structuren • Het uitvoeren van controle en toezicht op naleving van de BWT • Het beschikken over een geactualiseerd systeem voor registratie van bouwvergunningen • Het inzetten van deskundigheid voor het upgraden van het registratiesysteem	Apparaatskosten: 200.000 Inkomsten: 2.560.280

	bouwvergunningen	
Volkshuisvesting: voldoende adequate en betaalbare huisvesting voor m.n. de sociaaleconomisch zwakkeren en speciale doelgroepen	• Het identificeren van (nieuwe) woningbouwlocaties, ook inbreiding. • Het opstellen van inrichtingsplannen voor sociale woningbouw • Het evalueren van de kosten van bouwwerken en infrastructuur • Het evaluatie van het concept en uitvoering van de public private partnership (ppp) formule	Apparaatskosten: 80.000
Monumentenzorg en erfgoed met als doel dat het waardevol gebouwd en archeologisch erfgoed wordt behouden, beschermd en beheerd	• Het bijdragen aan het traject van de afronding van de actualisering en vernieuwing van beleid inzake monumenten en erfgoed, wetgeving en uitvoeringsinstrumenten. • Het verlenen van vergunningen en ontheffingen • Het beheren van het monumentenregister • Het voortzetten van nominatiedossier westelijk plantagesysteem • Het houden van toezicht op de naleving van MEVC • Het opstellen van aanwijzingen, selectiecriteria en aanschrijvingen van monumenten • Aanpak bouwvallige monumenten van de overheid in de binnenstad in samenwerking met UO Domeinbeheer	Apparaatskosten: 32.500 Programmakosten: 1.000.000

Database adressen op orde voor een optimale uitwisseling met instanties	• Aanduiding adressen en uitgifte huisnummerplaten in samen werking met UOOW • Het voortzettenvan het project met betrekking tot opschoning adressen • Het beheren en onderhouden van basisregistratie adressen	Apparaatskosten: 80.000
Maximalisatie van inkomsten	• Doorlichting tarieven • Inhuren van financiële deskundigen • Het verwerken van achterstanden	

UO Domeinbeheer

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Doelstelling Domeinbeheer

Beheer van onroerende goederen en de persoonlijke (huurrechten) en zakelijke rechten aan deze onroerende goederen verbonden, toebehorende aan Curaçao.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Een efficiënte en effectieve organisatie die voldoet aan de wensen en eisen van de klant, het personeel en overige stakeholders	• De verdere integrale uitvoering van het programma Rumbo pa Ekselensia (RpE) • Het invullen van openstaande vacatures en het verantwoord verhogen van de formatie om de resultaten van de RpE te verduurzamen Deskundigheidsbevordering van het personeel via trainingen en opleiding (competentie	Apparaatskosten: 220.000 Inkomsten: 20.600.000

	ontwikkeling) • Verdere versterking van leiderschap via leiderschap- en coaching traject • De verdere optimalisatie van de organisatiecultuur, met bijzondere aandacht voor het onderlinge vertrouwen • Het optimaliseren van de kwaliteit, efficiëntie en klantgerichtheid van de werkprocessen en -procedures. • Resultaatgericht aansturen en het toepassen van prestatiemanagement (verhogen accountability) • Het optimaliseren van GIS en ICT-infrastructuur. • Het beschikken over een volledig en adequaat ingerichte M-Files systeem en modellenbeheersysteem. • Het beschikken over een Contact Center (front-office) om de klanten optimaal van dienst te kunnen zijn	
Het optimaal beheren en uitgeven van overheidsgronden, (monumentaal) overheidsbouwwerken en binnenwateren	• Het opmaken van uitgifte beschikkingen en verkoopbesluiten inzake vastgoed • Het wegwerken van achterstanden in uitgifteverzoeken Efficiëntie-slag voor wachtlijst woningbouw en versnelde uitgifte van bouwrijpe kavels via een dynamisch wachtlijstsysteem • Beëindigen van erfpacht- en huurovereenkomsten van ongebruikte commerciële-, toeristische, agrarische- en woningbouw terreinen en bij het niet voldoen aan uitgiftevoorwaarden. • Het zuiveren van bestanden van huur- en erfpachtcontracten en actualisatie domeinpercelenbestand • Het geven van uitvoering aan SLA met Kadaster • Het beschikken over geactualiseerde beelden van Curaçao • Het verder optimaliseren van de	Apparaatskosten: 41.000

	samenwerkingsrelatie met ketenpartners zoals ROP en OW	
Het maximaliseren van de inkomsten voor de overheid uit verkoop, huur en erfpachtcanon	• Het opmaken van facturen en inningsopdrachten voor verkoop, huur en erfpachtcanon • Het innen van achterstallige facturen van huurpenningen en erfpachtcanon ('grote' debiteuren) • Het afronden van het wegwerken van achterstanden in de debiteurenadministratie • Het geven van uitvoering aan SLA met Ontvanger i.v.m. inning van facturen van huurpenningen en erfpachtcanon • Het laten uitvoeren van een doorlichting naar de tarieven. • Afronden evaluatie en optimalisatie financieel systeem EnterpriseOne (erfpacht module) in samenwerking met het ministerie van Financiën	Apparatuur: 30.000
Het daadkrachtig tegengaan van het onrechtmatig gebruik van overheidsgronden en wateren, om het bereiken van een efficiënte ruimtelijke ordening, inkomsten generatie en het voorkomen van nieuwe gevallen van illegale occupatie	• Het handhavend optreden bij niet voldoen aan uitgiftevoorwaarden en bij onrechtmatig gebruik van overheidsgronden en wateren • Het waar de wet en beleid het toelaat formaliseren van overheidsgronden en wateren die reeds illegaal zijn geoccupeerd • Het beschikken over geactualiseerde beelden van Curaçao en het toepassen van mutatiesignalering • Het continu uitvoeren van controle gericht op het voldoen aan uitgiftevoorwaarden en onrechtmatig gebruik van overheidsgronden	Apparaatskosten: 76.000
Het zorgdragen voor optimaal beheer en uitgifte van overheidsgebouwen en overige bouwwerken	• Het uitvoeren van taxatie en inspectie van overheidsgebouwen in gebruik • Het opnemen van de overheidsgebouwen in het GIS met de daarbij behorende informatie • Het zorgdragen voor onderhoud van (leegstaande) overheidsgebouwen ter voorkoming van onder andere illegale occupatie, diefstal en vernieling.	Apparaatskosten: 75.000

	• Restaureren of renovatie van (leegstaande) overheidsgebouwen. Het zorgdragen voor verhuur of aan- en verkoop van overheidsgebouwen conform (concept)vastgoedbeleid • Het maken van verdere afspraken met ROP over noodherstel en restauratie van monumentale panden	

Onbebouwde Eigendommen

Algemene doelstelling

Een integraal, duurzaam en flexibel systeem van ontwikkelen, ordenen en beheren van veilige, schone, leefbare ruimtes en structuren.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het voorzien in de behoefte aan betaalbare bouwgrond voor woon-, agrarische, industriële, commerciële en toeristische doeleinden	• De verdere invulling (formatie) van de afdeling Grondontwikkeling • Uitvoering geven aan project Crash programma (meerjarig 3-4 jaar) voor 3000 kavels • Het voortzetten van projecten ten aanzien van inbreiding gerelateerd aan project Illegale Occupatie en Handhaving • Het stedenbouwkundig invullen van verkavelings-plannen, in multidisciplinair teamverband met ROP en OW. • Het bouwrijp maken van kavels • Het aanleggen van toegangswegen, hoofdontsluitingswegen • Het opstellen van MoU's, optiebesluiten en PPP-overeenkomsten • Het aankopen van gronden en terreinen voor	Apparaatskosten: 200.000 Inkomsten: 150.000

	inbreidingsplannen in diverse wijken • Het verplicht bijdragen aan PPP-projecten • Het toekennen van een financiële bijdrage voor de aanleg infrastructuur project Wechi 1b	
Het voorzien in de behoefte aan gemeenschapsvoorzieningen	• Het ontwikkelen van kuststroken waar toegang tot strand en zee mogelijk is voor de bevolking, waaronder Boardwalk Piscadera • Het ontwikkelen van pleinen, sport- en recreatiefaciliteiten voor het algemeen publiek, waaronder Mangrove Stadpark te Rif • Het aanleggen van groen	Apparaatskosten: 127.500

Functie 28 Overige VVRP

De zorg voor beleidskaders en toezicht op de uitvoering en kwaliteit van de ruimtelijke planning.

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	23.586.100	23.828.000	23.828.000	23.828.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**23.586.100**	**23.828.000**	**23.828.000**	**23.828.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Ministerie van Economische Ontwikkeling

Visie

In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur met een hoge leefkwaliteit, duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert om het beste uit zichzelf te halen.

Missie

Het ministerie wil mede richting geven aan duurzame economische ontwikkeling ter realisering van een hoger welvaartspeil voor de maatschappij van Curaçao en wil een sterke positie, zowel concurrerend als competitief en hoogwaardige productie stimuleren. Het ministerie wil dit realiseren door optimale dienstverlening, werken aan economische structuurversterking en effectief inspelen op maatschappelijke en internationale ontwikkelingen.

15 Ministerie van Economische Ontwikkeling

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
• 01 Bestuursorganen	• 00 Minister van Economische Zaken	• Bestuurlijk verantwoordelijk voor de sociaaleconomische ontwikkelingen
• 30 Algemeen beheer Economische Ontwikkeling	• 00 Kabinet Minister van Economische Zaken • 01 Economische Inspectie • 02 Secretaris generaal EO • 03 Ministeriele Staf EO • 05 Beleidsorganisatie EO	• Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie • Controle op uitvoering en handhaving Economische wetten en regelgeving • Eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering • Uitvoering van de PIOF functies • Zorg voor de nationale, internationale en regionale economische ontwikkeling
• 31 Handel en Ambacht	• 01 UO Economische Dienst • 02 Economische Ontwikkeling	• Ondernemen
• 32 Economische Samenwerking	• 01 UO Buitenlandse Economische Samenwerking eenheid • 02 Fishing Monitoring Center/ Fishery Authority Curaçao	• Internationale betrekkingen en samenwerking op economisch gebied • Uitvoering en monitoring “internationale visserij” in het kader van ICCAT regelgeving
• 34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	• 01 UO Economische Ontwikkeling en Innovatie	• Innovatie ter bevordering van de economische ontwikkeling

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
• 38 Overige Economische Ontwikkeling	• 00 Overige Economische Ontwikkeling	• Ontwikkeling Economische Speersectoren

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	532.700	532.700	532.700	532.700
30 Algemeen beheer Economische Ontwikkeling	7.292.900	7.298.000	7.298.000	7.298.000
31 Handel en Ambacht	34.958.900	34.958.900	34.958.900	34.958.900
32 Economische Samenwerking	3.450.800	3.452.000	3.451.800	3.451.800
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	2.038.100	2.038.100	2.038.100	2.038.100
38 Overige Economische Ontwikkeling	4.420.000	4.420.000	4.420.000	4.420.000
Totaal:	**52.693.400**	**52.699.700**	**52.699.500**	**52.699.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
30 Algemeen Beheer Economische Ontwikkeling	83.800	-	-	-
31 Handel en Ambacht	-	-	-	-
32 Economische Samenwerking	71.000	71.000	71.000	71.000
34 Economische Ontwikkeling en Innovatie	-	-	-	-
38 Overige Economische Ontwikkeling	-	-	-	-
Totaal:	**154.800**	**71.000**	**71.000**	**71.000**

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	532.700	532.700	532.700	532.700
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**532.700**	**532.700**	**532.700**	**532.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

30 Algemeen beheer Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	6.681.600	6.686.700	6.686.700	6.686.700
Programmakosten	611.300	611.300	611.300	611.300
Totaal	**7.292.900**	**7.298.000**	**7.298.000**	**7.298.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	83.800	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**83.800**	**-**	**-**	**-**

31 Handel en Ambacht

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.292.600	1.292.600	1.292.600	1.292.600
Programmakosten	33.666.300	33.666.300	33.666.300	33.666.300
Totaal	**34.958.900**	**34.958.900**	**34.958.900**	**34.958.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

32 Economische Samenwerking

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.722.500	2.723.700	2.723.500	2.723.500
Programmakosten	728.300	728.300	728.300	728.300
Totaal	**3.450.800**	**3.452.000**	**3.451.800**	**3.451.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	71.000	71.000	71.000	71.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**71.000**	**71.000**	**71.000**	**71.000**

34 Economische Ontwikkeling en Innovatie

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.772.600	1.772.600	1.772.600	1.772.600
Programmakosten	265.500	265.500	265.500	265.500
Totaal	**2.038.100**	**2.038.100**	**2.038.100**	**2.038.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

38 Overige Economische Ontwikkeling

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.000	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	4.400.000	4.400.000	4.400.000	4.400.000
Totaal	**4.420.000**	**4.420.000**	**4.420.000**	**4.420.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Algemene doelstellingen

Het beleid van het ministerie van Economische Ontwikkeling (MEO) richt zich op het ontwikkelen van een lange termijn economische strategie (LTES), die gericht is op binnenlandse- en buitenlandse markten. Hiermee wordt beoogd duurzame economische ontwikkeling door de creatie van werkgelegenheid minstens gelijk aan de ontwikkeling van de beroepsbevolking en een matige inflatie.

De implementatie van het “National Development Plan” (NDP) en een LTES gelden als leidraad waarbij nadrukkelijk de samenwerking met andere ministeries en externe actoren wordt gezocht. MEO zal verschillende “Tiger teams” instellen met interne en externe expertise om acties en te volgen beleidslijnen in gang te zetten. Vier Tiger teams zijn ingesteld. De economische deelgebieden die in dit traject aandacht zullen krijgen zijn: het investeringsklimaat, de logistieke sector, export en innovatie en het goedgekeurde toeristische masterplan.

Om invulling te geven aan de beleidsprioriteiten van MEO wordt de komende periode gewerkt aan een aantal focusgebieden waarop MEO actief aan de slag gaat.

Met betrekking tot het investeringsklimaat zal de focus liggen op het verbeteren van de concurrentiepositie en zal in samenwerking met andere ministeries gewerkt worden aan het wegwerken van “red-tape” conform een goedgekeurd stappenplan.
Met betrekking tot digitale- en smart economie zal ondersteuning worden gegeven aan de realisatie van het Masterplan E-commerce.

De havens zijn voor Curaçao van levensbelang. Versterking en uitbreiding van deze sector is cruciaal voor lange termijn economische groei. Hiertoe zullen diepte investeringen moeten worden gedaan en de samenwerking met andere partijen moeten worden gezocht. De samenwerking met organisaties als Damen, het havenbedrijf Rotterdam en de versteviging van de havenautoriteit zijn daarbij prioriteit, terwijl nadrukkelijk ook gekeken dient te worden naar het uitbreiden van haven-gerelateerde bedrijvigheid zoals bijvoorbeeld te Bullenbaai.

Vanuit de stimulerende rol van de overheid bij ondernemerschap zal follow-up worden gegeven aan de invulling van de business boost om ondernemers te versterken op het gebied van ondernemerschap zowel lokaal als internationaal. Daarnaast zal innovatief gewerkt worden aan het realiseren van een virtuele en fysieke “incubator” om startende ondernemers te stimuleren en begeleiden. Verder wordt innovatiebeleid opgesteld en geïmplementeerd, waarbij de samenwerking tussen het bedrijfsleven,

kenniscentra en de overheid centraal staat. Hierbij wordt tevens de mogelijkheid voor een “Knowledge zone” (K-zone) uitgewerkt, die het innovatieproces moet ondersteunen. Daarnaast bestaat een grote behoefte aan een investeringsbank die de mogelijkheid biedt om zowel micro-kredieten alsook risicokapitaal te verstrekken ter bevordering van nieuwe bedrijvigheid en innovatie. Het Curaçao Development Institute (CDI) moet hierin voorzien. Hierbij zal advies aan de World Bank worden gevraagd, bijvoorbeeld of het zinvol is om bestaande ontwikkelingsbanken met elkaar te clusteren.

Door het Tiger Team Toerisme zal de implementatie van werkzaamheden voor het masterplan toerisme voortgezet worden. Het accent zal gericht zijn op het aantrekken van toerisme uit de Noord Amerikaanse markt.

Bovendien behoort ook de energiesector tot de zorg van MEO. Energie is een belangrijke factor voor duurzame economisch ontwikkeling. MEO wil de economische ontwikkeling en het welzijnsniveau bevorderen door zorg te dragen voor toegang tot schone, betaalbare en betrouwbare energievoorziening voor alle eindgebruikers. Om dit te concretiseren, zal het ministerie nieuw energiebeleid opstellen en een energiebureau binnen de overheid opzetten.

Ook de ontwikkeling van de eigen landbouwsector is volgens MEO van belang voor vergroting van voedselzekerheid en vermindering van (de afhankelijkheid van) importen. MEO zal daarom in de komende periode samen met het ministerie van GMN werken aan een een strategie om te tot versterking van deze sector.

Verder is voor economische groei een goede aansluiting tussen bedrijvigheid en de arbeidsmarkt van belang. Om ten behoeve van duurzame economische ontwikkeling, een betere afstemming te realiseren tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zal een “manpower planning” worden opgesteld. Hierbij zal samenwerking met andere betrokken ministeries worden gezocht. De mogelijke knelpunten op de arbeidsmarkt zullen geadresseerd worden in het Platform Nationaal Dialoog , waarin de overheid, vakbonden en werkgevers vertegenwoordigd zijn.

Met betrekking tot internationale handelsrelaties zal in 2018 aandacht gegeven worden aan het verder uitwerken van economische samenwerking met de gekozen landen Dominicaanse Republiek, Cuba, Colombia en Nederland/EU. Belangrijk hierin is het potentieel voor export, maar even belangrijk ook de getoonde interesse van deze internationale relaties om te investeren in de economie. De bijdrage die deze markten kunnen leveren aan de focusgebieden zijn hierbij leidend. Buiten de sector Buitenlandse Economische Samenwerking zal ook CINEX een faciliterende rol innemen.

Om het geheel aan beleidsprioriteiten en focusgebieden uit te voeren, zal het ministerie zich inzetten op het vergroten van de eigen efficiëntie en output en intensief samenwerken met andere ministeries en externe actoren. Verder zullen waar nodig nieuwe richtlijnen en beleidsnoties worden opgesteld, zoals op het gebied van energie, mededinging, marktwerking, innovatie, arbeidsmarkt, en internationale handel. Daarnaast zet het ministerie zich in op het verbeteren van de processen met betrekking tot het verstrekken van vergunningen en het uitvoeren van inspecties. Een aanvang is gemaakt met een reorganisatie van het ministerie waarbij beoogd wordt om de daadkracht te vergroten, administratieve processen te versterken en “accountability” van de individuele werknemer te versterken.

De bovenstaande beleidsvisie is vervat in de volgende vier algemene doelstellingen, namelijk:

1. Goed functionerende markten die werkgelegenheid bieden en beteugeling van de inflatie waarborgen waardoor een stabiel prijsniveau wordt verkregen.
2. Het actief stimuleren van lokale en internationale investeringen ter bevordering van de economische activiteiten, export, diversificatie en innovatie van producten en diensten.
3. Specifieke economische activiteiten ontwikkelen binnen speerpuntsectoren en verder ontwikkelen tot economische pijlers.
4. Dienstverlening en faciliteiten ter ondersteuning van het opstellen en uitvoeren van een duurzaam economisch beleid.

1. Goed functionerende markten

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Bedrag**
1.1 Eerlijke concurrentie, toegankelijkheid van producten en diensten	1.1.1 Implementatie taximeters	96.100
	1.1.2 "FTAC: • Mededingingsautoriteit • Consumentenautoriteit • "Regulatory Board"	2.500.000
	1.1.3 Multidisciplinaire teams voor controle op naleving vergunningsvoorwaarden (MEO coördineert de activiteiten samen met andere instanties)	90.700
	1.1.4 Prijzencalculatie (Makutu Basiko; Geneesmiddelen; Openbaar vervoer; havenprijzen)	56.900
	1.1.5 Coöperatie wezen	75.000
1.2 Vraag en aanbod arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd	1.2.1 “Manpowerplanning”: Arbeidsmarktonderzoek naar uitstroom studenten en inventarisatie vacatures	30.000

Algemene doelstelling 1

Goed functionerende markten die werkgelegenheid bieden en een stabiel algemeen prijsniveau waarborgen.

Samenhang met het beleid

De stimulering van de marktwerking en waar hoog noodzakelijk prijsregulering.
Het ligt in de bedoeling om door middel van de voornoemde instrumenten de concurrentiepositie van Curaçao en de prijs/kwaliteit verhouding te verbeteren waardoor welvaart wordt bevorderd.

In het belang van Curaçao is het noodzakelijk om concurrentie op de markt teweeg te brengen en toezicht en controle te houden op goed functionerende markten.

De minister van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het uitstippelen van beleidslijnen en het institutionaliseren van de nodige controlemechanismen.

Een mededingingsautoriteit ter ondersteuning van de uitvoering van het mededingingsbeleid en regelgeving ("Fair Trade Authority Curaçao") is opgericht.
Onder deze autoriteit worden te zijner tijd de volgende instituten opgericht:

- Een "Regulatory Board" ter ondersteuning van de uitvoering van het reguleringsbeleid en regelgeving;
- Een consumentautoriteit ter ondersteuning van de uitvoering van het consumentenbeleid en regelgeving.

Voor een optimaal functionerend ondernemerschap is tevens een goede aansluiting tussen de vraag en aanbod op de arbeidsmarkt nodig. In dit kader zal het MEO samen met de ministeries SOAW en OWCS een manpowerplanning opstellen.

Operationele doelstellingen

1.1 Voorwaarden en condities zijn gecreëerd voor een goed werkende markt ter bevordering van eerlijke concurrentie, toegankelijkheid van producten en diensten (onder andere door het elimineren van het verbod op import van groenten en fruit) en bescherming van consumenten.
1.2 Vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zijn op elkaar afgestemd.

De bijdrage die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen is:

- Zorgdragen voor wet- en regelgeving;
- Controle op handhaving van wet- en regelgeving;
- Verstrekken van financiële middelen (subsidie) en de oprichting en verduurzaming van de Fair Trade Authority Curaçao (FTAC);
- Subsidie voor FEKOSKAN als overkoepelende coöperatie voor de bevordering van coöperaties binnen de productieve sector (landbouw, visserij, veeteelt);
- Het opstellen van "incentives" programma's en het beschikbaar stellen van de middelen hiervoor;

- Onderzoek naar knelpunten en kansen op de arbeidsmarkt.

Risico's**:**
Het oprichten van de Consumentenautoriteit en "Regulatory Board" is afhankelijk van de goedkeuring en publicatie van de betreffende concept wetgeving.
De beschikbaarheid van voldoende middelen is tevens voorwaarde voor het kunnen opstarten van genoemde autoriteiten.

De werving van leden voor het coöperatiewezen en het uitvoeren van bewustwordingsprogramma's onder voornamelijk scholieren, is afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende middelen.

Instrumenten

1.1.1 Implementatie taximeters
1.1.2 "FTAC":
- Mededingingsautoriteit
- Consumentenautoriteit
- "Regulatory Board"

1.1.3 Multidisciplinaire teams voor controle op naleving vergunningsvoorwaarden (MEO coördineert de activiteiten samen met andere instanties)
1.1.4 Prijzencalculatie (Makutu Basiko; Geneesmiddelen; Openbaar vervoer; havenprijzen)
1.1.5 Coöperatiewezen
1.2.1 "Manpowerplanning":
Onderzoek naar uitstroom van studenten op de arbeidsmarkt en inventarisatie vacatures binnen de sectoren

Met het inzetten van deze instrumenten wordt beoogd de concurrentiepositie van Curaçao te verbeteren, die moet leiden tot lagere prijzen waardoor de inflatie wordt gemitigeerd. De basisbehoeften van de consument zijn gegarandeerd.

Indicatoren

Instrumenten		Indicatoren
1.1.1	Implementatie taximeters	• De gemeenschap is geïnformeerd over het gebruik van taximeters • Toeristen zijn geïnformeerd over het gebruik van taximeters
1.1.2	FTAC: -Mededingingsautoriteit -Consumentenautoriteit -"Regulatory Board"	• De mededingingsautoriteit behandeld klachtendossiers en informeert de bevolking periodiek • De wet – en regelgeving voor een Consumentenautoriteit en “Regulatory Board” is goedgekeurd en gepubliceerd
1.1.3	Multidisciplinaire teams voor controle op naleving vergunningsvoorwaarden (MEO coördineert de activiteiten samen met andere instanties)	• Ondernemers worden minstens een keer per jaar gecontroleerd en geïnspecteerd op naleving van de economische vergunningsvoorwaarden • Weeg- en meetapparatuur van Apotheken worden minstens twee keer per jaar gecontroleerd en geijkt voor risico's in de gezondheidssfeer • Weegapparatuur voor koeriers en airport worden minstens twee keer per jaar per jaar gecontroleerd en geijkt voor veiligheidsrisico's • Dispensers van benzinestations worden minstens drie maal per jaar gecontroleerd en geijkt voor eerlijk handelsverkeer
1.1.4	Prijzencalculatie (Makutu Basiko; Geneesmiddelen; Openbaar vervoer; havenprijzen)	• De gemeenschap wordt minimaal driekeer per jaar geïnformeerd over gereguleerde tarieven • Er is binnenkort een website voor de publicatie van gereguleerde prijzen
1.1.5	Coöperatiewezen	• Leden van coöperaties hebben minstens één cursus gevolgd • 700 Jongeren uit het funderend en voortgezet onderwijs nemen deel aan een educatief programma • Minstens één cursus voor een algemeen onderwerp wordt aangeboden aan 300 deelnemers

2. Lokale en internationale investeringen

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Bedrag**
2.1 Toename lokaal gevestigde ondernemers	2.1.1 COSME programma "Strenghtening the Development of Small and Medium Enterprises of the British and Dutch OCT's in the Caribbean Region)	15.600
	2.1.2 Structuur voor uitgifte van incentives voor MKB vaststellen waaronder het Business Boost programma	988.200
	2.1.3 Promotie- en informatiecampagne ondernemerschap	214.400
2.2 Bevorderen Internationale handel	2.2.1 Exportverruiming via internationale regelingen en programma's	197.500
	2.2.2 Handelsrelaties versterken met focuslanden (Cuba, Sto. Domingo, Colombia en Nederland/EU) en overige internationale markten	2.012.500
2.3 Regionale Hub voor digitale activiteiten	2.3.1 “Nationwide Smart Economy” / Digitale Economie	68.800
2.4 Technologische en Innovatieve processen en producten	2.4.1 Bewustwordingsprogramma's MKB over innovatieve ontwikkelingen en ontwikkeling van innovatieve producten en diensten	1.578.500
2.5 “Red Tape”	2.5.1 Red Carpet behandeling (verkorten of simplificeren van administratieve processen en verbeteren dienstverlening)	119.500
2.6 Fondsen en Programma’s	2.6.1 EU ontwikkelingsfondsen voor ondersteuning economische activiteiten: - "Horizon 2020" - 11de EDF funds (duurzame energie) - EU coördinatie units / desks	239.700

Algemene doelstelling 2

Lokale en internationale investeringen worden actief gestimuleerd ter bevordering van de economische activiteiten, export, diversificatie en innovatie van producten en diensten.

Samenhang met het beleid

Om sectoren te kunnen stimuleren moet door de private sector lokaal geïnvesteerd worden. Het klimaat moet aantrekkelijk zijn om lokale en buitenlandse investeringen aan te trekken. Voor het aantrekken en faciliteren van buitenlandse investeerders is de CINEX opgericht.
De minister van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het uitstippelen van de beleidslijnen voor de uit te voeren werkzaamheden van CINEX.
De minister staat aan het hoofd van de delegaties bij de uit te voeren handelsmissies die bedoeld zijn om onder andere buitenlandse investeringen aan te trekken.

Voor het bevorderen van het investeringsklimaat is het aanboren van nieuwe markten en of aangaan van bilaterale overeenkomsten/MoU's met economisch relevante landen van groot belang. Bij de uitvoering zal de focus liggen op het verbeteren van de concurrentiepositie en zal in 2018 in samenwerking met andere ministeries gewerkt worden aan het wegwerken van "red-tape". Met het opheffen van bureaucratische hobbels worden economische procedures en vergunningen vereenvoudigd.

Voor het realiseren van een "digitale"- en "smart" economie zal ondersteuning worden gegeven aan de uitvoering van het Masterplan E-commerce.

De implementatie werkzaamheden van het masterplan toerisme worden voortgezet. Het accent zal gericht zijn op het aantrekken van toerisme uit de Noord Amerikaanse markt.

Goed ondernemerschap is een voorwaarde voor succesvolle groei van bedrijvigheid op het eiland. Het stimuleren van nieuwe ICT ontwikkeling in de vorm van digitalisering levert kansen voor de lokale ondernemers. Het implementeren van innovatiebeleid ter

ontwikkeling van nieuwe producten en of diensten zal bijdragen aan de productiviteitsverbetering en schaalvergroting.

Andere trajecten die aandacht zullen krijgen binnen het kader van ondernemerschap zijn: het opzetten van een virtuele en fysieke incubator, het opzetten van kenniscentra, implementatie van innovatiebeleid en het opzetten van “knowledge zone” (K-Zone) voor het stimuleren van ondernemers die zich richten op het exporteren van kennis (bijvoorbeeld Transnational Education).

Speciale aandacht zal besteed worden aan ondernemers binnen de sectoren Landbouw en Visserij ter vergroting van de export maar ook in het kader van de eigen voedselvoorziening (project “food security”). Dit zal geschieden in samenwerking met het ministerie van GMN.

Om buitenlandse samenwerking te bevorderen zal het ministerie overgaan tot het implementeren van buitenlands economisch beleid met het accent op de focuslanden (Cuba, Santo Domingo, Colombia en Nederland/EU). Het bevorderen van internationale handel door nadrukkelijk en gericht internationale samenwerking te zoeken wordt de markt vergroot, meer bedrijvigheid gestimuleerd en de export vergroot. Dit zal leiden tot economische groei en meer werkgelegenheid.
Aan het aanboren van nichemarkten ten behoeve van lokale ondernemers zal het ministerie ook werken.

Operationele doelstellingen

2.1 Toename van lokaal gevestigde ondernemers binnen het MKB en/of verbetering van de kwaliteit bij ondernemingen.

2.2 "Bevorderen van internationale handel.
Economische samenwerkingsbanden met landen uit de regio leidt tot meer lokale investeringen en exportactiviteiten.

2.3 Curaçao is uitgegroeid tot een "smart economie" en maakt gebruik van haar "connectiviteit" mogelijkheden in de regio om uit te groeien tot een regionale hub voor digitale activiteiten.

2.4 Incentives voor het bevorderen en ontwikkelen van technologische en innovatieve processen en producten binnen de economische sectoren.

2.5 Administratieve procedures voor onder andere vergunningen zijn vereenvoudigd waardoor een toename van vestiging van bedrijven en economische bedrijvigheid is.

2.6 Aantrekken/ gebruik maken van externe fondsen en programma's voor het bevorderen van economische activiteiten die tot meer investeringen en groei leiden.

De bijdragen die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn:

- Het verstrekken van financiële middelen (subsidie) aan de verschillende organisaties die actief zijn op het gebied van innovatie en die het ondernemerschap ondersteunen;
- Het aangaan van samenwerkingsovereenkomsten met economisch relevante landen;
- Het opzetten van incentivesprogramma's en trainingen voor startende ondernemers;
- Het aanboren van nieuwe ontwikkelingsfondsen en het volgen van trainingen voor de toepassing van richtlijnen en procedures voor het gebruik maken van de fondsen.

Risico's**:**

Voor het indienen van financieringsverzoeken voor het 11de territoriale en regionale EOF werkprogramma is het van belang dat er voldoende uitvoeringscapaciteit binnen MEO is. Ook is expertise vereist voor het voorbereiden van dergelijke financieringsverzoeken.

Voor het elimineren van "red tape" is het inzetten van voldoende personeel van belang en een goede afstemming met de relevante ministeries.

Het actief participeren aan handelsmissies en aantrekken van handelsdelegaties om Curaçao internationaal te profileren is een voorwaarde.

Het niet beschikken over voldoende middelen hiervoor kan leiden tot gemiste kansen voor het aantrekken van buitenlandse investeringen.

Instrumenten

2.1.1 COSME (programma "Strenghtening the Development of Small and Medium Enterprises of the British and Dutch OCT's in the Caribbean Region)

2.1.2 Structuur voor uitgifte van incentives voor MKB vaststellen waaronder het Business Boost programma

2.1.3 Promotie- en informatiecampagne ondernemerschap

2.2.1 Exportverruiming middels internationale regelingen en programma's

2.2.2 Handelsrelaties/-missies met focuslanden (Cuba, Sto. Domingo, Colombia en Nederland/EU) en overige internationale markten

2.3.1 “Nationwide Smart Economy” / Digitale Economie

2.4.1 Bewustwordingsprogramma's MKB over innovatieve ontwikkelingen en ontwikkeling van innovatieve producten en diensten

2.5.1 Verkorten/ versimpelen administratieve processen en verbeteren dienstverlening

2.6.1 EU ontwikkelingsfondsen voor ondersteuning economische activiteiten

- "Horizon 2020";
- 11e EDF funds (duurzame energie);
- EU coördinatie units / desks.

2.7.1 Internationale/ regionale financiële dienstverlening promoveren

Met het in gebruik nemen van een aantal van deze instrumenten wordt getracht de ondernemers te faciliteren op het gebied van opleiding, trainingen, het geven van incentives en het optimaliseren van het vestigingsvergunningssysteem waardoor het ondernemersklimaat verbeterd wordt.

De instrumenten die ingezet worden voor het bevorderen van het investeringsklimaat maken het mogelijk dat verschillende potentiële markten voor Curaçao toegankelijk worden.

Voor wat betreft de instrumenten ter bevordering van innovatie, hebben deze tot doel de ondernemers bewust te maken van innovatief ondernemerschap en hen te stimuleren in het investeren in technologische en innovatieve processen en producten.

Indicatoren

Instrumenten		Indicatoren
2.1.1	COSME programma "Strenghtening the Development of Small and Medium Enterprises of the British and Dutch OCT's in the Caribbean Region)	• Technische bijstand/ondersteuning voor de ontwikkeling van de MKB (SME) sector binnen de regio • MEO participeert minstens eens per jaar aan regionale studietours • Er zijn samenwerkingsverbanden met regionale organisaties zoals CAIPA, ACE, CICMC
2.1.2	Structuur voor uitgifte van incentives voor MKB vaststellen waaronder het Business Boost programma	• Tenminste vijftien startende ondernemers hebben het basisniveau (business boost level 1) afgerond • Tenminste twee ondernemers hebben een op een coaching (business boost level 2) ontvangen
2.1.3	Promotie- en informatiecampagne ondernemerschap	• Mini ondernemingen zijn opgestart door 150 scholieren in het voortgezet onderwijs • 100 leerlingen van het funderend onderwijs hebben een cursus ondernemerschap gevolgd
2.2.1	Exportverruiming via internationale regelingen en programma's	• Curaçao voldoet aan de eisen om toe te treden als lid van WTO, CBTPA/CBI, ACS, CTO, OCTA en OAS
2.2.2	Handelsrelaties/ -missies met focuslanden (Cuba, Santo Domingo, Colombia en Nederland/EU) en overige internationale markten	• Curaçao maakt deel uit van minstens vijf handelsmissies en beurszendingen in focuslanden • Curaçao ontvangt twee keer per jaar een handelsdelegatie • Er zijn voor de focuslanden vier landendossiers opgesteld (haalbaarheidsstudies)
2.3.1	“Nationwide Smart Economy” / Digitale Economie	• Het masterplan E-commerce is gereviseerd • Curaçao is uitgegroeid tot een internationale “data hub”
2.4.1	Bewustwordingsprogramma's MKB over innovatieve ontwikkelingen en ontwikkeling van innovatieve producten en diensten	• Studenten van de UoC zijn in staat om een innovatieve businesscase op te stellen (programma StudInc). • De "Innovation Honors Program" wordt uitgevoerd • Het "Technopreneurship" programma wordt uitgevoerd

Instrumenten		Indicatoren
		• Een businesscase (plan van aanpak) voor innovatiestrategie is opgesteld • Twee OCTA projecten zijn geïdentificeerd • Een " National Science Park" is opgericht • Er zijn twee gerenommeerde onderzoeksinstituten geworven voor onderzoek naar toepassing innovatietechnologie • Minstens twee innovatieprojecten zijn uitgewerkt voor toepassing binnen speerpuntsectoren • Er is een haalbaarheidsstudie (business case) voor het oprichten van een opleiding innovatie, entrepreneurship en handel • 50 jongeren per jaar wonen een workshop voor app programmering en e- Marketing bij • Minstens 25 jongeren zijn in de gelegenheid een carrière binnen de e-commerce op te starten • Er is jaarlijks een aanbevelingsrapport voor de verbetering van de concurrentiepositie van Curaçao
2.5.1	Red Carpet behandeling (reduceren administratieve lasten en verbeteren dienstverlening)	• De afhandelingsduur van vergunningaanvragen is binnen vastgestelde behandeltermijn gerealiseerd
2.6.1	EU ontwikkelingsfondsen voor ondersteuning economische activiteiten - "Horizon 2020" - 11e EDF funds (duurzame energie) - Trainingen door EU coördinatie units / desks	• Er zijn minstens twee infosessies voor Horizon 2020 fonds georganiseerd aan onderzoekers en onderzoekinstituten • Er zijn twee proposals opgesteld voor het aanvragen van fondsen met ondersteuning van de NCP • Het 10de regionale EOF werkprogramma is uitgevoerd • Het 11de territoriale en regionale EOF werkprogramma is ingediend. • Minstens één training wordt verzorgd door de EU desks

3. Speerpuntsectoren

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Bedrag**
3.1 Stimuleren van groei binnen de toeristische sector	3.1.1 Ontwikkelingen en trends op gebied van Toerisme bijhouden (trendanalyse)	154.500
	3.1.2 Promotie voor groei toerisme en uitvoering van het Masterplan Toerisme. Ook wordt waar mogelijk geïnvesteerd in het verbeteren van het toeristisch product	30.700.000
	3.1.3 Opstellen uitvoeringsplan “Transnational Education” inclusief uitwerking Knowledge zone (K-zone) concept	61.000
3.2 De productie van eigen voedsel is toegenomen en de afhankelijkheid van importen is verminderd	3.2.1 Onderzoek naar mogelijkheden eigen voedselproductie in de agrarische (landbouw, veeteelt en visserij) sector en verlaging import	87.100
3.3 Uitbreiding internationale visserijproductie ter verruiming van de exportmogelijkheden	3.3.1 Fishery Authority en Fishery Monitoring Center	1.430.600
3.4 Creatieve (culturele) sector ontwikkelen ter bevordering van economische activiteiten	3.4.1 Incentives voor bevorderen creatieve/culturele economische activiteiten	334.800

Algemene doelstelling 3

Specifieke economische activiteiten zijn ontwikkeld binnen speerpuntsectoren en verder ontwikkeld tot economische pijlers.

Samenhang met het beleid

Om duurzame economische ontwikkeling te kunnen realiseren dienen speerpuntsectoren gestimuleerd te worden.
De keuze van de speerpuntsectoren is gebaseerd op het feit dat deze sectoren een toegevoegde waarde hebben binnen de economie in termen van het creëren van werkgelegenheid en genereren van deviezen.

De verantwoordelijkheid van de minister van Economische Ontwikkeling is het goedkeuren van nieuwe beleidsinitiatieven, het instellen of aansturen van uitvoerende organisaties en het doen van voorstellen voor het aanpassen van bestaande en/of ontwikkelen van nieuwe wet- en regelgeving.
Dit vereist een integrale samenwerking met andere ministeries in het bijzonder VVRP, GMN, AZ, SOAW en Financiën.

Operationele doelstellingen

3.1 Stimuleren van groei binnen de toeristische sector.
3.2 De productie van eigen voedsel is toegenomen en de afhankelijkheid van importen is verminderd.
3.3 Uitbreiding internationale visserijproductie ter verruiming van de exportmogelijkheden.
3.4 Creatieve (culturele) sector ontwikkelen ter bevordering van economische activiteiten.

De bijdragen die de overheid levert voor het realiseren van de operationele doelstellingen zijn:

- het doen/faciliteren/bevorderen van investeringen in infrastructurele projecten op toeristisch gebied en logistieke sector;
- het faciliteren, stimuleren, verstrekken van incentives en subsidies en het doen van promotie.

Risico's:

Het oprichten van een visserijautoriteit is van belang om de naleving van de internationale verdragen op deskundige en slagvaardige wijze te realiseren.
Het niet naleven van internationale verdragen in het kader van de internationale visserij kan leiden tot negatieve gevolgen voor Curaçao en verlies van inkomsten.

Voor het uitvoeren van het project "Transnational Education" voor het mede genereren van deviezen is het beschikbaar stellen van voldoende middelen een voorwaarde.

Het stimuleren van de agrarische sector voor de lokale voedselproductie is van belang voor zowel de werkgelegenheid, het betaalbaar houden van levensmiddelen als het verlagen van de import van voedsel.
Het beschikbaar stellen van voldoende middelen om de deskundigheid bij landbouwers te bevorderen is daarvoor een vereiste.

Instrumenten

3.1.1 Ontwikkelingen en trends op gebied van toerisme bijhouden.
3.1.2 Curaçao als toeristische bestemming (Masterplan Toerisme).
3.1.3 Uitvoeringsplan "Transnational Education" inclusief uitwerking Knowledge zone (K-zone) concept.
3.2.1 Onderzoek naar mogelijkheden eigen voedselproductie in de agrarische (landbouw, veeteelt en visserij) sector en verlaging import.
3.3.1 Fishery Authority en Fishery Monitoring Center.
3.4.1 Incentives voor bevorderen creatieve/culturele economische activiteiten.

Indicatoren

Instrumenten		Indicatoren
3.1.1	Ontwikkelingen en trends op gebied van Toerisme bijhouden	• Het Model "Turistika" is geactualiseerd • De ontwikkelingen binnen de toeristische sector wordt vier keer per jaar bekend gemaakt via een persconferentie
3.1.2	Curaçao als toeristische bestemming (Masterplan Toerisme)	• Subsidie CTDF
3.1.3	Uitvoeringsplan "Transnational	• Minstens één internationaal

Instrumenten		Indicatoren
	Education" inclusief uitwerking Knowledge zone (K-zone) concept	gerenommeerd opleidingsinstituut is geworven • Minimaal 100 buitenlandse studenten hebben zich ingeschreven voor een opleiding bij het internationale opleidingsinstituut
3.2.1	Onderzoek naar mogelijkheden eigen voedselproductie in de agrarische (landbouw, veeteelt en visserij) sector en verlaging import	• 100 landbouwers hebben een training gevolgd over innovatieve landbouwtechnologieën (project "Food • Security" MoU "Rio Hacha")
3.3.1	Fishery Authority en Fishery Monitoring Center	• Er is een Fishery Autority opgericht voor de coördinatie en toezicht op de internationale visserij en de inning van licenties • Er is een Fishery Monitoring Center operationeel die conform de standaarden van de EU/ICCAT werkt - drie operators bewaken de visserijvloot - vijf observors zijn aangesteld om de wettelijke voorschriften aan boord van de visserijvloot te controleren • Twee inspecteurs zijn aangesteld in de havens om de vislading te inspecteren • Curaçao is lid van de ICCAT • Er is een "National Plan of Action" conform richtlijnen EU • Samenwerking met "Regional Fisheries Management Organizations" (RFMO's) en Internationale organisaties (aanbeveling EU) • Samenwerking met wetenschappelijke instituten in het kader van internationale onderzoeken en data-uitwisseling • Er is een visserijfonds voor de ontwikkeling van de lokale en internationale visserij
3.4.1	Incentives voor bevorderen creatieve/culturele economische activiteiten	• Er is een filmcommissionair ingezet voor het verder ontwikkelen van de filmindustrie

4. Ontwikkelen en implementeren van een duurzaam economisch beleid

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Bedrag**
4.1 Beleidsgebieden zijn geïdentificeerd/ geformuleerd	4.1.1 Uitvoering projecten National Development Plan (NDP)/onderdeel Lange Termijn Economische Strategie (LTES)	648.100
	4.1.2 Beleids- en implementatieplannen	316.500
4.2 Monitoring lokale en internationale economische ontwikkelingen	4.2.1 Macro-economische modellen	146.300
	4.2.2 Macro monitor en publicaties	23.000
4.3 Ondersteuning werkprocessen en dienstverlening	4.3.1 Monitoringsmechanismen voor interne projecten	43.400
	4.3.2 Verbetering interne werkprocessen	-
	4.3.3 Klantenservicebureau	-
	4.3.4 Uitrustingskosten voor beroepsuitoefening (ECI)	80.400
4.4 Algemeen (Vaste lasten en overheadkosten)	4.4.1 Sectoren MEO	3.163.600

Algemene doelstelling

Dienstverlening en faciliteiten ter ondersteuning van het opstellen en uitvoeren van een duurzaam economisch beleid.

Samenhang met beleid

Het accent ligt op de uitvoering van het Nationaal Ontwikkelingsplan (NDP) en de Lange Termijn Economische Strategie (LTES).

MEO streeft ernaar om een bijdrage te leveren aan het versterken van de economische structuur, de verbetering van het investeringsklimaat, het verdiepen van internationale samenwerking en het creëren van meer welvaart. De implementatie van voornoemd plan richt zich voornamelijk op vijf prioriteit sectoren van de economie te

weten: Toeristische sector, Logistieke sector, Creative sector/TNE, Internationale Financiële Dienstverlening en Raffinaderij.
Voor het dienstjaar 2018 wordt de agrarische sector hieraan toegevoegd.

Het ministerie van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het opstellen van economisch beleid. In dit kader is het van belang instrumenten te onderhouden en te actualiseren voor het doorlopend monitoren van lokale en internationale economische ontwikkelingen. Op basis van macro –economische analyses en projecties worden de mogelijke economische trends geïdentificeerd waarop indien nodig wordt ingespeeld.

De minister van Economische Ontwikkeling is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van economische beleidsinitiatieven en het creëren van een breed draagvlak hiervan.

Operationele doelstellingen

4.1 Beleidsgebieden zijn geïdentificeerd/geformuleerd.
4.2 Monitoring lokale en internationale economische ontwikkelingen.
4.3 Ondersteuning bij de uitvoering van de diverse werkprocessen en dienstverlening.

De bijdrage van de overheid is het beschikbaar stellen van voldoende middelen voor het investeren in menselijk kapitaal, IT- en andere faciliteiten.

Risico's:
Het beschikbaar stellen van middelen voor het investeren in menselijk kapitaal is een voorwaarde voor een verbeterde effectiviteit en productie van het apparaat.
De inspanningen binnen het ministerie zullen zich voornamelijk richten op het uitwerken en realiseren van de prioriteitsgebieden binnen het "National Development Plan" dat met assistentie van de "United Nations Development Program" (UNDP) is opgesteld. Het beschikbaar stellen van zowel deskundigheid als voldoende middelen is hiervoor een vereiste.

Instrumenten

4.1.1 Uitvoering projecten National Development Plan (NDP)/onderdeel Lange Termijn Economische Strategie (LTES).

4.1.2 Beleids- en implementatieplannen.

4.2.1 Macro-economische modellen.

4.2.2 Macro monitor en publicaties.

4.3.1 Monitoringsmechanismen voor interne projecten.

4.3.2 Verbetering interne werkprocessen.

4.3.3 Klantenservicebureau.

4.3.4 Uitrustingskosten voor beroepsuitoefening (ECI).

Met het inzetten van deze instrumenten wordt vorm gegeven aan de ontwikkeling en implementatie van beleid en de verbetering van de werkprocessen.

Indicatoren

Instrumenten		Indicatoren
4.1.1	Uitvoering projecten National Development Plan (NDP)/onderdeel Lange Termijn Economische Strategie (LTES)	• Samenwerkingsovereenkomst met de UNDP voor het leveren van technische bijstand ter ondersteuning van het ontwerp van het NDP • Zes “Tigerteams” zijn opgericht per prioriteitsgebied • Uitvoeringsplannen voor de economische prioriteitsgebieden binnen het NDP • “National Socio Economic Database” voor de monitoring van de benoemde indicatoren in het NDP en voor de overige ministerie brede beleidsgebieden
4.1.2	Beleids- en implementatieplannen	• Implementatieplan voor het investeringsbeleid • Beleidsplan voor het MKB beleid • Beleids- en implementatieplan voor “renewable energy” • Implementatieplan voor het innovatiebeleid • Implementatieplan voor het opstarten van een “Airlift Development Center” • Een werkgroep is opgericht voor de uitvoering van de actiepunten uit het MoU “Food Security” met Colombia/Rio Hacha

Instrumenten		Indicatoren

		• Werkgroep opgericht om acties te ondernemen voor het elimineren van “Red Tape”
		• Een contourenbeleidsplan is opgesteld voor het Buitenlands Economisch Beleid, met de volgende onderdelen:
		  • Exportbeleid
		  • Investeringsbeleid
		• Beleids- en implementatieplan voor de toepassing van Economische Diplomatie

4.2.1	Macro-economische modellen	• Het Curalyse model is geactualiseerd • Vijf beleidsmedewerkers zijn getraind om het model te actualiseren
4.2.2	Macro monitor en publicaties	• Twee keer per jaar worden stakeholders geïnformeerd over economische indicatoren en ontwikkelingen • 150 Publicaties worden twee keer per jaar gedrukt voor belanghebbenden
4.3.1	Monitoringsmechanismen voor interne projecten	• De interne projecten worden op bestuurlijk niveau gemonitord (Smart Dash) • De interne projecten worden op uitvoerend niveau gemonitord (Basecamp)
4.3.2	Verbetering interne werkprocessen	• De Administratieve Organisatie (AO) is beschreven in een handboek • Functiebeschrijvingen en werkprocessen zijn opgesteld • Er is een plan voor reorganisatie van MEO opgesteld.
4.3.3	Klantenservicebureau	• Een plan van aanpak voor het opzetten van een klantenservicebureau
4.3.4	Uitrustingskosten voor beroepsuitoefening (ECI)	• Tien inspecteurs zijn voorzien van uniformen, veiligheidsschoenen en poloshirts • Drie van de zeven dienstauto’s in gebruik bij de afdeling Economische Inspectie (ECI) zijn vervangen

Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

Visie

Elk kind, jongere van Curaçao, dient op gelijke wijze toegang te hebben tot kwalitatief goed onderwijs en educatievoorzieningen waarbij hij/zij optimale mogelijkheden aangeboden krijgt om zich ten volle en integraal te ontwikkelen. Dat betekent dat er aandacht is voor de volgende aspecten:

- Kennis, vaardigheden en attitude;
- Normen en waarden;
- Het beheersen van vier talen waarbij de moedertaal Papiaments en de vreemde talen (Nederlands, Engels en Spaans) wellicht op verschillende niveaus beheerst worden. Een multi linguale burger kan een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de Curaçaose gemeenschap of de medemens.
- Daarbij is het van belang dat elk kind of jongere de instrumenten krijgt aangeboden die hem of haar in staat stelt om later constructief bij te dragen aan het democratisch proces en de economische ontwikkeling Curaçao.
- Culturele en fysieke/sportieve activiteiten dienen het leerproces en het bewustwordingsproces van het kind/jongere te ondersteunen.

Missie

Het ministerie zet zich hiervoor in via het tot stand brengen van beleid, het ontwikkelen van nieuwe regelgeving, het handhaven van bestaande wet- en regelgeving, het uitvoeren van toezicht en de controle hierop, naast het waarborgen van de benodigde voorzieningen.

Ter waarborging van de kwaliteit van het onderwijs worden beleid, kerndoelen, leerlijnen, toetsen, examens en voor non-formele educatie worden programma's ontwikkeld in samenspraak met alle stakeholders. Beleid wordt ook in nauwe samenwerking ontwikkeld met de uitvoeringsorganisaties van het ministerie waarbij input en ervaringen van het veld van eminent belang zijn.

Handhaving leerplicht en sociale vormingsplicht, een systeem van leerling zorg, transport van en naar school, schoolontbijt en schooluniformen voor degenen die

daarvoor in aanmerking komen, zijn de voorwaarden om de visie van het ministerie te realiseren.
Het inkopen van producten bij stichtingen dient nauw aan te sluiten op de visie, missie en de operationele doelstellingen van het ministerie.
Toezicht en controle dienen als strategie om de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de middelen te waarborgen.

Beleidsdomeinen

Het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport (OWCS) richt zich op de volgende vier beleidsdomeinen.

1. Onderwijs;
centraal staat het voorbereiden, ontwikkelen, monitoren en evalueren van beleid in nauwe samenwerking met stakeholders. Het streven is om alle onderwijssoorten optimaal in te richten en op elkaar te laten aansluiten zodat de doorstroming van leerlingen soepel verloopt. Onderwijs draagt namelijk bij aan de persoonlijke ontwikkeling van kinderen en jongeren, zorgt voor overdracht van maatschappelijke en culturele verworvenheden en leert hen mee te doen in de samenleving. Naast gezin en buurt vormt de school een belangrijk aspect van de leefomgeving van kinderen en jongeren. Attitudes, kennis en vaardigheden die op school worden geleerd vormen een basis voor de competenties die later op de arbeidsmarkt van belang zijn.

2. Wetenschap: richt zich op het realiseren van een onderzoek klimaat dat uitnodigt tot wetenschapsbeoefening en tot het maken van verbindingen tussen lokale opleidingsinstituten en internationale wetenschappelijke netwerken. Het ontwikkelen van beleid aan de hand van onderzoeksresultaten is een conditio sine qua non. Daarbij is het van belang om een gezamenlijke agenda voor wetenschappelijk onderzoek te ontwikkelen (met instituten voor hoger en wetenschappelijk onderwijs en ondersteunende stichtingen waar onderzoek wordt verricht), om resultaatafspraken te maken over de uitvoering en gezamenlijk te zorgen voor bekostiging.

3. Cultuur: dit domein richt zich op het ontwikkelen van cultureel bewustzijn en actieve culturele participatie van alle Curaçaoënaars, zodat zij zich evenwichtig

kunnen ontwikkelen. Daarbij geeft het ook een impuls aan natievorming en aan het bij elkaar brengen van de verschillende culturele identiteiten en entiteiten op het eiland. Het stimuleren van een krachtig historisch bewustzijn, met een nadruk zowel op cultuur *in* als wel cultuur *uit* de eigen maatschappij, is hierbij het uitgangspunt.

4. Sport: binnen dit domein ligt de focus op het realiseren van een breed aanbod van sportvoorzieningen en het vergroten van het besef van het belang van sport en beweging binnen de school en de samenleving en als kans voor de verdere carrière ontwikkeling van talentvolle jongeren. Het maatschappelijk effect van bewegen vanaf zeer jonge leeftijd tot de pensioenleeftijd kan niet onderschat worden. Sport en bewegen werken preventief op de gezondheid, zijn van belang voor de persoonlijke ontwikkeling van het individu en dragen bij aan de sociale cohesie in de samenleving.

De Uitvoeringsorganisaties binnen het ministerie van OWCS

De Uitvoeringsorganisatie Onderwijs en Wetenschap (UOW) draagt zorg voor de uitvoering van het onderwijsbeleid en onderhoudt relaties met de instellingen die verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het ontwikkeld beleid. De UOW is ook verantwoordelijk voor het toezicht en controle op de uitvoering van het Onderwijs- en Wetenschapsbeleid. Verder is de organisatie verantwoordelijk voor het ontwikkelen van heldere relaties met besturen van scholen en instellingen, het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda, het maken van resultaatafspraken, subsidiëring en het toezien op de uitvoering. Onder de uitvoeringsorganisatie vallen ook de Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (ETE) en de Dienst Openbare Scholen (DOS).

De Uitvoeringorganisatie Cultuur en Sport (UCS) onderhoudt de relaties met de instellingen die verantwoordelijk zijn voor uitvoering van beleid op het gebied van cultuur en sport. De UCS is tevens verantwoordelijk voor de controle en toezicht op de uitvoering van het cultuur- en sportbeleid. Het verder ontwikkelen van heldere relaties met besturen van organisaties op het gebied van cultuur, sport en educatie, alsook het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda, het maken van resultaatafspraken en toezien op de uitvoering, zijn hierbij van belang.

Inspectie Onderwijs (IO) is verantwoordelijk voor het houden van toezicht op de naleving van onderwijswetgeving en onderwijsbeleid; het beoordelen van de kwaliteit van onderwijs met behulp van onderzoek en meetinstrumenten; het houden van toezicht op het examenbeleid voortgezet onderwijs en onderwijsafsluiting van het Secundair Beroeps Onderwijs, Speciaal Onderwijs en Funderend Onderwijs; het schriftelijk rapporteren over de kwaliteit (ook efficiency en effectiviteit) ten aanzien van de ontwikkelingen in het onderwijs, en het aandragen van aandachtspunten voor beleid en wetswijzigingen. Het beleid van de Inspectie in 2014 was gericht op de benodigde middelen om het werk uit te voeren, terwijl 2015 stond in het teken van mensen (teamwerk) en 2016 gericht is op producten en processen. De jaren hierna, in het bijzonder 2017 en 2018 worden gezien als de jaren waarin het behalen van resultaten centraal staan.

Een doelstelling welke nagestreefd wordt door de organisaties is dat tussen de beleidsvelden de samenwerking versterkt wordt om binnen de prioriteiten de efficiëntie en effectiviteit te vergroten bij de besteding van het beschikbare budget.
Integraal werken op het ministerie (beleid en uitvoering) en interministeriële samenwerking tussen verschillende ministeries op het gebied van voorschoolse educatie, jeugdontwikkeling en jongereneducatie, onderwijs en arbeid met SOAW (voorschoolse educatie), met GMN (schoolontbijt), met Justitie (TOP C Project, Carnaval, Seú) en met VVRP (Carnaval, Seú, straatnamencommissie, Sentro Pro Arte, Multi functioneel centrum te FUIK) is hierbij een must. Voor wat betreft schoolontbijt, dienen de fondsen gezamenlijk door het ministerie van OWCS en SOAW opgebracht te worden.

Het ministerie heeft op een aantal terreinen (waaronder Cultuur, Sport, Naschoolse educatie, Nationaal- en Onderwijstaalbeleid, Speciaal Onderwijs, Voorschoolse Educatie, Integraal Onderwijs) beleid ontwikkeld waardoor het noodzakelijk is om te investeren in opstart van de uitvoering.

16 Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
01 Bestuursorganen	• 00 Minister OWCS	• Draagt politieke verantwoordelijkheid voor het handelen en de werkzaamheden van het ministerie
40 Algemeenbeheer OWCS	• 00 Kabinet Minister	• Adviseert en ondersteunt de minister
	• 01 Secretaris generaal	• Draagt verantwoordelijkheid voor de bedrijfsvoering van het ministerie
	• 02 Ministeriële staf	• Ondersteunt de minister, de Secretaris generaal (SG) en het management team (MT)
	• 04 Beleidsorganisatie	• Draagt zorg voor het voorbereiden en ontwikkelen van strategisch en operationeel beleid, en het monitoren en evaluatie van beleid
	• 06 UO Uitvoeringsteam Onderwijs en Wetenschap	• Draagt zorg voor kwalitatief, voldoende en toegankelijk onderwijs dat voldoet aan wettelijke vereisten • Draagt zorg voor een pakket aan voorzieningen (subsidie, transport, schoolvoeding, veiligheid op scholen) • Ziet toe op het handhaven, dan wel verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs
	• 07 Openbaar Onderwijs	• Draagt zorg voor het beheren van de openbare scholen
	• 08 Vergoeding Administratiekosten	• Draagt zorg voor bovenschool management van de bijzondere schoolbesturen (kosten voor directie, onderwijsfunctionarissen en administratief personeel)
41 Examenaangelegenheden	• 00 UO Expertisecentrum	• Draagt zorg voor het

	voor Toetsen & Examens	ontwikkelen, vaststellen en waarborgen van de kwaliteit van examens en toetsen • Draagt zorg voor het organiseren en afnemen van examens • Draagt zorg voor nationale en internationale diploma-waardering
42 Openbaar Funderend Onderwijs	• 00 Openbaar Funderend Onderwijs	• Draagt zorgt voor een effectief en efficiënt beheer van de openbare scholen voor funderend onderwijs • Draagt zorg voor het in stand houden van voldoende openbare scholen
43 Bijzonder Funderend Onderwijs	• 00 Bijzonder Funderend Onderwijs	• Draagt zorg voor een Effectieve en efficiënte bekostiging en beheer van de bijzondere scholen voor funderend onderwijs
44 Openbaar Speciaal Onderwijs	• 00 Openbaar Funderend Speciaal Onderwijs • 01 Openbaar Voortgezet Speciaal Onderwijs	• Draagt zorg voor het aanbieden van passend onderwijs, rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen van de leerling
45 Bijzonder Speciaal Onderwijs	• 00 Bijzonder Speciaal Onderwijs	• Draagt zorg voor bekostiging van passend onderwijs beheer, rekening houdend met de mogelijkheden en beperkingen van de leerling
46 Openbaar Voortgezet Onderwijs	• 00 Openbaar VSBO • 01 Openbaar HAVO/VWO • 02 Openbaar Vakonderwijs	• Draagt zorg voor efficiënt en effectief beheer van voldoende scholen voor openbaar voortgezet onderwijs
47 Bijzonder Voortgezet Onderwijs	• 01 Bijzonder HAVO/VWO • 02 Bijzonder VSBO	• Draagt zorg voor een effectieve en efficiënte bekostiging en beheer van het bijzonder voortgezet onderwijs
48 Bijzonder hoger onderwijs	• 00 Universiteit	• Draagt zorg voor kwalitatief hoogwaardig en goed functionerend hoger onderwijs, onderzoek en wetenschapsontwikkeling
49 Gemeensch. Uitgaven	• 00 Inspectie Onderwijs	• Draagt zorg voor de

Onderwijs	• 01 Overige Gemeenschappelijke Uitgaven • 02 Onderwijs Ondersteuning • 03 Onderwijs Vernieuwing	waarborging van onderwijskwaliteit, houdt toezicht en ziet toe op handhaving van wet en regelgeving • Rapport aan de gemeenschap over de toestand van het onderwijs • Draagt zorg voor een pakket aan voorzieningen (transport, schoolvoeding, veiligheid op scholen). • Creëert randvoorwaarden op het gebied van onderwijsondersteuning • Draagt zorg voor het stimuleren en ontwikkelen van onderwijsvernieuwing
50 Overige Onderwijs	• 00 Bijzonder Vakonderwijs • 01 Bevordering Studie • 02 Openbare Leergangen • 04 Vorming • 05 Overige Uitgaven Onderwijs	• Houdt voldoende bijzonder vakonderwijsaanbod in stand • Draagt zorg voor het bijbrengen van kennis en vaardigheden bij laag opgeleide volwassenen. • Draagt zorg voor opleidingen voor kansarmen; leerwerk trajecten / tweede kans onderwijs
51 Cultuur en Sport Algemeen	• 01 UO Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport	• Draagt zorg voor het in stand houden stimuleren en verbreden van cultuuruitingen en cultuurbeleving. • Draagt zorg voor voldoende aanbod van voor- en naschoolse educatie
52 Openbaar Bibliotheekwerk	• 00 Bibliotheka Nashonal Kòrsou	• Draagt zorg voor het in stand houden van en stimuleren van het gebruik van de Nationale Bibliotheek als bron van kennis en informatie
53 Sport	• 00 Subsidie en Bijdragen Sport	• Draagt zorg voor het vergroten van het besef van het belang van sport en lichamelijke beweging • Draagt zorg voor het verhogen van de actieve

		sportparticipatie, het verbeteren en uitbreiden van het sportaanbod en het in stand houden van sportfaciliteiten • Draagt zorg voor het ondersteunen van scholen ten aanzien van schoolzwemmen
54 Cultuur	• 00 Subsidie en Bijdragen Cultuur	• Draagt zorg voor het verhogen van de kwaliteit van het aantal voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur
55 Oudheidkunde en Musea	• 00 Subsidie Bijdrage Oudheidkunde en Musea • 01 Monumentenbureau	• Draagt zorg voor het behoud en herstel van materieel en immaterieel erfgoed
58 Overig Cultuur en Sport	• 01 Overige Uitgaven Cultuur en Recreatie	• Draagt zorg voor de bescherming en instandhouding van het archeologisch erfgoed • Draagt zorg voor het verhogen van de kwaliteit van het aantal voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur • Draagt zorg voor sportvoorzieningen • Draagt zorg voor de promotie van het belang van sport voor de gezondheid en talentontwikkeling

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd:

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01. Bestuursorganen	630.700	630.700	630.700	630.700
40. Algemeen beheer OWCS	14.441.200	14.462.900	14.462.900	14.462.900
41. Examen –aangelegenheden	3.537.000	3.542.300	3.542.300	3.542.300
42. Openbaar Fund. Onderwijs	23.827.000	23.828.900	23.828.900	23.828.900
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	55.094.800	55.094.800	55.094.800	55.094.800
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	8.276.400	8.277.400	8.277.400	8.277.400
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	7.171.100	7.171.100	7.171.100	7.171.100
46. Openbaar Voortgezet onderwijs	34.836.700	34.839.900	34.839.900	34.839.900
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	52.081.600	52.081.600	52.081.600	52.081.600
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	15.300.000	15.300.000	15.300.000	15.300.000
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	61.221.500	61.221.600	61.221.600	61.221.600
50. Overig Onderwijs	36.614.500	36.831.800	36.831.800	36.831.800
51. Cultuur en Sport algemeen	14.635.400	14.635.400	14.635.400	14.635.400
52. Openbare bibliotheek	3.900.000	3.900.000	3.900.000	3.900.000
53. Sport	7.920.000	7.920.000	7.920.000	7.920.000
54. Cultuur	1.365.000	1.365.000	1.365.000	1.365.000
55. Oudheidkunde en Musea	875.000	875.000	875.000	875.000
58. Overig Cultuur en Sport	4.657.600	4.684.100	4.684.100	4.684.100
Totaal:	**346.385.500**	**346.662.500**	**346.662.500**	**346.662.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01. Bestuursorganen	-	-	-	
40. Algemeen beheer OWCS	245.000			
41. Examen–aangelegenheden	632.000			
42. Openbaar Fund. Onderwijs	1.650.000			
43. Bijzonder Fund. Onderwijs	-	-	-	
44. Openbaar Speciaal Onderwijs	325.000			
45. Bijzonder Speciaal Onderwijs	-	-	-	-
46. Openbaar Voortgezet Onderwijs	680.000			
47. Bijzonder Voortgezet Onderwijs	-	-	-	-
48. Bijzonder Hoger Onderwijs	-	-	-	-
49. Gemeensch. Uitg. Onderwijs	18.337.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100
50. Overig Onderwijs	80.000			
51. Cultuur en Sport algemeen	90.000			
52. Openbare bibliotheek	-	-	-	-
53. Sport	4.000.000	-	-	-
54. Cultuur	-	-	-	
55. Oudheidkunde en Musea	-	-	-	-
58. Overig Cultuur en Sport	-	-	-	-
Totaal:	**26.039.100**	**15.537.100**	**15.537.100**	**15.537.100**

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	630.700	630.700	630.700	630.700
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**630.700**	**630.700**	**630.700**	**630.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op de personele en materiële lasten ten behoeve van de minister.

Functie 40 Algemeen Beheer OWCS

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	14.276.700	14.298.400	14.298.400	14.298.400
Programmakosten	164.500	164.500	164.500	164.500
Totaal	**14.441.200**	**14.462.900**	**14.462.900**	**14.462.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**245.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie betreft de zorg voor de juridische en beleidskaders op het gebied van onderwijs, wetenschap, cultuur en sport. Hieronder vallen de personele en materiële kosten van de organisatieonderdelen Kabinet van de Minister, de Secretaris generaal en Ministeriële Staf, de Beleidsorganisatie, de Uitvoeringsorganisatie Onderwijs en Wetenschap, de Uitvoeringsorganisatie Openbaar Onderwijs en de beheersorganen van de schoolbesturen van de bijzondere scholen.

Functie 41 Examenaangelegenheden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.189.600	2.194.900	2.194.900	2.194.900
Programmakosten	1.347.400	1.347.400	1.347.400	1.347.400
Totaal	**3.537.000**	**3.542.300**	**3.542.300**	**3.542.300**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	632.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**632.000**	**-**	**-**	**-**

De functie richt zich op de activiteiten met betrekking tot examenaangelegenheden ten behoeve van de Uitvoeringsorganisatie Expertisecentrum voor Toetsen en Examens (ETE). Voor 2018 wordt gestreefd naar gestandaardiseerde volgtoetsen per leerjaar en per educatiegebied om de resultaten en de ontwikkeling van de leerlingen per groepsjaar te kunnen vastleggen/registreren. Om deze functie beter te kunnen uitvoeren wordt er gezocht naar een toets methodoloog (kritische functie).

Functie 42 Openbaar Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	23.827.000	23.828.900	23.828.900	23.828.900
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**23.827.000**	**23.828.900**	**23.828.900**	**23.828.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	1.650.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**1.650.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar funderend onderwijs. Het openbaar funderend onderwijs draagt gedeeltelijk zorg voor het primair onderwijs. Verder wordt deze functie gebruikt om de transformatie van de DOS-scholen in model scholen te bewerkstelligen.

De extra kapitaaluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van DOS-scholen.

Functie 43 Bijzonder Funderend Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	55.094.800	55.094.800	55.094.800	55.094.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**55.094.800**	**55.094.800**	**55.094.800**	**55.094.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder funderend onderwijs. Het betreft een reëel budget voor het uitbetalen van de door de schoolbesturen separaat gedeclareerde kosten voor toekenning van gratificatie in verband met ambtsjubileum van hun personeel en gratificatie voor werkzaamheden van onderwijskundige en school organisatorische aard.

Functie 44 Openbaar Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.276.400	8.277.400	8.277.400	8.277.400
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**8.276.400**	**8.277.400**	**8.277.400**	**8.277.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	325.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**325.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar speciaal onderwijs. Het is zaak om de achterstand die het SO heeft opgelopen op nagenoeg alle aspecten van het onderwijs, in te halen.
De extra kapitaaluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van SO-scholen van de DOS.

Functie 45 Bijzonder Speciaal Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	7.171.100	7.171.100	7.171.100	7.171.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**7.171.100**	**7.171.100**	**7.171.100**	**7.171.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder speciaal onderwijs.

Functie 46 Openbaar Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	34.836.700	34.839.900	34.839.900	34.839.900
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**34.836.700**	**34.839.900**	**34.839.900**	**34.839.900**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**680.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het openbaar voortgezet onderwijs.

De extra kapitaaluitgaven zullen aangewend worden voor het achterstallige onderhoud van schoolgebouwen en voor het verbeteren van de inventaris en infrastructuur van SO-scholen van de DOS.

Functie 47 Bijzonder Voortgezet Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	52.081.600	52.081.600	52.081.600	52.081.600
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**52.081.600**	**52.081.600**	**52.081.600**	**52.081.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van het bijzonder voortgezet onderwijs.

Functie 48 Bijzonder Hoger Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	15.300.000	15.300.000	15.300.000	15.300.000
Totaal	**15.300.000**	**15.300.000**	**15.300.000**	**15.300.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie behelst het zorggebied hoger onderwijs en wordt toegekend als overheidssubsidie aan de University of Curaçao, waarbij een deel is bestemd voor de ontwikkeling en uitvoering van onderzoek, wetenschapsontwikkeling en het wetenschapsbeleid.

Functie 49 Gemeenschappelijke uitgaven onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	14.181.700	16.931.800	16.931.800	16.931.800
Programmakosten	47.039.800	44.289.800	44.289.800	44.289.800
Totaal	**61.221.500**	**61.221.600**	**61.221.600**	**61.221.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	15.587.100	15.537.100	15.537.100	15.537.100
Programmakosten	2.750.000	-	-	-
Totaal	**18.337.100**	**15.537.100**	**15.537.100**	**15.537.100**

Deze functie heeft betrekking op verschillende kosten.
De Inspectie Onderwijs zal zich in 2018 verder richten op de kwaliteitsverbetering van scholen die extra aandacht vereist.
Deze functie heeft verder betrekking op personele en materiële lasten van de overheidssubsidie aan de Stichting Onderhoud Scholen (SOS), de Stichting Studiefinanciering Curaçao (SSC), de Sentro pa Guia Edukashonal (SGE), de Stichting Nascholing Onderwijsgevenden en Onderwijsondersteunenden Curaçao (SNOOC), Fundashon Material pa Skol (FMS), Fundashon Planifikashon di Idioma (FPI), Fundashon pa Innovashon den Enseñansa (FIDE) en Stichting Nationale Parken (STINAPA/CARMABI).

Functie 50 Overig Onderwijs

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	31.786.900	32.004.200	32.004.200	32.004.200
Programmakosten	4.827.600	4.827.600	4.827.600	4.827.600
Totaal	**36.614.500**	**36.831.800**	**36.831.800**	**36.831.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	80.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**80.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op de bijdrage van de overheid aan het bijzonder vakonderwijs, de openbare leergangen en aan de FEFFIK.

Functie 51 Cultuur en Sport Algemeen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	4.665.900	4.665.900	4.665.900	4.665.900
Programmakosten	9.969.500	9.969.500	9.969.500	9.969.500
Totaal	**14.635.400**	**14.635.400**	**14.635.400**	**14.635.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	90.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**90.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie omvat de personele en materiële lasten ten behoeve van de Uitvoeringsorganisatie Cultuur en Sport (UCS).

Functie 52 Openbare Bibliotheek

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	3.900.000	3.900.000	3.900.000	3.900.000
Totaal	**3.900.000**	**3.900.000**	**3.900.000**	**3.900.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op de subsidie aan de Nationale Bibliotheek “Frank Martinus Arion”.

Functie 53 Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	7.920.000	7.920.000	7.920.000	7.920.000
Totaal	**7.920.000**	**7.920.000**	**7.920.000**	**7.920.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	4.000.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**4.000.000**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op de overheidssubsidie aan de Fundashon Desaroyo Deportivo Kòrsou (FDDK)en de Curaçaose Olympische Sport Federatie (FDOK).

Functie 54 Cultuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	25.000	25.000	25.000	25.000
Programmakosten	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
Totaal	**1.365.000**	**1.365.000**	**1.365.000**	**1.365.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op structurele en incidentele subsidies, alsook verschillende prijzen die worden uitgereikt op het gebied van cultuur zoals Premio Boeli van Leeuwen en Premio Cola Debrot.

Functie 55 Oudheidkunde en Musea

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	875.000	875.000	875.000	875.000
Totaal	**875.000**	**875.000**	**875.000**	**875.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	**-**

Deze functie heeft betrekking op de overheidssubsidie aan de Stichting Nationaal Archeologisch Antropologisch Museum (NAAM), Monumentenzorg en de Curaçaose Museum.

Functie 58 Overig Cultuur en Sport

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.157.600	1.184.100	1.184.100	1.184.100
Programmakosten	3.500.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
Totaal	**4.657.600**	**4.684.100**	**4.684.100**	**4.684.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Deze functie heeft betrekking op de subsidie ten behoeve van Kas di Kultura Kòrsou (KdK). Verder wordt er van deze post gebruik gemaakt voor activiteiten van de Straatnamencommissie. Verder dient de post voor de normale afschrijving die via het ministerie van Financiën plaatsvinden.

Algemene doelstelling (Outcome)

Het ministerie van OWCS richt zich op de volgende algemene doelstellingen, namelijk:

1 Onderwijs

Toegankelijk, hoogwaardig en kwalitatief onderwijs met een goede aansluiting en doorstroom van en tussen FO, SO, VSBO, HAVO/VWO, SBO en HO verzekeren en bevorderen voor levenslang leren.

2 Wetenschap

Een wetenschapsklimaat en beleid dat aansluit op onze onderzoekbehoeften met goede lokale en internationale samenwerkingsverbanden.

3 Cultuur

Een herkenbaar, identificeerbaar, en hoogwaardig/kwalitatieve cultuur beleving en uiting organiseren door cultuuruiting en educatie binnen en buiten het onderwijs welke een positieve ontwikkeling van de mens ten opzichte van de verschillende gebieden van kunst en cultuur bewerkstelligt. De ontwikkelde of te ontwikkelen literatuur, historie, kunst, exposities, musea en evenementen dienen zowel inwoners als bezoekers aan te spreken waardoor waardering hiervoor ontstaat.

4 Sport

Kwalitatief en goed geoutilleerde school-, wijk-, breedte en topsportvoorzieningen die de gezondheid, talentontwikkeling en de actieve en passieve sportparticipatie van de burger stimuleert en garandeert.

1. Onderwijs

Instrumenten	2018	2019	2020	2021
1.1 Het ontwikkelen en vaststellen van een integraal, nationaal beleid voor het funderend-, speciaal-, voortgezet- en het hoger onderwijs waarin de richtlijnen voor de aansluiting worden aangegeven				
1. Oprichten van een werkgroep beleidsontwikkeling voor de verschillende onderwijssoorten (app)	55.000	0.00	0.00	0.00
2. Oprichten van een platform voor onderwijs dialoog met onderwijsstakeholders	20.000	20.000	20.000	20.000
3. Papiamentstalige HAVO/VWO	120.000	120.000	120.000	120.000
1.2 Herzien, implementeren, monitoren en handhaving van de wetgeving funderend-, speciaal-, voortgezet- en het hoger onderwijs				
4. Oprichten van een werkgroep onderwijswetgeving (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
5. Controle op de uitvoering door adviseur consulenten	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Het VenV-stelsel	211.574.500	211.574.500	211.574.500	211.574.500
1.3 Ontwikkelen, aanpassing, vaststellen, implementeren, monitoring van de eindtermen secundair beroepsonderwijs				
7. Oprichten werkgroepen eindtermen met representatie van de arbeidsmarkt om deze te kunnen versterken	5.000	5.000	5.000	5.000
1.4 Het aanpassen en vaststellen van kern- en tussendoelen voor het funderend- en speciaal onderwijs die gericht zijn op de lokale context, het taalniveau en het ontwikkelingsniveau van de leerling				
8. Monitoringsoverleggen met schoolbesturen en platformen van alle onderwijstypen (FPI/FMS	20.000	20.000	20.000	20.000
9. Werkgroepen oprichten om de kerndoelen te evalueren (app)	35.000	35.000	35.000	35.000
1.5 Ontwerpen, vaststellen, uitvoeren, monitoren en evalueren van leerlijnen voor nog vier educatiegebieden zodat deze aanwezig zijn en worden gebruikt door leerkrachten				

10. Werkgroep leerlijnen oprichten	15.000	15.000	15.000	15.000
11. Subsidie Fundashon Materiaal pa Skol voor distributie van de leerlijnen	10.000	10.000	10.000	10.000
1.6 Integraal Nationaal- en Onderwijstaalbeleid en uitvoeringsplan, waarin de taalniveaus (Papiaments, Nederlands Engels, Spaans) van de verschillende onderwijstypen op elkaar zijn afgestemd Advieskosten				
12. Implementatie nationaal – en onderwijstaalbeleid - Oprichten stuurgroep - Comité van experts - Commissie standarisashon di Papiaments- oprichten en subsidie aan taalacademie - Pilot projecten Engelstalig VSBO en HAVO/VWO; Papiamentstalig HAVO/VWO - Monitoringsoverleggen met schoolbesturen en platvormen van alle onderwijstypen	90.000	90.000	90.000	90.000
1.7 Beleid en uitvoeringsplan Studiefinanciering/Studeren in de regio				
13. Data verzameling studiefinanciering door statistical unit (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
14. Werkgroep studiefinanciering om werksessies studiefinanciering te organiseren	5.000	5.000	5.000	5.000
15. Subsidie aan SSC	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000
1.8 Beleid en uitvoeringplan voor beroepsonderwijs om te komen tot een 'nieuw' opleidingsinstituut voor vakopleidingen, waarbij het programma voor beroepsonderwijs gelinkt zijn aan gerelateerd aan internationale TVET standaarden				
16. Werkgroep vakopleidingen	10.000	10.000	10.000	10.000
17. Opzetten van een werkgroep Implementatie Raad voor Onderwijs en Arbeidsmarkt en Marktonderzoek/ terugkoppeling	40.000	40.000	40.000	40.000
18. Subsidie voor opzetten van de vakopleidingen	4.827.600	4.827.600	4.827.600	4.827.600
19. Communicatieplan voor het proces om te komen	15.000	15.000	15.000	15.000

tot de oprichting van de vakopleidingen				
20. Erkennen van vakopleidingen (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
1.9 Het regelmatig meten van het onderwijsrendement door monitoring en dataverzameling en deze gebruiken voor besluitvorming bij het onderwijsbeleid				
21. Het operationeel maken van de statistical unit -een uitgebreide database voort onderwijswetgeving - Dataverzameling voor het monitoren en verbeterproces op gang brengen om ter verhoging van het onderwijsrendement	40.600	40.600	40.600	40.600
1.10 Wetgeving controleren ter waarborging van de kwaliteit van het funderend- speciaal-, voortgezet- en het hoger onderwijs, rapporteren aan de gemeenschap en professionalisering van het team				
22. Inspectie Orgaan	2.051.400	2.051.400	2.051.400	2.051.400
1.11 Het reviseren, aanpassen, vaststellen en implementeren van de huidige onderwijsbekostigingssysteem				
23. Werkgroep bekostigingssysteem oprichten; Werksessies en trainingen organiseren over de aanpassing van het systeem	10.000	10.000	10.000	10.000
1.12 Zorgdragen voor en controle uitoefenen op een goede aansluiting en doorstroom tussen FO en VO (vooral VSBO); VSBO en HAVO/VWO/ SBO; HAVO/VWO/ SBO en Hoger Onderwijs				
24. Subsidie aan FMS, FPI, voor ontwikkelen van curriculum, leerlijnen en instructiemateriaal (kunstvak, geschiedenis aardrijkskunde)				
25. Reviseren en formuleren van eindtermen en kerndoelen	10.000	10.000	10.000	10.000
26. Toezicht, controle en handhaving op onderwijsuitvoering app	0.00	0.00	0.00	0.00
27. Subsidie aan Bureau Nascholing voor her-, om en bijscholing van de leerkrachten	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
28. Subsidie aan UoC	15.300.000	15.300.000	15.300.000	15.300.000
29. Subsidie aan SSC	19.000.000	19.000.000	19.000.000	19.000.000
30. Onderhoud schoolgebouw	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1.13 Verhogen van ouderparticipatie in het onderwijs				
31. Subsidie aan Rema Uní	30.000	30.000	30.000	30.000
1.14 Verbeteren van de aansluiting Voortgezet Onderwijs op de arbeidsmarkt				

32. Subsidie aan Opleidingsinstituut Vakonderwijs	4.928.155	4.928.155	4.928.155	4.928.155
1.17 Een optimaal functionerend leerlingvolgsysteem, vanaf de start tot eind van de schoolcarrière van de leerling				
33. Afstemming tussen het leerlingvolgsysteem van de scholen en het managementinformatiesysteem van de beleidsorganisatie	34.800	34.800	34.800	34.800
1.18 Verminderen van schoolverzuim en vroegtijdig schoolverlaten met 5 %, ten opzichte van 2017 door het verminderen van het aantal leerlingen dat zorg behoeft door tijdig en gericht te interveniëren Operationalisering Unit handhaving Leer- en Sociale vormingsplicht				
34. Unit zorg en handhaving Leerplicht/Sociale vormingsplicht -werving personeel -deskundigheidsbevordering -ontwikkelen registratiesysteem	240.000	230.000	100.000	50.000
35. Integrale leerlingzorg "Yuda Skol yuda su Alumno" (SIGE/SMAT) Achterstandenbeleid	200.000	200.000	200.000	200.000
36. Schooltransport	6.000.000	6.000.000	6.000.000	6.000.000
37. Dataverzameling ter ontwikkelen van beleid ihkv het behalen van de streefwaarde voor startkwalificatie (Statistical unit)	0.00	0.00	0.00	0.00
38. Zorgintensieve SBO1+ opleidingen	1.080.775	1.080.775	1.080.775	1.080.775
39. Leerwerktrajecten	800.000	800.000	800.000	800.000
40. Onderwijs Opvang voorziening Rebound (DOS)	120.000	120.000	120.000	120.000
41. Onderwijsplatformen waarin vakbonden, schoolbesturen en ouders participeren	10.000	10.000	10.000	10.000
42. Subsidieverstrekking aan SIGE voor zorgintensivering (SGE/FIDE)	2.700.000	2.700.000	2.700.000	2.700.000
1.19 Het creëren van alternatieve trajecten ter vergroting van de kansen om een startkwalificatie te behalen				
58. Leergangen	2.205.100	2.205.100	2.205.100	2.205.100
1.20 Digitalisering van het onderwijssysteem				
59. Implementatieplan en uitvoering van	3.037.100	3.037.100	3.037.100	3.037.100

digitalisering onderwijs				
1.21 Uitvoering, evalueren en aanpassen project gratis onderwijs				
60. Drukwerk en ouderlijke bijdrage	6.564.500	6.564.500	6.564.500	6.564.500
61. Subsidie aan FMS				
1.22 Uitvoering van projecten in het kader van onderwijs efficiëntie				
62. Project zonnepanelen ter verlagen van utiliteitskosten in het onderwijs	2.750.000	0.00	0.00	0.00
1.23 Optimalisering functionering van de leerkrachten (alle onderwijstypen)				
63. Werkgroep schaarste;	10.000	10.000	10.000	10.000
64. Werkgroep rechtspositionele arbeidsomstandigheden	10.000	10.000	10.000	10.000
65. Bonus uitkering	299.100	299.100	299.100	299.100
66. Bevorderen docent A naar B / B naar C				
1.24 Implementatie project schoolmelk/schoolvoeding				
67. Werkgroep schoolmelk schoolvoeding	625.000	625.000	625.000	625.000
68. Interministeriële samenwerking(SOAW, GMN, VVRP)	0.00	0.00	0.00	0.00
1.25 Optimaliseren van de Dienst Openbaar Onderwijs, intern en extern beheer				
69. Implementatie positionering DOS	200.000	200.000	200.000	200.000
1.26 Openbaar Onderwijs: Bevorderen van kwaliteit en verhoging van het onderwijsrendement en bevorderen van professionele ondersteuning aan de scholen				
76. Optimalisatie onderwijskwaliteit verschillende curricula en leerkrachten; effectief schooltaalbeleid; kwaliteitstraining schoolleiders; Herformulering zorgbeleidstructuur en schoolreglement; Opstarten ZMOG school (zmog-klassen) Komen tot beleid aanpak agressieve jongeren binnen het Openbaar onderwijs	225.000	225.000	225.000	225.000
1.28 Kwaliteitsborging afsluiting funderend onderwijs, voortgezet onderwijs en aanvullende kwaliteitsborging Secundaire Beroepsonderwijs door middel van valide en betrouwbare centraal eindexamens vsbo, havo, vwo en sbo te construeren en/of te toetsen				
77. Constructiegroepsleden; Adviesgroepsleden; Cesuurgroepsleden;	1.452.500	1.452.500	1.452.500	1.452.500

Vaststellingsleden; Constructiegroepsleden; Vertaalleden; l Grafisch opmaker; Examenproductie en toezichtleden; drukkerij: drukken van examens Nederlandse, Engelse en Papiamentse versie; cesuur- en normvaststelling centraal eindexamens; logistieke- en productie leden; analyse toetskwaliteit, toetsresultaten en rapportage; IT-data verwerking; beoordelingscommissieled en				
78. Kwaliteitsbevordering Toetsing door het organiseren van training Toetsconstructie voor scholen funderend, voortgezet onderwijs, secundaire beroepsonderwijs	35.000	35.000	35.000	35.000
79. Voortgang van de leerlingen in het funderend onderwijs peilen door middel van het ontwikkelen van voortgangstoetsing, volgtoetsen. Vooralsnog voor de educatiegebieden, Rekenen en Wiskunde, Taal, Communicatie en Geletterdheid	600.000	600.000	600.000	600.000
80. Ondersteuning scholen met rekentoets voortgezet onderwijs	50.000	50.000	50.000	50.000
1.29 Organisatie en afname Landsexamens vsbo, havo, vwo				
81. Examencommissieleden	30.000	30.000	30.000	30.000
1.30 Waarderen van buitenlandse en binnenlandse diploma's				
82. Advieslid diploma - evaluator	18.000	18.000	18.000	18.000
1.31 De ontwikkeling, organisatie en afname van naturalisatie toetsen				
83. Examencommissieleden	104.000	104.000	104.000	104.000
84. Aanmelding commissieleden	16.500	16.500	16.500	16.500
85. Organisatie (zaalhuur, manbewaking en andere	160.400	160.400	160.400	160.400

Samenhang met beleid

Gegeven het belang van de 21ste eeuwse vaardigheden voor de toerusting van leerlingen, de invloed van de leeromgeving hierop en de beperkte aandacht hiervoor in het huidige curriculum, dient het Curaçaos onderwijs steeds meer geijkt te worden aan de eigen context. Scholen spelen daarbij een cruciale rol en moeten voldoende ruimte krijgen om lokaal invulling te geven aan het onderwijs. De leraar is hierbij de spil. De aandacht is gericht op de verbetering van de kaders van onderwijs, maar ook op de toerusting van de leerkracht met de nodige kennis, vaardigheden, middelen, leermaterialen, instrumenten en de nodige arbeidsvoorwaarden. Het convenant ondertekent door de minister van Onderwijs met de vakbond SITEK geeft aan dat er gewerkt zal worden aan verschillende belangrijke aspecten van de arbeidsomstandigheden van het onderwijspersoneel. Om dit convenant uit te voeren dient er per jaar een bedrag van minimaal NAf 5 miljoen (of hoger) opgevoerd te worden conform het Besluit Raad van Ministers gedateerd 10 augustus 2016 (Zaaknummers 2016/030537 en 2016/030858). De financiële gevolgen van dit raadsbesluit zijn (nog) niet opgenomen in de begroting OWCS.

Het ondertekende convenant zal conform de gemaakte afspraken moeten leiden tot deugdelijke arbeidsvoorwaarden zoals:

- redelijke marktconforme bezoldiging;
- adequaat onderwijsmateriaal, aangepast op onze lokale context;
- continue verplichte nascholing;
- transparante arbeidstijden en –regelingen;
- voorschriften over de veiligheid op school voor zowel de leerling als de leerkracht;
- maatregelen om het werken in de onderwijssector aantrekkelijk te maken;
- actief betrekken van het onderwijspersoneel bij het inrichten van de eigen werksituatie en bij de beleidsvorming binnen de onderwijsinstelling. Om dit te doen moet er geïnvesteerd worden in het onderwijs en binnen de huidige begroting van het ministerie is het niet mogelijk.

Gerichte zorg in het FO en voor andere onderwijstypen zoals SBO 1 PLUS, voorkomt schooluitval en biedt de leerling de mogelijkheid om beter te presteren. De leerling in het FO die al talenten en vaardigheden heeft ontplooid kiest gericht voor een richting

in het voortgezet onderwijs, waarbij zowel praktische leerwegen (VSBO-PKL/PBL; SBO 1-2), vakonderwijs (VSBO-TKL/SBO 3-4), als academisch gericht onderwijs (HAVO/VWO) tot de mogelijkheden behoren.
De aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt is gediend als de leerwegen en vakonderwijs toegang geven tot de lokale arbeidsmarkt.
Voor het HAVO/VWO is van belang dat de diploma's aansluiten bij lokale, regionale en Nederlandse instituten voor hoger- en wetenschappelijk onderwijs.
Een nationaal en onderwijs taalbeleid uitgewerkt in eindtermen en kerndoelen garandeert een betere beheersing van de vier talen die in het onderwijs als instructietaal (Papiaments, Nederlands, Engels) of vreemde taal (Nederlands, Engels, Spaans) worden gegeven.
Steeds meer richt de overheid zich op het aanpassen van leermiddelen en examens aan de lokale context en cultuur, terwijl lokaal studeren en studeren in de regio voorrang hebben op studeren in Europa (Nederland).

Verder zal het ministerie zich richten op het ontwikkelen van voorstellen om de aandacht te vestigen op VSBO/SBO/HAVO/VWO onderwijs dat meer gericht is op de lokale/Caribische context qua taalinstructie (Papiaments of Engels als instructietaal en Nederlands als instructietaal of tweede vreemde taal).
In dit kader is het een voornemen om voorbereidingen te treffen voor een verbetering van de kwaliteit van het taal- en rekenonderwijs in alle onderwijstypen.
De versteviging van de zorgstructuren in het onderwijs, het ondersteunen van de zorgteams op de scholen middels de strategie "Yuda Skol Yuda su Alumno" zal als een stevig vangnet fungeren voor leerlingen die extra zorg nodig hebben. Ook de groep extra hulp behoevende leerlingen zullen via SGE/FIDE meer ondersteuning krijgen om te voorkomen dat deze groep groter wordt en AGO leerlingen worden.

Om de toegankelijkheid tot het onderwijs te vergroten is het gewenst om met de wet Enseñansa Liber Korsou (ELK) te continueren. Conform de wet moeten er extra fondsen opgevoerd worden circa NAf 7 miljoen op de gewone dienst en NAf 8 miljoen op de kapitaaldienst (zie nota Financiën), waardoor de toegankelijkheid voor alle leerlingen voor het basis- en voortgezet onderwijs wordt gehandhaafd.

Voor de 'HAVO/VWO in het Papiaments' is een extra bedrag van NAf 120.000 op de gewone dienst gevoteerd.
Voor de verbouwing en groot onderhoud/achterstallig onderhoud van de schoolgebouwen is NAf 11.8 miljoen gereserveerd, verspreid over drie jaren waarvan in 2018 NAf 4.5 miljoen is begroot.

De verhoging van de subsidie van SSC is noodzakelijk om studeren in de regio te kunnen garanderen. Het bedrag van NAf 4 miljoen dat in 2015 en 2016 extra is opgevoerd, dient in de komende dienstjaren structureel te worden opgevoerd, willen de studenten die hiervoor in aanmerking komen, verzekerd zijn van een tegemoetkoming van de overheid voor de volle zes jaren van hun studie. Voor 2018 wordt, gezien de beschikbare middelen, uitgegaan van een bedrag van circa NAf 2.4 miljoen.

Voor het project Zonnepanelen is, gezien de beperkte middelen, uitgegaan van het bedrag NAf 2.75 miljoen uitgaande van het pilot project voor vijf scholen.

Voor het project Digitalisering Onderwijs (voorheen bekend als One Laptop Per Child) is een meerjarenbegroting opgesteld en aangeboden aan het ministerie van Financiën. Vooralsnog wordt met een evenredig bedrag, verdeeld over vijf jaren, rekening gehouden. Voor 2018 wordt uitgegaan van een bedrag van circa NAf 3 miljoen.

Om vroegtijdige schoolverlaters te verminderen, zodat ze zich zo goed mogelijk kunnen voorbereiden op een maatschappelijke loopbaan, is in 2016 gestart met het onderwijskundige experiment 'Zorg intensieve SBO 1 PLUS'. In 2018 zal dit experiment worden geëvalueerd en gecontinueerd, uitgaande van de ervaringen die in 2017 en 2018 worden opgedaan.
Rekening houdende met het feit dat het beleid van het ministerie erop gericht is dat het SBO 1 PLUS de leerwerktrajecten van de Sociale Vormingsplicht zal vervangen, en dat de overige fondsen gebruikt zullen worden ter versterking van de Unit Leerplicht, zullen deze gelden apart worden opgevoerd op functie 40. Voor het dienstjaar 2018 zal deze post worden aangemaakt met een onderliggende verdeling, zodat de gelden daar optimaal beheerd kunnen worden. Dat betekent dat de bedoelde gelden in 2018 niet meer zullen voorkomen op de functie 51, maar op functie 40.

Op deze post zullen ook de gelden worden opgevoerd voor de voorbereiding van het HAVO/VWO in het Papiaments, conform het landsbesluit van 12 augustus 2015 no. 15/2572. Het resterend bedrag van NAf 800.000 zal aangewend worden voor leerwerkprojecten.

Indicatoren

- Jaarlijkse Onderwijsrapportages
- Jaarlijkse Staat van Onderwijs
- Jaarlijkse Opbrengstenkaart
- Jaarverslag van het ministerie
- Percentages schooluitval per onderwijstype ten opzichte van vorig jaar
- Percentage leerlingen speciaal onderwijs/AGO ten opzichte van vorig jaar
- Data uit leerlingvolgsystemen
- 10% Vermindering in aantallen tweede kans onderwijs
- Aantal studenten dat aan de UoC of in de regio studeert, versus aantallen die in Nederland studeren
- Uitslagen volgtoetsen FO
- Uitslagen EFO

Eindexamenresultaten VSBO, SBO, HAVO/VWO

Risico's bij het uitblijven van financiering

Bij het uitblijven van de bekostiging van de operationele doelstellingen die betrekking hebben op het onderwijs zijn de volgende gevolgen te verwachten:

1. Verlaging kwaliteit van het onderwijs.
2. Gedemotiveerde leerkrachten.
3. Verhoging van het aantal vroegtijdige schoolverlaters.
4. Onbekwaam en onbevoegd personeel voor de arbeidsmarkt welke leidt tot vergroting van de "gap" tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt.;
5. Verhoging in het ontevredenheidsgevoel over ons onderwijssysteem bij de gemeenschap.

2. Wetenschap

2.1 Het stimuleren van wetenschapsbeoefening middels het kader van wetenschap en innovatiebeleid				
1. Ontwikkelen van strategisch wetenschap en innovatiebeleid	200.000	200.000	200.000	200.000
2.2 Implementeren van wetenschapsbeoefening door deze te stimuleren bij alle Hoger onderwijs instellingen				
2. Stagiaires UoC en overige hoger onderwijs instituten de mogelijk bieden om lokale vraagstukken uit te werken				
3. Ontwikkelen van nieuwe instrumentaria en methodologieën				
2.3 Coördineren van een hoger onderwijs platform				
4. Organiseren en structureren van werksessies en overleg tussen hoger onderwijsinstellingen waarbij wetenschapsbeoefening vanaf FO wordt gestimuleerd				
5. Capaciteitsgroei voor het oplossen van wetenschappelijke en technische problemen en nieuwe economische bedrijvigheid				
2.4 Het creëren van wetgeving en beleid voor hoger onderwijs				
6. Het afronden van beleid en wetgeving op het gebied van Hoger onderwijs (app)				
7. Vaststellen van beslisdocument voor schuldenproblematiek UoC				
8. Uitvoeren van het beleid en wetgeving op het gebied van Hoger onderwijs				
2.5 Netwerken creëren tussen lokale en internationale hoger onderwijsinstituten				
9. Samenwerkingsovereenkomsten afsluiten tussen lokale en internationale hoger onderwijsinstellingen				
2.6 Het ontwikkelen en onderhouden van een uitdagend wetenschapsklimaat dat de innovatieve kracht van Curaçao stimuleert				
10. Het verhogen van de lokale kennisvoorraad op het gebied van wetenschap	150.000	150.000	150.000	150.000
11. De versterking van de onderzoekscapaciteit van de instellingen voor hoger onderwijs				

Samenhang met beleid

Uitgaande van het 'Kader voor wetenschappelijk beleid en onderzoek' van 2012, zal in samenwerking met de andere ministeries en externe wetenschappelijke instituten een meerjarenbeleidsplan worden opgesteld.

Indicatoren

- Jaarlijkse rapportages over de voortgang van de werkgroep wetenschapsbeleid;
- Het aantal werksessies en lezingencycli in het kader van wetenschapsontwikkeling;
- MoU met UNESCO en andere wetenschappelijke instellingen;
- Het aantal samenwerkingsverbanden met hoger onderwijs instituten.

Risico's

Zonder wetenschappelijk onderzoek blijven verschillende vraagstukken binnen onze maatschappij op verschillende disciplines onbeantwoord en wordt de dynamiek om inzicht te verschaffen en kennis te ontplooien gestagneerd.

Alle instrumenten bij de operationele doelstellingen met betrekking tot wetenschap hebben een dekking van NAf 350.000. Bij het uitblijven van de financiering voor wetenschap zal er geen invulling worden gegeven aan dit beleidsveld welke een essentieel instrument is voor het ontwikkelen van de verschillende beleidsvelden op ons eiland.

3. Cultuur

3.1	**Implementatie, monitoring en evaluatie van het beleid over voorschoolse educatie**				
1.	Informatie aan kindercentra over curriculum en ouderparticipatie middels subsidie	70.000	70.000	70.000	70.000
2.	Media Campagnes	45.000	45.000	45.000	45.000
3.	Kindplaatssubsidie (samenwerking met SOAW voor onderstand trekkers)	3.200.000	3.200.000	3.200.000	2.400.000
4.	Coördinatie van de kindplaatssubsidie	219.000	0.00	0.00	0.00
5.	Implementatie controle en nazorg curriculum Kaleidoscoop	400.000	400.000	400.000	400.000
6.	EVC mogelijkheden voor leidsters die ongediplomeerd	150.000	150.000	150.000	150.000

	zijn				
7.	Meldpunt/kinderbeschermi ng	140.000	140.000	140.000	140.000
8.	Tevredenheidstoetsing en peiling van de vier beleidsstrategieën: ophoging participatie, implementatie Kaleidoscoop, gezonde financiële situatie acht ex-gesubsidieerde instellingen en aanpassing wetgeving	0.00	0.00	0.00	0.00
3.3 Beleidsontwikkeling ter uitvoering bij de oprichting van het Centraal Orgaan voor voorschoolse en naschoolse educatie					
9.	Oprichten van een stuurgroep	25.000	0.00	0.00	0.00
10.	De oprichting van een centraal orgaan voor een effectievere en efficiëntere bedrijfsvoering door de crèches	200.000	419.000	419.000	419.000
3.4 Het creëren van positieve vrije tijdsbesteding voor jongeren tot en met 24 jaar door het stimuleren van een brede schoolprincipe bij het FO en activiteiten voor jongeren van het VO					
11.	werkgroep oprichten	0.00	0.00	0.00	0.00
12.	Het beleid betreffende naschoolse educatie herzien en vaststellen (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
13.	Communicatieplan om de gemeenschap te informeren over de activiteiten	0.00	0.00	0.00	0.00
14.	Multifunctionele ruimte te FUIK	500.000	250.000	250.000	0.000
15.	Subsidie aan FDIP/FAJ/AdC	4.065.000	4.065.000	4.065.000	4.065.000
16.	Organiseren activiteiten voor jongeren/SVT/4S/JCC/	1.185.000	1.185.000	1.185.000	1.185.000
3.5 Wetgeving aanpassen om gastouderopvang op te kunnen zetten					
17.	Dataverzameling/statistical Unit (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
18.	Concept wetgeving (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
3.6 Garanderen van de kwaliteit van de aangeboden programma's voor kinderopvang binnen de crèches					
19.	Inspectiebezoeken ter handhaving van de wet op kinderopvang (app) (aankoop auto's en instrumenten)	103.000	60.000	20.000	20.000
20.	Informatieverstrekking en Proces belopen Inventariseren, registreren, licentie uitgeven en accrediteren van de crèches	1.500	1.500	1.500	1.500

belopen				
21. Interministeriële samenwerking met ministerie SOAW (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
22. Deskundigheidsbevordering inspectieorgaan training van 'buitengewoon agent van politie (opleiding en training)	5000	2.500	2.500	2.500
23. Vergunningen verstrekken				
3.7 Zorgdragen voor een goede aansluiting van het Curriculum 0-4 jarigen op het Funderend Onderwijs				
24. Trainingen en coaching verstrekken aan leiders ter implementatie curriculum Kaleidoscoop	340.000	340.000	340.000	340.000
25. Certificeringsproces van leiders bewerkstelligen	10.000	10.000	10.000	10.000
26. Dataverzameling voor. bewerkstelliging van de aansluiting of ter evaluatie hiervan	0.00	0.00	0.00	0.00
3.8 Spreidingsbeleid hanteren van de crèches op basis van inwoners met kinderen tussen de 0-4 jaar binnen de vijf rayons. Het spreidingsbeleid is een instrument om te voldoen aan de vraag naar kinderopvang binnen de rayons en niet het oprichten van crèches naar willekeur				
27. In samenwerking met CBS dataverzameling en prognose voor de behoefte aan opvang van 0-4 jarigen binnen de wijken van Curaçao	0.00	0.00	0.00	0.00
3.9 Zorgdragen voor het opleiden van competente leiders binnen de crèches				
28. Subsidie aan SIFMA	200.000	200.000	200.000	200.000

Samenhang met beleid

UCS richt zich in 2018 op het stimuleren van jonge kinderen en jongeren tot leren, zodat ze zonder achterstand hun schoolopleiding kunnen beginnen of afronden. Dit betekent aandacht voor het curriculum voor voorschoolse educatie en competenties van crècheleidsters, en het centraliseren van naschoolse opvang. De kwaliteit van voorschoolse educatie bepaalt het relatieve schoolsucces van de leerling in het FO. Het voorkomt zittenblijven en de ophoping van leerachterstanden. Hierdoor zal het speciaal onderwijs zich kunnen beperken tot die leerlingen die werkelijk hiervoor in aanmerking komen.

Educatie en vorming dienen de onderwijsactiviteiten te complementeren en ervoor zorg te dragen dat kinderen aan een programma voor- of naschoolse educatie participeren ter ondersteuning van de mogelijkheden om zich maximaal te ontplooien en bieden optimale kansen op maatschappelijke vorming en succes. Dat leidt tot een beter bestaan voor individuen en uiteindelijk voor het totaal van de samenleving.

In 2018 zal de aandacht gericht worden om meer leiders te kweken die het sportgebeuren kunnen aansturen en leiden: kadervorming is hierbij het speerpunt voor de ondersteuning van scholen voor wat betreft bewegingsonderwijs en sport op school.

Risico's

Het niet financieren van de activiteiten op voor- en naschoolse educatie kan het volgende als consequentie hebben:

1. Er kan niet in voldoende mate gewerkt worden aan de voorbereiding van het kind tot een stabiel entree in het Funderend Onderwijs.
2. Onvoldoende kansen tot de talentvorming van kinderen na school tijd op educatieve, cultureel expressieve, recreatieve en sport aspecten.
3. Verhoging van het ontsporingsfactoren.
4. Verhoging van risico jongeren.

Indicatoren

- Het aantal voorschoolse en naschoolse organisaties;
- Data ten aanzien van de actieve en passieve participatie aan naschoolse en voorschoolse activiteiten;
- Data over de kwaliteit van de instellingen en organisaties die voorschoolse en naschoolse activiteiten organiseren;
- Data over het aantal instellingen en organisaties die voorschoolse en naschoolse activiteiten organiseren;
- Positieve aansluiting en doorstroom van peuters in het funderend onderwijs.

3.10 Beleidsontwikkeling voor een centrale uitvoering van het cultuurbeleid inclusief het museumbeleid en het theaterbeleid				
29. Vaststelling, monitoring en evalueren van het implementatieproces van het cultuurbeleid (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
30. Bewaking van de doelmatigheid en de doeltreffendheid van de subsidies (app)	3.000	3.000	3.000	3.000
31. Subsidie aan Kas di Kultura voor cultuuruitingen en culturele bewustwordingsstimulans onder andere het opzetten van een culturele zone (Teatro Luna Blou)	3.500.000	3.500.000	3.500.000	3.500.000
32. Opzet Nationaal Cultuur Instituut (NCI) en uitvoeren van het nationaal cultuurbeleid	100.000	100.000	100.000	100.000
3.11 Het verstrekken van subsidies voor nationale feesten en activiteiten ter bevordering van patriotisme, nationbuilding en een culturele identiteit				
33. Subsidieverstrekking voor culturele uitingen wegens nationale feesten	1.448.000	1.448.000	1.448.000	1.448.000
34. Bibliotheekwezen	3.900.000	3.900.000	3.900.000	3.900.000
35. Doelgerichte informatiecampagnes	5.000	5.000	5.000	5.000
36. Waardering van voorbeeldig gedrag	10.000	10.000	10.000	10.000
3.12 Medegelding van het Verdrag immaterieel erfgoed				
37. Werkgroep oprichten voorde medegelding Immatereel erfgoed (Unesco Middelen)	0.00	0.00	0.00	0.00
3.13 Verhogen van de participatie aan kunst en cultuur /archeologie en antropologie				
38. Subsidie aan verschillende cultuurstichtingen	1.340.000	1.340.000	1.340.000	1.340.000
39. SEU	175.000	175.000	175.000	175.000
40. Carnaval	525.000	525.000	525.000	525.000
3.14 Verhogen van gevoel van patriotisme en nationbuiling				
41. Commissie Kruis van Verdienste	40.000	40.000	40.000	40.000
42. Straatnamencommissie	20.000	20.000	20.000	20.000
43. Campagne ban honra nos Himno	10.000	10.000	10.000	10.000
44. Cola Debrot prijs	5.000	5.000	5.000	5.000
45. Premio Boeli van Leeuwen	10.000	10.000	10.000	10.000

3.15 Vertaling van de internationale UNESCO doelstellingen naar de lokale context op het gebied van onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie				
46. Uitvoeren van projecten en programma's UNESCO • activiteiten omtrent moedertaal • expert vergaderingen • workshops • culturele evenementen	110.000	110.000	110.000	110.000

Samenhang met beleid

Cultuur geeft, net als onderwijs, mogelijkheden tot maximale ontplooiing en biedt optimale kansen op maatschappelijke vorming en succes. Dat leidt tot een beter bestaan voor individuen en uiteindelijk voor het totaal van de samenleving. Met het cultuurbeleid wordt beoogd het culturele bewustzijn en de participatie aan cultuuruitingen te bevorderen en daarmee bij te dragen aan natievorming.

Risico's bij het uitblijven van financiering

De kaderbegroting bij functie 54 is voor het jaar 2018 NAf 917.000. Dit bedrag wordt ingezet om voornamelijk activiteiten die gerelateerd zijn aan structureel terugkomende culturele activiteiten ten behoeve van de bevolking van Curaçao te organiseren. In de voorafgaande jaren was er een tekort op deze functie. Het tekort is opgevangen door af- en overschrijvingen. Voor 2018 is geen tekort op deze functie.

Indicatoren

- data ten aanzien van de actieve en passieve participatie aan culturele activiteiten;
- data over processen en aantal instellingen en organisaties die culturele activiteiten organiseren;
- onderzoek naar en documentatie van het cultureel aanbod.

4. Sport

4.1 Concipiëren, vaststellen, implementeren van een nieuw sportbeleid voor 2018-2023 voor, de verbetering van sport educatie en organisatie voor Curaçao met de volgende aandachtspunten: mensen met een fysieke en geestelijke beperking; Garanderen lichamelijke opvoeding en sport in het hele onderwijssysteem; Introduceren van een sportfonds ter bevordering van de sport				
1. Project omschrijving ter werving van een sportbeleidsmedewerker; Dataverzameling en	150.000	150.000	150.000	150.000

analyse; Concept beleidsplan Sport; Operationaliseringsplan; communicatieplan				
2. Evalueren schoolzwemmen en schoolsport	0.00	0.00	0.00	0.00
4.3 Ontwikkelen, vaststellen, en implementeren van topsportbeleid				
3. Oprichten van een stuurgroep; Dataverzameling/statistical unit; Communicatieplan en rapportages; Beleidsplan topsportbeleid	24.000	0.00	0.00	0.00
4.4 Onderzoek naar mogelijkheden aanbieden studiebeurs voor sport en van beleid inzake het toekennen van studiepunten				
4. Werkgroep studiebeurs sport (app)	0.00	0.00	0.00	0.00
4.5 evaluatie sportcurriculum bij LOFO opleiding en herintroduceren van sport als deel van curriculum scholen				
5. Dataverzameling	0.00	0.00	0.00	0.00
6. Rapportage	0.00	0.00	0.00	0.00
7. Communicatieplan	0.00	0.00	0.00	0.00
4.6 uitvoering van het huidig sportbeleid en in stand houden van federaties, bonden, verenigingen				
8. Subsidie aan FDDK en FDOK	7.920.000	7.920.000	7.920.000	7.920.000
4.7 Acuut beleid voor oplossing probleem van tekort aan docenten lichamelijke opvoeding en kadervorming voor sport				
9. Trainingen verstrekken aan leerkrachten - Schoolcoaches Training en opleiding: van mbo-ers naar hbo-ers	350.000	350.000	0.00	0.00
4.8 Onderhouden van het aantal sportfaciliteiten				
10. Plan van aanpak Terms of reference; Controle op de uitvoering; communicatieplan	4.000.000			
4.9 Het ontwikkelen van antidoping beleid				
11. Dataverzameling; rapportage; beleidsplan antidoping; communicatieplan				

Samenhang met beleid

Vanuit het ministerie van OWCS wordt veel belang gehecht aan het waarborgen van voorzieningen op het gebied van sport en het verhogen van het besef van het belang van sport voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid van individuen, maar ook voor de samenleving in totaliteit. Op school en in de gemeenschap moeten er programma's worden aangeboden die deze visie ondersteunen.

Risico's

Indien de financiering van het beleidsveld sport uitblijft, zal deze de volgende gevolgen hebben:

- het niet structureel kunnen werken aan het bewustwordingsproces betreffende een gezonde levensstijl;
- mogelijke verhoging in de ziektekosten;
- mogelijke problemen obesitas;
- het ontstaan van onduidelijkheid omtrent structuur van subsidies en bijdragen aan sportorganisaties;
- afwezigheid van lichamelijke opvoeding.

Indicatoren

- Het aantal mensen die actief of passief sport beoefenen;
- Jaarlijkse rapportage van het Nationaal Instituut;
- Jaarverslag van het ministerie;
- Data, onderzoek en documentatie (sportbeleving, sportparticipatie);
- Aantal sportfaciliteiten en sportaccommodaties.

Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Visie

Het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn (SOAW) streeft naar een samenleving die optimaal sociaal ontwikkeld en gevormd is, waar iedere burger de mogelijkheid wordt geboden om deel te nemen aan het sociaal en arbeidsleven en zich verantwoordelijk voelt voor het welzijn van de gemeenschap.

Missie

Een liefdevol, beschermd en stimulerende leefomgeving creëren door:

- het bijstaan van de burger tijdens de opvoeding en hem de gelegenheid bieden zich te ontwikkelen en te participeren in de samenleving;
- het bewustmaken van iedere burger van zijn verantwoordelijkheden en de voordelen van duurzaam samenleven;
- het bevorderen van een positieve gezins- en wijkomgeving;
- het duurzaam verhogen van het aantal werkenden;
- het na (doen) leven van relevante wetgeving en internationale verdragen.

17 Ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Functie:	Organisatorische Onderdelen:	Beleidsterrein:
• 01 Bestuursorganen	• 00 Minister	• Draagt politieke verantwoordelijkheid voor het handelen van zijn ambtenaren
• 60 Algemeen beheer SOAW	• 00 Kabinet Minister • 01 Inspectie Arbeidsvoorwaarden, -veiligheid en –omstandigheden	• Adviseert en ondersteunt de minister Realiseert: • inspectie, toezicht, handhaving, controle en opsporing van juridische arbeidsvoorwaarden; • handhaving Veiligheidslandsverordening en - besluiten I, II en III • onderzoek naar bedrijfsongevallen

Functie:	Organisatorische Onderdelen:	Beleidsterrein:
	en Maatschappelijke zorg en sociale voorzieningen	• regulatie arbeids-omstandigheden, • controle op kwaliteit, kwantiteit, normen aangaande de zorg aan kwetsbare groepen • controle op rechtmatigheid individuele subsidies (onderstand), en institutionele subsidies
	• 02 Secretaris generaal	• Is eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering binnen het ministerie
	• 03 Ministeriële staf	• Ondersteunt minister, Secretaris generaal en Management team
	• 05 Beleidsorganisatie	• Draagt zorg voor voorbereiding en ontwikkeling van relevant strategisch beleid
• 61 Bijstandverlening - Beleidsveld Sociale Zorg	• 00 UO Regiokantoren/UO Bedrijfsv. Regiokantoren	Draagt zorg voor: • materiële hulpverlening aan kwetsbare groepen
	• 01 Sociale Zorg	• een evenwichtige sociale zekerheid en sociale rechtvaardigheid • het adviseren en ondersteunen van gesubsidieerde instellingen (bejaardeninstellingen, opvanghuizen, FKP) bij het opzetten en uitvoeren van sociale activerings-programma's en projecten • het aanbieden van nood- en crisisopvang aan risicogroepen/slachtoffers
	• 02 Maatschappelijke Zorg	• het bevorderen van burgerparticipatie
	• 03 Elektra- en watersubsidie	• het toegankelijk maken van basisvoorzieningen voor de min- en onvermogenden
	• 04 UO Bedrijfsvoer. en Kwal. Zorg	• het verhogen van de kwaliteit van zowel zorgproducten als externe dienstverlening
	• 05 Bureau Mediation	• het creëren van gemeenschapszin door het toepassen van Mediation bij conflict beslechting en

Functie:	Organisatorische Onderdelen:	Beleidsterrein:
		restorative practices bij herstel van relaties
• 62 Werkgelegenheid	• 01 UO Uitvoeringsteam Arbeid	• Streeft naar het verhogen van de arbeidsparticipatie graad, en het optimaliseren van arbeidsomstandigheden en arbeidsvoorwaarden • Werft bedrijven die arbeids(re)integratietrajecten beschikbaar stellen om jongeren op de arbeidsmarkt voor te bereiden en hierna te plaatsen • Registreert werkzoekenden en vacatures voor matching
	• Bedrijfsvoering Arbeid	• Bedrijvenregistratie, werk boeken, arbeidstijdregis-tratie, interne controle
	• De klantenservice	• Afhandeling van klachten van werknemers en hun werkgevers. Kosteloze Rechtsbijstand
	• De Juridische afdeling	• Afhandeling van bezwaarschriften en alle andere juridische zaken • Een aanzet geven om verouderde arbeid-gerelateerde wetgeving te evalueren en met werkbare voorstellen te komen
	• Ontslagafhandeling	• In nauwe samenwerking met de Tripartite ontslagcommissie rekening houdend met de wet- en regelgeving
	• 04 Sociale werkplaatsen	• Ondersteunt de sociale werkplaats via subsidie-verlening en houdt toezicht op de naleving van de subsidie-afspraken
• 63 Maatschap. Begeleid. en Advies	• 00 Maatsch. Opbouw en Begeleiding •	Draagt zorg voor: • het versterken van families/ kwetsbare groepen • vorming/ontwikkeling van jongeren/jongvolwassenen
	• 01 Jeugdzorg	• hulpverlening en opvang aan kwetsbare jeugdigen (en hun families)
	• 03 UO Bedrijfsv. en Kwal. Zorg	• begeleiding en bescherming van (kwetsbare) families

Functie:	Organisatorische Onderdelen:	Beleidsterrein:
		• bevordering van gelijke behandeling van burgers onder andere door het naleven van internationale verdragen • het bieden van in- en extern kwalitatief hoogwaardige dienstverlening • het bekwamen, ontwikkelen en bevorderen van de deskundigheid van het personeel
• 64 Soc. Cult. Jeugd- en Jongerenw.	• 00 Jeugdwerk	• Draagt zorg voor vorming en ontwikkeling van jongeren
• 65 Bejaardenoorden	• 00 Subsid. Bijdr. Bejaardenoorden	• Draagt zorg voor indicering van subsidies aan bejaardenoorden en adequate woon- en leefomgeving huisvesting voor ouderen • Registatie van nieuwe aanmeldingen en plaatsingen • Handhaving en toezicht over plaatsingen
• 66 Landsbemiddelaar	• 01 Bureau Landsbemiddelaar	• Bewaakt, handhaaft, bevordert en herstelt de arbeidsrust en -vrede in de private (en semi-overheids) sector
• 68 Ov. Soc. Voorz. Maatsch. Dienstverl.	• 03 Overige uitgaven SOAW	• Dekt in het bijzonder de door min- en onvermogenden te betalen huur aan FKP (individuele subsidies) • Draagt zorg voor het bouwen van sociale woningen

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	774.500	774.500	774.500	774.500
60 Algemeen beheer	9.685.700	9.685.700	9.685.700	9.685.700
61 Bijstandverlening	508.739.700	491.939.700	485.339.700	507.039.700
62 Werkgelegenheid	7.494.000	7.494.000	7.494.000	7.494.000
63 Familie en Jeugd	18.106.600	18.106.600	18.106.600	18.106.600
64 Soc. Cult. Jeugd- en Jongerenwerk	75.000	75.000	75.000	75.000

65 Bejaardenoorden	16.603.800	16.603.800	16.603.800	16.603.800
66 Landsbemiddelaar	661.300	661.300	661.300	661.300
68 Overige Sociale Voorz. en Maatsch. Dienstverlening	8.975.800	8.975.800	8.975.800	8.975.800
Totaal:	**571.116.400**	**554.316.400**	**547.716.400**	**569.416.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	20.000	20.000	20.000	20.000
60 Algemeen beheer	197.100	197.100	197.100	197.100
61 Bijstandverlening	92.100	92.100	92.100	92.100
62 Werkgelegenheid	102.100	102.100	102.100	102.100
63 Familie en Jeugd	87.100	87.100	387.100	387.100
64 Soc. Cult. Jeugd- en Jongerenwerk	-	-	-	-
65 Bejaardenoorden	600.000	600.000	600.000	600.000
66 Landsbemiddelaar	65.000	65.000	65.000	65.000
68 Overige Sociale Voorz. en Maatsch. Dienstverlening	11.300.000	11.300.000	11.300.000	11.300.000
Totaal	**12.463.400**	**12.463.400**	**12.763.400**	**12.763.400**

Functie 01 Bestuursorganen

Gewone dienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	464.500	464.500	464.500	464.500
Programmakosten	310.000	310.000	310.000	310.000
Totaal	**774.500**	**774.500**	**774.500**	**774.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	20.000	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**20.000**	**20.000**	**20.000**	**20.000**

Functie 60 Algemeen Beheer Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn

Gewone dienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	9.644.800	9.644.800	9.644.800	9.644.800
Programmakosten	40.900	40.900	40.900	40.900
Totaal	**9.685.700**	**9.685.700**	**9.685.700**	**9.685.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	197.100	197.100	197.100	197.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**197.100**	**197.100**	**197.100**	**197.100**

Functie 61 Bijstandverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	505.733.100	488.933.100	482.333.100	504.033.100
Programmakosten	3.006.600	3.006.600	3.006.600	3.006.600
Totaal	**508.739.700**	**491.939.700**	**485.339.700**	**507.039.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	92.100	92.100	92.100	92.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**92.100**	**92.100**	**92.100**	**92.100**

Functie 62 Werkgelegenheid

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	3.371.000	3.371.000	3.371.000	3.371.000
Programmakosten	4.123.000	4.123.000	4.123.000	4.123.000
Totaal	**7.494.000**	**7.494.000**	**7.494.000**	**7.494.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	102.100	102.100	102.100	102.100
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**102.100**	**102.100**	**102.100**	**102.100**

Functie 63 Familie en Jeugd

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	4.363.100	4.363.100	4.363.100	4.363.100
Programmakosten	13.743.500	13.743.500	13.743.500	13.743.500
Totaal	**18.106.600**	**18.106.600**	**18.106.600**	**18.106.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	87.100	87.100	387.100	387.100
Programmakosten				
Totaal	**87.100**	**87.100**	**387.100**	**387.100**

Functie 64 Soc. Cult. Jeugd en Werk

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	75.000	75.000	75.000	75.000
Totaal	**75.000**	**75.000**	**75.000**	**75.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 65 Bejaardenoorden

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	16.587.200	16.587.200	16.587.200	16.587.200
Programmakosten	16.600	16.600	16.600	16.600
Totaal	**16.603.800**	**16.603.800**	**16.603.800**	**16.603.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	600.000	600.000	600.000	600.000
Totaal	**600.000**	**600.000**	**600.000**	**600.000**

Functie 66 Landsbemiddelaar

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	661.315	661.315	661.315	661.315
Totaal	**661.315**	**661.315**	**661.315**	**661.315**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	65.000	65.000	65.000	65.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**65.000**	**65.000**	**65.000**	**65.000**

Functie 68 Overige Sociale Voorzieningen en Maatschappelijke Dienstverlening

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	1.947.900	1.947.900	1.947.900	1.947.900
Programmakosten	7.027.900	7.027.900	7.027.900	7.027.900
Totaal	**8.975.800**	**8.975.800**	**8.975.800**	**8.975.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	11.300.000	11.300.000	11.300.000	11.300.000
Totaal	**11.300.000**	**11.300.000**	**11.300.000**	**11.300.000**

Algemene doelstellingen 2018

1. Zorgdragen dat kwetsbare personen een kwaliteit van leven kunnen hebben die conform is aan de economische en sociale minimumstandaard.
2. Meer lokale werkzoekenden aan degelijk werk helpen rekening houdend met de economische situatie en de veranderende wereld van werk (the changing world of work) maar ook de Sustainable Development Goals van de United Nations, verhoging van het minimumloon, meer naleving van arbeidswet- en regelgeving

door bedrijven, een aanzet geven om wet- en regelgeving te evalueren en moderniseren, meer arbeidsrust en –vrede.

3. Beter sociaal gevormde/functionerende families, jeugd en jongeren.
4. Bewuste bevolking over de structurele schuldenproblematiek en bewuste bevolking omtrent de problematiek van huiselijk en relationeel geweld (HG en RG).
5. Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezen verzekering (AOV/AWW)
6. Medewerkers SOAW worden in staat gesteld het werk naar behoren te verrichten en productief te zijn (Ondersteuning Bedrijfsvoering).

Prioriteiten SOAW 2018

1. Het verbeteren van de kwaliteit van leven van kwetsbare personen en doelgroepen door het:
   - verbeteren van het inzicht in de actuele situatie van haar doelgroepen[8];
   - reviseren en aanpassen van de huidige bijstandsvoorzieningen;
   - opschonen van het bijstandsbestand;
   - verbeteren van de samenwerkingsresultaten tussen FKP en SOAW over het sociaal woningbeleid en wijkontwikkeling;
   - versterken van de inspectiewerkzaamheden, op het gebied van arbeid en veiligheid, op sociaal gebied en op het gebied van familie en jeugd;
   - doen uitvoeren van de bewustwordingscampagne inzake relationeel geweld;
   - voorbereiden en opstarten van het traject naar schuldhulpverlening, waaronder het oprichten van een fonds;
   - verbeteren van de woonomstandigheden van de ouderen en personen met een beperking;
   - voortzetten van het traject om te komen tot een Basispensioen; herstructureren van het pensioenstelsel;
   - doorgaan met het verhogen van het minimumloon.

[8] Doelgroepen SOAW: ouderen, alleenstaande moeders, jongeren, gezinnen en personen met een beperking.

2. Het bevorderen van de sociale ontwikkeling en vorming van families en jeugd en jongeren, inclusief het bewustmaken van de bevolking over de structurele schuldenproblematiek en de problematiek van relationeel geweld aangaande veiligheid.
3. Zorgdragen dat meer lokale werkzoekenden aan het werk kunnen, dat meer bedrijven de arbeidswet- en regelgeving naleven en dat er meer arbeidsrust en -vrede heerst.

Uiteraard zal het ministerie tegelijkertijd doorgaan met het vervullen van haar taken door lopende/reguliere programma's en projecten te continueren.

Speerpunten in 2018

1. Meer aandacht voor kwetsbare personen, met specifieke aandacht voor slachtoffers van (relationeel) geweld, humanitaire opvang van buitenlandse mensen in nood, de groep ouderen, personen met problematische schulden, alleenstaande moeders, jongeren en de groep personen met een beperking.
2. Aandacht voor versterking en vorming van families en in het kader van veiligheid aandacht voor relationeel geweld.
3. Aandacht voor wijkontwikkeling en participatie van burgers.
4. Betere matching tussen competenties van lokale personen en fatsoenlijke beschikbare banen voor lokale werkzoekenden en verhoging van het minimumloon.
5. Het voeren van arbeids- en veiligheidsinspectie en ook inspectie op instanties die op sociaal gebied inclusief familie en jeugd werkzaam zijn.

Relevante sociale data

Onderwerp:	Jaartal:				
	2016	**2015**	**2014**	**2013**	**2011**
• **Huishoudens onder armoedegrens[9]**					25%
• **Bijstandsontvangers**	6.257	5.901	5.616	5.432	-
• **Werkloosheid**	13,3	11,7%	12,6%	15%	-
• **Jeugdwerkloosheid**	36,8	29,7%	33,2%	37%	-

[9] Cijfer census 2011

Noodzakelijke voorwaarden

Het realiseren van onderstaande aspecten is een belangrijke voorwaarde om de gestelde doelstellingen in 2018 te behalen.

A. Volledige invulling van de formatie conform de functie- en competentie-eisen van SOAW.
B. Aanwezigheid van een adequate infrastructuur/gezonde werkomgeving volgens lokale en internationale normen.
C. Regelmatige deskundigheidsbevordering van alle werknemers.
D. Verbeteren van de interne mobiliteit van de werknemers.
E. Instellen van een internationale unit voor verdragen om te voldoen aan rapportageverplichtingen, internationale bijeenkomsten bij te wonen, relevante wetten te evalueren en aanpassen/invoeren, internationale verdragen te ratificeren, en adviezen over aangelegenheden gerelateerd aan verdragen te geven.
F. Ontwerp en implementatie van relevante beleids- en onderzoekdocumenten, interne en externe rapportages, inhoudelijke dossiers, wet- en regelgeving, en implementatie en naleving van internationale verdragen.
G. Interministeriële en intersectorale samenwerking inzake specifieke thema's.
H. Betrokkenheid met sociale partners/Ngo's, lokale en internationale kennispartners.
I. Het verrichten van nulmetingen over maatschappelijke thema's.
J. Het evalueren en verbeteren van het proces van toekenning en controle van subsidies in samenwerking met SOAB en rekening houdend met adviezen van de ARC.
K. Eenduidige beschrijving van processen en procedures, om inzicht te verschaffen in de AO structuur die de basis is voor efficiency en effectiviteit van processen.

1. Kwetsbare personen met kwaliteit van leven conform de minimumstandaard[10]

1.1 Op. doelstelling: Kwetsbare personen en doelgroepen zijn ondersteund en versterkt				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.1.1. Desk research en analyse van leefomstandigheden in wijken	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.1.2 Opschoning bijstands- en het werkzoekendenbestand	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.1.3. Reviseren van huidige voorzieningen m.b.t. bijstand	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.1.4. Verlening van financiële en materiele voorzieningen	24.923.600	24.923.600	24.923.600	24.923.600
1.1.5. Voorbereiden en opstarten traject naar schuldhulpverlening	100.000	100.000	100.000	100.000
1.1.6. Nadere analyse van maatschappelijke vraagstukken	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.1.7. ESF7 Crisisbeheersing en rampenteam	250.000	250.000	250.000	250.000
1.1.8. Overdracht aan FKP wegens huursubsidies	7.027.900	7.027.900	7.027.900	7.027.900
1.1.9. Overdracht aan FKP voor onderhoud aan overheidswoningen	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
1.1.10 Verlening van subsidies	16.553.800	16.553.800	16.553.800	16.553.800
1.1.11 Het voortzetten van het proces naar een algemeen pensioen	50.000	-	-	-
1.1.12 Voeren van inspectie	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.2 Op. doelstelling: Tijdelijk kwetsbare personen zijn ondersteund in hun sociaal economische competenties				
1.2.1 Het bieden van op maat ontwikkelde programma's	242.600	242.600	242.600	242.600
1.2.2 Leerwerk- en re-integratie trajecten voor categorie 3 en 4	300.000	300.000	300.000	300.000
1.3 Op. doelstelling: Het bijdragen aan de ontwikkeling van wijken				
1.3.1 Het doorlopend werken aan de ontwikkeling van wijken in de vorm van bouw restant woningen	-			
1.3.2 Het jaarlijks bouwen van 100 nieuwe sociale	5.300.000 (KD)	10.000.000	10.000.000	10.000.000

[10]Minimumstandaard: kwetsbare personen beschikken over:
- voldoende mogelijkheden waarmee de basisbehoeften kunnen worden verworven, zoals gezonde voeding, water en stroom, en onvoorziene zaken, bv. een vervangende koelkast, fornuis of ander noodzakelijk apparaat, of in bijzondere gevallen voor kosten bij een overlijden;
- een bewoonbaar/betaalbaar onderkomen;
- de informatie, vaardigheden en tools om hun leven naar tevredenheid in te kunnen richten.

	woningen				
1.3.3	Het opknappen en inrichten van Landhuis Kortijn	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1.3.4	Het laten bouwen van een nieuw bejaardentehuis in regio Bandariba	600.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
1.4 Op. doelstelling: De service aan de bevolking is beter					
1.4.1	Het verzorgen van deugdelijke informatie	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.4.2	Het aanbieden van dienstverlening op maat en dichter bij de cliënt (Kas di bario nobo)	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
1.4.3	De introductie van mantelzorg	30.000	30.000	30.000	30.000
1.4.4	Het doorlopend bijdragen aan de sociale ontwikkeling van de burger	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier

Algemene doelstelling

Kwetsbare personen hebben een kwaliteit van leven conform de minimumstandaard.

Samenhang met het beleid

De sector Sociale Ontwikkeling heeft onder andere als taak het bevorderen van de sociale en menselijke ontwikkeling en zorg te dragen voor het verbeteren van de kwaliteit van leven van kwetsbare personen en doelgroepen. Dit gebeurt via een toegankelijk gevarieerd hoogwaardig aanbod van sociale, financiële en materiele ondersteuning.

Om de groep kwetsbare personen beter te kunnen bedienen zal bestaande data gebruikt worden om de leefomstandigheden van deze groep beter in beeld te krijgen. Tevens zal het ministerie de huidige bijstandsvoorzieningen reviseren ten behoeve van verbetering van voorzieningen voor 60-plussers en personen met een beperking.

Het ministerie tracht een positief gezins- en wijkomgeving te bevorderen. Daarom worden personen, van wie wordt waargenomen dat zij met ondersteuning uit de kwetsbare situatie kunnen komen, ondersteund en versterkt om op zo kort mogelijke termijn te kunnen participeren in de samenleving.

De toenemende werkloosheid onder de jeugd en jong volwassen heeft als gevolg dat er de laatste twee jaar meer jongeren een verzoek hebben ingediend ter verkrijging van een onderstand. De afstemming tussen het ministerie van SOAW en Sector Arbeid in het bijzonder, OWCS, MEO en het Bedrijfsleven op Curaçao, is in dit geval van essentieel belang.
Het Centrum voor Arbeid zal haar fte's moeten invullen om jongeren in categorie 1 en categorie 2[11] te matchen. Sector Arbeid zal een wetsvoorstel voorbereiden over het verplicht registeren van vacatures. Het Project Mil Hóben na trabou loopt in 2017 ten einde en zal in 2018 opgenomen worden in de structuur van het Centrum voor Arbeid. Dit centrum zal contact onderhouden met alle bedrijven en instanties die vacatures beschikbaar hebben en deze matchen met competente werkzoekenden. Sector Arbeid zal haar bestand werkzoekenden saneren zodat deze alleen uit categorie 1 en 2 bestaat. Categorie 3 bestaat uit cliënten met een groot aantal problemen die maanden tot jaren intensieve begeleiding nodig hebben van een multidisciplinair zorgteam. Sectoren Sociale Ontwikkeling en Familie en Jeugd zullen deze intensieve begeleiding geven. Pas als ze gerevalideerd zijn kunnen cliënten uit deze groep in het werkzoekenden bestand worden opgenomen. Categorie 4 bestaat uit personen die totaal niet bemiddelbaar zijn. Deze groep kan niet ingeschreven worden in een werkzoekendenbestand maar Curaçao kan meer sociale werkplaatsen op meerdere plaatsen op Curaçao voor deze groep beschikbaar maken.

Stimuleren van ondernemerschap kan voor categorie 1 en 2 binnen Sector Arbeid en voor categorie 3 binnen Sociale Ontwikkeling ontwikkeld worden. Wel moet met het ministerie van Financiën gewerkt worden aan meer incentives zodat starters met een micro of kleinbedrijf niet meteen hoge belastingpremies moeten afdragen.

Thans wordt gewerkt aan een nieuw generiek beleidsontwikkelingsmodel, waarvan sociaal ondernemerschap en de oprichting van coöperatieve organisaties belangrijke onderdelen zijn. Dit is reeds in gang gezet (ADECK is hierin een belangrijke partner).

[11] Categorie 1 bestaat uit werkzoekende die meteen bemiddelbaar zijn. Categorie 2 bestaat uit werkzoekenden die enkele weken in een voortraject moeten meedraaien alvorens ze bemiddelbaar zijn.

Operationele doelstellingen

1.1 Kwetsbare personen en doelgroepen zijn ondersteund en versterkt

De financiële en materiële ondersteuning aan kwetsbare personen en doelgroepen zet het ministerie voort in 2018.

Het betreft specifieke doelgroepen zoals kinderen en jongeren, jong volwassen ouders, ouderen, personen met problematische schulden en personen met een functiebeperking. Hiernaast zullen enkele maatschappelijke vraagstukken nader geanalyseerd worden en opgenomen worden in de beleids- en uitvoeringcyclus.

Het betreft de vraagstukken gender, armoede, vergrijzing, sociale huisvesting, vrijwilligerswerk, innovatieve sociale interventies, sociaal ondernemerschap, projecten en beleidsinitiatieven. De subsidieverstrekking zal ook gericht zijn op voornoemde prioriteiten.

In het kader van het beleid ter crisisopvang van vluchtelingen uit landen waar een noodsituatie heerst, draagt het ministerie van SOAW de verantwoordelijkheid en zorgt voor de voorziening 'bed, bad en brood'.

1.2 Tijdelijk kwetsbare personen zijn ondersteund in hun sociaaleconomische competenties

Aan die personen die slechts tijdelijk in een kwetsbare situatie verkeren, worden op maat ontwikkelde programma's binnen een activeringstraject aangeboden ter ondersteuning weer actief te participeren in de samenleving.

In 2018 is het streven 400 bijstandsgerechtigde personen aan de individuele programma's binnen dit traject te laten deelnemen.

1.3 Het bijdragen aan de ontwikkeling van wijken

Bouw restant sociale woningen wordt in 2018 voortgezet in het kader van de implementatie van het nieuw te ontwikkelen woonbeleid. Dit beleid schrijft voor dat er gewerkt wordt aan woonwijken bestaande uit sociale woningen, middenkader woningen in combinatie met groenvoorzieningen, recreatiezones met sportvoorzieningen, retail faciliteiten en scholen met faciliteiten voor kinderopvang. Het plan is om op continue basis (jaarlijks 100) sociale woningen neer te zetten in

nieuwe woonwijken en een aantal te renoveren woonwijken. Een en ander geschiedt aanvullend op de 134 woningen en loopt door in de komende jaren. De nieuwe sociale woningen zullen niet worden verkocht. Het beleid dient verder te worden geformuleerd.

In 2018 blijft het ministerie subsidies verlenen aan:

- preventief onderhoud aan bejaardentehuizen en instellingen;
- de zorg die bejaardentehuizen en instellingen bieden;
- het laten bouwen van een nieuw bejaardentehuis in regio Bandariba;
- het ombouwen van buurtcentra tot multifunctionele centra voor wijken (Landhuis Kortijn). In 2018 zal dit geëvalueerd worden;
- het herintroduceren van multidisciplinaire wijkteams;
- het aanbieden van innovatieve producten en methodologieën.

1.4 De service aan de bevolking is beter

De 'Kas di bario Nobo' zal geïntroduceerd worden om de service te verbeteren.

Instrumenten

Om de doelgroep van kwetsbare personen financieel en materieel beter te ondersteunen, zal het ministerie in 2018 de doelgroep beter in beeld brengen door deskresearch te verrichten. Ook zal het ministerie de bijstands- en werkzoekendenbestanden laten zuiveren en voor 60-plussers en personen met een beperking de huidige bijstandsvoorzieningen reviseren.

Ondertussen zet het ministerie de financiële en materiele ondersteuning van kwetsbare personen voort.
De voorzieningen zijn het uitkeren van bijstand, het subsidiëren van water en elektra, kledinggeld voor schoolgaande kinderen en eindejaar bonus. Ook ondersteunt het ministerie bij het aanschaffen van primaire en duurzame gebruiksgoederen en draagt in bijzondere gevallen bij aan begrafeniskosten, biedt aanvullende materiele voorzieningen en AOV-toelagen en helpt thuislozen en daklozen aan crisisopvang.

Het ministerie zal zich in de komende jaren richten op het vaststellen van een gezamenlijke visie voor Curaçao over wijze waarop de schuldenproblematiek moet worden aangepakt ter bestrijding van armoede. Ook zal er een pakket aan maatregelen ontwikkeld worden bestaande uit een wettelijk traject om dit mogelijk te maken en het verrichten van een nulmeting, het houden van vervolgconferenties ter inventarisatie van de behoeften in de samenleving, en het bewustmaken van de bevolking over de structurele schuldenproblematiek.

Eigen medewerkers zullen een nadere analyse van maatschappelijke vraagstukken doen ten einde deze op te nemen in de beleids- en uitvoeringcyclus.
Door overdrachten aan de FKP draagt het ministerie bij in de verlening van huursubsidie en het onderhoud aan overheidswoningen. In dit kader wordt de beheersovereenkomst in 2018 conform de Vaststellingsovereenkomst 2016 afgerond.

In 2018 wordt het uniformeren van de kosten in de diverse gesubsidieerde instellingen gecontinueerd. In 2016 is samen met SOAB gestart met het proces ter realisatie van een kostencalculatie in casu bejaardentehuizen, dat in 2017 zal worden afgerond. In 2018 gebeurt dit voor de opvanghuizen.
Ook zal het beleid voor bejaardenzorg worden opgepakt, waarin zal worden opgenomen welk type zorg SOAW wil inkopen. Het verschil Care-Cure zal ook weer aan de orde komen ten einde de exacte kosten voor het ministerie in kaart te brengen.

Het proces om te komen tot een algemeen pensioen dat in 2017 is voortgezet, zal in 2018 worden afgerond. De commissie die zich hiermee bezighoudt zal zich in 2018 richten op de herstructurering van het hele pensioenstelsel omdat door vergrijzing het bestaan van de AOV gevaar loopt.

In 2017 is de SOAW-brede inspectie[12] geoperationaliseerd. Er zijn thans 24 projectmedewerkers in tijdelijke dienst waardoor voor ieder beleidsdomein van het ministerie inspectieafdelingen beschikbaar zijn.

[12] Inspectie SOAW:
Directie: Inspecteur Generaal SOAW, Directie secretaresse/ Management Ondersteuning.
Afdeling Inspectie Stafbureau: A. Vaktechnische ondersteuning: Signalering/ melding, Informatieanalyse, Inspectiebeleid, Planning, - (Terug)Vordering, Coördinatie Opsporing (Processen verbaal, boetes, maatregelen),

Er zullen tevens nieuwe inspectiemedewerkers worden geworven. De doelstelling is om in 2018 via versterkte inspectie van maatschappelijke zorg, de kwaliteit van het leven van kwetsbare groepen te bevorderen, de groepen die niet-zelfredzaam zijn beter af te scheiden en te bedienen, arbeidsuitbuiting te verminderen en arbeidsomstandigheden te verbeteren.
Bij haar cliënten, in het bijzonder die tijdelijk kwetsbaar zijn persoonlijke weerbaarheid en economische mobiliteit stimuleren, doet het ministerie door het aanbieden van op maat ontwikkelde programma's binnen een arbeidsintegratietraject, onder andere voor alfabetisering, rekenvaardigheden, algemene vorming, budgettering, opvoedkunde en taalontwikkeling. Het streven is om in 2018 400 bijstandsgerechtigde personen aan de individuele programma's in dit traject te laten deelnemen.

In het kader van integrale wijkontwikkeling worden wederom twee wijken geselecteerd en zullen multifunctionele centra ontwikkeld worden in gebouwen die gerestaureerd zullen worden. Het plan is om op continue basis sociale woningen neer te zetten in nieuwe woonwijken en een aantal te renoveren woonwijken. Eén en ander geschiedt aanvullend op de 134 woningen. Deze woningen zijn uitsluitend verhuurwoningen. Het opgestarte traject naar een nieuw woonbeleid moet worden afgerond, onder andere moet een nieuw huursubsidiebeleid geformuleerd worden.
Informatiecampagnes en het verspreiden van informatiemateriaal hebben als doel de kwetsbare personen en de samenleving beter te bereiken en te informeren ten aanzien van de diensten van het ministerie. Het informatiemateriaal bestaat uit folders en video's die door het ministerie zelf gemaakt en verspreid en/of vertoond worden via de Kas di Bario's en andere instanties die een wachtruimte hebben.

Standaardisering (checklijsten/ formulieren/ informatie), (Compilatie) Rapportages, voorlichting/educatie campagnes B. Bedrijfsondersteuning: Archief, Administratief/ Secretarieel, PZ/HR, ICT, Financiën, PR.
Inspectie Arbeidsvoorwaarden: Inspectie, Toezicht, Handhaving, Controle, Opsporing van juridische arbeidsvoorwaarden: Illegale arbeid (LV. Arbeid Vreemdelingen), LV Minimumloon, Arbeidsregeling 2000, Mensenhandel en mensensmokkel, Overige aangewezen wet- en regelgeving.
Inspectie Veiligheid en Omstandigheden: A. Handhaving Veiligheidslandsverordening en Veiligheidsbesluiten I, II en III, B. Onderzoek bedrijfsongevallen, C. Regulatie arbeidsomstandigheden: beschikkingen, certificering hijskranen, (gas)vergunningen, gas-testers, keuring sloopplannen, steigers, Technische adviezen, Instructies/ voorwaarden: (Milieu)vergunningen/ Ontheffingen/ erkenningen.
Inspectie Maatschappelijke Zorg en Sociale Voorzieningen: Unit Inspectie Maatschappelijke Zorg: Kwaliteit, kwantiteit, normen voor de zorg aan kwetsbare groepen; Unit Inspectie Sociale Voorzieningen: Rechtmatigheid individuele subsidies (onderstand) en institutionele subsidies

Met de introductie van de 'Kas di bario nobo' zullen de volgende producten/diensten centraal staan: informatie, advies en ondersteuning aan het cliëntsysteem. Het concept Kas di Bario Nobo maakt dat de instantie beter bereikbaar is, laagdrempelig blijft en een verscheidenheid aan diensten biedt. Dit vergt een andere instelling van de cliënt, een professionele houding van de nieuwe werker en een goede afstemming tussen ministeries en gesubsidieerde en particuliere organisaties.

Omdat de visie is bejaarden en personen met een beperking zolang mogelijk in de eigen omgeving te houden, zal de subsidieverlening gecontinueerd worden voor het organiseren van intra- en extramurale activiteiten voor ouderen en personen met een beperking, en voor het organiseren van zorg voor deze doelgroepen. Ter introductie van mantelzorg voor deze doelgroepen ten einde hen in hun eigen woonomgeving te houden, zal onderzoek worden gedaan en zullen externe deskundigen voor het beleidsformuleringstraject moeten worden aangetrokken.

Kosten

NAf 90.2 miljoen (inclusief kapitaaldienst)

Indicatoren

- 100% van de aanvragen voor ondersteuning is behandeld;
- het ministerie heeft 200 duurzame en betaalbare woningen gebouwd en verhuurd aan ouderen en personen met een beperking;
- 400 ouderen hebben structurele participatie aan activiteitenprogramma's;
- 150 personen met een beperking hebben structurele participatie aan activiteitenprogramma's welke via de AVBZ voorziening worden bekostigd;
- aan 100% van de aanvragen voor thuiszorg is tegemoet gekomen;
- de ingekochte zorg bij gesubsidieerde bejaardentehuizen en opvanghuizen is gecalculeerd en gestandaardiseerd;
- in 2018 is gestart met de bouw van een nieuw bejaardentehuis op Bandariba;
- 50 bijstandsgerechtigde personen hebben programma's gericht op sociaal ondernemerschap in het kader van activeringstrajecten succesvol afgerond;
- het wetsvoorstel Baspensioen (algemeen pensioen) is gereed.

2. Meer lokale competente werkzoekenden aan het werk, meer naleving van arbeidswet- en regelgeving door bedrijven, meer arbeidsrust en -vrede

2.1 Op. doelstelling: Het activeren van lokale werkzoekenden				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.1.1 Leerwerk- en re-integratietrajecten voor categorie 1 en 2	700.000	700.000	700.000	700.000
2.1.2 Het versterken van de fte's binnen Centrum voor Arbeid	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.1.3 Tripartite expertmeetings	56.000	56.000	56.000	56.000
2.1.4 Publieke voorlichting	80.000	80.000	80.000	80.000
2.1.5 Nieuwe stijl van bestaande en nieuwe sociale werkplaats(en)	3.648.000	3.648.000	3.648.000	3.648.000
2.2. Op. doelstelling: Het bereiken van werkgevers voor naleving arbeidswetten en –regelgeving, en een betere kwaliteit in de sociale zorg				
2.2.1 Controles op de naleving van wet- en regelgeving	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.2.2 Controles op kwaliteit, kwantiteit, en normen voor de zorg aan kwetsbare groepen	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.2.3 Controles op rechtmatigheid van individuele subsidies (onderstand), en institutionele subsidies	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.2.4 Onderzoek bij bedrijfsongevallen	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.2.5 Informatiecampagnes	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.3 Op. doelstelling: Het bewaken van de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector)				
2.3.1 Voorlichting en training	10.000	10.000	10.000	10.000
2.3.2 Arbeidsconflictbemiddeling en -begeleiding	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.3.3 Partijen bijstaan tijdens cao-onderhandelingen	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
2.3.4 Organisatie van bedrijfsreferenda	25.000	25.000	25.000	25.000

Algemene doelstelling

Meer lokale competente werkzoekenden aan het werk, meer naleving van arbeidswet- en regelgeving, meer arbeidsrust en –vrede.

Samenhang met het beleid

Om een leefkwaliteit te hebben conform de minimumstandaard, is het hebben en behouden van werk en inkomen een belangrijke voorwaarde. Alvorens de kwetsbare personen aan werk te helpen is begeleiding noodzakelijk voor verbetering van sociale vaardigheden en overige benodigde competenties. Hierdoor vindt toeleiding en ondersteuning naar werk plaats, waardoor eventueel werk behouden blijft. Dit doet het ministerie door arbeids(re)integratietrajecten voor degenen in haar bestand en anderen die haar benaderen, te verzorgen. Vooralsnog zijn deze trajecten in het bijzonder gericht op jeugdigen en personen met een beperking.

Voor het hebben en behouden van werk is een evenwichtige relatie tussen werknemer en werkgever een prioriteit. Het ministerie zal inzetten op het Nationaal Dialoog of. het op reguliere basis verzorgen van tripartite bijeenkomsten.

Het ministerie van SOAW tracht in het kader van duurzaam economisch herstel, ontwikkeling en bestrijding van armoede, de arbeidsparticipatiegraad duurzaam te verhogen door zoveel mogelijk lokale arbeidskrachten, onder wie jeugdigen, maar ook oudere werkzoekenden en personen met een beperking in categorie 1 en 2 tot waardig werk te begeleiden (SDG #5 en SDG #8).

Mede met het oog op de SOAW-brede inspectie houdt het ministerie tevens toezicht op de naleving van arbeidswetten en voorschriften, om te werken naar goede arbeidsvoorwaarden, veilige en gezonde arbeidsomstandigheden.

Het ministerie bewaakt, handhaaft, bevordert en herstelt de arbeidsrust en -vrede binnen de private (en semi overheid)sector, mede omdat een arbeidsmarkt zonder spanningen het investeringsklimaat gunstig kan beïnvloeden. Goede overlegstructuren tussen werkgevers en werknemers zijn een belangrijke voorwaarde daartoe.

Operationele doelstellingen

2.1 Het activeren van lokale werkzoekenden

Getracht wordt binnen het Centrum voor Arbeid zoveel mogelijk competente lokale werkzoekenden tot waardig werk te begeleiden, rekening houdend met de economische ontwikkeling en een nieuw werkaanbod. In 2018 is het streven om nauw samen te werken met grote economische projecten (Damen, Guandong Zhengrong, Megapier, Hospital Nobo Otrobanda) en instanties die nieuwe banen creëren om 300 lokale werkzoekenden in categorie 1 en 2 te matchen en zodoende aan werk te helpen. Sector Sociale Ontwikkeling zal met behulp van een zorgteam een intensief trainings- en zorgprogramma organiseren voor categorie 3 ter ondersteuning in het vinden en behouden van een baan. Ook zal deze sector een team moeten inschakelen voor een intensieve nazorg. Alleen dan kunnen cliënten van categorie 3 kans maken op gedegen werk (decent work). De doelgroepen zijn hierbij voornamelijk jongeren die ver van de arbeidsmarkt staan en personen met een beperking.
Programma's en trajecten ter toeleiding van de doelgroepen naar gedegen werk of ter bevordering van de vaardigheden en 'employability' van lokale werkzoekenden, worden hiertoe door het ministerie ontwikkeld voor zover de competentie intern aanwezig is of uitbesteed. Wat echter uit ervaring met 'Mil Hóben na Trabou' blijkt is dat jonge dynamische competente trainers moeten worden ingezet voor jongeren. Het rendement of de impact is anders te laag. Ook leert de ervaring dat een gedegen brede intake en intelligentietest uitgevoerd moeten worden om de categorieën te bepalen. Voor categorie 3 zal met groepen van maximaal 10-15 kandidaten gewerkt moeten worden. Trajectbemiddeling is de volgende stap in het proces binnen het Centrum voor Arbeid. Hiervoor zijn energieke, competente jonge dynamische ambtenaren nodig die de jonge cliënten inspireren. De ervaren ambtenaren worden ingezet om oudere werkzoekenden te begeleiden en de nodige contacten te leggen met het bedrijfsleven. Afhankelijk van het aanbod van nieuwe banen kan matching succesvol plaatsvinden.

Door meer naar buiten te treden, door onder andere MEO en het bedrijfsleven actief aan te spreken, breidt de Sector Arbeid haar bestaande netwerk uit. In geval van grootschalige projecten kunnen bedrijven de Sector Arbeid benaderen om vacatures effectief te matchen" met het werkzoekendenbestand.

Het is van belang om ook via OWCS de verschillende onderwijsinstellingen op de hoogte te brengen van de mogelijkheden tot registratie van afgestudeerden.
Sector Arbeid kan ook contacten leggen en onderhouden met het Curaçao Huis en de verschillende ambassades in landen waar Curaçaoënaars woonachtig zijn en die graag terug willen keren om op Curaçao te werken.

Samen met de ministeries EO en OWCS is de Sector Arbeid bezig om ervaringen uit te wisselen zodat bij grote projecten (Damen, Guandong Zhenrong, Megapier, Hospital Nobo Otrobanda, Hard Rock Hotel) Centrum voor Arbeid een rol kan spelen in het zoeken naar de juiste kandidaten in categorie 1 en mogelijk met extra begeleiding ook categorie 2 voor om-, her en bijscholing voor nieuwe projecten en nieuwe banen.
Werkzoekenden uit categorie 3 kunnen na intensieve training en begeleiding mogelijk ook ingeschreven worden, indien er voor hen specifieke functies zijn.

Centrum voor Arbeid is samen met Korpodeko bezig aan een project om personen (jongere en ouderen in categorie 1) te begeleiden in een micro bedrijf traject.

Sector Sociale Ontwikkeling is bezig om jongeren in categorie 3 te stimuleren ondernemerschap te ontwikkelen. In het Jeugd Ontwikkelingsplan werkt deze sector samen met de UNDP (United Nations Development Program). Samen met het ministerie van Justitie werkt het ministerie aan het project Tur Wowo Riba Bo. In 2018 zal het ministerie samen met GMN werklozen inzetten in bijvoorbeeld kwekerijen.

Door aanvragen voor tewerkstellingsvergunningen (TWSV) steeds scherper te toetsen volgens de LAV[13] tracht het ministerie de kans op een baan voor lokale werkzoekenden te vergroten. De toetsing vindt pas plaats nadat de werkgever de vacature ten minste vijf weken vóór het indienen van de aanvraag heeft gemeld aan de vergunningverlenende autoriteit, het ministerie van SOAW.

Tripartite expertmeetings tussen werkgevers, werknemersorganisaties, de overheid en overige stakeholders worden op reguliere basis door het ministerie gehouden. Tot op heden worden de vergaderkosten van de Diálogo Nashonal vergaderingen door de

[13] conform artikel 5 lid 5c van de Landsverordening Arbeid Vreemdelingen (LAV)

Kamer van Koophandel, die ook subsidie ontvangt van de overheid, gedekt. In 2018 zal het ministerie een Tripartite Dialoogconferentie organiseren.

2.2 Het bereiken van werkgevers over naleving arbeidswetten en -regelgeving

De SOAW-brede inspectie realiseert:

- inspectie, toezicht, handhaving, controle en opsporing van juridische arbeidsvoorwaarden;
- handhaving Veiligheidslandsverordening en Veiligheidsbesluiten I, II en III;
- onderzoek naar bedrijfsongevallen;
- regulatie arbeidsomstandigheden;
- controle op kwaliteit, kwantiteit, normen voor de zorg aan kwetsbare groepen;
- controle op rechtmatigheid individuele subsidies (onderstand) en institutionele subsidies.

2.3 Het bewaken van de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector)

Door de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector) te bewaken, te handhaven, te bevorderen en te herstellen tracht het ministerie te zorgen voor een goede relatie tussen werkgevers en werknemers. Het ministerie geeft hiertoe trainingen en voorlichting aan werkgevers(organisaties) en vakbonden, biedt bemiddeling, begeleiding bij arbeidsonrust, staat partijen bij tijdens cao-onderhandelingen en organiseert bedrijfsreferenda.

Instrumenten

Het activeren van lokale werkzoekenden

Leerwerk- en re-integratietrajecten voor cliënten van categorie 3 worden door het ministerie zelf door materiedeskundigen aangeboden, als deze binnen de sectoren aanwezig zijn, dan wel ingekocht volgens een programma van eisen.

Het project 1000 Hóben na Trabou is in 2017 afgerond en zal geïntegreerd worden binnen Centrum voor Arbeid via de volgende criteria. Het cliëntenbestand van Sector Arbeid moet opgeschoond worden zodat er alleen cliënten van categorie 1 en 2

ingeschreven staan. Cliënten van categorie 3 en 4 zullen intens worden begeleid door sociaal en maatschappelijk werkers en zorgteams.

Het doel van Sector Arbeid is om in 2018 afhankelijk van het aanbod van nieuwe banen, honderden competente werkzoekenden te matchen met een waardige baan.

Ten einde leerwerk en re-integratietrajecten voor Sector Arbeid in te kopen heeft de sector een subsidierelatie met een aantal stichtingen, instanties en trainingsinstituten, waarbij regelmatig geëvalueerd wordt of zij nog voldoen aan de afspraken.

Met 'Funditut'[14], en stichting 'Solari'[15] heeft het ministerie een subsidierelatie. Funditut biedt aan 30 lokale werkzoekenden tussen 16 en 25 jaar in categorie 3 trajecten om hen te ondersteunen in het zoeken en behouden van werk. De stichting 'Solari' helpt personen met een functionele beperking om actief aan de samenleving deel te nemen en om in eigen onderhoud te voorzien.
Het Centrum voor Arbeid kent haar cliënten, zowel werkgevers als werknemers, en kan gericht werken aan vraag en aanbod. Via de leer- en werktrajecten kunnen zij voor de dimensie zorgen die noodzakelijk is voor succes bij de werkzoekenden.

Een goed functionerende en multifunctionele vacaturebank is de basis voor succes van een werkcentrum om effectief en efficiënt in te springen op vraag en aanbod. Het succes van een vacaturebank is afhankelijk van de medewerking/samenwerking van de werkgevers en de groei van de economie. Sector Arbeid zal een wetsvoorstel voorbereiden die alle bedrijven en entiteiten op Curaçao zal verplichten om beschikbare vacatures in Centrum voor Arbeid te registreren. Op basis van data kan het ministerie trends waarnemen in de meest gevraagde functies om op interministerieel niveau (samen met MEO en OWCS) gegevens uit te wisselen om op die manier het curriculum aan te passen en/of passende trainingen aan te bieden. Introductie van een digitaal dataverwerkingsprogramma zal een grote ondersteuning vormen in het zichtbaar maken van de verhouding lokale en niet-lokale arbeidskrachten op Curaçao en deze kennis gebruiken voor manpower planning.

[14] Funditut: Fundashon Union di Hubentut
[15] Solari: Sentro pa Konosementu i Integrashon Sosial Laboral pa Gruponan di Riesgo

Intensieve publieke voorlichting gebruikt het ministerie ter bewustmaking van werkgevers en werknemers en de bevolking over. hun rechten, plichten en de diensten van het ministerie. Deze voorlichting geschiedt via folders, informatie op televisie, op de website van de overheid en door gebruik te maken van sociale media.

Op gezette tijden worden tripartite expertmeetings gehouden via deelname van werkgevers, werknemersorganisaties, de overheid en overige stakeholders, het zogenoemde Diálogo Nashonal, waardoor iedereen op de hoogte wordt gehouden.

Het bereiken van werkgevers over de naleving van arbeidswetten en -regelgeving

Controles worden regelmatig uitgevoerd op werkplekken, ten einde na te gaan of werkgevers de wet- en regelgeving naleven. Indien niet, zijn sancties aan verbonden.
Onafhankelijk en objectief onderzoek naar de oorzaak en toedracht van bedrijfsongevallen worden door het ministerie verricht.
Door middel van voorlichtingscampagnes informeert het ministerie de bevolking over de rechten en plichten van arbeid.

Het bewaken van de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector)

Door trainingen en voorlichting aan werkgevers/werkgeversorganisaties en vakbonden draagt het ministerie bij aan een goede relatie tussen werkgevers en werknemers. Door te bemiddelen bij arbeidsconflicten, begeleiding te geven bij arbeidsonrust en het bijstaan van partijen tijdens cao-onderhandelingen, draagt het ministerie bij aan het bewaken van de arbeidsrust en –vrede. Door bedrijfsreferenda te organiseren biedt het ministerie ondersteuning aan de werknemer.

Kosten

NAf 4.5 miljoen.

Indicatoren

Het activeren van lokale werkzoekenden

- In 2018 hebben 300 werkzoekenden na een traject een baan gevonden;
- In 2018 is 30% van de mis match aanbod-vraag op de arbeidsmarkt opgeheven;

- In 2018 worden alle tewerkstellingsvergunningen getoetst als de vacature vijf weken bij de vacaturebank staat aangemeld;
- In 2018 is de sociale werkplaats 'Santa Martha Nobo' in werking.

Het bereiken van werkgevers m.b.t. naleving arbeidswetten en -regelgeving

- In 2018 zijn bij controles 25% minder overtredingen geconstateerd ten aanzien van de arbeidswet- en regelgeving;
- In 2018 zijn er 10% minder bedrijfsongevallen geconstateerd door verbeterde arbeidsveiligheid.

Het bewaken van de arbeidsrust en -vrede binnen de private sector (en semi overheidssector)

- In 2018 heeft het ministerie bemiddeld om 100% van arbeidsconflicten/stakingen te attenderen en het merendeel op te lossen.

3. Beter sociaal functionerende families, jeugd en jongeren

3.1 Op. doelstelling: Ondersteunen van families en jeugdigen in het ontwikkelen van vaardigheden				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
3.1.1 (Opvoed)programma's	500.000	500.000	500.000	500.000
3.1.2 Implementeren van het drie jarig project Intensieve Gezinscoach	200.000	200.000	200.000	200.000
3.1.3 Trainingen,seminars, workshops	20.000	20.000	20.000	20.000
3.1.4 Expertmeetings, Voorlichting en pr-campagne	15.000	15.000	15.000	15.000
3.1.5 Project Gezond Ontbijt	500.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
3.1.6 Activeren jeugd/jongeren	75.000	75.000	75.000	75.000
3.1.7 Het aanbieden van preventieprogramma's	-	85.000	85.000	85.000
3.1.8 Ambulant families steunen door het cliënt-volgsysteem	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
3.1.9 Het verbouwen van het voormalig San Fernando gebouw	- (KD)	2.000.000	-	-
3.1.10 Het inrichten/in gebruik nemen van het San Fernando gebouw	-	-	300.000	300.000
3.1.11 Analyseren van de mogelijkheid invoeren Sunday-law	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
3.2. Op. doelstelling: Werkzaamheden inkopen bij Ngo's				

3.2.1	Verlenen van subsidies voor opvang van jeugd en jongeren	12.600.000	12.600.000	12.600.000	12.600.000
3.2.2	Verlenen van subsidies voor overige stichtingen	970.000	970.000	970.000	970.000

Algemene doelstelling

Beter sociaal functionerende families, jeugd en jongeren.

Samenhang met het beleid

Zowel families die op eigen initiatief om hulp vragen als die doorverwezen zijn naar het ministerie, krijgen ondersteuning en/of intensieve sociale en immateriële hulp waardoor jongeren en hun opvoeders weer op eigen kracht verder kunnen. De consulenten ervaren de werkdruk als hoog. Het aantal hulp- en ondersteuningsbehoeftigen is groot en de problemen worden steeds complexer.

Indicatie belangrijkste problemen 2015: 1. Sociale problemen, 2. Financiële problemen 3. Opvoedingsproblemen, 4. Werkloosheid, 5. Emotionele/psychische problemen.

Het scheppen van ontplooiingskansen heeft meer dan een dimensie. De uitdagingen zijn complex omdat de kloof tussen jongeren waar het goed meegaat en jongeren die het minder goed doen steeds groter wordt. Er dreigt isolering van de groep waar het niet goed gaat. Binnen het bestaande institutionele scholings- en socialisatiekader kan preventief en curatief beleid ontwikkeld en uitgevoerd worden.

Operationele doelstellingen

3.1 Ondersteunen van ouders en jongeren in het ontwikkelen van vaardigheden

In 2018 zal het ministerie 150 families en 250 jeugdigen ondersteunen in het ontwikkelen van diverse sociale en familievaardigheden. Het driejarige project 'Intensieve gezinscoach' zal uitgevoerd worden.

Hierbij gaat het om opvoedvaardigheden en vaardigheden op het gebied van familiewaarden gericht op het voorkomen van kindermishandeling, relationeel geweld binnen gezinnen, budgetteren, voeding en levensstijl en gendereducatie.

Gendereducatie zal voor het ministerie in 2018 een belangrijke kerntaak zijn. Via nationale voorlichting zal de bevolking bewust worden gemaakt van de ernstige gevolgen van geweld binnen het gezin (kindermishandeling en relationeel geweld). In 2018 zullen 200 gezinnen ambulant worden ondersteund via het cliëntvolgsysteem.
De activering van jeugd en jongeren op het gebied van maatschappelijke ontwikkeling wordt voortgezet. Hiertoe zullen praatgroepen en klankbordgroepen voor jongeren worden opgericht om de participatie van jongeren te bevorderen.

Ook zal in 2018 het gebouw 'San Fernando' te Soto worden verbouwd, in volgende jaren worden ingericht en in gebruik worden genomen als holistisch internaat voor vrijwillige plaatsing van drop-outs die niet teruggeplaatst kunnen worden op school.

Door het bieden van kansen aan families om zoveel mogelijk tijd samen door te brengen, zal de mogelijkheid om de 'Sunday-law'[16] in te voeren, worden geanalyseerd.

3.2 Werkzaamheden inkopen bij Ngo's

Door middel van subsidieverlening zullen bepaalde werkzaamheden worden ingekocht bij niet-gouvernementele organisaties.

Instrumenten

Om professionele en effectieve familieondersteuning voort te zetten, zal het ministerie in 2018 starten met het driejarig project intensieve gezinsbegeleiders. Het inzetten van intensieve gezinsbegeleiders levert een bijdrage aan de essentiële hulpverlening. Voor een effectieve familieondersteuning is het van belang gebruik te maken van het hele systeem rond de jongere. Familieondersteuning gaat ervan uit dat het familie functioneren beïnvloed wordt door ondersteuning van de omgeving, opvoeding en ontwikkeling. Families moeten dusdanig versterkt worden om op eigen kracht grip te krijgen en te houden op het leven, toegerust zijn om (weer) volwaardig aan het maatschappelijk leven deel te nemen en verantwoordelijkheid voor te dragen. Professionele gezinscoaches zullen worden ingezet in multi probleem gezinnen om de intensieve begeleiding en ondersteuning te bieden volgens het internationale

[16] 'Sunday-law', volledig vrije zondag

programma Triple P. Het gaat hierbij om 150 gezinnen waarbij beoogd wordt om 250 jeugdigen en hun ouders te ondersteunen bij het ontwikkelen van diverse vaardigheden.
Tevens zullen trainingen, seminars en workshops aan medewerkers van het ministerie zelf worden verzorgd ter versterking van de ondersteuning aan ouders in het kader van preventie. Ook zullen expertmeetings worden gehouden op een aantal relevante internationale herdenkingsdagen en zal informatie aan de bevolking worden verschaft door het voeren van een pr-campagne. De preventieprogramma's behelzen voorlichting over gezonde levensstijl, seksualiteit en gezinskern. Ter ondersteuning van kinderen die thuis niet alle maaltijden krijgen, zal het 'Project Gezond Ontbijt' worden voortgezet. In 2018 zullen preventieprogramma's worden aangeboden aan 100 families en 500 jeugdigen ter terugdringing van geweld tegen kinderen en relationeel geweld.

Ten einde de cliënten nog beter van dienst te zijn, worden zij gevolgd in een digitaal volgsysteem en zal bij een aantal ngo's voor de jeugd diensten worden ingekocht ter ondersteuning van gezinnen in de sociale ontwikkeling. Ook wordt iSOAW gebruikt om cliënten beter te registreren.

Met programma's via lokale media zullen een positief gezins- en wijkomgeving, de sociale ontwikkeling en behoud van families gestimuleerd worden. In dit kader zal de mogelijkheid om de 'Sunday-law' in te voeren, worden geanalyseerd.

Kosten

NAf 17.5 miljoen.(inclusief de kapitaaldienst)

Indicatoren

- 150 families hebben een Triple P opvoedingsondersteuningsprogramma doorlopen;
- 300 families hebben hulp aangeboden gekregen (intensieve gezinsbegeleiding);
- In 2018 is het cliëntregistratiesysteem gereed.

4. De bevolking is bewust van de problematiek van relationeel geweld (RG)

4.1 Op. doelstelling: Alle stakeholders/de bevolking zijn geïnformeerd en bewust gemaakt				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
4.1.1 Structurele voorlichtingscampagne	40.000	200.000	200.000	200.000
4.1.2 Trainingen/cursussen	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
4.1.3 Expertmeetings	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
4.2. Op. doelstelling: Op maat hulp en begeleiding bieden n.a.v. RG				
4.2.1 Methodiek: casemanagement en taakgerichte hulpverlening	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
4.2.2 Het gebruikmaken van registratiesysteem (iSOAW)	Regulier	Regulier	Regulier	Regulier
4.2.3 Mogelijkheden bestuderen voor een centraal meldpunt/helpdesk	Regulier	225.000	225.000	225.000

Algemene doelstelling

De bevolking is bewust van de problematiek van relationeel geweld (RG).

Samenhang met het beleid

Op basis van de uitgangspunten van het ministerie dat iedere burger bewust moet worden gemaakt van de verantwoordelijkheden en de voordelen van duurzaam samenleven en dat een positief en veilige gezins- en wijkomgeving moet worden bevorderd, zullen de problemen van huiselijk en relationeel geweld worden aangepakt.

Diverse stichtingen richten zich op de problemen van geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld. Echter ontbreekt een eenduidig registratiesysteem of een centraal meldpunt om te komen tot een goed overzicht van het aantal gevallen dat gemeld wordt. In 2018 zal de sector Familie en Jeugd de voortrekkersrol nemen om de registratie bij het meldpunt/de helpdesk relationeel geweld te realiseren. Dit zal samen met Stichting Slachtofferhulp Curaçao worden uitgevoerd.

Operationele doelstellingen

4.1 Alle stakeholders en de bevolking zijn geïnformeerd en bewust gemaakt

In 2018 zullen alle stakeholders en de bevolking, met specifieke aandacht voor kwetsbare groepen, geïnformeerd en bewust worden gemaakt van de problematiek van geweld tegen kinderen en huiselijk/relationeel geweld. Hierbij zal gebruik worden

gemaakt van structurele bewustwordingscampagnes, het werken aan deskundigheidsbevordering en het houden van expertmeetings.

4.2 Op maat hulp en begeleiding bieden over relationeel geweld

In 2018 zal 60% van de hulpverlening en ondersteuning aan slachtoffers, daders en overige aanmelders van huiselijk geweld, op maat worden geboden. Belangrijke instrumenten daarbij zullen zijn methodiek casemanagement en taakgerichte hulpverlening, het registratiesysteem (Isoaw0 zal hiervoor gebruikt worden, het bestuderen van de mogelijkheden voor een Centraal meldpunt/helpdesk.

Instrumenten

In 2018 zullen trainingen gegeven worden voor deskundigheidsbevordering voor het personeel ter versterking van families, zullen expertmeetings worden gehouden, en zullen structurele voorlichtingscampagnes worden gevoerd.
Ook zal de methodiek: 'Casemanagement en taakgerichte hulpverlening' in gebruik worden genomen voor op maat hulp bieden aan alle betrokkenen. In ditzelfde kader zal een Centraal meldpunt/helpdesk worden ingesteld en om een eenduidige verzameling van data te kunnen garanderen, zal er een registratiesysteem worden aangekocht en geïnstalleerd.

Kosten

NAf 200.000.

Indicatoren

- Merkbaar kennisniveau van de bevolking over de problematiek, door meer aangiften en gebruik van zorg;
- De dataverzameling is op orde.

5. Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en Wezenverzekering (AOV/AWW)

5.1 Op. doelstelling: Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.1.1 Baten	411.9	400.4	389.3	378.8
5.1.2 Lasten	441.9	430.4	419.3	408.8
Waarvan:				
5.1.3 Landsbijdrage	30.0	30.0	30.0	30.0
5.1.4 Werkgeverspremie	29.0	29.0	29.0	29.0
Inkomsten				
5.1.5 Premie opbrengsten werkgeversgedeelte land Curaçao	29.0	29.0	29.0	29,0
5.1.6 Premie opbrengsten overige	347.0	358.6	370.9	383.7
5.1.7 Landsbijdrage ont trekking schommelfonds/vanaf 2018 dotatie schommelfonds(-)	35.9	12.8	-10.6	-33.9
Totaal	**441.9**	**430.4**	**419.3**	**408.8**
Uitgaven				
5.1.8 Zorguitgaven	432.1	420.6	409.5	398.7
5.1.9 Beheerskosten	9.8	9.8	9.8	10.1
Totaal	**441.9**	**430.4**	**419.3**	**408.8**

Voor 2018 is de landsbijdrage in het AOV/AWW fonds NAf 30 miljoen.

In de AOV zijn reeds maatregelen genomen, zoals het verhogen van de premies en het verhogen van de pensioenleeftijd. Daarnaast hebben de Staten in 2016 de “Beperking Export Uitkeringen” goedgekeurd. Dit betreft een korting van 10% op uitkeringen van niet-ingezetenen en het afschaffen van de kerstuitkering bij niet-ingezetenen. Vanaf 2018 zullen deze maatregelen een structurele besparing van NAf 21 miljoen per jaar opleveren. Door de maatregelen en de structurele landsbijdrage zijn de AOV-uitkeringen meerjarig gefinancierd. Tevens is in de meerjarenraming van de begroting rekening gehouden met een tegemoetkoming aan mensen die voor hun 65ste hebben gekozen voor een AOV-uitkering met korting en die geen andere inkomsten hebben.

6. Medewerkers SOAW werken in een omgeving en onder omstandigheden die voldoen aan lokale en internationale normen (Ondersteuning Bedrijfsvoering)

6.1 Op. doelstelling: Het personeel wordt beloond (Salariskosten)				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
6.1.1 Salarissen, Lonen en Bezoldiging personeelsleden	10.478.200	10.478.200	10.478.200	10.478.200
6.1.2 Overwerk	89.000	89.000	89.000	89.000
6.1.3 Kindertoelage	97.800	97.800	97.800	97.800
6.1.4 Vakantietoelage	645.800	645.800	645.800	645.800
6.1.5 Over. Uitg.Salarissen enLonen	208.700	208.700	208.700	208.700
6.1.6 Afdracht AOV/AWW	1.153.400	1.153.400	1.153.400	1.153.400
6.1.7 Afdracht AVBZ	58.000	58.000	58.000	58.000
6.1.8 APC Pensioenbijdragen	1.262.700	1.262.700	1.262.700	1.262.700
6.1.9 Afdracht BVZ premie	1.491.700	1.491.700	1.491.700	1.491.700
6.2 Op. doelstelling: Het personeel is gehuisvest (Huisvesting)				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
6.2.1 Huur hoofdkantoor Prinsenstraat 86	1.700.000	1.700.000	1.700.000	1.700.000
6.2.2 Huur gebouwen Kas di Bario	204.000	204.000	204.000	204.000
6.2.3 Huur verdiepingen APC gebouw Schouwburgweg 22				
Arbeidsveiligheid en -inspectie	137.000	137.000	137.000	137.000
Landsbemiddelaar	137.000	137.000	137.000	137.000
6.2.4 Water en elektra Prinsenstr. 86	260.000	260.000	260.000	260.000
6.2.5 Water en elektra Kas di Bario's	141.000	141.000	141.000	141.000
6.2.6 Water en elektra APCgebouw Schouwburgweg 22				
Arbeidsveiligheid en -inspectie	90.000	90.000	90.000	90.000
Landsbemiddelaar	90.000	90.000	90.000	90.000
6.2.7 Onderhoud Gebouwen en Terreinen	79.200	79.200	79.200	79.200
6.2.8 Onderhoud duurzame roerend goederen	87.000	87.000	87.000	87.000
6.2.9 Telefoon- en faxkosten	291.500	291.500	291.500	291.500
6.2.10 Abonnementen en lectuur	14.700	14.700	14.700	14.700
6.2.11 Verzekeringen en belastingen huisvesting	14.000	14.000	14.000	14.000
6.3 Op. doelstelling: Het personeel heeft een degelijke werkplek (Kantoorinrichting en apparatuur)				
6.3.1 Kantoorinrichting				
6.3.2 Huur- en leasekosten kopieer/printmachines	126.300	126.300	126.300	126.300
6.3.3 Kantoorapparatuur				
6.3.4 Kantoorartikelen en kleine inventarisgoederen	157.000	157.000	157.000	157.000
6.3.5 Onderhoud Kantooruitrusting	346.600	346.600	346.600	346.600
6.4 Op. doelstelling: Het personeel beschikt over de nodige middelen				
6.4.1 Overige machines en werktuigen				

6.5 Op. doelstelling: Het personeel kan wegens het werk mobiel zijn (Vervoer)				
6.5.1 Dienstauto's				
6.5.2 Huur & Lease Vervoermiddelen	60.000	60.000	60.000	60.000
6.5.3 Onderhoud Voertuig	51.000	51.000	51.000	51.000
6.5.4 Verbruik Benzine & Olie	41.000	41.000	41.000	41.000
6.6 Op. doelstelling: Het personeel kan overleggen met collega's/derden (Communicatie)				
6.6.1 Porto- en vrachtkosten	3.750	3.750	3.750	3.750
6.6.2 Vergaderkosten en Presentiegeld	47.700	47.700	47.700	47.700

Algemene doelstelling

Medewerkers van SOAW werken in een omgeving en onder omstandigheden die voldoen aan lokale en internationale normen (Ondersteuning Bedrijfsvoering).

Samenhang met beleid

Beloning voor werk is een voorwaarde voor arbeidsproductiviteit en –satisfactie. Hier zijn internationale normen voor. Ook de aanwezigheid van een adequate infrastructuur/gezonde werkomgeving is zowel volgens lokale als internationale normen (bijvoorbeeld de ILO) van groot belang voor werknemers. Uitgaande van deze normen wordt door SOAW zorggedragen dat alle medewerkers op degelijke wijze zijn gehuisvest en dat ze de tools hebben om het werk naar behoren te verrichten.

Operationele doelstellingen

6.1 Het personeel wordt beloond

De regering hanteert de brede generieke functiebeschrijvingen om de medewerkers te belonen. Premies voor sociale voorzieningen/overige kosten worden hier meegenomen.

6.2 Het personeel is gehuisvest

Volgens internationale normen moet werknemers een adequate werkomgeving worden aangeboden. Door het grootste deel van het personeel in het hoofdkantoor te huisvesten is deels voldaan aan deze voorwaarde. De overige onderdelen van het ministerie, de landsbemiddelaar, arbeidsveiligheid en –inspectie en de Kas di bario's zijn in het APC-gebouw en een aantal particuliere gebouwen gevestigd.

6.3 Het personeel heeft een degelijke werkplek

6.4 Het personeel beschikt over de nodige middelen

Zorgdragen dat het personeel over de nodige middelen beschikt om het werk uit te voeren, doet het ministerie door voor adequate kantoorinrichting en apparatuur en overige noodzakelijke machines te zorgen.

6.5 Het personeel kan wegens het werk mobiel zijn

Voor mobiele functies is een wagenpark waarvan gebruik wordt gemaakt.

6.6 Het personeel kan overleg plegen met collega's en derden

Belangrijk is dat alle ministeries samenwerken. Vandaar dat ook regelmatig wordt vergaderd.

Instrumenten

6.1.1 tot en met 6.1.9

Werkgevers behoren de werknemers eerlijk te belonen met salarissen en overige kosten.[17]

6.2.1 tot en met 6.2.8

Voor een adequate werkomgeving worden verschillende geschikt bevonden gebouwen gehuurd, waarbij faciliteiten zoals water, elektra, telefoon en fax aanwezig zijn.
SOAW huurt voor haar hoofdkantoor twee panden[18], enkele verdiepingen in het APC gebouw[19] en voor de uitvoeringsorganisatie van de sector SO worden vijf gebouwen gehuurd als Kas di bario[20].

6.3.1 tot en met 6.3.9 en 6.4.1

6.5.1 tot en met 6.5.4

Voor de mobiele functies heeft het ministerie een aantal dienstwagens.

---

[17] Andere kosten die voor het personeel bedoeld zijn: Vakantie-, Kindertoelage, Overwerk, Medische Behandeling & Keuring, Overige Uitgaven Salarissen & Lonen, Afdracht AOV/AWW, Afdracht AVBZ, en APC Pensioenbijdragen.
[18] Aan de Prinsenstraat 86 zetelen de minister, zijn kabinet, de ministeriele staf, de Beleidsorganisatie, en de sectoren Sociale ontwikkeling (SO), Arbeid, Familie en jeugd.
[19] Aan de Schouwburgweg 22 zetelen de Landsbemiddelaar, Arbeidsveiligheid en –inspectie.
[20] Kas di bario's: Santa Rosaweg 50, Kaya John Monsanto z/n, Dokterstuin 43, Breedestraat 171/180 (O), Jan Noordynweg s/n.

6.6.1 tot en met 6.6.2

Het personeel wordt in staat gesteld zowel intern als extern te vergaderen, waarvoor kosten worden gemaakt. Ook worden er poststukken verstuurd.

Kosten

NAf 19.6 miljoen.

Indicatoren

6.1 Het personeel wordt beloond

- Maandelijks komen de salariskosten en bijkomende kosten voor het personeel overeen met het aantal personeelsleden werkzaam bij het ministerie;
- Maandelijks zijn alle sociale voorzieningen afgedragen aan de verschillende instanties.

6.2 Het personeel is gehuisvest

- Maandelijks komen de huurpenningen overeen met de gehuurde gebouwen;
- Maandelijks zijn de rekeningen voor het verbruik van water en elektra voldaan;
- Maandelijks zijn de telefoon- en faxkosten voor het verbruik voldaan;
- Volgens het onderhoudsschema is onderhoud gepleegd aan gebouwen en terreinen.

6.3 Het personeel heeft een degelijke werkplek

6.4 Het personeel beschikt over de nodige middelen

- Maandelijks overzicht van alle artikelen en producten die zijn aangekocht.

6.5 Het personeel kan vanwege het werk mobiel zijn

- Maandelijks wordt de lening, huur en/of lease van de wagens afgelost/betaald;
- Volgens het onderhoudsschema is onderhoud gepleegd aan de voertuigen;
- Volgens de begrootte bedragen worden benzine en olie voor de voertuigen gekocht.

6.6 Het personeel kan overleg plegen met collega's en derden

- Maandelijks is er een overzicht van de kosten voor vergaderingen;
- Maandelijks is er een overzicht van de kosten voor porto- en vracht.

Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur

Visie

In het jaar 2025 is Curaçao een land dat berust op goed bestuur met een hoog leefkwaliteit, een duurzame sociaaleconomische ontwikkeling en onderwijs dat een ieder motiveert om het beste uit zichzelf te halen.

Missie

Het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur draagt zorg voor het bevorderen van de gezondheid van de bevolking en voor een gezond milieu waarin mens, dier en natuur zich duurzaam kunnen ontwikkelen.

18 Ministerie Gezondheid, Milieu en Natuur

Functie	Organisatie-eenheden	Doel organisatie-eenheid
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	Minister van Gezondheid, Milieu en Natuur	Politiek-bestuurlijke aansturing ministerie GMN
	Kabinet Minister van Gezondheid, Milieu en Natuur	Bedrijfsvoering minister GMN
	Raad voor de Volksgezondheid	Adviseren
	Secretaris- generaal Gezondheid, Milieu en Natuur	Ambtelijke aansturing ministerie GMN
	Ministeriële Staf	Bedrijfsvoering GMN
	Beleidsorganisatie Gezondheid, Milieu en Natuur	Beleidsontwikkeling Wet- en Regelgeving
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	UO Geneeskundige en Gezondheidszaken	Organisatie en uitvoering
	Subsidie bijdrage Geneeskundige en Gezondheidszaken	Beheer en controle
	Inspectie Volksgezondheid	Inspectie gezondheid, milieu en natuur

	Epidemiologie en Onderzoek	Epidemiologisch onderzoek besmettelijke ziektes
	Volksgezondheid Instituut Curaçao	Gezondheidsonderzoek
	UO Veterinaire zaken	Organisatie en uitvoering Veterinaire Volksgezondheid, dierengezondheidszorg en dierenwelzijn
72 Ambulancevervoer	Subsidie bijdrage Ambulancevervoer	Transport
73 Verpleeginrichtingen	Dr. Caprileskliniek	Verpleging/Verzekering
75 Agrarische Zaken en Visserij	UO Agrarisch Veeteelt Visserijbeheer	Organisatie en uitvoering agrarisch, veeteelt en visserij
	Subsidie bijdrage Agrarisch en Visserijbeheer	Beheer en controle
76 Milieu en Natuurbeheer	UO Milieu en Natuur Beheer	Organisatie en uitvoering milieu en natuur
	Subsidie bijdrage Milieu, Natuur	Beheer en controle
77 Lijkbezorging	Begraafplaatsen	Onderhoud
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	Overige uitgaven Volksgezondheid	Beheer en controle
	Hospital Nobo Otrobanda	Kwalitatieve zorg

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	688.700	688.700	688.700	688.700
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	6.511.600	6.511.600	6.511.600	6.511.600
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	20.573.000	20.572.300	20.572.300	20.572.300
72 Ambulancevervoer	2.106.100	2.106.100	2.106.100	2.106.100
73 Verpleeginrichtingen	80.000	80.000	80.000	80.000
75 Agrarische Zaken en Visserij	5.950.900	5.951.400	5.951.400	5.951.400
76 Milieu en Natuurbeheer	29.974.600	29.981.500	29.981.500	29.981.500
77 Lijkbezorging	20.000	20.000	20.000	20.000
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	698.903.700	716.678.100	734.778.100	753.378.100
Totaal:	**764.808.600**	**782.589.800**	**800.689.800**	**819.289.800**

Kapitaaldienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen				
70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur	825.000			
71 Preventie en Curatieve gezondheidszorg	2.470.000	95.000	95.000	95.000
72 Ambulancevervoer				
73 Verpleeginrichtingen				
75 Agrarische Zaken en Visserij	3.840.000			
76 Milieu en Natuurbeheer	1.600.000			
77 Lijkbezorging				
78 Overige uitgaven Gezondheid, Milieu en Natuur	2.700.000			
Totaal:	**11.435.000**	**95.000**	**95.000**	**95.000**

Functie 01 Bestuursorgaan

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	681.000	681.000	681.000	681.000
Programmakosten	7.700	7.700	7.700	7.700
Totaal	**688.700**	**688.700**	**688.700**	**688.700**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

Functie 70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.852.400	5.852.400	5.852.400	5.852.400
Programmakosten	659.200	659.200	659.200	659.200
Totaal	**6.511.600**	**6.511.600**	**6.511.600**	**6.511.600**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	825.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**825.000**	**-**	**-**	**-**

Functie 71 Preventieve en Curatieve Gezondheidszorg

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	19.486.600	19.485.900	19.485.900	19.485.900
Programmakosten	1.086.400	1.086.400	1.086.400	1.086.400
Totaal	**20.573.000**	**20.573.000**	**20.573.000**	**20.573.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	2.470.000	95.000	95.000	95.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**2.470.000**	**95.000**	**95.000**	**95.000**

Functie 72 Ambulancevervoer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	2.106.100	2.106.100	2.106.100	2.106.100
Programmakosten				
Totaal	**2.106.100**	**2.106.100**	**2.106.100**	**2.106.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 73 Verpleeginrichtingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	80.000	80.000	80.000	80.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**80.000**	**80.000**	**80.000**	**80.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 75 Agrarische Zaken en Visserij

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	5.338.076	5.338.636	5.338.636	5.338.636
Programmakosten	612.800	612.800	612.800	612.800
Totaal	**5.950.876**	**5.951.436**	**5.951.436**	**5.951.436**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	1.040.000			
Programmakosten	2.800.000			
Totaal	**3.840.000**			

Functie 76 Milieu en Natuurbeheer

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	29.136.300	29.143.200	29.143.200	29.143.200
Programmakosten	838.300	838.300	838.300	838.300
Totaal	**29.974.600**	**29.981.500**	**29.981.500**	**29.981.500**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	600.000	-	-	-
Programmakosten	1.000.000	-	-	-
Totaal	**1.600.000**	-	-	-

Functie 77 Lijkbezorging

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	20.000	20.000	20.000	20.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**20.000**	**20.000**	**20.000**	**20.000**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	-	-	-	-

Functie 78 Overige Uitgaven Gezondheid. Milieu en Natuur

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.404.500	8.404.500	8.404.500	8.404.500
Programmakosten	690.499.200	708.273.600	726.373.600	744.973.600
Totaal	**698.903.700**	**716.678.100**	**734.778.100**	**753.378.100**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	2.700.000			
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**2.700.000**	-	-	-

Algemene doelstelling

Het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur (GMN) heeft een aantal algemene doelstellingen, namelijk:

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.
2. Een kwalitatief, toegankelijk en duurzaam milieu en natuur.
3. Voorzien in kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van voedselzekerheid en zelfvoorziening.

Functie 01 Bestuursorgaan

De minister is de politieke eindverantwoordelijke voor het ministerie.

Minister van Gezondheid, Milieu en Natuur

De minister van Gezondheid, Milieu en Natuur is verantwoordelijk voor de vertaling van het regeerprogramma naar ministeriële beleidsdoelstellingen. Voor het gevoerde beleid legt de minister verantwoording af aan de Staten.

Functie 70 Algemeen beheer Gezondheid, Milieu en Natuur

De organisatie- eenheden behorende bij deze functie ondersteunen en adviseren de minister van GMN aangaande de gezondheid en op zaken met betrekking tot landbouw, veeteelt, visserij, milieu en natuur. Ook ondersteunen deze organisatie eenheden de secretaris- generaal en het managementteam. Gezamenlijk dragen deze organisatie- eenheden zorg voor de uitvoering, advies, bedrijfsvoering, secretariële ondersteuning, beleidsontwikkeling en voorbereiding van wet- en regelgeving.

Kabinet minister van Gezondheid, Milieu en Natuur

Het kabinet van de minister van Gezondheid, Milieu en Natuur ondersteunt de bedrijfsvoering van de minister zowel administratief als bij interne en externe communicatie.

Raad voor de Volksgezondheid

De Raad voor de Volksgezondheid brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan de minister van Gezondheid, Milieu en Natuur over aangelegenheden die de zorgaanbieders, zorgverzekeraars en patiënten rechtsreeks raken (volksgezondheid en gezondheidszorg).

De Raad voor de Volksgezondheid zet zich in voor de volksgezondheid, de toegankelijkheid en kwaliteit van de zorg. Als adviesorgaan zet de Raad de verantwoordelijke minister voor gezondheidszorg aan tot het voeren van adequaat beleid op het gebied van volksgezondheid. De Raad voor de Volksgezondheid levert een bijdrage aan de deugdelijkheid van bestuur.

De Raad heeft tot taak het op verzoek of uit eigen beweging uitbrengen van advies aan de minister over:

- de structuur, de uitvoering, de kwaliteit en de doelmatigheid van de gezondheidszorg;
- de uitvoering van de wettelijke regelingen op het gebied van de volksgezondheid;
- alle andere zaken die van belang zijn voor de volksgezondheid.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Bewaakt de structuur, de uitvoering, de kwaliteit en de doelmatigheid van de gezondheidszorg	• Overleg met stakeholders • Overleg met jurist • Deskundigheidsbevordering	Apparaatskosten 23.918
Bewaakt de uitvoering van de wettelijke regelingen op het gebied van de volksgezondheid	• Overleg met stakeholders • Overleg met jurist • Deskundigheidsbevordering	Apparaatskosten 23.918

Secretaris- generaal Gezondheid, Milieu en Natuur

De Secretaris- generaal (SG) is belast met de inrichting en de dagelijkse aansturing van het gehele ministerie. Ze is het aanspreekpunt van de minister en de eindverantwoordelijke voor de beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering. Tevens heeft de SG een coördinerende rol in geval van ministerie overstijgende thema's/processen

Ministeriële staf

De ministeriele staf is belast met het adviseren van het management team op strategisch niveau.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Informatieverschaffing van het ministerie naar de bevolking toe	• Tende'ki (callcenter) • 6 FTE (medewerkers en 2 ondersteunende medewerkers) • ICT infrastructuur en apparatuur(extern) • Publieke voorlichting en educatie aan de bevolking en stakeholders.	Programmakosten: 25.500
Effectief informatie vergaring en opslag tbv optimale functioneren ministerie	• Ontwikkelen Digitaal informatie systeem • IT accountmanager • Up daten ICT infrastructuur en apparatuur •	Apparaatskosten: 38.000
Inzichtelijk maken van de financiële stromen binnen de organisatie en gelieerde stichtingen	• Plan van aanpak inkomsten verhoging • Inhuren van externe expertise • Juridische bijstand • Projecten Monitoringssysteem • Digitalisering	Programmakosten: 25.500
In kaart brengen van de gewenste organisatie	• Organisatie ontwikkeling(vernieuwing Businessplan) • Afdelingsplannen • Meerjaren formatie beleidsplan • Opleidingsplan • HR Digitale monitoringsysteem • Inhuren van externe expertise • Uitwerking plan ontwikkelen nieuwbouw GMN	Apparaatskosten KD: 750.000

Beleidsorganisatie
Algemene doelstelling:

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.
2. Een kwalitatief, toegankelijk en duurzaam milieu en natuur.
3. Voorzien in kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van voedselzekerheid en zelfvoorziening.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten: Apparaatskosten:) Inkomsten: (totaal)**
Toegankelijkheid betaalbaarheid en kwaliteit van zorg	• Afronding evaluatie Lvo Basisverzekering en Lvo AVBZ • Actualiseren en afronden Geestelijk Gezondheidszorgbeleid • Invoeren nieuwe Lvo Gesubsidieerde instellingen • Evalueren en actualiseren van de preventie beleid • Beleidsondersteunend onderzoek • Deskundigheidsbevordering • Inhuren financiële deskundigheid • Inhuren juridische deskundigheid • Inhuren vak gerelateerde expertise • Beleidsnota tweedelijnszorg, CARE, public health • Interministeriële samenwerking tussen SOAW, Justitie, OWCS, FIN, VVRP en MEO • Opstellen samenwerkingsovereenkomsten(goede afsprakensysteem voor diverse taken) • Diverse Lvo voor het zorggebied • Beheersovereenkomsten met instanties die producten bieden aan de overheid conform de zorggebied waaronder SVB, ADC • Samenwerking met internationale organisaties • NHIS voor onder andere management informatie	Apparaatskosten: 482.000
Het voorzien in het beleid rondom een duurzaam milieu en natuur	• Natuur beleidplan • Milieu beleidplan • Opstellen Lvo milieu en natuur • Beleidsondersteunend onderzoek • Deskundigheidsbevordering • Inhuren financiële deskundigheid • Inhuren juridische deskundigheid	Apparaatskosten: 3.212.200

	• Inhuren vak gerelateerde expertise • Naleving en invulling geven aan internationale verdragen • Samenwerking met internationale organisaties	
Het voorzien in het beleid rondom voedsel voorziening, zelfredzaamheid en dieren welzijn	• Actualiseren agrarisch en visserij beleidsplan • Opstellen Lvo visserij • Opstellen Lvo agrarisch • Opstellen Lvo dierenwelzijn • Beleidsondersteunend onderzoek • Deskundigheidsbevordering • Inhuren financiële deskundigheid • Inhuren juridische deskundigheid • Inhuren vak gerelateerde expertise • Samenwerking met internationale organisaties	Apparaatskosten: 176.200
Ondersteuning beleid uitvoering ten behoeve van de organisatie onderdelen van het ministerie	• Deskundigheidsbevordering beleidsmedewerkers wegens de beleidscyclus • Inhuren financieel expertise voor projecten • Inhuren juridische expertise voor projecten • Inhuren vakkundige expertise • Inkoop dataregistratie en analyse systeem • Training wegens gebruik dataregistratiesysteem • Licentiekosten voor dataregistratiesysteem • Onderhoudskosten wegens dataregistratiesysteem • Inhuur personeel voor data-invoer • Lidmaatschap internationale organisaties ten behoeve van kennis up date, bijhouden nieuwe ontwikkelingen, capacity building, bijwonen internationale conferenties • Stakeholders meeting voor beleidscyclus	Apparaatskosten: 37.000

Zorgdragen voor de juiste uitvoering van de begrotingscyclus voor een evenwichtig financieel beheer	• Uitvoeren RBM methode • Monitoren beleidsuitvoering • Controle en evaluatie begrotingscyclus	Programmakosten: 150.000

Functie 71 Preventieve en Curatieve Gezondheidszorg

Handhaving wet- en regelgeving en draagt zorg voor publieke gezondheid, preventie en gezondheidsbevordering.

Inspectie Gezondheid

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.
2. Een kwalitatief, toegankelijk en duurzaam milieu en natuur.
3. Voorzien in kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van voedselzekerheid en zelfvoorziening.

Geprioriteerde wetten Inspectie Gezondheid

De regering van Curaçao heeft zich voorgenomen een aanvang te maken met de invoering van een algemene ziektekostenverzekering (AZV). Er is sprake van AZV op moment dat de hele bevolking verzekerd is tegen ziektekosten. De realisatie van een AZV vereist een bestuurlijke structuur waarin flankerende wet- en regelgeving als randvoorwaarde dient. Het gaat om de volgende geprioriteerde wet- en regelgeving:

- Wet Publieke Gezondheid;
- Declaratiewet;
- Bigwet (wetberoepen in gezondheidszorg);
- Wetgeving grondwaterbeheer;
- AZV (Algemene Ziektekosten verzekering).

1. Landsverordening Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG)

Doel: Het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van toegelaten zorgverleners in de gezondheidszorg en het laten aansluiten van het aantal zorgverleners en hun competenties op de zorgvraag op Curaçao.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het toezicht op de volksgezondheid, milieu en natuur	• Beheersregister medische beroepsbeoefenaren • Secretariaat van de geneesmiddelen, registratie commissie • Aanwijzingsregister geneesmiddelen • Klachtenregistratiesysteem	Apparaatskosten GD: 2.965.400 Apparaatskosten KD: 95.000 Inkomsten: 162.600
Uitvoeren Landsverordening Beroepen in de Individuele Gezondheidszorg (BIG)	• Beheers register medische beroepsbeoefenaren • Secretariaat van de geneesmiddelen, registratie commissie • Aanwijzingsregister geneesmiddelen • Klachtenregistratiesysteem • Transportmiddelen	Apparaatskosten: 90.000
Het uitvoeren van inspectie in de gezondheidszorg en het controleren op naleving van de wetgeving en de gezondheidsnormen	• Inspecteurs • Klachtenregistratiesysteem • Overleg met stakeholders	Apparaatskosten: 53.000
Het uitvoeren van inspectie bij bedrijven die met hun activiteiten een impact hebben op het milieu en natuur en controleert op de naleving van de wetgeving en de onderhavige vergunningen	• Inspecteurs • Klachtenregistratiesysteem • Overleg met stakeholders	Apparaatskosten: 53.000
Het uitvoeren van inspectie op aangelegenheden aangaande geneesmiddelen te controleren op een uitvoering conform vigerende vergunningen en wetgeving	• Inspecteurs • Klachtenregistratiesysteem • Overleg met stakeholders	Apparaatskosten: 73.000

Het uitvoeren van inspectie uit op de kwaliteit van de opslag van voedselwaren en de daartoe strekkend organisatie van de opslag, verpakking en distributie	• Inspecteurs • Klachtenregistratiesysteem • Overleg met stakeholders	Apparaatskosten: 53.000
Publieke bewustwordingscampagnes en educatie	• Opstellen van educatiepakketten • Massa media • Interactieve bewustwordingssessies	Apparaatskosten: 15.000

Volksgezondheid Instituut Curaçao

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.

VIC verzamelt gegevens die inzicht geven in de kwaliteit, toegankelijkheid en betaalbaarheid van de gezondheidzorg op Curaçao ten behoeve van informatievoorziening aan de overheid, zorgverleners en zorginstellingen voor de ontwikkeling en evaluatie van gezondheidsbeleid.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het uitvoeren van het project Nationale Gezondheidsenquête	• Reprokosten • Data analyse • Vertalingskosten • Meetings en eindconferentie	Apparaatskosten:196.000 Programmakosten: 20.000
Het publiceren van zorgkaart 2018 voor het informeren van de bevolking inzake alle zorg verleners	• Reprokosten • Up daten en onderhoud website zorgkaart • Overleg met patiëntenverenigingen over professionalisering van voorlichting	Programmakosten: 50.000
Het publiceren van fact sheets over de gezondheidsindicatoren	• Opstellen van fact sheets • Vertalen in het Papiaments • Integreren van de fact sheet in	Programmakosten: 100.000

	de gezondheidsdatabank	
Het informeren van de bevolking inzake uitgevoerde onderzoeken	• Website van VIC up daten • Drietalig maken (Papiaments, Nederlands en Engels) • Uitbreiden mogelijkheden, zoals zoekfunctie, bezoekersstatistieken	Programmakosten: 10.000

Geneeskundige en Gezondheidszaken

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Toegang tot publieke Jeugdgezondheidszorg	• Periodiek geneeskundig onderzoek bij zuigelingen en kinderen tot 19 jaar (in afwachting van wet op publieke gezondheid) • Vaccinaties bij 0-11 jarigen (in afwachting van wet op publieke gezondheid) Introductie HPV vaccinatie en hepatitis B bij geboorte • School gezondheidzorg • Neonatale Gehoor Screening (in afwachting van wet op publieke gezondheid) • Hulp ouders bij de opvoeding van (probleem)kinderen 0-19 jaar; inclusief werving één Orthopedagoog • Inter Ministeriële samenwerking (Justitie, SOAW, OWCS, MEO, AZ) • Kwaliteitsbevordering door deskundigheidstrainingen (v.b. ontwikkelingsonderzoek, cursus vaccinaties, Triple P,	Programmakosten: 550.000

	opvoedingsondersteuning) • Opzetten adolescentenzorg • Project Biba Amor wegens seksueel reproductieve gezondheidszorg bij de jeugd (NAf 26.000)	
Toegang tot preventie interventies	• Project Bus di djente wegens tandheelkundige zorg aanschaf twee nieuwe dental cars (NAf 1.9 miljoen) • Collectieve en individuele Gezondheidsbevordering aan publiek en deskundigen en overige stakeholders (wens, gebeurt op dit moment nog niet) • Opzetten preventie unit • Bewustwordingscampagnes via onder andere massa media, sociale media, ICT technologieën	Kapitaaldienst 1.900.000 Programmakosten: 280.000
Het voorkomen en vroegtijdig opsporen van ziekten en coördinatie van bestrijding daarvan	• Onderhouden van diverse surveillance systemen voor het vroegtijdig opsporen van infectie ziekten • Screening en behandeling van Soa's bij algemeen publiek en sekswerkers • Advies en reizigersvaccinaties • Bron- en contactopsporing besmettelijke ziektes • Bewustwordingscampagnes doormiddel van onder andere massa media, sociale media, ICT technologieën	Programmakosten: 125.000
Voorkoming en bestrijding vector over draagbare aandoeningen	• Opzetten surveillance Vector overdraagbare aandoeningen in samenwerking met EPI • Opsporen en bestrijding van muggenbroedplaatsen (Larvicide middelen zoals Abate) • Opsporen en bestrijding van muggen en andere insecten (Insecticide en pesticide) • Voorlichting aan algemeen publiek, instellingen en stakeholders inclusief voorlichtingsmateriaal • Ongediertebestrijding (THZ) (Knaagdieren, rattengif) • Werving personeel (20 fte) voor uitvoering taken van Vector	Programmakosten: 150.000

	• Deskundigheidsbevordering en (meerjarig) opleiding van THZ personeel • Onderhoud machines (spuitbenodigdheden voor verdelgen van insecten) • Diverse materialen zoals kleding, beschermpakken en handschoenen voor controles en werkzaamheden	
Ziektepreventie en verlaging van gezondheidsbedreigende situaties	• Training en certificering van foodhandlers • Revisie en modernisering van de gehele programma en informatie systeem omtrent de training en certificering van foodhandlers (incl. benodigd personeel) • Voorlichting en educatie aan scholen, publiek, stakeholders en instellingen • Materialen voor het maken van keuringskaarten en het maken lesmaterialen (300.000) • Vergunningsadviezen (Vent en evenementen, vergunning landsverordening horeca) • Handhaving door onder andere periodieke controles bij voedsel importerende, producerende en distribuerende bedrijven, instellingen en instanties op warenwet, drinkwaterverordening • Aanschaf diverse hulpmiddelen (onder andere kleding, beschermpakken) en instrumenten voor de controles • Aanschaf programma (software) voor de controles • Personeel (aantal nader te bepalen)	Programmakosten: 150.000
Voorkomen infectierisico's bij lijken	• Inspectie opgraving, in en uitvoering van lijken • Inspectie begraafplaatsen • Diverse hulpmiddelen zoals kleding, maskers en laarzen • Trainingen voor personeel	Apparaatskosten: 165.000

Voorkomen invoer infectieziektes via schepen (IHR)	• Controle en certificeren van vaartuigen volgens International Health Regulations (IHR) Algehele hygiënische controle van het vaartuig en personeel • Werven en training van personeel • Aanschaf hulpmiddelen voor bovenstaande controles	Apparaatskosten 150.000
Het systematisch bewaken van de gezondheidstoestand (epidemiologie)	• Registratie mortaliteit en oorzaken • Registratie belangrijke aandoeningen • Opzetten/realiseren onderzoeken • Op verzoek aanleveren informatie gezondheidstoestand bevolking	Programmakosten: 150.000
Effectief inkoop van geestelijke gezondheidzorg	• PSI Skuchami 1.Preventie en onderzoek 2.Groepsessies 3. Zorgnetwerken	Programmakosten: 1.743.690
Effectief inkoop van langdurig gedwongen intramurale zorg	• Brasami (ism JUS)	Programmakosten 3.304.584
Effectief inkoop van verslavingszorg	• FMA (Heropenen van nachtopvang om overlast van verslavende in de stad te voorkomen. (Heropening kost minder geld dan bemiddeling)	Programmakosten: 3.310.566
Effectief inkoop van preventieve jeugdgezondheidszorg voor kinderen 0-4 jaar	• Wit Gele Kruis Periodiek geneeskundig onderzoek bij zuigelingen en kinderen tot vier jaar (in afwachting van wet op publieke gezondheid) Vaccinaties bij 0-4 jarigen (in afwachting van wet op publieke gezondheid)	Programmakosten 817.490
Preventie borst- en baarmoederhalskanker	• Fundashon Prevenshon	Programmakosten NAf 1.900.000

Effectieve inkoop preventie HIV en reproductieve gezondheidszorg	• Famia Plania	Programma kosten: 131.891
Effectieve inkoop bewustwording levensstijl	• Sokudi	Programma kosten: 45.666
Het bevorderen van een uniforme patiënten registratie voor volledige management informatie	• Elektronisch patiëntendossier voor FMA, Brasami, Skuchami, Speransa en Capriles.	Apparaatskosten 100.000
Het innen en afdragen van retributies en leges conform PB 1992 no. 20	• Updaten ICT infrastructuur • Evaluatie en aanpassing van de Lvo	Inkomsten: 4.326.500

Veterinaire Zaken

Algemene doelstelling Veterinaire Zaken

1. Het bevorderen van de veterinaire volksgezondheid.
2. Het bevorderen van de dierengezondheidzorg en dierenwelzijn.

Het bevorderen van de veterinaire volksgezondheid heeft betrekking op het verhogen van de voedselveiligheid voor producten van dierlijke oorsprong om de risico's van gecontamineerd vlees of overdracht van zoönosen te voorkomen. Hiermee vervult de UOVZ een beschermende functie voor de volksgezondheid.

De operationele doelen die in 2018 gerealiseerd dienen te worden, moeten worden bezien als invulling van een lange termijn beleidslijn, waarbij alle slachtfaciliteiten vernieuwd moeten worden omdat deze sterk verouderd zijn, niet meer geschikt zijn en daardoor een toenemende dreiging voor de volksgezondheid. De structurele keuring en toezicht op de import, verkoop en opslag van pluimveevlees blijft een prioriteit voor wat betreft de uitbreiding van de taken van de UOVZ. Het laboratorium zal, na de volledige inrichting en bemensing vaker ingezet worden ter ondersteuning van de vleeskeuring, het toezicht op de vleesverkoopplaatsen en de veehouderij.

Het bevorderen van de dierengezondheidzorg en dierenwelzijn heeft betrekking op de operationele doelen die ontplooid moeten worden ter bescherming en de verbetering van de gezondheid en het welzijn van de dieren. Door de emotionele en fysieke afhankelijkheid van mens en dier en de belangrijke rol van het dier voor de voedselvoorziening en voedselzekerheid vervult de UOVZ een directe beschermende functie van de volksgezondheid. Dit benadrukt ook het belang van de inzet van instrumenten opdat gezondheid en het welzijn van de dieren en de mens zoveel mogelijk te waarborgen.

Het lidmaatschap van de OIE (wereld organisatie voor de diergezondheid) kan aanzienlijk bijdragen tot de vervulling van de taken en biedt bovendien ook perspectieven voor wat betreft de ontwikkeling van de exportproducten van dierlijke oorsprong.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf.?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het behalen van de HACCP (kwaliteitssysteem voedselveiligheid) certificaat	• Onderhoud slachthuis Barber afronden • Herinrichting slachthal Barber • Constructie desinfectie brug voor vee transportwagens (nieuw) • Back up koelinstallatie aanschaffen	Programmakosten: 550.000
Het uitvoeren van de keuring van pluimvee afgeleide producten (waaronder pluimveevlees) en het toezicht op de verkoop-, opslag- , verwerking- en bewerkingsplaatsen	• Deskundigheidsbevordering • Voorlichting aan stakeholders (in afwachting van besluit overheid)	Programmakosten: 178.000
Afgifte, toezicht en handhaving vlees verkoop vergunningen	• Intake aanvragen • Keuring en certificering van de vlees verkoop locaties • Advisering van de stakeholders • Afgifte en toezicht op de vergunning	Apparaatskosten: 270.000

Keuring en controle van vlees	• Deskundigheidsbevordering • Voorlichting aan stakeholders (veehouders, importeurs en distribiteurs van vlees) • Transporteren van vlees (revisie en reguleren van verantwoord transport) • Inzet laboratorium voor microbiologisch en residuen onderzoek • Aanschaf digitale media en instrumenten ter uitvoering van de controles	Apparaatskosten: 150.000
Het ondersteunen van de lokale veehouderij	• Deskundigheidsbevordering • Voorlichting aan stakeholders • Bedrijfsbegeleiding, advisering • Curatieve- en preventieve behandelingen (algemeen en veestapel UO AVB) • Verrichten van laboratoriumonderzoeken • Aanzet regulatie transport van vee, in kader van het dierenwelzijn. • Indienen wetsvoorstel inzake I en R (identificatie en registratie) vee	Apparaatskosten: 100.000
Het adviseren, in bewaring nemen en afhandelen van gevaarlijke honden	• Opvang van honden • Euthanaseren • Beheer database, • Overleg met het OM en opsporingsambtenaren • Onderhoud van de faciliteiten.	Apparaatskosten: 31.000
Het monitoren van dierziekten en zoönosen	• Deskundigheidsbevordering op het gebied van dierziekte • Ontwikkelen dierziekte bestrijdingsprogramma's inclusief grensbewaking (voorbeeld illegale invoer van exotische diersoorten) • Internationaal lidmaatschap en aanvang implementatie PVS tool (In kaart brengen veterinaire infrastructuur) • Bijwonen van congressen, seminars, cursussen en werksessies	Apparaatskosten: 27.000

Het identificeren en registreren van dieren (anders dan vee) voor dieren ziekten en dierenwelzijn	• Indienen wetsvoorstel inzake I en R (identificatie en registratie) vee (in samenwerking met beleid) wetsvoorstel	Apparaatskosten: 18.000
Het innen en afdragen van retributies en leges conform PB 1992 no. 20	• Up daten ICT infrastructuur en apparatuur • Geautomatiseerd innen van invoerkeurloon, vlees verkoop vergunningen, gezondheidsverklaringen een dergelijke	Inkomsten 2.780.000 (bij 5 % heffing invoerkeurloon)
Effectief inkoop van dierenwelzijn	• Stichting Dierenbescherming • Adviezen uitgeven over dierenwelzijn (Stichting Dierenbescherming)	Programmakosten: 81.180

Landbouw Milieu en Natuur (LMN)

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en duurzaam milieu en natuur.
2. Voorzien in kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van voedselzekerheid en zelfvoorziening.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Toegankelijk maken van kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw	• Fondo Rotatorio Agrario • Deskundigheidsbevordering • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • Werktenue en beschermingsmiddelen • (Foto)camara's • Werktuigen • Werkplaats inclusief werkmateriaal • Inzet expertise • Verkoop van zaden en	Apparaatskosten GD: 873.000 Apparaatskosten KD: 40.000 Inkomsten: 426.500

	bestrijdingsmiddelen • Het malen en dorsen van sorghum • Onderhoud malerij	
Bescherming van het AVB gebied voor watervanggebied, flora en fauna	• Vervanging afrastering • Infrastructuur van AVB herzien	Apparaatskosten KD: 750.000
Toegankelijk maken van kennis, kunde en middelen op gebied van veeteelt	• Verzorgen van Varkens, geiten en schapen • Verbeteren infrastructuur voor varkens, geiten en schapen • Deskundigheidsbevordering • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders. • Werktenue en beschermingsmiddelen • Werktuigen • Werkplaats inclusief werkmateriaal • Inzet expertise	Apparaatskosten KD: 300.000
Toegankelijk maken van kennis, kunde en middelen op gebied van visserij	• Het afgeven van vergunningen • Deskundigheidsbevordering • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • Werktenue en beschermingsmiddelen • Werktuigen • Werkplaats inclusief werkmateriaal • Inzet expertise • Fish Attracting device(FADS)	Apparaatskosten KD: 110.000
Het beheren van alle publieke vissershavens	• Innen van ligplaats gelden • Onderhouden, repareren • Toezicht • Bewaking • Controle op de vissers • Monitoren van de visstand • Organiseren van de infrastructuur • Nulmeting vissersboten uitvoeren	Apparaatskosten KD: 1.850.000

Maximaliseren van inkomsten voor AVB	• Doorlichting tarieven • Naleving wet en regelgeving • In kaart brengen activiteiten • Ter beschikking stellen personeel voor het innen van gelden • Project innen achterstallige inkomsten • Inhuren (expertise)	Apparaatskosten: 75.000
Efficiëntie verbetering voor verbruik nutsvoorziening	• Controle verbruik meters • Inventariseren van alle meters	Apparaatskosten: Prognose verlaging van de kosten nutsvoorziening met vijf %
Het bevorderen van een samenwerking tussen ministerie GMN en de diverse ministeries ter verheldering van wie is verantwoordelijk waarvoor	• Registratie systeem • Archief systeem • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders.	Apparaatskosten: 40.700
Het beheer van waterwerken en aanleg van irrigatie voor pleinen en plantsoenen	• Onderhoud waterleiding • Aanleg van irrigatie structuur	Apparaatskosten: 30.000
Het conserveren van kust en zee	• WAITT • Carmabi	Programmakosten: 150.000
Het promoveren van ontwikkeling en ondersteuning van duurzame agrarische producten	• Soltuna	Programma kosten: 456.600

UO Milieu en Natuur Beheer

Algemene doelstelling:

1. Een kwalitatief, toegankelijk en duurzaam milieu en natuur.
2. Voorzien in kennis, kunde en middelen op gebied van landbouw, veeteelt en visserij ten behoeve van voedselzekerheid en zelfvoorziening.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Verlenen van vergunning op gebied van milieu	• Registratiesysteem • Archiefsysteem • Deskundigheidsbevordering van medewerkers. • Transportmiddelen • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • Inhuren van vaktechnische expertise • Inhuren van juridische expertise • Inhuren van financiële technische expertise	Apparaatskosten: Inkomsten: 300.000
Integrale aanpak achterstallig onderhoud van dammen	• Deskundigheidsbevordering • Transportmiddelen • Werktenue en beschermingsmiddelen • Werkmateriaal en tuingereedschappen • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • Inhuren vaktechnische expertise voor dammen • Inhuren juridische expertise	Apparaatskosten GD: 100.000 Apparaatskosten KD: 535.000
Een effectief en efficiënt watermanagement	• Kwaliteitsmeting putwater • Nulmeting waterplan • Werktenue en beschermingsmiddelen • Werkmateriaal en tuingereedschappen • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • Aantrekken personeel voor meting waterputten	Apparaatskosten: 50.000

Toegang en beheer van stranden	• Investering en verfraaiing • In kaart brengen van beheer van publieke stranden • Onderhoud en schoonmaak publieke stranden • Veiligheidsmaatregelen ter bescherming van strandgebruikers • Deskundigheidsbevordering van medewerkers. • Werktenue en beschermingsmiddelen • Werkmateriaal	Apparaatskosten KD: 405.000
Toegang tot inheemse boom- en plantensoorten	• Het opzetten van een kwekerij voor inheemse boom- en plantensoorten • Deskundigheidsbevordering voor medewerkers • Transportmiddelen • Werktenue en beschermingsmiddelen. • Publieke voorlichting en educatie, klanten en stakeholders	Apparaatskosten: 25.000
Toegang en beheer van pleinen en plantsoenen	• Investering en verfraaiing • In kaart brengen van beheer van openbare pleinen en plantsoenen • Beheer publieke pleinen en plantsoenen en meubilair • Onderhoud en schoonmaak publieke pleinen en plantsoenen • Deskundigheidsbevordering van medewerkers • werktenue en beschermingsmiddelen • Werkmateriaal	Apparaatskosten: 100.000
Bescherming en behoud van natuurgebieden	• Uitvoering van wet en regelgeving op gebied van natuur • Uitvoer van internationale verdragen, waaronder Cartagena-verdrag • Behoud en beheer RAMSAR gebieden • Werktenue en beschermende middelen • Transport • Inhuur van personeel • Deskundigheidsbevordering • Publieke voorlichting en educatie	Apparaatskosten: 26.000

	• Stakeholdersoverleg en multidisciplinaire samenwerking	
Bewaken van de lucht kwaliteit	• Verschillende meetapparatuur • Accreditatie GGD Amsterdam • Inzetten externe vakkundige deskundigheid • Inzetten van deskundigheid in het kader van onderzoek naar luchtkwaliteit	Programmakosten: 75.000
Toezicht houden en optreden en overtreding voor het milieu (rechtshandhaving milieu wet- en regelgeving).	• Milieupolitie • ITHC • Deskundigheidsbevordering en training • Samenwerking met de multidisciplinaire team bestaande uit GMN, Justitie en VVRP • Werktenue en beschermingsmiddelen. • Publieke voorlichting en educatie aan klanten en stakeholders • werkplaats inclusief werkmateriaal • Samenwerking met erkend laboratorium op gebied van milieu	Apparaatskosten KD: 600.000
Maximaliseren van inkomsten voor MNB	• Doorlichting tarieven • Naleving wet en regelgeving • In kaart brengen activiteiten • Ter beschikking stellen personeel voor het innen van gelden • Project innen achterstallige inkomsten • Inhuren (expertise) • Regulering verhuur strand kiosken	Apparaatskosten: (ntb)
Effectief inkoop vuilophaal en overige schoonmaakwerkzaamheden	• Selikor	Programmakosten: 26.524.418
Effectief inkoop van natuurbescherming, natuurbescherming educatie en soortbehoud van bedreigde diersoorten	• Fundashon Parke Tropikal	Programmakosten: 470.232
Effectief inkoop van onderzoek naar biodiversiteit	Stichting Carmabi	Programmakosten: 288.206

Overige uitgaven volksgezondheid

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.

Ten aanzien van de overheidsbijdrage van de overheid ter uitvoering van de Verzekering Ziektekosten is de beleidsorganisatie belast met beleidsontwikkeling ter realisatie van de beleidsdoelen zoals (financiële) toegankelijkheid, kwaliteit en betaalbaarheid.

Ten aanzien van de realisatie van Hospital Nobo Otrobanda, worden diverse activiteiten uitgevoerd waaronder de samenvoeging van de poliklinische laboratoriumfunctie van ADC en het SEHOS laboratorium als onderdeel van het nieuwe ziekenhuis.

Apparatuur laboratorium

In het kader van de transitiefase gedurende de bouw van het nieuwe ziekenhuis te Otrobanda zal Sehos in de transitiefase apparatuur aanschaffen dat later eigendom wordt van het nieuwe ziekenhuis.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	**Welke instrumenten dienen ingezet te worden?**	**Wat gaat dat kosten NAf?**
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten:** **Apparaatskosten:** **Inkomsten:**
Het uitvoeren van de Basis Verzekering Ziektekosten en AVBZ (Lei di Labizjan)	• Uitvoeringsorganisatie (SVB) • Periodieke rapportages (zorginhoudelijk) • Periodieke data vergaring • Periodieke evaluaties • Financiële rapportages	Programmakosten: 690.200.000

Hospital Nobo Otrobanda

Algemene doelstelling

1. Een kwalitatief, toegankelijk en betaalbaar gezondheidszorgsysteem voor mens en dier.

Hospital Nobo Otrobanda (HNO) is de realisatie van zowel het ziekenhuisgebouw als de ziekenhuisfunctie.

Welke operationele doelstellingen dienen bereikt te worden?	Welke instrumenten dienen ingezet te worden?	Wat gaat dat kosten NAf.?
Operationele doelstellingen	**Instrumenten**	**Programmakosten: (totaal)**
Optimalisatie kwaliteit tweede lijn zorg	• Nieuwbouw ziekenhuis • Ziekenhuis organisatie • Oprichten van een exploitatie entiteit • Oprichten vastgoed entiteit	Kapitaaldienst voor bouw van HNO in 2018 is nog niet vastgesteld. Afschrijvingskosten zijn voor 2018 opgenomen 7.413.700
Het reorganiseren van het gezondheidsstelsel	• Aanpassen financiering modaliteit zorgverleners en zorginstituten • ICT infrastructuur • Het opzetten van een “verlengde arm” van het ziekenhuiszorg voor verkorte ligdagen	

Het ministerie van GMN zet in op de oplevering van de bouw van de nieuwe ziekenhuis nog in het begrotingsjaar 2018. De planning maakt melding van september 2018. Vanaf dat moment zal worden gestart met de afwikkeling van SEHOS, zoals onder meer de ontwikkeling van de SEHOS-terreinen.

Het beleid van het ministerie van GMN prioriteert de herstructurering van de gezondheidszorg, het vervuilingsvraagstuk en de ontwikkeling van haar visserij- en agrarische sector.

HNO is een tastbaar bewijs van het herstructureringstraject. Interministerieel wordt samengewerkt om het mega project binnen de gestelde financiële kaders te realiseren. Het project herbergt omwille van haar omvang en impact op de samenleving, financiële risico’s die bestuurlijke daadkracht vergen. Preventie, onderzoek en kostenbeheersing

zijn belangrijke sleutelwoorden. Deze zullen richtinggevend zijn in het gezondheid herstructureringstraject. De implementatie van het Primary Health concept, het organiseren van de medische sector in vakverenigingen en de inbedding van de medische specialisten in het nieuwe ziekenhuisbeleid, zal een belangrijke impuls moeten geven aan de overheidsopdracht om tot verregaande kostenbeheersing te geraken. De daadwerkelijke kostenbeheersing zal gestalte krijgen in een Sociale Verzekeringsbank die in haar hoedanigheid van UO wet op de basisverzekering binnen de gestelde financiële kaders, de verantwoordelijkheid voor de Publieke Verzekeringen weet te dragen. Beleid ontwaart de noodzaak om zeer gericht risicomanagement tot ontwikkeling te brengen.
Conform planning zal het nieuwe ziekenhuis rond medio 2018 opgeleverd worden.

Ministerie van Financiën

Visie

In het jaar 2025 is het ministerie van Financiën een organisatie die financiële integriteit in de maatschappij bevordert en zich inzet voor een geïntegreerd, effectief, evenwichtig en verantwoord financieel, fiscaal en monetair beleid.

Missie

Het bevorderen van een doeltreffend en evenwichtig financieel-, fiscaal-, douane- en FIU-beleid, het bevorderen van een verantwoorde, doelmatige en rechtmatige verwerving en besteding van de overheidsmiddelen en het bewaken van de budgettaire aangelegenheden.

19 Ministerie van Financiën

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid
• 01 Bestuursorganen	• 00 Minister van Financiën	• Bestuursverantwoordelijk voor de financiële, fiscale monetaire en energie aangelegenheden
• 90 Algemeen Beheer Financiën	• 00 Kabinet Minister van Financiën	• Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie
	• 01 Secretaris generaal	• Eindverantwoordelijk voor de bedrijfsvoering
	• 02 Ministeriële Staf	• Ondersteuning en facilitering van de bestuursfunctie
	• 04 Beleidsorganisatie	• Zorgdragen voor ontwikkelen en evalueren van financieel beleid
	• 06 Sector Financieel Beleid en Begrotingszaken	• Zorgdragen voor bewaking budgettaire aangelegenheden • Zorgdragen voor beheersing en controle besteding overheidsmiddelen
	• 07 Stichting OAB	• Zorgdragen voor beheersing en controle besteding overheidsmiddelen
• 91 Belastingen	• 00 Douane	• Toezicht en controle op geld en goederenstroom • Bijdragen aan de bescherming

Functie:	Organisatie-eenheden:	Doel organisatie-eenheid
		van de (internationale) gemeenschap
	• 02 Sector Fiscale Zaken	• Ontwikkelen van fiscaal beleid (nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht • Effectieve en doelmatige uitvoering van de fiscale en douane aangelegenheden
	• 04 Stichting Belasting Accountants Bureau (BAB)	
	• 06 Nieuwe Belastingdienst Curaçao (NBC) Inspectie der Belastingen	
	• 07 NBC Landsontvanger	
• 93 Geldleningen	• 00 Geldleningen	
• 95 Algemene Uitgaven en Inkomsten	• 00 Niet in te delen uitgaven/inkomsten • 01 Onvoorziene uitgaven	
• 98 Ov. Financ.Alg. Dekkingsmidd.	• 00 Financial Intelligence Unit Curaçao	• Het bevorderen van de financiële integriteit middels het produceren van intelligence informatie ten behoeve van de bestrijding, de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme (**Analyse**) en het uitoefenen van toezicht op de niet-financiële instellingen die vallen onder de Lv Meldpunt Ongebruikelijke Transacties (MOT) en de Landsverordening identificatie bij dienstverlening (LID) (**Toezicht**) • Het toetsen van beleid aan de Code Corporate Governance
	• 02 Overige uitgaven Financiën /dekkingsmiddelen	

Hiervoor zijn de volgende middelen gereserveerd per functie:

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
01 Bestuursorganen	1.184.300	1.184.300	1.184.300	1.184.300
90 Algemeen Beheer Financiën	21.606.000	22.249.400	22.249.400	22.249.400
91 Belastingen	65.403.100	65.436.300	65.436.300	65.436.300
93 Geldleningen	66.255.700	68.108.700	70.597.700	70.597.700
95 AlgemeneUitgaven en inkomsten	31.803.500	64.208.400	103.692.400	140.169.500
98 Ov. Financ. Alg. dekkingsmidd.	9.989.500	9.989.500	9.989.500	9.989.500
Totaal:	**196.242.100**	**231.176.600**	**273.149.600**	**309.626.800**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
01 Bestuursorganen	-	-	-	-
90 AlgemeenBeheer Financiën	6.600.000	-	-	-
91 Belastingen	7.237.000	-	-	-
93 Geldleningen	8.181.800	8.181.800	108.181.800	8.181.800
95 AlgemeneUitgaven en inkomsten	5.302.300	51.000.000	51.000.000	51.039.800
98 Ov. Financ. Alg. dekkingsmidd.	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000
Totaal:	29.221.100	61.081.800	161.081.800	61.121.600

Bovenstaande kosten worden onderstaand per functie verdeeld in apparaats- en programmakosten.

01 Bestuursorganen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	623.300	623.300	623.300	623.300
Programmakosten	561.000	561.000	561.000	561.000
Totaal	**1.184.300**	**1.184.300**	**1.184.300**	**1.184.300**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	-	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**-**	**-**	**-**	**-**

90 Algemeen Beheer Financiën

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	21.146.600	21.790.000	21.790.000	21.790.000
Programmakosten	459.400	459.400	459.400	459.400
Totaal	**21.606.000**	**22.249.400**	**22.249.400**	**22.249.400**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	6.600.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**6.600.000**	**-**	**-**	**-**

91 Belastingen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	65.323.200	65.356.400	65.356.400	65.356.400
Programmakosten	79.900	79.900	79.900	79.900
Totaal	**65.403.100**	**65.436.300**	**65.436.300**	**65.436.300**
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	7.237.000	-	-	-
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	**7.237.000**	**-**	**-**	**-**

Algemene doelstellingen

De algemene doelstellingen van het ministerie van Financiën zijn:

1. Overheidsfinanciën op orde. Een evenwichtige landsbegroting en uitvoering, met koppeling tussen begroting en beleid (een kwalitatief begrotingscyclus).
   a. Het betreft een begroting die evenwichtig is opgesteld door de betrokken ministeries conform de budgettaire en comptabele kaders.
   b. Bij de uitvoering van de begroting dienen de ministeries binnen de aangegeven kaders te blijven. Hierbij wordt zorggedragen voor een goede beheersing en controle op de besteding van overheidsmiddelen.
   c. Rapportages zijn opgeleverd door de ministeries conform de richtlijnen. De rapportages zijn input voor het continu evalueren van (financieel) beleid. Hieronder valt ook de naleving van de comptabele voorschriften bij de aanwending van de overheidsmiddelen.
2. Verhoogde tax compliance.(Structureel hogere belastingen- en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen).

3. Het ontwikkelen van fiscaal beleid (nationaal en internationaal) en een effectieve en doelmatige uitvoering aan en toezicht op ontwikkeld fiscaal beleid (nationaal en internationaal) en bijdragen aan het oplossen van geconstateerde knelpunten.
4. Het zorgdragen voor een optimaal en evenwichtig douanebeleid en een effectieve uitvoering daarvan.
5. Uitgevoerde Financial Action Taskforce (FATF) aanbevelingen ter bestrijding van het witwassen van geld en financiering van terrorisme alsmede uitvoering van de LvMOT en LID en het verrichten van onderzoek naar ongebruikelijke transacties in het kader van de Landsverordening integriteit ministers.
6. Ondersteuning Bedrijfsvoering.

1. Overheidsfinanciën op orde. Een evenwichtige landsbegroting en uitvoering, met koppeling tussen begroting en beleid (een kwalitatieve begrotingscyclus)

1.1 Controle op de begrotingscyclus				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.1.1Tijdigebegrotingsaanschrijving	300.000	300.000	300.000	300.000
1.1.2 Verantwoorde beleidsbegroting	800.000	800.000	800.000	800.000
1.1.3 Tijdige jaarkalender	35.000	35.000	35.000	35.000
1.1.4 Regulieroverleg FC-TF	800.000	800.000	800.000	800.000
1.2 Toezicht op de naleving van de vigerende financiële normen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.2.1 Advies Rapportage	700.000	400.000	400.000	400.000
1.2.2 Regulier overleg FC-TF	800.000	800.000	800.000	800.000
1.2.3 Actuele Lv Financieel Beheer, Subsidie-verordening, Consultancybeleid	700.000	400.000	400.000	400.000
1.2.4 Richtlijnen AO/IC	500.000	500.000	500.000	500.000
1.2.5 Begrotingskamer	1.900.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
1.3 Verbeterde toezicht op ONV's, Fondsen en andere entiteiten (om risico's te mitigeren)				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.3.1 Vastgestelde financiële en prestatienormen	250.000	250.000	250.000	250.000
1.3.2 Toetsen van jaarrekeningen	500.000	500.000	500.000	500.000
1.3.3 Risicoanalyses / audits	150.000	150.000	150.000	150.000
1.3.4 Dividendbeleid voor alle ONV's	350.000	350.000	350.000	350.000
1.3.5 Het bevorderen van de Corporate governance code	250.000	250.000	250.000	250.000
1.3.6 Structureel overleg met de functionele ministeries	100.000	100.000	100.000	100.000

1.3.7 Ondersteuning planning- en controlecyclus Sociale verzekeringsbank (SVB)-fondsen	400.000	400.000	400.000	400.000
1.4 Tijdige en volledige maandrapportages, kwartaalrapportages en jaarrekeningen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.4.1 Duidelijk en gestructureerd proces van oplevering van de jaarrekening en het – verslag, de begrotingskalender en formats	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
1.4.2 Evalueren alternatieven tot versterking financiële keten	2.000.000	2.000.000	2.000.000	2.000.000
1.5 Eenvormig toezicht op de kansspelsector				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.5.1 Lv Kansspelen	300.000	300.000	300.000	300.000
1.5.2 Nieuw Toezichtautoriteit	700.000	700.000	700.000	700.000
1.6 Verbeterd plan financieel beheer				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.6.1 Lv Financieel Beheer	500.000	500.000	500.000	500.000
1.6.2 PEFA-instrumentarium	1.500.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
1.7 Communicatie conform afspraken Financial Controllers en Toezicht Financiën				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
1.7.1 Werksessies/overleg	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
1.7.2 Toetsen van de begroting	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000

Algemene doelstellingen

Overheidsfinanciën op orde. Een evenwichtige landsbegroting en uitvoering met koppeling tussen begroting en beleid (een kwalitatief begrotingscyclus).

De primaire doelstelling van het ministerie van Financiën is het zorgdragen voor de bewaking van de financieel budgettaire kaders die voortkomen uit het financieel beleid ter uitvoering van het overheidsbeleid. Het continu versterken van de financiële beheercyclus, planning, uitvoering, verantwoording en toezicht daarop moeten leiden tot een meerjarig evenwicht van de begroting.

Samenhang met het beleid

Het financiële beleid is gericht op het bereiken van een gezondere financierings- en investeringsklimaat. Evenwichtige overheidsfinanciën dragen bij tot een groter vertrouwen van investeerders. Toename van investeringen draagt bij tot meer economische activiteiten en hogere welvaart.

Operationele doelstellingen

Het zorgdragen voor en het ontwikkelen en evalueren van financieel beleid. Dit houdt in:

1.1. Onder controle op de begrotingscyclus wordt verstaan controle en ondersteuning bij de voorbereiding, de uitvoering en verantwoording van de begroting. Hieronder valt het verder institutionaliseren van de verantwoorde beleidsbegroting.

1.2. Toezicht op de naleving van de vigerende financiële normen zal gericht zijn op:

- een sluitende gewone dienst; de lopende baten en lasten dienen in evenwicht te zijn;
- een tekort op de kapitaaldienst is toelaatbaar; financiering van kapitaaluitgaven door leningen mag, mits dit past binnen de rentelastnorm;
- de rentelastnorm: de rentelasten in een dienstjaar mogen niet meer bedragen dan 5% van de inkomsten in drie voorafgaande jaren.
- de begrotingsuitvoering wordt getoetst aan de hand van de comptabele voorschriften en overige richtlijnen.

1.3. Verbeterd toezicht op ONV's, fondsen en andere entiteiten. Via toezicht op de bedrijfsvoering en resultaat van de entiteiten, worden begrotingsrisico's tijdig geïdentificeerd. Tevens wordt een inkomstenverhogend of uitgavenverlagend effect bereikt. Wat de fondsen betreft, wordt ondersteuning gegeven aan een verbeterde planning en control cyclus bij de zorgfondsen die onder beheer zijn van de SVB.

1.4. Conform de comptabele voorschriften vindt de verantwoording tijdig en volledig plaats via rapportages, de jaarrekening en het –verslag. Het proces hiertoe wordt geoptimaliseerd.

1.5. Toezicht op de sector van kansspelen wordt geplaatst onder een nieuw te vormen eenvormig toezicht voor de gehele sector.

1.6. Op het gebied van het financieel beheer zal met een verbeterd plan het financieel beheer en de planning en control cyclus bij alle ministeries voortgezet en versterkt worden. Hierin neemt gestructureerd en regulier overleg

tussen de Afdeling Toezicht Financiën en de ministeries een belangrijk plaats in bij het bereiken van een hogere comptabele discipline bij de ministeries.

Instrumenten

1.1. Controle op de begrotingscyclus.

1.1.1. Tijdige begrotingsaanschrijving. Bij het tijdig aanreiken van de begrotingsaanschrijving aan de ministeries zijn de begrotingskaders en normen dan ook in een vroeg stadium bekend. In het kader van het verder institutionaliseren van de verantwoorde beleidsbegroting wordt ook een jaarkalender aangereikt, waardoor meer structuur wordt gegeven aan het proces. Conform de jaarkalender zijn er ook specifieke overlegmomenten met de ministeries, waardoor in een vroeg stadium knelpunten opgelost en afspraken en prioritering vastgesteld kunnen worden. Met een optimale begrotingsvoorbereiding wordt het realiteitsgehalte van de begroting tevens verhoogd.

1.2. Toezicht op de naleving van de vigerende financiële normen.

Bij de begrotingsuitvoering, wordt terzake de besteding van de begrotingsmiddelen geadviseerd en bij het niet naleven van de normen gerapporteerd. Op basis van rapportages worden er maatregelen ter versterking van de comptabele discipline genomen. Regulier overleg en afspraken tussen de Afdeling Financieel Toezicht en de verschillende Financial Controllers (FC) spelen hierbij ook een rol. Het toezicht richt zich op het toezien op de naleving van onder andere de Rijkswet Financieel Toezicht, comptabele voorschriften (Lv Financieel beheer, Subsidieverordening, Consultancybeleid). Met specifiek de subsidieverordening wordt ook een verdere verzakelijking van de relaties en verantwoordelijkheidsgevoel bewerkstelligd.

1.1.2. Het nieuwe Hoog College van Staat: de Begrotingskamer, wordt belast met het financieel toezicht. Over de overheidsfinanciën in brede zin heeft de Begrotingskamer een signalerende en adviserende rol aan de regering en aan de Staten. De Staten blijven volgens dat ontwerp het financiële toezicht uitoefenen.

1.3. Verbeterd toezicht op ONV's, fondsen en andere entiteiten.

1.3.1 Aan de basis van de nieuwe algemeen Beleidskader Overheidsvennootschappen staat de Landsverordening Optimalisering Overheidsentiteiten. Hiermee worden interne en externe prestatiecriteria en kostennormering aangereikt. Advisering hieruit volgend kan aanleiding geven tot verdere risicoanalyses, audits en plannen van aanpak om de prestatie te verbeteren.

1.3.4 Het traject van het opstellen van een dividendbeleid voor alle overheidsvennootschappen (ONV's) wordt voortgezet. Op basis van de ratio's opgenomen in het dividendbeleid wordt rekening houdend met de financiële positie van de ONV, de dividendafdracht aan de overheid gewaarborgd.

1.3.5 Het bevorderen van de naleving van de Corporate Governance code bij de overheidsvennootschappen en -stichtingen is van groot belang aangezien een belangrijk deel van de economie gerealiseerd wordt via deze vennootschappen en stichtingen. De wijze waarop invulling wordt gegeven aan de relatie tussen de overheid, de vennootschappen en de stichtingen heeft derhalve een belangrijk effect op de economie. De reikwijdte, de naleving en het toezicht op corporate governance vormt daarmee een belangrijke indicator binnen het deelgebied 'extern toezicht en controle'.

1.3.6 Structureel overleg zal bijdragen tot een betere afstemming en samenwerking tussen het ministerie van Financiën en de functionele ministeries om het toezicht te versterken en de begrotingsuitvoering tijdig bij te sturen. De verzakelijking van de financiële relaties door het afsluiten van beheerovereenkomsten met concrete prestatieafspraken, zal de aansturing op de overheidsentiteiten bevorderen.

1.3.7 Het ondersteunen van een verbeterde planning en controlecyclus bij de zorgfondsen onder beheer van de Sociale Verzekeringsbank via het adviseren over de rapportages van de Sociale Verzekeringsbank en het voeren van regulier overleg met zowel de Sociale Verzekeringsbank als het ministerie van Gezondheidszorg, Milieu en Natuur.

1.4. Tijdige en volledige maandrapportages, kwartaalrapportages en jaarrekeningen.

1.4.1 Ter bevordering van de tijdigheid en volledigheid van rapportages, jaarrekening en -verslag wordt meer structuur gegeven aan het voorbereidingstraject door het aanreiken van een (begrotings)kalender en formats. Tevens zal continu gewerkt worden aan een betere coördinatie met de Stichting Overheidsaccountantsbureau en de Algemene Rekenkamer.

1.4.2 In het kader van een effectief toezicht op de besteding van middelen en naleving van de comptabele voorschriften, zullen alternatieven worden bekeken die nodig zijn voor kwalitatieve versterking van de financiële keten. Dit ten behoeve van een verbeterd toezicht op de apparaatskosten (personeelskosten, verlaging materiële kosten/nieuwbouw, subsidies) bij de ministeries en het ontwikkelen van samenwerkingsafspraken en procedures voor de organisatie-eenheden. Dit is tevens van toegevoegde waarde bij de begrotingsverantwoording.

1.5. Met de voorgenomen Landsverordening kansspelen, alsook de automatisering van de Fundashon Wega NumberKòrsou, zal invulling gegeven worden aan een eenvormig toezicht binnen de sector kansspelen. Een versterkt toezicht en governance zal niet alleen leiden tot het beter functioneren van deze instellingen en hogere inkomsten, maar zal ook leiden tot mitigeren van risico's in het kader van de internationale financiële reputatie van Curaçao.

1.6. Verbeterd plan financieel beheer.

1.6.2 Het hanteren van de Public Expenditure and Financial Accountability (PEFA)-systematiek en versterken van de vijf gekozen prioriteiten:

1.Inzicht in financiële risico's Zelfstandig Bestuursorganen (ZBO), stichtingen en overheidsvennootschappen---> Indicator 9

2. Effectiviteit inning belastingaanslagen (Tax compliance) ---> Indicator 15

3. Het beheer van de salarisadministratie ---> indicator 18

4. Interne procedures financiële administratie (Decentrale Financiële Functie) --> Indicator 20

5. Besteding van (financiële) middelen door onderwijs en medische instellingen (in specifiek: fondsen onder beheer van de Sociale Verzekeringsbank)---> Indicator 23

Indicatoren

Om na te gaan of de algemene doelstelling is gehaald en of de instrumenten effect hebben gehad, worden de volgende indicatoren gehanteerd: de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, de uitvoeringrapportages, het financieel beheer via de PEFA-standaarden, risicoanalyses en beheerovereenkomsten.

2. Verhoogde Tax compliance (Structureel hogere belastingen- en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen)

2.1 Toegankelijke belastinginformatie				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.1.1 Inlichtingen (front-/backoffice; helpdesk, Web-site, media; Hulp bij aangifte	1.400.000	1.300.000	1.300.000	1.300.000
2.2. Verstrekte Useraccount voor Elektronische Aangifte				
Instrumenten				
2.21 Portaal Online aangifte (werkgever voorzien van crib- en id-nr WN, voor gegevensaanlevering via wizard/online)	218.000	204.000	201.000	201.000
2.3 Uitgereikte aangiften (volledigheid)				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.3.1 Verzendingaangifte-formulieren; Verzamelloonstaten en andere belastingformulieren	1.100.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
2.4. Opgeschoonde bestanden				
Instrumenten				
2.4.1 Registratie-belastingplichtigen	2.400.000	2.300.000	2.200.000	2.200.000
2.4.2 Renseignementenbestand BAB				
2.4.3 Verwerking artikel 45 ALL				
2.4.4 Bestandzuivering ondernemingen				
2.4.5 Matching bestand Kadaster met bestand Onroerendezaakbelasting; Beschrijven 50% van verschillen tussen bestand Kadaster en bestand Onroerendezaakbelasting				
2.4.6 Verbeterslag LB-kaart				
2.4.7 Informatie van derden				

(maken afspraken/opvragen info)				
2.5 Tijdige verzonden aanmaningen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.5.1 Vastgestelde indieningstermijnen	953.000	894.000	882.000	882.000
2.6 Geregistreerde aangifte, bezwaar-/beroepschriften, en belastingafdracht.				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.6.1 Scan systeem aangiften (Controle op juistheid data invoer bij voorbewerking) en Belastingmiddelsystemen (Administratie ontvangen aangiften, bezwaar-/beroepschriften en belastingafdrachten)	1.300.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
2.7. Beoordeelde aangifte/ vastgestelde aanslag (inclusief verzuim-/vergrijpboete; taxatief/houdbare correctie op aangifte/uitspraak op bezwaar-of beroepschriften				
Instrumenten				
2.7.1 Belastingmiddelsystemen; Toepassing Belasting wet- en regelgeving/Het afhandelen van alle openstaande posten; Beheersing afhandelingstermijnen; Behalen productienormen /voorkomen achterstanden	4.300.000	4.000.000	4.000.000	4.000.000
2.7.2 Fiscaal Technisch werkoverleg; (voor kwalitatief goede aanslagregeling)	223.000	209.000	206.000	206.000
2.7.3 Goede voorbereiding, implementatie en toepassing van eventueel nieuwe belastingwetgeving alsmede andere werkzaamheden welke haar bij wettelijke regelingen of door de minister van Financiën zijn opgedragen)	2.000.000	1.900.000	1.800.000	1.800.000
2.7.4 Geverifieerde aanslagen – Bewaking kwaliteit aanslagregeling ter voorkoming onnodige bezwaarschriften	1.200.000	1.200.000	1.100.000	1.100.000
2.8 Gestandaardiseerde klant- en werkprocessen				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.8.1Beheersing risico's door	3.500.000	3.200.000	3.300.000	3.300.000

implementatie en monitoring van beheers activiteiten; Procesverbeteringen/ Gevalideerde organisatie brede plannen; Logische en fysieke toegangsbeveiliging				
2.9 Consistente sociale inning				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.9.1 Stuiten van de verjaring	3.200.000	3.200.000	3.200.000	3.200.000
2.9.2 Toepassen 80-20 regeling				
2.9.3 Oninbaar lijden schulden				
2.9.4 Verlagen openstaande saldo debiteuren				
2.10 Binnen twee maanden betekenen en/of verklaren van aangeleverde stukken door afdeling Bijzondere Invordering				
2.10.1 Minimaal 30 huisbezoeken per dag	3.300.000	3.300.000	3.300.000	3.300.000
2.10.2 Wegwerken voorraad onbetekende stukken				
2.10.3 Binnen één dag betekenen van vorderingen				
2.11 Uitbreiden Invordering				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
2.11.1 Overname CDA middelen	2.500.000	2.500.000	2.500.000	2.500.000
2.11.2 Integratie GOS SVB en GOS Landsontvanger				

3. Het ontwikkelen van fiscaal beleid (nationaal en internationaal), een effectieve en doelmatige uitvoering van en toezicht op ontwikkeld fiscaal beleid (nationaal en internationaal) en bijdragen aan het oplossen van geconstateerde knelpunten

3.1 Kwaliteitsverbetering bepalingen fiscaal beleid (nationaal en internationaal) plus de toezicht daarop				
Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
3.1.1 Beoordeling van de belastingwetgevings-voorstellen op uitvoerbaarheid	500.000	500.000	500.000	500.000
3.2 Gesignaleerde knelpunten in de uitvoering van de belastingwetgeving				
Instrumenten				
3.2.1 Knelpuntenonderzoek (beoordeling van de wetgevingsvoorstellen op uitvoerbaarheid)	400.000	400.000	400.000	400.000
3.2.2 Fiscaal Technisch overleg	100.000	100.000	100.000	100.000

en werkoverleg				
3.3 Aantrekkelijk investeringsklimaat				
Instrumenten				
3.3.1 Het sluiten van internationale belastingverdragen	500.000	500.000	500.000	500.000
3.3.2 Uitbouwen van lokale fiscale aspecten; het ontwikkelen van nieuwe producten	500.000	500.000	500.000	500.000

Algemene doelstelling

Aandacht wordt besteed aan het ontwikkelen en formaliseren van een evenwichtig fiscaal beleid (nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht met als doel het realiseren van structureel hogere belastingen en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen. Het streven is om op effectieve en efficiënte wijze uitvoering te geven aan het vastgestelde beleid, knelpunten in de wetgeving te analyseren en daartoe oplossingen aan te dragen.

Financieel economische en fiscale beleidsadvisering

Bij het opstellen van fiscale regels is een belangrijke rol weggelegd voor het aantrekkelijk maken van Curaçao voor internationale rechtspersonen die Curaçao kunnen benutten als standplaats.

Naast het internationale aspect van de lokale fiscale wetgeving staat ook het zodanig ontwerpen van fiscale wetgeving dat deze ondersteunend is in het bevorderen van:

a. Een verbetering van het investeringsklimaat voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen. Hieronder valt onder andere het fiscaal stimuleren van lokaal ondernemerschap.
b. Mogelijkheden om de koopkracht te vergroten.

Op internationaal terrein heeft de regering prioriteit gegeven aan het opzoeken van nieuwe internationale markten en aan het verkleinen van de barrières tussen deze markten en de lokale markt. De regering is zich ervan bewust dat het aanboren van internationale markten de enige weg is om de lokale economie verder te doen groeien. Naast het aspect van de Internationale Financiële Sector, dient vergemakkelijkte toegang tot internationale markten ook de lokale economie in het algemeen te bevorderen.

Naast het ontwikkelen van beleid is een belangrijk aspect het behalen van de begrote opbrengsten door het verhogen van de *tax compliance* en verminderen van het aantal wanbetalers. Hierbij speelt verbetering van de aspecten van controle, inning en opsporing en dienstverlening een cruciale rol. Bij zowel de fiscale als de niet-fiscale taken wordt onder meer gestreefd naar een verbeterde compliance, waardoor actief wordt bijgedragen tot een sluitende landsbegroting en stabiele financiële positie.
Rekening houdend met de kosten-baten afweging moeten de opgedragen vorderingen geïnd worden met zomin mogelijke verliezen op deze vorderingen. Noodzakelijk is het bevorderen van het betalingsgedrag waarbij de aanslagen voldaan worden binnen de daarvoor geldende termijnen. Hierbij moeten naast het aspect van de werkdruk ook de effecten op het betalingsgedrag worden ingeschat.
Deze doelstellingen zullen uiteindelijk ertoe moeten leiden dat de collectieve belastingdruk wordt verminderd.

Samenhang met het beleid

Belastingheffing heeft onder andere een sociale functie, een budgettaire functie (deze functie houdt in dat de opbrengst van de heffing is bedoeld voor het financieren van collectieve goederen en diensten waarvan politiek bepaald wordt dat ze algemeen toegankelijk moeten zijn) en een regulerende functie.
Problemen op onder andere sociaaleconomisch en financieel terrein worden door de regering met gebruik van onder andere het heffen van belastingen aangepakt. Fiscale faciliteiten worden aangeboden ter stimulering van economische bedrijvigheid of beloning van de burger voor het sparen en participatie aan de economie.
De ministeriële verantwoordelijkheid voor de uitvoering kan worden beschreven naar drie kenmerken van het werk:

- de input van mensen, middelen en doelstellingen;
- het proces, het handelen van het organisatieonderdeel;
- de output, prestaties.

Voormelde drie kenmerken zijn verwerkt in het projectplan Optimalisatie Belastingorganisatie welke in 2018 wordt voortgezet. Het actieprogramma bestaat uit een vijftal samenhangende componenten:

1. Vereenvoudigen van de fiscale wet- en regelgeving.
2. Organisatie- en personeelsontwikkeling.
3. Operational excellence door IT oplossingen.
4. Specifieke compliance verhogende maatregelen.
5. Bestandsopschoning, wegwerken achterstanden en andere quickwins.

Maandelijks wordt gerapporteerd aan zowel de minister van Financiën als de Taskforce Financieel Beleid en Beheer. Via de Financieel Management Rapportage wordt per kwartaal aan de Staten gerapporteerd.
In het kader van het verhogen van de compliance is het streven om grotere effectiviteit te bereiken in het beoordelen, opleggen (heffingen), verwerken, en controleren van belastingen en andere relevante overheidsinkomsten. Tevens zal aangiftebereidheid (verbetering gedrag particulieren en bedrijven) aangepakt worden. Dit vereist een effectief functionerende belastingorganisatie dat gericht is op dienstverlening aan particulieren en bedrijven. Hiertoe is ontwikkeling en structurering van de organisatieonderdelen (heffing, inning, controle en douane) van de Belastingdienst in een geïntegreerde belastingorganisatie met geoptimaliseerde werkprocessen of arbeidscapaciteit in zowel kwalitatieve als kwantitatieve zin (een evenwichtige personeelssamenstelling) noodzakelijk.
In tegenstelling tot voorgaande jaren waar het beleid meer gericht was op realisatie van een verbeterde *tax compliance* als voorwaardenscheppend om de belastingtarieven in de inkomsten- en winstbelastingsfeer en in de sfeer van de sociale premies te verlagen, zal in de komende periode het fiscaal beleid en uitvoering meer toegespitst zijn op ondersteuning van economische groei (het investeringsklimaat).

Operationele doelstellingen

Op fiscaal terrein zal in de komende periode de focus zijn op de verbetering van het investeringsklimaat voor zowel ingezetenen als niet-ingezetenen. Naast het aantrekkelijker maken van de jurisdictie Curaçao voor internationale spelers, is de focus ook op het fiscaal aantrekkelijk maken voor lokale ondernemerschap. Met het zicht op de komende peer evaluation is speciale aandacht voor de implementatie van de aanbevelingen ter naleving van de internationale normen.

Voor wat betreft de uitvoering en toezicht op fiscaal beleid zal in het jaar 2018 de aandacht gericht zijn op de volgende punten:
Elimineren van knelpunten waardoor de uitvoering van de belastingwetgeving van het fiscaal beleid(nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht kwalitatief kan worden verbeterd.

In het kader van het verhogen van de tax compliance zal aandacht zijn voor het verder opschonen van bestanden, verbetering van de toegankelijkheid van belastinginformatie voor de belastingplichtige, de afgifte van useraccounts voor het doen van elektronische aangifte en volledigheid in de uitreiking van aangiften**.** Met voortvarendheid zullen bij verloop van indieningstermijnen aanmaningen worden verzonden om de belastingplichtige aan te zetten tot het doen van aangifte.

Ontvangst van aangiften, bezwaar-/beroepschriften, en belastingafdrachten worden in de belastingmiddelsystemen geregistreerd ten behoeve van de beoordeling op voldoening aan de fiscale wet- en regelgeving uit welke beoordeling een afgehandelde aangifte of vastgestelde (of taxatieve) aanslag (inclusief verzuim-/vergrijpboete), een uitspraak op een bezwaar- of beroepschrift zal volgen.

Verder zal voortgebouwd worden op het traject om via structurele werkprocessen tussen de belastingorganisatieonderdelen, te komen tot een effectieve en op de dienstverlening aan burgers en bedrijven gerichte belastingorganisatie.
Specifiek ter zake de invordering en inning:
Consistent sociale inning. Iedere belastingschuldige wordt gelijk behandeld. Echter rekening houdend met het behalen van de begrote opbrengsten door het verhogen van de tax compliance.
Alle debiteuren worden actief gehouden zodat er geen beroep gedaan kan worden op verjaring. De afdeling Deurwaarderij moet binnen twee maanden de stukken die ze van de afdeling Bijzondere Invordering ontvangen, betekenen en/ of verklaren.
Uitbreiding Invordering: Overname middelen erfpacht en huur domeingrond van de Centrale Debiteurenadministratie (CDA). Tevens integratie van het Geïntegreerd Ontvangers Systeem (GOS) SVB en het GOS Landsontvanger.

Instrumenten

De instrumenten die in het dienstjaar 2018 ingezet worden om de operationele doelen te bereiken zijn onder andere:

- informatieverstrekking via helpdesk,;
- website en overige media;
- vastgestelde indienings- en afhandelingstermijnen voor gegevensbeoordeling of -verwerkingen informatieuitwisseling.

Toepassing van de belastingwet- en regelgeving, overlegstructuren en knelpuntenanalyse ter realisering van kwalitatief goede aanslagregeling,
automatiseringssysteem ten behoeve van de gegevensvastlegging, administratie, beoordeling en beheer van belastinginformatie (aangifte, aanslag).
De wet- en regelgeving bepalen exact aan welke eisen de aanslag moet voldoen waardoor de specificaties voor het informatiesysteem grotendeels vastliggen in de belastingwet.
De belastingorganisatie wordt ondersteund middels organisatie- en personeelsontwikkelingsinstrumenten, bestandszuivering, risicoanalyse (beheersrisico's door implementatie en monitoring van beheersactiviteiten, onder andere logische en fysieke toegangsbeveiliging); hieruit volgen procesverbeteringen/ gevalideerde organisatiebrede plannen.
Het invorderen met zo min mogelijk verlies vereist dat dwangschriften en aanmaningen ten behoeve van stuiten van verjaring tijdig worden afgedrukt. In dit kader worden deurwaarders ingezet om dwangschriften te betekenen.

Het wegwerken van de voorraad onbetekende stukken. Betekende stukken worden binnen twee werkdagen opgevoerd. Binnen 1 werkdag betekenen van vorderingen.
Indien noodzakelijk toepassing van de 80%-20% regeling voor oude schulden indien lopende verplichtingen nagekomen worden. In het kader van sociale inning zal ook aandacht besteedt worden aan verminderingen van de taxatieve aanslagen.
Periodiek nagaan en vaststellen nieuwe top 500 debiteuren.
Ter stimulering van betaalgedrag zal een informatiecampagne gevoerd worden door middel van onder andere een website.

Het sluiten van internationale belastingverdragen. In het kader van de Base Erosionand Profit Shifting (BEPS) agenda, van de G20 in samenwerking met de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), zijn reeds de Common Reporting Standards (CRS) ingevoerd en wordt per 2016 deze informatie uitgewisseld op automatische basis. De BEPS agenda heeft verder nog een viertal minimum standaarden waaraan voldaan dient te worden op termijn. In het kader van deze minimum standaarden is in 2017 overeengekomen om tevens op automatische basis, landenrapporten uit te wisselen aangaande multinationale bedrijven die opereren binnen de aangesloten landen. Het vormgeven van de uitwisseling van informatie in het kader van de landenrapporten, vindt voortgang in 2018. Omwille van een geëigende implementatie van de bovengenoemde richtlijnen van de OESO, is een actieve participatie in het Inclusive Framework ten aanzien van BEPS van essentieel belang. In dit kader dient verder vorm gegeven te worden aan de samenwerking met Nederland binnen het Inclusive Framework om de implementatie van de richtlijnen van de OESO passend te maken voor:

1. De lokale schaal;
2. De lokale capaciteit.

De voorgaande acties zijn van groot belang, gezien de verregaande regulering van de internationale belastingverhoudingen. Deze normen en regels hebben immers invloed op de concurrentiepositie van Curaçao, waarbij in ogenschouw genomen dient te worden dat de economische substantie die opgebouwd dient te worden verder geaccentueerd zal worden. In het Nieuw Fiscaal Raamwerk (NFR) daterende uit 2001 heeft Curaçao reeds ervoor gekozen om deze lijn te volgen. De verdere invulling van dit NFR dient onlosmakelijk verbonden te zijn met de OESO richtlijnen, die via de BEPS agenda ingevoerd zullen worden. De BEPS agenda dient in de komende twee jaar vorm te krijgen.

Een tweede element van groot belang voor de concurrentiepositie van Curaçao, zijn de belastingverdragen die reeds gesloten zijn en nog dienen te worden gesloten. In het bijzonder in het licht van de reeds genoemde verdere regulering van de internationale belastingrelaties, blijft er steeds minder ruimte over voor eenzijdige regelingen. Deze verdragen dragen bij aan de invulling van deze relaties, zodat de belangen van beide verdragsluitende landen een rol spelen bij de vormgeving van deze relaties.

Maatwerk heeft dan ook hoge prioriteit bij het sluiten van deze belastingverdragen, om zo de meest kansrijke economische activiteiten te benutten en te stimuleren. Zo wordt mee gewaarborgd dat deze verdragen niet worden aangemerkt als het kunstmatig verlagen van belastingdruk ten aanzien van multinationale ondernemingen.

Naast maatwerk, dient ook verder vormgegeven te worden aan de aansluiting in de regio, waarbij verdragen zoals die met Cuba een begin zijn van deze regionale profilering. In de komende jaren zal de regio, Latijns Amerika, tevens als prioriteit ingevoegd worden.
Uitbouwen van lokale fiscale aspecten. De nodige aandacht zal besteed worden aan de verdere ontwikkeling van fiscale producten die aantrekkelijk zijn voor grote internationale investeerders. Een voorbeeld hiervan is de ingevoerde “Exportfaciliteit” in de winstbelasting, welke een belangrijk instrument is voor zowel lokale als internationale bedrijven om zich te richten op de buitenlandse markt met behulp van aantrekkelijke winstbelastingtarieven. Naast zulke producten zal in de komende periode ook prioriteit gegeven worden aan de implementatie van fiscale incentives ter stimulering van lokale ondernemerschap. In dit kader is er ook aandacht voor het stimuleren van bedrijvigheid in specifieke gebieden (onder andere Punda, Otrabanda). Het stimuleren van ondernemerschap is tevens een instrument om een grotere koopkracht te bevorderen.

Kosten

De budgettaire gevolgen van uitvoering zijn vooralsnog niet onderverdeeld naar de in te zetten instrumenten. Nagenoeg alle instrumenten worden thans voor alle belastingmiddelen ingezet. De instrumenten dienen in goede coördinatie met elkaar te worden ingezet zodat de doelstelling kan worden bereikt.

Indicatoren

Indicatoren voor de ontvangersdoelstellingen zijn:

- Periodiek nagaan en vaststellen nieuwe top 500 grootste debiteuren.
- Query van de debiteurenstand. Alle debiteuren in het bestand zijn geactiveerd waardoor geen beroep gedaan kan worden op verjaring.
- Minimaal aantal huisbezoeken per dag; streefnorm is 30 bezoeken.

Externe Factoren

Bij de uitvoering van de fiscale taken moet rekening gehouden worden met de volgende omgevingsfactoren.

- De integratie van de taken en bevoegdheden van de verschillende belastingorganisatieonderdelen in een nieuwe belastingorganisatie.
- De diverse politieke ontwikkelingen en de politieke besluitvorming. De politiek stelt immers het regeerprogramma op, bepaalt de uitgangspunten voor het overheidsbeleid, bepaalt de inhoud van de wetgeving en kent bevoegdheden en (financiële) middelen toe.
- Het bedrijfsleven vraagt om vereenvoudiging van de administratieve verplichtingen.
- De precaire financiële situatie van de overheid heeft tot gevolg dat het beschikbare budget beperkt is, waardoor prioriteiten moeten worden gesteld en intenties in voorkomende gevallen gefaseerd kunnen worden uitgevoerd.
- Particulieren verlangen dat de belastingplichtigenbestanden op orde zijn; dat voorlopige aanslagen juist verrekend worden met de definitieve; snelle tijdige afhandeling van bezwaar en beroep; heldere correspondentie en dat de belastingplichtige bij het loket adequaat wordt geholpen.

Risico's

De risico's voor het dienstjaar 2018, gerelateerd aan het bereiken van de fiscale doelstellingen zijn opgenomen in onderstaande Tabel "Risico's 2018".

Tabel: Risico's 2018

Operationele doelstelling	Risico
Beoordeling van de belastingwetgevingsvoorstellen op uitvoerbaarheid of bijdrage aan beleidsontwikkeling, verbetering en vernieuwing. Goede voorbereiding, implementatie en toepassing van (eventuele nieuwe) belastingwetgeving	• Instabiele politieke ontwikkelingen • Toepassing verouderde/incorrecte toepassing wet- en regelgeving • Gebrek capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief) • Gebrek financiële middelen • Gebrek communicatie (intern) • Gebrek proactieve houding/slechte mentaliteit
Registratie belastingplichtigen. Administratie aangiften, bezwaar en	• Interruptie bedrijfsvoering (casu quo automatisering; inclusief gebrek back up)

beroepschriften. Kwalitatief goede aanslagregeling (uniforme en correcte wetstoepassing)/ Afhandeling bezwaar en beroepschriften. Verrichten IC's Verrichten houdbare correcties Ontwikkeling nieuw IT-Platform: goed functionerende automatiseringssystemen, scanning	• Deficiënte logische- en /of fysieke beveiliging Toepassing verouderde/incorrecte toepassing wet- en regelgeving • Calamiteit • Gebrek financiële middelen • Gebrek capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief inclusief testgroep te klein) • Gebrek proactieve houding/slechte mentaliteit • Gebrek communicatie (intern) • Gebrek informatiseringbeleid
Signalering/Advies knelpunten en nieuwe ontwikkelingen; gevraagd en ongevraagd	• Gebrek wet- en regelgeving • Gebrek capaciteit • Gebrek communicatie (intern)
Tax compliance inclusief verbetering dienstverlening, gepaste communicatie, Personeels- en Organisatie ontwikkeling Bestandszuivering; Verscherping op- en afvoerbeleid. Verbetering renseignementenstroom	• Gebrek informatie van derden/renseignementen/communicatie intern/extern (inactueel website van de belastingdienst) • Gebrek capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief) • Gebrek aan bedrijfsmiddelen/financiële middelen • Interruptie bedrijfsvoering of automatisering; inclusief gebrek back up
Organisatie breed, maken en valideren plannen. Tijdige aanslagregeling/Productienorm halen; Analyse binnengekomen bezwaarschriften; Verrichten IC's	• Gebrek capaciteit (zowel kwantitatief als kwalitatief) • Gebrek proactieve houding/slechte mentaliteit • Gebrek communicatie (intern) • Gebrek financiële middelen • Gebrek tijdige stuurinformatie

Bijlage Tabel: Indicatoren

3. Het ontwikkelen van fiscaal beleid (nationaal en internationaal), een effectieve en doelmatige uitvoering van en toezicht op ontwikkeld fiscaal beleid (nationaal en internationaal) en bijdragen aan het oplossen van geconstateerde knelpunten			
Operationele doelstelling	**Instrumenten**	**Meetbare gegevens bij operationele doelstelling**	**Bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen**
3.1 Kwaliteitsverbetering bepalingen fiscaal beleid(nationaal en internationaal), wetgeving en toezicht	3.1.1 Beoordeling van de belasting-wetgevingsvoorstellen op uitvoerbaarheid en participatie aan Fiscaal Technisch overleg (Kennisname van nieuw/aangepast te formaliseren wet en Analyse Wijzigingen en het aandragen van ideeën, suggesties)	3.1.1 Verslag met conclusies evaluatie/beoordeling wetgevingsvoorstellen. Notulen extern fiscaal technisch overleg	3.1.1 Meedenken over oplossingsrichtingen voor fiscale vraagstukken, door middel van het aandragen van ideeën, suggesties, alsmede het aanreiken van probleemstellingen
3.2 Gesignaleerde knelpunten in de uitvoering van de belastingwetgeving	3.2.1 Knelpuntenonderzoek (beoordeling van de belastingwetgevings-voorstellen op uitvoerbaarheid).Fiscaal Technisch overleg en werkoverleg	3.2.1 Bevindingen uit toepassing wetgeving; Inventarisatie knelpunten uit gehouden Fiscaal technisch overleg/werkoverleg (1 intern fiscaal technisch overleg/werkoverleg per maand)notulen overlegstructuren en actiepunten-overzicht	3.2.1 Uniforme, effectieve en efficiënte toepassing van de belastingwetgeving
3.3 Aantrekkelijke investeringsklimaat	3.3.1 Het sluiten van internationale belastingverdragen 3.3.2 Uitbouwen van lokale fiscale aspecten; het ontwikkelen van nieuwe producten	3.3.1 Uitbreiding van de lijst van belastingverdragen 3.3.2 Ontwikkelen van nieuwe fiscale producten in de lokale wetgeving gericht op zowel de buitenlandse markt als de binnenlandse markt	

2. Verhoogde Tax compliance (structureel hogere belastingen- en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen)			
Operationele doelstelling	**Instrumenten**	**Meetbare gegevens bij operationele doelstelling**	**Bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen**
2.1 Toegankelijke belastinginformatie	2.1.1 Inlichtingen (front-/backoffice; helpdesk, Website, media); Hulp bij aangifte	2.1.1 Telefoonafhandeling per maand; aantal gehouden voorlichtingen per maand; aantal radio/tv programma's per jaar; aantal geholpen klanten per maand (HUBA) Hulp bij aangifte	2.1.1 Helderheid belastingplicht en tax compliance
2.2 Verstrekte Useraccount voor Elektronische Aangifte	2.2.1 Portaal Online aangifte (werkgever voorzien van crib- en id-nr WN, voor gegevensaanlevering via wizard/online)	2.2.1 Aantal aanmeldingen; aantal verstrekte accountnummers	2.2.1 Volledigheid belastingopbrengsten en tax compliance het op eigen initiatief nakomen fiscale verplichtingen; correct ingevulde aangiften
2.3 Uitgereikte aangiften (volledigheid)	2.3.1 Verzending aangifte-formulieren; verzamelloonstaten en andere belastingformulieren	2.3.1 Aantal verzonden formulieren per belastingmiddel	2.3.1 Juistheid en volledigheid belastingopbrengsten en tax compliance
2.4 Opgeschoonde bestanden	2.4.1 Registratie belastingplich-tigen; renseignementen-bestand BAB; Verwerking artikel 45 Algemene landsverordening landsbelastingen (ALL); Bestand-zuivering ondernemingen; Matching bestand Kadaster met bestand GB; Beschrijven 50% van verschillen tussen bestand Grondbelasting (GB) en bestand Kadaster; Verbeterslag LB-kaart; Informatie van derden (maken afspraken/opvraag info)	2.4.1 Aantal ontvangen aangiften, bezwaar- en beroepschriften per belastingmiddel; aantal belastingplichtigen per belastingmiddel per maand; aantal opgelegde aanslagen per jaar	2.4.1 Juistheid en volledigheid belastingopbrengsten en tax compliance. Efficiëntie in werkproces

2. Verhoogde Tax compliance (structureel hogere belastingen- en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen)			
Operationele doelstelling	**Instrumenten**	**Meetbare gegevens bij operationele doelstelling**	**Bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen**
2.5 Verzonden aanmaningen	2.5.1 Bewaken indieningstermijnen	2.5.1 Aantal verzonden aanmaningen per belastingmiddel per maand	2.5.1 Verbetering aangiftegedrag potentiële belastingplichtige, waardoor tijdig aangifte of belastingafdracht wordt gedaan. Bewaking indienings- en afhandelingstermijnen verband houdend met de fatale termijnen opgenomen in de belastingwetgeving. Volledigheidbelasting-opbrengsten
2.6 Geregistreerde aangifte, bezwaar- /beroepschriften &belastingafdracht	2.6.1 Scan systeem aangiften (Controle op juistheid data invoer bij voorbewerking) en belastingmiddelsystemen	2.6.1 Aantal gescande en gevalideerde aangiften; aantal ontvangen aangiften per middel per maand	2.6.1 Juistheid en volledigheid belastingopbrengsten en tax compliance
2.7 Beoordeelde aangifte/ vastgestelde aanslag (inclusief verzuim/vergrijpboete; taxatief)/ houdbare correctie op aangifte/ Uitspraak op bezwaar- of beroepschrift	2.7.1 Belastingmiddelsystemen; Toepassing belasting wet- en regelgeving/ Het afhandelen van alle openstaande posten; Beheersing afhandelingstermijnen; Halen productienormen /voorkomen achterstanden	2.7.1 Aantal en bedrag der aanslagen per middel; aantal verzonden aanmaningen per middel; Aantal en betwist bedrag ontvangen bezwaar	2.7.1 Rechtmatigheid aanslag. Juistheid en volledigheid belastingopbrengsten en tax compliance
	2.7.2 Fiscaal technisch werkoverleg; (voor kwalitatief goede aanslagregeling)	2.7.2 Verslagen met conclusies knelpuntenonderzoek; verslag met conclusies evaluatie/beoordeling nieuwe wetgeving; bevindingen uit toepassing wetgeving; notulen overlegstructuren en actiepuntenoverzicht	2.7.2 Waarborging van de kaders voor een correcte en uniforme wetstoepassing

2. Verhoogde Tax compliance (structureel hogere belastingen- en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen)			
Operationele doelstelling	**Instrumenten**	**Meetbare gegevens bij operationele doelstelling**	**Bijdrage aan de realisatie van de gestelde doelen**
	2.7.3 Goede voorbereiding, implementatie en toepassing van eventueel nieuwe belastingwetgeving alsmede andere werkzaamheden welke haar bij wettelijke regelingen of door de minister van Financiën zijn opgedragen)	2.7.3 Idem	2.7.3 Rechtmatigheid aanslag. Uniforme, effectieve en efficiënte toepassing van de belastingwetgeving
	2.7.4 Geverifieerde aanslagen – Bewaking kwaliteit aanslagregeling ter voorkoming onnodige bezwaarschrift	2.7.4 Verificatie verslag; IC-verslag	2.7.4 Rechtmatigheid aanslag. Juistheid belastingaanslag uniforme, effectieve en efficiënte toepassing van de belastingwetgeving
2.8 Gestandaardiseerde klant- en werkprocessen	2.8.1 Beheersing risico's door implementatie en monitoring van beheersactiviteiten; Procesverbeteringen/ Gevalideerde organisatie brede plannen; Logische en fysieke toegangsbeveiliging	2.8.1 Geactualiseerd en vastgesteld AO-handboek; geformaliseerd dienstplan en afdelingsplannen; IC-verslagen per werkstroom per jaar; maandelijkse verantwoordingsverslagen	2.8.1 Juistheid, volledigheid, tijdigheid taakuitoefening
	2.8.2 Organisatie- en Personeelsontwikkeling (optimale kwalitatieve en kwantitatieve bezetting); Educatie Programma; Adjunct Commiezenopleiding Controleursopleiding	2.8.2 Opleidingsplan; formatieplan; personeelsinstroomplan	2.8.2 Verbetering aangiftegedrag potentiële belastingplichtige, waardoor tijdig aangifte of belastingafdracht wordt gedaan kwalitatief goede aanslagregeling

4. Het zorgdragen voor een optimaal en evenwichtig douanebeleid en een effectieve uitvoering daarvan

4.1	**Meeropbrengsten invoerrechten en vanuit verhuuropslag**				
	Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
4.1.1	Douanepersoneel	50.000	50.000	50.000	50.000
4.1.2	Douaneprocessen	25.000	25.000	25.000	25.000
4.1.3	Huur Loods Post Haven	120.000	120.000	120.000	120.000
4.1.4	Betere controle luchthaven	5.000	5.000	5.000	5.000
4.2	**Bescherming gemeenschap tegen verboden goederen.**				
1.2.7	Opleidingen	50.000	-	-	-
4.2.2	Beschermingskleding	300.000	50.000	50.000	50.000
4.3	**Zelfstandig lidmaatschap World Trade Organisation (WTO)**				
4.3.1	Technische bijstand	300.000	-	-	-
4.4	**Verbeterde prestaties van de douaneorganisatie**				
4.4.1	Personeelsinvestering	100.000	75.000	75.000	75.000
4.4.2	HR-functie	50.000	50.000	50.000	50.000
4.4.3	Douaneprocessen	-	-	-	-
4.4.4	Externe communicatie	12.500	10.000	10.000	10.000
4.4.5	Bagagescanners	10.000	-	-	-
4.5	**Verhogen van de juistheid van aangiften/ beweringen en/of het nakomen van opgelegde verplichtingen**				
4.5.1	Container Targeting System	345.000	-	-	-
4.5.2	een modernere analyse systeem (NCEN-scan).	30.000	-	-	-
4.5.3	Trainingen via UNCTAD	-	-	-	-
4.6	**Verhoging van efficiëntie en effectiviteit van controles**				
4.6.1	Ergonomisch meubilair	100.000			
4.6.2	Portofoons	15.000	5.000	5.000	5.000
4.6.3	Benodigdheden douaneboot	125.000	-	-	125.000
4.6.4	Veiligheidscamera's en –sloten	210.000	25.000	25.000	25.000
4.6.5	Optimale gebruik van de scanners	360.000	360.000	360.000	360.000
4.6.6	Vacatures	40.000	-	-	-
4.6.7	IT-masterplan	250.000	-	-	-
4.6.8	Verbouwing gebouwen	-	-	-	-
4.6.9	Diverse trainingen	110.000	60.000	60.000	60.000
4.6.10	Huur/lease papershredder	10.000	10.000	10.000	10.000
4.7	**Versterking afdeling Bureau Juridische Zaken (BJZ) en implementatie van de ALDA intern en extern**				
4.7.1	Interne en externe voorlichtingscampagne	65.000	32.000	-	-
4.7.2	Trainingen	35.000	12.500	-	-
4.7.3	Technische bijstand NL	200.000	-	-	-
4.7.4	Samenwerkingsconvenant	2.500	1.000	1.000	1.000
4.7.5	Werving juniormedew.	10.000	-	-	-

Het zorgdragen voor een optimaal en evenwichtig douane beleid en een effectieve uitvoering daarvan

In 2018 wordt uitgegaan van een Douane organisatie die door controle, heffing en inning een effectieve bijdrage levert aan de inkomensstroom, de economische ontwikkeling, de veiligheid, het milieu en de volksgezondheid van Curaçao. Daarnaast is ook het imago van de organisatie van belang voor het tegen gaan van illegaliteiten.

Samenhang regeerprogramma met het beleid

De aanpak voor de douane zal primair gericht zijn op het versterken van het beleid en de organisatie om het ontwijken en ontduiken van belasting te voorkomen. De grenscontrole (de haven, Dok, Vrije Zone, het vliegveld) moet samen met andere relevante instanties als Immigratie en Kustwacht worden versterkt met als doel om illegale handel in mensen, drugs, wapens en andere producten te verminderen en voor zover mogelijk uit te roeien. Aandacht zal worden geschonken aan onderhoud en uitbreiding van contacten op het gebied van de douane. Uiteindelijk is het belangrijk om 'douaneverdragen' te sluiten, dit biedt de kans tot gereduceerde tarieven.

Operationele doelstellingen

4.1 Verhogen van opbrengsten uit invoerrechten, accijnzen en verhuuropslagkosten door verbeterde compliance.

4.2 Bescherming gemeenschap tegen verboden goederen. Speciale aandacht wordt besteed aan de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en financiering van terrorisme, controle en toezicht op de in-, uit- en doorvoer van illegale medicijnen en namaakgoederen.

4.3 Voorbereiden zelfstandig lidmaatschap World Trade Organisation (WTO). Dit zal bijdragen tot meer economische ontwikkeling.

4.4 Realiseren van verbeterde prestaties van de douaneorganisatie.

4.5 Verhogen van de juistheid van aangiften/ beweringen en/of het nakomen van opgelegde verplichtingen.

4.6 Verhoging van efficiëntie en effectiviteit van controles via investeringen in personeel (gebruik van de online applicaties, in het bijzonder ASYCUDA World (AW), Algemene landsverordening douane en accijnzen (ALDA) en materiaal (adequate huisvesting).

4.7 Versterking afdeling Bureau Juridische Zaken (BJZ) en implementatie van de ALDA intern en extern.

4.8 Geraken tot hogere efficiëntie en effectiviteit door transparantie en naleving van wettelijke kaders en door beschrijving, optimalisering, digitalisering en implementatie van werkprocessen.

Instrumenten

4.1 Vergroten opbrengsten invoerrechten en opbrengsten vanuit verhuuropslag.

- 4.1.1 Professionalisering douanepersoneel middels opleidingen, in het bijzonder gericht op het systematisch aanbieden van deskundigheidsbevordering, cursussen, begeleiding en prestatiegericht belonen.
- 4.1.2 Uniforme en moderne douaneprocessen, voor wat betreft werving- en selectie, het publieke imago, prestatie-evaluatie, onderzoek en ontwikkeling ten behoeve van de verdere planning en middelenmanagement en IT.
- 4.1.3 Huur Loods Post Haven (de opslagkosten komen ten bate van de Douane).
- 4.1.4 Betere controles op de luchthaven, grensoverschrijdende geldtransporten en illegale goederen.

4.2 Bescherming gemeenschap tegen verboden goederen.

- 4.2.1 Opleidingen: overschrijdende geldtransporten, herkennen van illegale medicijnen en namaak goederen.
- 4.2.2 Aanschaf van beschermingskleding zoals kogelvrije vesten, accessoires.

4.3 Voorbereiden zelfstandige lidmaatschap WTO.

- 4.3.1 Het inhuren van technische bijstand.

4.4 Realiseren van verbeterde prestaties van de douaneorganisatie.

- 4.4.1 Personeelswerving, opleidingen en bevordering.
- 4.4.2 Professionaliseren HR-functie - invoeren van prestatiemanagement en het prestatiegericht belonen.
- 4.4.3 Automatisering van douaneprocessen: kosten van dienstverlening, registratie/heffingsproces van postkantoor, inklaring en registratie van schepen en jachten.
- 4.4.4 Versterken van de externe communicatie.

4.4.5 Bagagescanners (Siemens) bij loodsbazen te plaatsen om de controles aldaar efficiënter en effectiever te laten verlopen.

4.5 Verhogen van de juistheid van aangiften/ beweringen en/of het nakomen van plichten. Via het vernieuwen en versterken van de controle en analyse processen.

4.5.1 Investering in Container Targeting System om controles op containers te vergemakkelijken.

4.5.2 Investering in een modernere analyse systeem National Customs Enforcement Network (NCEN)-scan.

4.5.3 Training medewerkers van de ACRI in het maken van selectiecriteria in AW ten behoeve van gerichte controles (Via de United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)).

4.6 Verhoging van efficiëntie en effectiviteit van controles door investeringen in personeel en materiaal.

4.6.1 Aanschaf van ergonomisch meubilair (stoelen en lessenaars).

4.6.2 Investering in portofoons.

4.6.3 Investeren in benodigdheden inzake het gebruik van het nog te ontvangen douaneboot.

4.6.4 Veiligheidscamera's en -sloten bij de douanegebouwen.

4.6.5 Optimale gebruik van de scanners bij de uitvoering van controles.

4.6.6 invulling geaccordeerde vacatures.

4.6.7 Het opstellen van een IT-masterplan - te allen tijde optimale toegang tot de digitale informatie om de controles efficiënter en effectiever uit te voeren.

4.6.8 Verbouwing van de gebouwen te Nieuwe Haven en Punda.

4.6.9 Trainingen voor; beheersing van talen, zelfverdediging, omgaan met geweld, dwangmiddelen, communicatie, "empowerment", technische douane instrumenten onder meer factuurcontrole, risk management, persoonlijke ontwikkeling, werken met hulpmiddelen zoals de scan machine.

4.6.10 Huur/lease papershredder.

4.7 Versterking afdeling Bureau Juridische Zaken (BJZ) en implementatie van de ALDA intern en extern.

4.7.1 Een interne en externe voorlichtingscampagne voor een succesvolle implementatie van de nieuwe wetgeving.
4.7.2 Trainingen om met de nieuwe wetgeving te kunnen werken.
4.7.3 Technische bijstand uit Nederland.
4.7.4 Convenanten ten behoeve van de samenwerking tussen verschillende organisaties bij fysieke visitaties van containers en andere controles.
4.7.5 Externe werving van één junior juridische medewerker (BJZ).

4.8 Hogere efficiëntie en effectiviteit binnen de bedrijfsvoering waarbij transparantie en naleving van wettelijke kaders als rode lijnen doorheen lopen.
4.8.1 Algemene bedrijfsvoering
4.8.2 Beschrijving, optimalisering, digitalisering, en implementatie van werkprocessen.

Indicatoren

Het bereiken van de operationele doelstellingen zal gemeten worden aan de hand van de volgende indicatoren:

1. Opbrengst Douane verhuuropslag.
2. Voorbewerkte fraudeonderzoeken.
3. Betere Analyses van Asycuda World (AW) – gegevens.
4. Administratieve controles bij de Douane.
5. Relatief weinig bezwaarschriften als gevolg van het hanteren van onjuiste wetgeving.
6. Verhoging aantal juiste aangiften.
7. Relatieve daling ziekmeldingen 2018 vergeleken met 2017 als gevolg van fysieke klachten opgelopen op de werkplek.
8. Verhoging nagevorderde opbrengsten als gevolg van opsporing van smokkelwaren, hogere productiviteit, hogere effectiviteit bij controles, en meer bevindingen.
9. Relatief meer personeel beschikbaar voor overige controles.
10. Gezond financieel beheer door continue bewaking van gerelateerde werkprocessen.
11. Inkomstenverhoging door middel van betere controle en meer efficiëntie.
12. Kostenverlaging door efficiëntere werkprocessen en betere grip op de kosten.

93 Geldleningen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	66.255.700	68.108.700	70.597.700	70.597.700
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	66.255.700	68.108.700	70.597.700	70.597.700
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	8.181.800	8.181.800	8.181.800	8.181.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	8.181.800	8.181.800	8.181.800	8.181.800

De rentelasten worden geraamd op een bedrag van ruim NAf 66 miljoen in 2018. Dit bedrag loopt op tot circa NAf 71 miljoen in 2021. Dit is inclusief de rente ter financiering van een eventueel (kortstondige) financieringsbehoefte, waarbij wordt uitgegaan van een gemiddelde rente van 3,5%. Verder wordt op de kapitaaldienst een bedrag van circa NAf 8.2 miljoen begroot voor de jaarlijkse annuïteit aflossing van de aangegane lening in 2015. In 2020 vervalt het eerste gedeelte (NAf 100 miljoen) van de schuldentitels. Deze lening wordt afgelost met de in 2018 tot en met 2020 opgebouwde reserve op de gewone dienst.

95 Algemene Uitgaven en Inkomsten

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten(stelpost)	31.803.500	64.208.400	103.692.400	140.169.500
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	31.803.500	64.208.400	103.692.400	140.169.500
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	5.302.300	51.000.000	51.000.000	51.039.800
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	5.302.300	51.000.000	51.000.000	51.039.800

Vanaf het jaar 2019 is op de gewone dienst een reservedotatie opgevoerd van circa NAf 27,0 miljoen oplopend tot een bedrag van ruim NAf 75,0 miljoen in 2021. Het betreft de vorming van een buffer voor economisch minder voorspoedige tijden en ter aflossing van vervallende schulden. In dat geval zal zo nodig deze reserve worden aangesproken om een procyclisch beleid, dat de minder economische groei zou accentueren, te voorkomen. Primair zal gebruik worden gemaakt van de ruimte, gelijk aan het

structurele bedrag van deze reservedotatie, welke in een meerjarenperspectief is ingebouwd, om cyclische tegenvallers op te vangen.

Daarnaast is een budget van NAf 5 miljoen op de Gewone dienst en NAf 5 miljoen op de kapitaaldienst opgevoerd ter dekking van onvoorziene uitgaven overheidsbreed.

Verder wordt een bedrag van ruim NAf 20 miljoen in 2018 oplopend tot een bedrag van ruim NAf 48.6 miljoen opgevoerd. De stelpost is ter dekking van de autonome groei van de personeelslasten als gevolg van de indexering van bezoldigingen van ambtenaren aan het inflatiecijfer en van de beoordelingssystematiek en de invulling van vacatures. In december 2015 zijn de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren en de Landsverordening leeftijdsgrens ambtenaren gewijzigd. Deze wijzigingen hebben als gevolg dat voor de in dienst zijnde werknemers die na 1956 zijn geboren maar uiterlijk op 31 december 1960 of op de invoeringsdatum van dit ontwerp 30 of meer dienstjaren hebben, een pensioenleeftijd van 65 jaar zal gelden maar dat zij vrijwillig kunnen kiezen voor een eerder ingaand pensioen op of na de zestigjarige leeftijd.

Dit betekent dat tot en met 2016 een kwantificeerbare natuurlijke uitstroom zal zijn. Na 2017 kunnen de ambtenaren die binnen bovengenoemde categorie vallen een keuze maken wanneer zij met pensioen gaan. Dit brengt met zich mee dat de natuurlijke afvloei per 2017 moeilijk kwantificeerbaar is. Op basis hiervan is in de begroting geen rekening gehouden met natuurlijke verloop vanaf 2017.

98 Overige Financiën Algemene Dekkingsmiddelen

Gewone dienst	2018	2019	2020	2021
Apparaatskosten	8.594.074	8.594.074	8.594.074	8.594.074
Programmakosten	1.395.400	1.395.400	1.395.400	1.395.400
Totaal	9.989.474	9.989.474	9.989.474	9.989.474
Kapitaaldienst	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Apparaatskosten	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000
Programmakosten	-	-	-	-
Totaal	1.900.000	1.900.000	1.900.000	1.900.000

Onder artikel 98 vallen verschillende onderwerpen. Het gaat om het bevorderen van de financiële integriteit door de bestrijding, de opsporing en de preventie van het witwassen van geld en de financiering van "terrorisme" die door de FIU wordt uitgevoerd. Ook zijn middelen gereserveerd voor Stichting Bureau Toezicht en Normeringsorganisatie (NAf 0,9 miljoen) en Fundashon Wega di Number Kòrsou (NAf 0,3 miljoen). Op de kapitaaldienst staan middelen (NAf 1.9 miljoen) gereserveerd voor: 1. Automatisering van het Wega di Number Kòrsou en 2. verschillende investeringen voor de Financial Intelligence Unit Curaçao(FIU).

5. Uitgevoerde FATF Aanbevelingen ter bestrijding van het witwassen van geld en financiering van terrorisme alsmede het uitvoering geven aan de LvMOT en LID alsmede het doen van onderzoek naar ongebruikelijke transacties in het kader van de Landsverordening integriteit ministers

5.1	**Het stimuleren van effectieve/efficiënte en veilige informatie-uitwisseling met meldsectoren van FIU**				
	Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.1.1	Breed overleg met meldsectoren en toezichthouders	216.600	216.600	216.600	216.600
5.1.2	Ontwikkeling FIU meldingsportaal en Douane Portaal ongebruikelijke transacties	245.800	245.800	245.800	245.800
5.2	**Stimuleren effectiever gebruik FIU informatie door en informatie-uitwisseling met ketenpartners**				
5.2.1	Digitale inkijkfunctie FIU bij opsporingsdiensten en andere diensten als gevolg van Caribbean Financial Taskforce (CFATF) evaluatie	297.600	297.600	297.600	297.600
5.2.2	Uitbreiding en up daten IT-systeem	297.600	297.600	297.600	297.600
5.2.3	Onderzoek efficiënter aanleveren van FIU informatie aan ketenpartners	110.100	110.100	110.100	110.100
5.2.4	Invullen van openstaande vacatures	110.100	110.100	110.100	110.100
5.3	**Identificeren trends en fenomenen op gebied van witwassen en terrorismefinanciering**				
5.3.1	Training analyse inzake ontwikkelingen op AML/TF gebied	129.000	129.000	129.000	129.000

5.3.2	Deelname internationale onderzoeksgroepen inzake ontwikkelingen op AML/TF gebied	159.000	159.000	159.000	159.000
5.3.3	Onderzoek effectiever data minen in de aan de FIU ter beschikking staande informatiebronnen	129.000	129.000	129.000	129.000
5.4	**Het versterken van Internationale informatie uitwisseling**				
	Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.4.1	Participatie werkgroepen Egmont Group en CFATF	436.100	436.100	436.100	436.100
5.5	**Versterken capaciteit en effectiviteit afdeling Toezicht FIU**				
5.5.1	Additionele dienstwagen voor Toezichtafdeling	143.600	103.600	103.600	103.600
5.5.1	Invullen openstaande vacatures	103.600	103.600	103.600	103.600
5.5.3	Ontwikkeling Toezichtsafdeling door onderzoek, scholing en training	103.600	103.600	103.600	103.600
5.5.4	Automatisering dossierbewaking/procedurebewaking Toezichtsafdeling	143.600	143.600	143.600	143.600
5.6	**Versterken awareness onder meldgroepen inzake belang van en de uitvoering van witwas- en antiterrorisme financieringswetgeving**				
	Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.6.1	Ontwikkelen van relatiedagen, seminars, publicaties, folders	141.400	141.400	141.400	141.400
5.6.2	Sanctiebeleid en afhandeling opgelegde sancties	156.400	156.400	156.400	156.400
5.6.3	Bijwonen trainingen en cursussen op eigen vakgebied en kennis over te brengen	141.400	141.400	141.400	141.400
5.7	**Uitvoering van door de CFATF bij haar review in 2011 opgemerkte verbeterpunten**				
	Instrumenten	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
5.7.1	Verbeterde beveiliging van FIU	422.800	422.800	422.800	422.800
5.8	**Coördinatie en uitvoering van de National Risk Assessment**				
5.8.1	Uitvoering van de National Risk Assessment	554.800	554.800	554.800	554.800

Algemene doelstelling (Outcome)

Uit internationaal verband volgt de verplichting tot het uitvoeren van de 40 FATF Aanbevelingen ter bestrijding van het witwassen van geld en financiering van

terrorisme (AML/TF verplichtingen). Ook uitvoering geven aan de LvMOT en LID alsmede het doen van onderzoek naar ongebruikelijke transacties in het kader van de Landsverordening integriteit ministers is een verplichting. Hiervoor is de werking, effectiviteit en efficiency van de Financial Intelligence Unit (FIU) Curaçao van belang.
Een en ander heeft te maken met de eerste 'core functie' van de FIU als administratieve instantie op het snijvlak tussen de private sector en opsporings-/vervolgingsinstanties, enerzijds en de tweede 'core functie' van de FIU als toezichthouder op de DNFBP's (Designed Non Financial Businesses ad Professions) anderzijds.
Ter verdere versterking van de eerste 'core functie' worden diverse operationele effectiviteits- en efficiency doelstellingen voorgesteld. Operationele doelstellingen betreffende de tweede 'core functie' van de FIU zijn in het bijzonder gericht op capaciteitsversterking en effectiviteit van output.
Een en ander is tevens gerelateerd aan de gevolgen van de recente wijzigingen in de LvMOT en LID, die zijn doorgevoerd ter uitvoering van de 40 FATF Aanbevelingen en naar aanleiding van de CFATF review in 2011 van Curaçao.

Samenhang met het beleid

Curaçao is lid van de CFATF, welke samenwerkt met de FATF (CFATF is een zogenaamde FSRB, een FATF-Style Regional Body, een organisatie van landen die samenwerken op basis van en elkaar beoordelen volgens de 40 FATF aanbevelingen). Het streven is onder meer op gericht dat Curaçao door compliant te blijven met internationale standaarden en normen internationaal geaccepteerd blijft als financieel centrum van dienstverlening. Conclusie uit de laatste CFATF follow-up review is dat Curaçao met haar aangepaste wetgeving een grote stap vooruit gemaakt heeft. De FATF vierde generatie reviews zijn meer gericht op de werking en effectiviteit van dat beleid.
De FIU, als belangrijke speler in het framework van financieel integriteitsbeleid van Curaçao, zal zich derhalve voor 2021 meer en meer richten op versterken van haar effectiviteit. De operationele doelstellingen in dit plan zijn daarop gericht. Daarbij zullen overleg en gezamenlijke acties met ketenpartners in de justitiële keten en met de financiële en niet-financiële melderssectoren alsmede met de andere toezichthouders van groot belang zijn, aangezien de output van de FIU mede bepaald

wordt door de kwaliteit van de input (meldingen en informatievoorziening uit opsporings- en andere bronnen) en eveneens door afstemming van de doelstellingen en informatiebehoeften van de FIU en de verschillende ketenpartners en de mogelijkheden van de meldsectoren.
De uitvoering van de recent gewijzigde FATF-compliant witwaswetgeving van Curaçao zal bij de financiële en niet-financiële sectoren tot hoge(re) kosten kunnen leiden. Het beleid is erop gericht om bestaande barrières uit de weg te nemen ten einde een aantrekkelijk (financieel) investeringsklimaat te garanderen. Vanuit deze gedachte zal voldoen aan sterkere compliance vereisten soms tot de nodige kosten- en efficiency vraagstukken leiden, wat op versterkte weerstand kan stuiten vanuit meldersgroepen. Bij het uitvoeringsbeleid wordt ernaar gestreefd om in dialoog met de bovengenoemde groeperingen tot efficiënte en effectieve uitvoering van compliance oplossingen te komen.

Operationele doelstellingen

5.1 Het stimuleren van een effectieve/efficiënte en veilige informatie-uitwisseling met meldsectoren van de FIU

Verdere afstemming, onderzoek en investering is gewenst in verband met de indicator voor girale transacties, welke voor de financiële sector in werking zal treden per 2018.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.1

- 5.1.1 Breed overleg met (vertegenwoordigers van) meldsectoren en toezichthouders inzake effectiviteit en efficiency van meldingen (*meerjarig*);
- 5.1.2 Verder ontwikkelen van het FIU meldingsportaal alsmede het Douane Portaal voor het effectief melden van en communiceren over ongebruikelijke transacties (*meerjarig).*

Kosten van operationele doelstelling 5.1

Programmakosten 2018: NAf 107.200. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.1

- Aantal bijeenkomsten of aantal trainingen per jaar;
- Adviesdocument inzake meldingen aan de ministers van Financiën en Justitie ten aanzien van effectiviteit en efficiency van meldingen;
- Stabiel en doelmatig FIU meldings portaal en douane portaal.

5.2 Het stimuleren van een effectief gebruik van FIU-informatie door en informatie-uitwisseling met ketenpartners

De FIU zal in regelmatige afstemming met de ketenpartners haar onderzoeksprioriteiten nader bepalen en invullen.
Het aantrekken van een strategische analist om strategische analyses uit te voeren.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.2

- 5.2.1 De digitale inkijkfunctie van de FIU bij de opsporingsdiensten en andere instanties dient als gevolg van de CFATF evaluatie, zo spoedig mogelijk te worden gerealiseerd (*meerjarig*);
- 5.2.2 Uitbreiding en updaten IT systeem (*meerjarig)*;
- 5.2.3 Onderzoek efficiënter aanleveren van FIU informatie aan ketenpartners;
- 5.2.4 Het invullen van openstaande vacatures (bij analyse en overig) (*meerjarig).*

Kosten operationele doelstelling 5.2

Programmakosten 2018: NAf 461.000. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.2

- De FIU is in staat bij de door haar gewenste opsporingsdiensten en andere instanties zoals de Kamer van Koophandel, Kadaster, Kranshi en Botenregistratie op effectieve en veilige wijze een digitale inkijkfunctie te hanteren;
- De FIU beschikt over een optimaal werkend, effectief en efficiënt actueel database systeem voor haar kernfunctie Analyse (*meerjarig*);
- Beleidsdocument van de FIU inzake aanleveren FIU informatie aan ketenpartners;
- Openstaande vacatures binnen de FIU zijn adequaat ingevuld.

5.3 Het identificeren van trends en fenomenen op het gebied van witwassen en terrorisme financiering

Jaarlijkse opleidingen, cursussen of trainingen voor het personeel van de FIU zijn vereist om de kennis en ervaring van het personeel op peil te houden en om deze aan de meldplichtigen over te dragen in de vorm van red flags, typologieën, case beschrijvingen, voorschriften en richtlijnen, handleidingen en dergelijke.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.3

- 5.3.1 Verdere training van de afdeling analyse inzake ontwikkelingen op AML/TF gebied (*meerjarig*), op het gebied van anti witwassen en terrorisme financiering, operationele analyse werkzaamheden, strategische analyse, analyst notebook, PC en IT applicaties, financiële verslaggeving, public speaking en archivering, Papiaments (grammatica) en Engels;
- 5.3.2 Deelname aan internationale onderzoeksgroepen inzake ontwikkelingen op AML/TF gebied (*meerjarig*) en werkgroepen van de Commissie inzake Witwassen van Geld (CiWG) te Curaçao;
- 5.3.3 Onderzoek effectiever data bieden aan de FIU ter beschikking staande informatiebronnen (*meerjarig*). Nieuwe handboeken inzake de bestrijding van witwassen en financiering van terrorisme om het personeel van de FIU bij te scholen op het eigen vakgebied en het taakgebied van de FIU.

Kosten operationele doelstelling 5.3

Programmakosten 2018: NAf 62.400. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.3

- Aantal trainingen gevolgd door de medewerkers van de afdeling Analyse;
- Verslag deelname aan onderzoeksgroepen en behaalde resultaten van de FIU;
- Beleidsdocument van de FIU inzake effectiever dataminen binnen beschikbare informatiebronnen.

5.4 Het versterken van de internationale informatie-uitwisseling

Dit begrotingsjaar is de FIU voornemens om zich toe te leggen op deelname in de Legal, Training en IT WorkingGroups van de Egmont Group, alsmede in speciale werkgroepen bijvoorbeeld omtrent terrorisme financiering.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.4

- 5.4.1 Participatie Werkgroepen-Egmont Group en CFATF (*meerjarig*)

Kosten operationele doelstelling 5.4

Programmakosten 2018: NAf 81.400. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800.

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.4

- Aantal deelnames aan werkgroepen en bijeenkomsten van de Egmont Group en CFATF door de FIU;
- Verslag deelname aan werkgroepen en bijeenkomsten van de FIU.

5.5 Het versterken van de capaciteit en effectiviteit van de afdeling Toezicht van de FIU

Een toename in aantal toezicht handelingen (audits, managementgesprekken) en voorlichtingshandelingen vergt een efficiënte en effectieve toezichtafdeling.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.5

- 5.5.1 Additionele dienstwagen voor Toezichtafdeling voor de bevordering van on-site audits van het groot aantal onder toezicht gestelde melders (de niet financiële melders).
- 5.5.2 Het invullen van openstaande vacatures.
- 5.5.3 Verdere ontwikkeling Toezichtsafdeling FIU door onderzoek, scholing en training. Hierbij wordt onder meer gedacht aan:
  - het volgen van diverse trainingen op het gebied van Audit Report Writing, Communication Skills for Auditors, Leadership Skills for Auditors en op het gebied van sanctiebeleid en de afhandeling van / het voeren van procedures inzake door de Toezichtsafdeling opgelegde sancties;

- het lopen van diverse stages bij onder meer de Centrale Bank voor Curaçao en Sint Maarten en het Bureau Financieel Toezicht (BFT) in Nederland en eventueel andere buitenlandse meldpunten die een vergelijkbare taak hebben als de FIU, ten einde inzicht te krijgen in de verschillende aspecten (waaronder procedures, bevoegdheden van de toezichthouder en richtlijnen) van het uitoefenen van effectief toezicht en sanctiebeleid.

- 5.5.4 Verdere automatisering dossierbewaking / procedurebewaking
  Aanschaf van een efficiënte en effectief softwarepakket ten behoeve van het administreren van sancties en bezwaar- en beroepsprocedures.

Kosten operationele doelstelling 5.5

Programmakosten 2018: NAf 139.400. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800.

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.5

- Aantal trainingen gevolgd door de medewerkers van de FIU;
- Openstaande vacatures binnen de FIU (toezicht) zijn adequaat ingevuld;
- Additionele dienstwagen is aangeschaft;
- Adequaat pakket is ontwikkeld dan wel aangeschaft en geïmplementeerd.

5.6 Het versterken van de awareness onder meldgroepen inzake het belang van en de uitvoering van witwas- en anti-terrorismefinancieringswetgeving

Alle meldplichtigen met regelmaat - door middel van voorlichting door de FIU - op de hoogte houden van de laatste ontwikkelingen omtrent de verschijningsvormen en de voorkoming van het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.6

- 5.6.1 Ontwikkelen van relatiedagen, seminars, publicaties, folders voor de melders op Curaçao.
- 5.6.2 Versterken sanctiebeleid en afhandeling opgelegde sancties.
- 5.6.3 Bijwonen trainingen en cursussen op eigen vakgebied door FIU medewerkers.

Kosten operationele doelstelling 5.6

Programmakosten 2018: NAf 84.400. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800.

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.6

- Aantal georganiseerde relatiedagen, trainingsdagen, publicaties en voorlichtingssessies door de FIU;
- Verslag inzake aantal en kwaliteit alsmede analyse van opgelegde sancties en eventuele bezwaar- en beroepsprocedures.

5.7 De verdere uitvoering van door de CFATF bij haar review in 2011 opgemerkte verbeterpunten voor de FIU.

Verdere aanpassing van het huidige beveiligingssysteem conform de eisen van de Egmont Group van FIU's en de FATF.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.7

- 5.7.1 Verbeterde beveiliging van de FIU (*meerjarig*).

Kosten operationele doelstelling 5.7

Programmakosten 2018: NAf 68.000. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.7

- Adequate beveiliging van de FIU, data en personeel in overeenstemming met de normen van de Egmont Group en de FATF.

5.8 Coördinatie en uitvoering van de National Risk Assessment voor Curaçao

Ter voorbereiding op de effectiviteitsevaluatie van Curaçao door de CFATF in 2021 dient een National Risk Assessment (NRA) project plaats te vinden. In dit project wordt onderzocht of Curaçao goed voorbereid is op de risico's van witwassen en terrorisme financiering en waar haar risico's essentieel liggen. Uitkomst is een nationale blauwdruk van hoe Curaçao er voor staat op dit gebied en welke aandachtspunten zij nog dient op te pakken om klaar te zijn voor de CFATF evaluatie in 2021. De FIU is aangewezen als trekker van dit project.

Instrumenten bij operationele doelstelling 5.8

- 5.8.1 Uitvoering van de NRA (meerjarig), ondersteund door de Wereldbank (met tools en adviezen).

Kosten operationele doelstelling 5.8

Programmakosten 2018: NAf 200.000. Apparaatskosten 2018: NAf 354.800

Indicatoren bij operationele doelstelling 5.8

- Overzicht van resultaten van de NRA voor Curaçao.

Hazardspelen

Het traject om een nieuw integraal wettelijk- en beleidskader in te voeren ter vervanging van de versnipperde wetgeving is gaande. Het ontwerp Landsverordening kansspelen is reeds bij de Raad van Advies voor advisering. Hiermee beoogt de regering de internationale concurrentiepositie van de Curaçaose hazardspelen industrie – met inachtneming van de internationale standaarden op het gebied van toezicht en transparantie - te verstevigen. Door middel van regulering, effectief toezicht en handhaving van overheidswege worden negatieve bijverschijnselen op gebied van criminaliteit en illegaliteit zoveel mogelijk beperkt.
Voorts is het traject tot automatisering van de Wega di Number en de FundashonWega di Number in volle gang. De verwachting is dat de positieve effecten van zowel het wetgevingstraject als het automatiseringstraject in 2018 voortgezet worden.

Beleid overheidsgelieerde entiteiten

De financiële situatie van meerdere overheidsinstellingen, overheidsvennootschappen en door de overheid gesubsidieerde instellingen is een punt van zorg. Naast het risico voor de overheidsfinanciën, worden ook de kwaliteit van de dienstverlening aan de gemeenschap, de kostprijs van de dienstverlening aan de gemeenschap, alsook het investeringsklimaat negatief beïnvloed.

De ervaring welke is opgedaan bij het herstellen van “noodlijdende” overheidsvennootschappen wordt vertaald in een nieuw normerend wettelijk kader,

waarbinnen overheidsinstellingen, overheidsvennootschappen en door de overheid gesubsidieerde instellingen moeten opereren. Hiermee wordt beoogd richtlijnen en normen in te voeren, om de kosten voor de gemeenschap te drukken, de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren en de risico's voor de overheidsfinanciën te mitigeren. Het hiertoe strekkend wetsontwerp is reeds in het najaar 2015 aan de Staten aangeboden.

NOTA VAN FINANCIËN

0. INLEIDING

Een van de taken van de regering betreft de informatiefunctie. De diverse onderdelen van de regering dragen bij aan het vervullen van deze informatiefunctie. In het licht van deze verantwoordelijkheid dient de Nota van Financiën geplaatst te worden. De Nota van Financiën maakt de cijfers die opgenomen zijn in de Begroting voor het jaar 2018 inzichtelijk. In dit document wordt een uitgebreide toelichting van de cijfers gegeven en naast deze toelichting wordt de lezer tevens inzicht geboden in de totstandkoming van de cijfers zoals deze in de Begroting van het jaar 2018 gepresenteerd worden.

De Nota van Financiën stopt niet bij het verschaffen van inzicht in de cijfers over het jaar 2018, maar bevat tevens een toekomstschets. Deze projectie naar de toekomst is direct te koppelen aan de presentatie van de meerjarenbegroting. De toekomstprojectie, zoals die wordt geregeld in de Comptabiliteitsvoorschriften, betreft een duur van 3 jaar. De hieruit resulterende meerjarenbegroting over de jaren 2019 tot en met 2021 gaat hand in hand met het meerjarig inzicht dat de Nota van Financiën verschaft.

Deze Nota van Financiën stelt zich tot doel om de volgende drie resultaten te bereiken:

1. De Begroting 2018 en de meerjarenbegroting van 2019 tot en met 2021 te voorzien van de correcte context;
2. De Begroting 2018 en de meerjarenbegroting van 2019 tot en met 2021 adequaat te onderbouwen en hierdoor de inzichtelijkheid te vergroten;
3. De begrotingen te voorzien van een structureel karakter, waarbij de projecties naar de toekomst een grote rol spelen bij de verwezenlijking van dit structurele karakter.

In de Nota van Financiën komen drie thema's aan bod, waarnaar de Nota is ingedeeld.
In het eerste hoofdstuk wordt de financieel-economische inkadering behandeld, waarbij de volgende elementen aan de orde komen:

a. De vigerende financiële normen die een houdbare schuldpositie ondersteunen;

b. Verduidelijking van de mondiale context van de Begroting 2018 en de meerjarenbegrotingen. De perspectieven ten aanzien van de wereldeconomie passeren de revue:
c. Als laatste element binnen het eerste hoofdstuk wordt aandacht besteed aan een aantal economische blokken die van belang zijn voor de economie van Curaçao.

In het tweede hoofdstuk wordt de financiële situatie van de overheid integraal weergegeven. Hierbij spelen de volgende elementen een rol:
a. De belastingopbrengsten en sociale premies worden naar relevant middel gespecificeerd;
b. Baten die niet verkregen worden aan de hand van belastingen of sociale premies, de zogenaamde overige opbrengsten (voorheen: de niet-belasting-opbrengsten), worden waar relevant nader toegelicht;
c. De lasten worden gespecificeerd naar categorie.

Artikel 4, lid 1, van de Landsverordening comptabiliteit 2010 is gewijzigd, zodat voortaan[1] de baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de betreffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat ook de baten en lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan bruto geraamd worden in de begroting.

In het derde hoofdstuk worden de lasten per hoofdstuk weergegeven.

In de bijlage bij de Nota van Financiën worden de stappen inzichtelijk gemaakt die hebben geleid tot de verschillende grafische overzichten. Deze bijlage fungeert tevens als een referentiekader voor de gebruikte grafieken en tabellen in de Nota van Financiën.

[1] Startpunt was begroting 2016

I. FINANCIEEL-ECONOMISCHE INKADERING

De schuldovername door Nederland is per 10 oktober 2010 voltooid. Sindsdien is er sprake van een aanzienlijke verbetering van de overheidsfinanciën. Curaçao is erin geslaagd om een sluitende begroting te bewerkstelligen over de afgelopen jaren. Desondanks is het van belang om verdere acties te blijven ondernemen om tot een daadwerkelijke verduurzaming te komen. De schuldpositie van een land is houdbaar, indien de schuldverplichtingen meerjarig kunnen worden voldaan zonder ingrijpende begrotingsaanpassingen. Omdat het bereiken van een structureel (meerjarig) evenwichtige begroting en een houdbare schuldpositie tijd vergen, moet rekening gehouden worden met een convergentietraject naar een duurzaam financieel-economische situatie.

Financiële normen

Ter voorkoming van een toekomstige onhoudbare schuldpositie zijn begrotingsnormen verankerd in de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten. De wettelijke verankering van begrotingsnormen maakt het begrotingsbeleid transparanter en bevordert het vertrouwen in de overheid.

De financiële normen zijn:

- een sluitende Gewone dienst. Dat wil zeggen dat de Gewone dienst in evenwicht moet zijn dan wel dat de lopende ontvangsten en uitgaven gelijk moeten zijn;
- op de Kapitaaldienst een tekort toelaatbaar is. Dit houdt in dat ter financiering van kapitaaluitgaven geleend mag worden, mits dit past binnen de rentelastnorm én de Gewone dienst in evenwicht blijft;
- de rentelastnorm. De rentelastnorm houdt in dat de totale rentelasten in een dienstjaar niet meer mogen bedragen dan het bedrag dat overeenkomt met 5% van de gemiddeld in drie voorafgaande jaren gerealiseerde inkomsten.

Een belangrijk aspect om dit te bewerkstelligen is uiteraard het bevorderen van budgetdiscipline en toezicht op de naleving hiervan. Hiertoe dienen de vigerende regels ter versterking van de budgetdiscipline strikt te worden nageleefd en dienen alle beleidsaangelegenheden op hun financiële en budgettaire implicaties getoetst te worden alvorens daarover besluitvorming plaatsvindt. Daarnaast is het College financieel toezicht ingesteld krachtens de

Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten. Het College is belast met het toezicht op de financiële normen.

De toezichthouder ziet erop toe dat tijdens de gehele begrotingscyclus in overeenstemming met de financiële normen wordt gehandeld. De toezichthouder voert geen beleidsinhoudelijke toets uit van de begroting. Dat wil zeggen dat de toezichthouder niet ingaat op de beleidsprioriteiten, noch op de allocatie van de middelen. Evenmin wordt getoetst of de beleidsvoornemens, zoals vervat in de begroting, daadwerkelijk in overeenstemming met het budgetrecht van het parlement worden uitgevoerd. De (ambtelijke) controle-instanties, alsook de Algemene Rekenkamer en het parlement, zijn hiervoor verantwoordelijk.

Het financieel beheer dient een geordende uitvoering van de begroting in overeenstemming met de financiële normen te ondersteunen. Verbeteringen in het financieel beheer zijn dan ook daar op gericht. De begroting moet in overeenstemming zijn met bedoelde normen. Afwijkingen in de uitvoering van de begroting moeten worden voorkomen en moeten anders tijdig worden gesignaleerd. De rapportagestructuur is daaraan ondersteunend. De nodige stappen kunnen worden genomen om de afwijkingen te compenseren teneinde de overeenstemming met de financiële normen in de uitvoering van de begroting te herstellen. Mocht dit tijdens de uitvoering van de desbetreffende begroting niet meer mogelijk zijn, zal dit onvermijdelijk de begroting van het daaropvolgende jaar onder toegenomen druk zetten, daar dan in dat jaar bedoelde afwijkingen zullen dienen te worden gecompenseerd. *Naleving* van de financiële normen vereist daarom een strikte toepassing van de regels betreffende budgetdiscipline.

Het financieel-economisch beleid zal verder trachten in het geordende proces van begroting en begrotingsuitvoering knelpunten op te lossen of te neutraliseren en verslechteringen te voorkomen.

Perspectieven voor de wereldeconomie

Conform de meest recente verwachtingen van het IMF bedraagt de groei van de wereldeconomie 3,5% in 2017 gevolgd door een groei van 3,6% in 2018. In 2015 bedroeg de groei 3,4%, terwijl de wereldeconomie met 3,1% is gegroeid

in 2016. Dit is gepresenteerd in Tabel 1. De projectie voor 2017 is dus een stabilisatie/lichte toename ten opzichte van een lichte daling in 2016.

Tabel 1. Economische groei

	Realisatie		Projectie	
	2015	2016	2017	2018
Wereld	***3,4***	***3,1***	***3,5***	***3,6***
Industrielanden	*2,1*	*1,7*	*2,0*	*2,0*
Verenigde Staten	2,6	1,6	2,3	2,5
Europese Unie	2,4	2,0	2,0	1,8
Eurozonegebied	2,0	1,7	1,7	1,6
Nederland	2,0	2,1	2,1	1,8
Japan	1,2	1,0	1,2	0,6
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	*4,2*	*4,1*	*4,5*	*4,8*
Rusland	-2,8	-0,2	1,4	1,4
China	6,9	6,7	6,6	6,2
India	7,9	6,8	7,2	7,7
Mexico	2,6	2,3	1,7	2,0
Brazilië	-3,8	-3,6	0,2	1,7
Latijns America en Caribisch gebied	0,1	-1,0	1,1	2,0
Venezuela	-6,2	*-18,0*	*-7,4*	*-4,1*
Curaçao	0,3	0,0	0,2	0,2

Bron: World Economic Outlook, International Monetary Fund, April 2017 en voor wat betreft Curaçao: Note Economic Developments Curacao, March 2017, Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten.

Volgens het IMF groeit de wereldeconomie in 2017 beperkt vanwege:

- de lage productiviteitsgroei en hoge inkomensongelijkheden;
- de geopolitieke en politieke spanningen: terroristische aanslagen in Europa, tragische situatie in het Midden Oosten en Noord-Afrika met als gevolg stroom vluchtelingen naar Europa;
- de omkering in marktgedrag en vertrouwen die de financiele omstandigheden zou kunnen verstevigen/veregeren;
- de mogelijke gevolgen van klimaatfenomeenen die een hele stevige wissel kunnen trekken op de mondiale economie;
- de lage grondstofprijzen, de verminderde afzetmogelijkheden, afnemende handel en inzakkende investeringen die opkomende economieën duperen;

- en de binnenuitziend beleid die wereldwijde economische integratie en de cooperatieve globale economische orde bedreigt.

De economische groei is over de gehele linie te langzaam en te fragiel volgens het IMF. Volgens het IMF speelt economisch beleid een belangrijke rol, om mogelijke afwaartse risco's te minimaliseren.

Ondanks het bovenstaande heeft het IMF de verwachte groei voor 2017 (3,5%) en 2018 (3,6%) licht naar boven bijgesteld, vergeleken met hun prognose van vorig jaar, wegens ontwikkelingen die de economie positief beïnvloeden. Het betreffen ontwikkelingen als een nieuwe opleving van de financiële markten en de lang vewachte cyclich herstel in de sectoren fabricage en handel.

Het IMF verwacht in 2017 en 2018 dat de groei voor de industrielanden op 2,0% uitkomt. Deze lichte stijging van de groei komt door een soepeler ficaal beleid en een toegenomen vertrouwen in de Verenigde Staten. In Europa blijft de groei op korte termijn ook boven het potentieel doordat het zich nog herstelt van de crisis van de jaren 2008-09 en 2011-12. In Japan is er een groeimomentum dat verklaard wordt door een hoger netto-uitvoer.

De vooruitzichten voor de groei van de economie van ontwikkelingslanden gaat volgens het IMF moeizaam en ongelijk. De groeiverwachting voor de opkomende economieën en ontwikkelingslanden ligt met 4,5% in 2017 en 4,8% in 2018 hoger dan de mondiale verwachte economische groei. De geprojecteerde opkomst weerspiegelt een stabilisatie en/of herstel in een aantal goederen exporterende landen en een versterking van de groei in India. De macro-economische omstandigheden voor exporteurs van grondstoffen gaat naar verwachting verbeteren, ondersteund door het herstel van gronstofprijzen.
Ook voor China zijn de econosmische groeiverwachtingen voor 2017 en 2018 naar boven bijgesteld. Deze groei reflecteert een sterker dat verwacht beleidsondersteuning in de vorm van kredietgroei.

Inflatie

De fluctuaties in de voedsel- en olieprijzen beïnvloeden sterk de inflatie. In Grafiek 1 is de ontwikkeling van de olieprijs grafisch afgebeeld.

Grafiek 1. West Texas Intermediate Spot Prijs

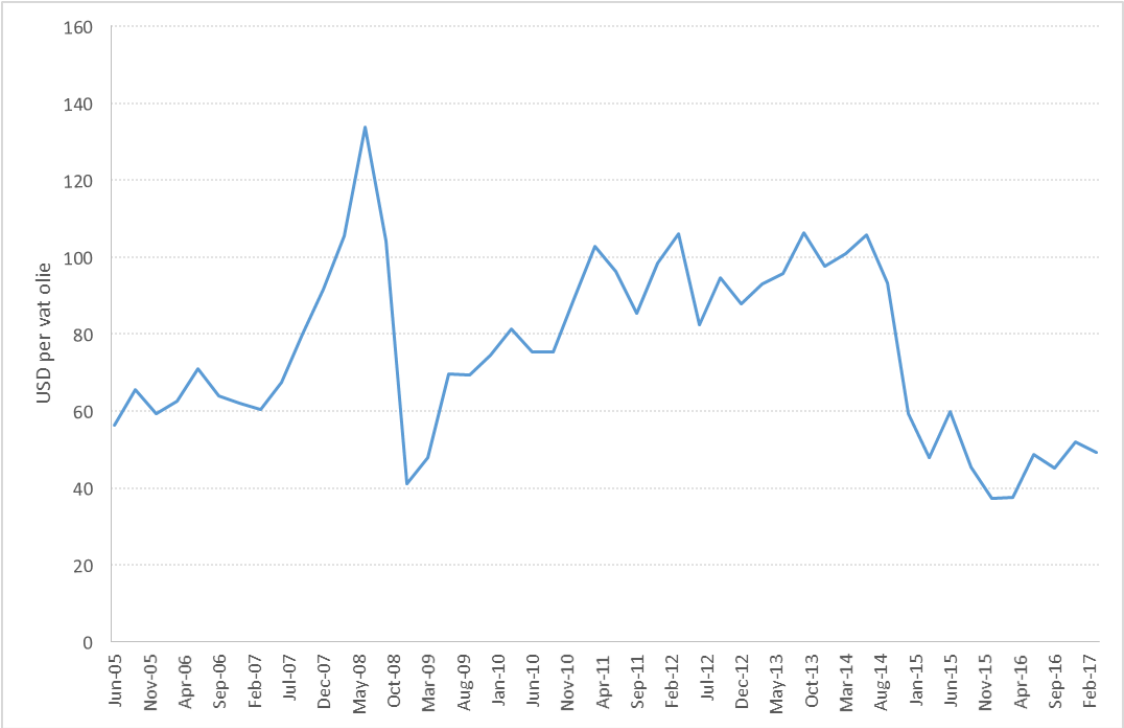

Bron: Energy Information Administration/Dow Jones & Company.

De West Texas Intermediate Spot Prijs laat over de jaren een dalende trend zien sinds de piek in juni 2008. Begin 2016 had de olieprijs met een prijs van USD 30.32 per vat, zijn laagste niveau bereikt in de afgelopen 10 jaar. Olie-producerende landen gaan hun productie laag houden, zodat er meer olie uit de enorme voorraden moet worden aangesproken en de olieprijs kan worden opgestuwd. De verwachting is dat de olieprijs zal stijgen naar USD 60 in de tweede helft van 2017.
De prijs van de Brent, maatgevend voor onder meer olie uit Europa en het Midden-Oosten, geeft eveneens een dalende trend aan.

De lagere energieprijzen en voedselprijzen zorgen wereldwijd voor een lage inflatie. Echter, de inflatie lijkt vanaf 2016 wereldwijd weer voorzichtig aan te trekken.

De inflatieverwachtingen van het Internationaal Monetaire Fonds zijn gepresenteerd in Tabel 2.

Tabel 2. Inflatie (CPI)

	Realisatie		Projectie	
	2015	2016	2017	2018
Wereld				
Industrielanden	*0,3*	*0,8*	*2,0*	*1,9*
Verenigde Staten	0,1	1,3	2,7	2,4
Eurozone	0,0	0,2	1,7	1,5
Nederland	0,2	0,1	0,9	1,4
Japan	0,8	-0,1	1,0	0,6
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden				
Rusland	15,5	7,0	4,5	4,2
China	1,4	2,0	2,4	2,3
India	4,9	4,9	4,8	5,1
Mexico	2,7	2,8	4,8	3,2
Brazilië	9,0	8,7	4,4	4,3
Venezuela	121,7	254,9	720,5	2068,5
Curaçao	*-0,5*	*0,0*	*0,4*	*0,4*

Bron: World Economic Outlook, International Monetary Fund, Update, April 2015 en voor wat betreft Curaçao: Note Economic Developments Curacao, March 2017, Centrale Bank Curaçao en Sint Maarten.

Economische blokken en Curaçao

Voor een kleine open economie als die van Curaçao is de internationale omgeving van groot belang. De olieprijsontwikkeling en de ontwikkelingen van de economische groei mondiaal, voornamelijk van de Verenigde Staten, buurland Venezuela, de regio en Nederland, hebben een grote invloed op de lokale economie.

In het volgende onderdeel wordt bijzondere aandacht geschonken aan de samenhang tussen economisch relevante geografische blokken en Curaçao.

Verenigde Staten

In het jaar 2015 en 2016 kende de Amerikaanse economie een groei van respectievelijk 2,6% en 1,6%. Het IMF handhaaft voor het jaar 2017 een groeicijfer van 2,3%. De groei in de VS is voornamelijk het gevolg van een gematigde fiscaal beleid en een toename in het consumentenvertrouwen gedreven door het teruglopen van het werkoodheidspercentage. Het IMF is bezorgd

over een te ruim stimuleringsbeleid in de VS. Dat zou namelijk leiden tot een sterk stijgende inflatie, een snel toenemende rente en een sterke opmars van de dollar. Landen die hun munt hebben gekoppeld aan de dollar kunnen zich dan in zware moeilijkheden gaan bevinden. Ontwikkelingen die de Amerikaanse groei negatief beinvloeden betreffen, onder andere, de onzekerheden over de internationale handel. Als de Amerikaanse president Trump handelsgeschillen met belangrijke handelspartners, waaronder China aangaat, kunnen de VS ook snel tegenreacties in de vorm van maatregelen verwachten. Ook het in twijfel stellen van handelsverdragen, zoals de NAFTA en de WHO, maakt dat de VS onbetrouwbaar overkomt. Onvoorspelbaarheid in het nakomen van reeds jaren geldende afspraken brengt de reputatie van de VS schade toe.

Het begrotingstekort zal volgens The Congressional Budget Office-raming (CBO), de Rekenkamer van het Amerikaanse Congres, in 2017 circa $ 559 miljard bedragen. Dit is minder dan het in 2016 geboekte begrotingstekort van $ 587 miljard. Tot 2019 blijft volgens projecties, het begrotingstekort lager dan 3% van het bruto binnenlands product. Vanaf 2020 wordt er een toename verwacht, dat in 2027 resulteert in een begrotingstekort van 5% van het bruto binnenlands product.

Europese Unie

Het Internationaal Monetaire Fonds verwacht dat de economie van de Europese Unie in groei blijft achterlopen op de wereldeconomie. In 2017 wordt een groei verwacht van 2,0% en in 2018 wordt een groei verwacht van 1,8%.
Voor de Eurozone zijn deze cijfers iets minder rooskleurig. Daar wordt in deze jaren een groei van respectievelijk 1,7% en een groei van 1,6% verwacht. Volgens het IMF verbeteren de vooruitzichten in Europa gebaseerd op een cyclisch herstel van de wereldproductie en handel. Ook het herstel van de werkgelegenheid, de inflatie en het consumentenvertrouwen zijn postitieve ontwikkelingen in Europa die bijdragen aan de economische groei.
Daartegenover ziet het IMF diverse risico's die de economische groei in Europa kunnen laten ontsporen. Zo kan een nieuwe opleving van de onrust op financiële markten het vertrouwen mogelijk aantasten, met als gevolg een stevige rem op investeringen en andere bestedingen.

Het IMF waarschuwt tevens voor de gevolgen van geopolitieke en beleidsgerelateerde onzekerheid. De keuze voor Brexit is een feit, maar pas 2 jaar na het starten van de officiële procedure om de EU te verlaten, kan het Verenigd Koninkrijk uit de EU stappen. De mogelijke gevolgen van Brexit, wanneer de Britten daadwerkelijk uit de Europese Unie stappen, brengt onzekerheid met zich mee voor investeerders. Het is dus nog onduidelijk hoe de toekomstige handelsrelaties van het Verenigd Koningkrijk met de EU en de rest van de wereld zullen worden ingevuld. Ook de gevolgen van de (komende) verkiezingsresultaten in veschillende EU-landen, zoals Nederland, Frankrijk, Italië en Duitsland kunnen een omslag zijn. Een anti-Europees resultaat kan ertoe leiden dat er geen vertouwen meer bestaat in de bestaande beleidsconsensus. De toekomst van de euro zou dan mogelijk weer op het spel staan.

In 2015 en 2016 bedroeg de inflatie in de Eurozone 0% respectievelijk 0,2%, conform de cijfers van het IMF. De verwachting is dat de energieprijzen in 2017 en 2018 nagenoeg stabiel blijven, zodat deze van weinig invloed zal zijn op de inflatie. Veschillende landen in de eurozone hebben hervormingen van de arbeidsmarkt doorgevoerd die zullen resulteren in een lagere werkloosheid. Het gaat nog wel even duren voordat er een opwaarts druk komt op lonen en prijzen.

Voor de Europese Centrale Bank is de verankering van de inflatieverwachtingen, op een niveau dat verenigbaar is met prijsstabiliteit, een prioriteit. Dit is gedefinieerd als een inflatie van minder dan, maar bijna 2%. Met dit beleid wordt bijgedragen aan de financiële stabiliteit, het beperken van de geldontwaarding alsmede aan de economische groei op de langere termijn. Voor 2017 en 2018 verwacht het Internationaal Monetaire Fonds een inflatie van 1,7% en respectievelijk 1,5% in de Eurozone, deze inflatieverwachting ligt onder de beleidsdoelstelling van 2%.

<u>De Nederlandse economie</u>

De Nederlandse economie is in 2016 met 2,1%, ten opzichte van 2015 (2,0%), stabiel gebleven. Dit conform de cijfers uit Tabel 1 die afkomstig zijn van het IMF. Zowel IMF als CPB verwachten voor 2017 een groei van 2,1% en een groei van 1,8% in 2018.

De verwachte groei wordt hoofdzakelijk gedreven door de hogere consumptie en invoer. Dit herstel wordt gedragen door alle bestedingscategorieën en een toenemende werkgelegenheid in de markt- en zorgsector. De hogere uitvoer is te danken aan de groei van de wereldhandel en de depreciatie van de euro. De positieve ontwikkelingen op de woningsmarkt, namelijk toenemende huizenprrijzen, leveren ook een bijdrage aan de groei van het BBP. Naar verwachting gaat de werkloosheidspercentage in 2017 en 2018 verder dalen, als gevolg van van de aantrekkende economie.

Conform de maartraming 2017 van het CPB, is in 2016 het overheidstekort sinds 2008, voor het eerst omgeslagen in een overschot. Het begrotingsoverschot loopt in 2017 op tot 0,5% van het BBP en in 2018 tot 0,8% van het BBP. Dit overschot komt door de doorlopende economische groei die resulteert in hogere belastingontvangsten en lagere werkloosheidsuitkeringen.
Ook de lage rentetarieven zorgen ervoor dat de renteuitgaven van de oveheid worden gedrukt. Dit jaar verbetert het overheidssaldo tijdelijk met 0,3% BBP, omdat dan de Nederlandse korting op de EU-afdracht binnenkomt. De EMU-schuld, de schuld van de collectieve sectoren van alle landen die deelnemen in de Europese Monetaire Unie, daalt in 2017 tot rond de 58,5% (2016 was 61,8%).

In Europa wordt voor het meten van de inflatie de hicp gehanteerd, of te wel de geharmoniseerde consumentenprijsindex. Een consumentenprijsindex is de gemiddelde prijs van een standaardpakket goederen en diensten dat door huishoudens uit een bepaald gebied aangeschaft kan worden voor consumptie. De hicp is speciaal ontwikkeld om de verschillende inflatiecijfers van de lidstaten van de Europese Unie met elkaar te kunnen vergelijken. De inflatie (hicp) in Nederland is evenals in de rest van Europa laag, maar neemt de laatste maanden toe door stijgende olieprijzen en een lagere koers van de euro ten opzichte van de dollar. Op basis daarvan is de raming van het CPB voor 2017 opwaarts bijgesteld naar 1,6%. In 2016 was de inflatie 0,1%. In 2018 komt deze inflatie naar verwachting uit op 1,4% omdat de wisselkoers stabiel blijft en de olieprijs beperkt stijgt.
Het IMF verwacht dat de inflatie (cpi) in Nederland voor 2017 uitkomt op 0,9 % en volgend jaar stijgt naar 1,4%.

Japan

In 2016 liet de Japanse economie volgens het IMF een groei zien van 1,0%. De verwachting is dat dit niveau in 2017 toeneemt naar 1,2%. Vervolgens neemt de groei in 2018 af naar 0,6%. Het groeimomentum in 2016 en 2017 wordt aangevuurd door de sterker dan verwachte netto-uitvoer. De groei gaat in 2018 verzwakken met de verwachte terugtrekking van de fiscale steun en het herstel van de invoer die de sterkere verwachte buitenlandse vraag vermindert. Ook heeft de koers van de yen een directe vertaling naar de export, en de import omdat de buitenlandse producten duurder worden en de consumptie drukken. Een positieve ontwikkeling in de eerste kwartaal is dat de beschikbaarheid van banen in Japan na vier decenia weer op zijn hoogste niveau ligt.

Opkomende economieën

De groeitrend voor de opkomende economieën laat vanaf 2011 een dalende trend zien. In 2016 bedroeg de gemiddelde economische groei 4,1%, voor 2017 wordt een iets hoger groeiniveau verwacht, namelijk 4,5%. Binnen deze groep opkomende economieën zijn de Aziatische landen (o.a. China en India) leidend qua economische groei. De groeiverwachtingen voor de opkomende economieën voor 2018 bedraagt gemiddeld 4,8%.

Met betrekking tot het Gemenebest van Onafhankelijke Staten, is het beeld dat na een krimp (van -0,2%) in 2016, de groeiverwachting van de Russische economie voor de jaren 2017 en 2018 geraamd wordt op 1,4% voor beide jaren. De inflatie blijft naar verwachting hoog met een niveau 4,5% in 2017 en 4,2% in 2018.

Binnen het Latijns Amerikaanse Caribische blok is het algemeen beeld een lichte krimp voor 2016 van -1,0%. In 2017 is naar verwachting de groei weer positief, namelijk 1,1%. Opvallend is de economie van Brazilie die na een krimp van -3,6% in 2016 zich in 2017 weer herstelt naar een lichte groei van 0,2%. De Braziliaanse groeiverwachting voor 2018 is 1,7%. De landen die in 2016 de sterkste groei laten zien betreffen Panama, de Dominicaanse Republiek en Nicaragua. Landen met de grootste krimp zijn Venezuela, Suriname en Trinidad en Tobago. De groeiverwachting voor 2018 voor Latijns America en het Caribisch gebied bedraagt gemiddeld 2,0%.

Venezuela

Venezuela is met een krimp van 18,0% in 2016 de economie die het slechts presteert in het Latijns Amerikaans Caribische blok. Als olieproducerend land, dat bijna al zijn exportinkomsten uit olie haalt, heeft Venezuela hard te lijden onder de lagere olieprijzen, waardoor de inkomsten van de staat tegenvallen. Door de veel lagere olieprijzen heeft de Venezolaanse overheid ook minder vreemde valuta om goederen van andere landen te importeren, waaronder goederen voor de basis levensbehoeften en vitale geneesmiddelen. Naast de lage olieprijzen, kampt Venezuela met binnenlandse factoren zoals politieke onzekerheid, lage vertrouwen van de private sector, een hyperinflatie en hoge begrotingstekorten. In 2016 lag de inflatie in Venezuela op 254,9%, terwijl voor 2017 de inflatieverwachting 720,5% bedraagt.
Door de escalerende crisis in Venezuela onstaat er een exodus van Venezolanen. De meesten vertrekken naar de buurlanden Colombia of Brazilie, en naar de VS of Europa als ze de middelen hebben. Ook het Caribisch deel van het Koninkrijk der Nederlanden heeft steeds meer te maken met Venezolaanse vluchtelingen.

Curaçao

Een terugblik op enkele kernindicatoren van de Curaçaose economie sinds de nieuwe staatkundig structuur (10-10-'10) is opgenomen in tabel 3.

Tabel 3: Economische indicatoren 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Economische groei (%)	0,1	0,6	-0,1	-0,8	-1,1	0,3	0,0
BBP (in miljarden)	5,3	5,4	5,6	5,6	5,7	5,6	
Inflatie (%)	2,8	2,3	3,2	1,3	1,5	-0,5	0,0
Werkloosheid (%)	10,0	9,8	n.a.	13,0	12,6	11,7	13,3
Overheidsschuld (% BBP)	34,6	40,6	33,2	34,1	38,6	44,2	45,1

De economische groeiverwachting voor Curaçao in 2016 bedroeg conform cijfers van de Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) 0,0%. De inflatie bedroeg in 2016 ook 0,0%.

Het stageneren van de economie vergeleken met de regio (groei van ± 2%) is volgens het IMF vooral toe te rekenen aan een mix van lage productiviteit gecombineerd met het niet flexibel zijn van de arbeidsmarkt en de hoge 'cost of doing business'.

Een stijging in zowel de particuliere als de publieke binnenlandse vraag welke ongedaan wordt door een daling van de netto buitenlandse vraag, dragen bij aan het uitblijven van de lokale economische groei. De stijging in de particuliere vraag wordt veroorzaakt door een stijging in consumptie, als gevolg van een hoger besteedbaar inkomen en investeringen. De publieke vraag stijgt als gevolg van een toename in investeringen. De netto buitenlandse vraag draagt negatief bij aan de economische groei, omdat de export met een hoger tempo dan de import daalde. Verder is ondanks het open karakter van onze economie Curaçao niet voldoende ervan profiteert.

De overheidsfinanciën zijn sterk verbeterd, er is geen sprake van begrotinhstekorten sinds 2012, echter de verwachte groei is tot dusver uitgebleven. Dit achterblijven van de economie vormt op zijn beurt weer een steeds toenemend risico voor de overheidsfinanciën.

De perspectieven voor 2017 en 2018 conform de CBCS is dat de Curaçaose economie zal groeien met 0,2%, terwijl een inflatieniveau van 0,4% wordt verwacht.

Positieve ontwikkelingen op korte en middellange termijn betreffen o.a. de publieke investeringen onder meer de bouw van het ziekenhuis, de investeringen in het wegennet, de investeringen in nieuw- en vernieuwbouw scholen, en een tweede mega pier. Geplande particuliere investeringen in de Curaçaose economie die bijdragen aan de economische groei betreffen onder andere de bouw van de Courtyard Marriott en de investeringen die in het Rif-hotel en de olieraffinaderij moeten plaatsvinden.

Op monetair gebied is het beeld dat de Centrale Bank van Curacao en Sint Maarten de afgelopen jaren een bestendige lijn volgt. Gelet op de overliquiditeit

bij de banken zal de Centrale Bank haar monetair beleid ook in 2017 continueren, gericht op het afromen van het liquiditeitsoverschot in de lokale geldmarkt. De Centrale Bank volgt het rentebeleid van de Federal Reserve op de voet. Vanwege de koppeling van de munt, te weten de NAf aan de USD, past de Centrale Bank het beleid continu aan. Dat is grafisch gepresenteerd in Grafiek 2.

Grafiek 2. Pledging rate Centrale Bank

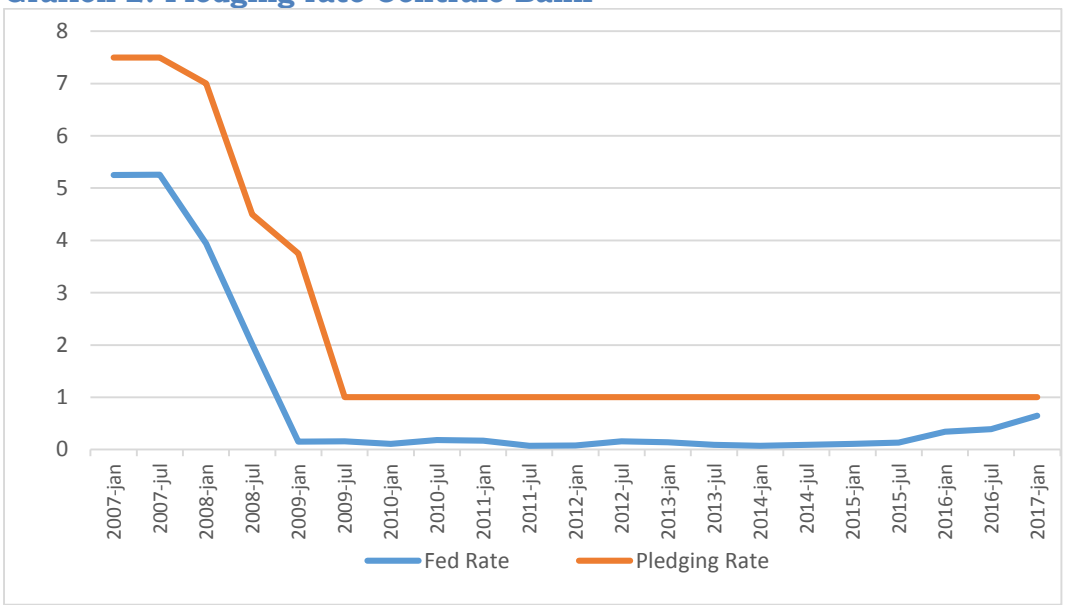

Bron. Centrale Bank v.w.b. de pledging rate en de Federal Reserve v.w.b. de Fed rate.

II. NOTA VAN FINANCIËN BEGROTING 2018

In dit hoofdstuk worden de begrotingscijfers weergegeven met een samenhangende verantwoording van de baten en lasten die verwacht worden binnen de begroting. Tevens wordt in dit hoofdstuk inzicht verschaft in de meerjarige cijfers. Dit hoofdstuk dient tevens als instrument om de begrotingstrend jaar op jaar in kaart te brengen, een beter inzicht te verschaffen in de cijfers en het vergroten van zekerheden ten aanzien van de cijfers.

Recapitulatie

In de recapitulatie worden de totaalbedragen van de Begroting 2018 gepresenteerd, vergezeld van de meerjarenprojectie van de totaalbedragen. Tevens worden de totaalbedragen, zowel voor 2018 als meerjarig, verder inzichtelijk gemaakt aan de hand van relevante analyse grootheden.

In Tabel 1a. zijn de totaalbedragen van de Begroting 2018 en de Meerjarenbegroting gepresenteerd (in NAf miljoen).

Tabel 1a. Recapitulatie

Omschrijving	R2016	P2017	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**-44,8**	-	-	-	-	-
Baten	*2.458,6*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Saldo Kapitaaldienst	**-187,3**	-	-	-	-	-
Baten	128,6	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Lasten	315,9	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Begrotingssaldo	**-232,2**	-	-	-	-	-

De legenda in deze tabel en de daaropvolgenden is als volgt:

- R = Realisatie
- P = Projectie
- B = Begroting
- Bedragen Tabellen in Naf miljoen.

De geraamde baten en lasten op de gewone dienst van de begroting 2018 en meerjarig zijn substantieel hoger dan in voorgaande begrotingen. De hogere baten en lasten houden verband met de volgende systeemwijziging.

Artikel 4, lid 1, van de Landsverordening comptabiliteit 2010 is met ingang van begroting 2016 gewijzigd zodat voortaan de baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de betreffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat ook de baten en lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan bruto geraamd worden in de begroting.

Ten tijde van de voorbereiding van de Landsverordening comptabiliteit 2010 is de inrichting en reikwijdte van de begroting zodanig bepaald dat die de onderdelen bevat welke onderhevig zijn aan het toezichtinstrumentarium zoals voorzien in de comptabele voorschriften. De sociale zekerheid is toen hiervan uitgesloten. Intussen is gebleken dat hiermede de financiële aansturing van de sociale zekerheid tekort kan schieten. Daarom is voormelde wijziging aangebracht.

Hiermee wordt ook vooruitgelopen op de hervorming van het fiscale stelsel betreffende het integreren van de inkomstenbelasting en de sociale premies van de werknemer. Hiermee worden zowel de inkomstenbelastingen als de sociale premies geheven naar dezelfde maatstaven; dat wil zeggen dat de grondslag identiek wordt. Het huidige stelsel kent bovendien enkele sociale premies van de werknemers die in de sfeer van de inkomstenbelasting fiscaal aftrekbaar zijn en sociale premies van de werknemers die alweer niet fiscaal aftrekbaar zijn. Dit maakt het stelsel niet transparant en benadeelt Curaçao bij internationale vergelijkingen op het gebied van de collectieve lastendruk, omdat bij die analyses geen correctie plaatsvindt voor de fiscale aftrekbaarheid van enkele sociale premies. Deze benadeling betekent een verstoring van het investeringsklimaat waardoor Curaçao ook investeringen misloopt.

Met de integratie worden, naast het directe, positieve effect op het investeringsklimaat, de administratieve lasten voor zowel de belastingplichtige, de inhoudingsplichtige als de belastingdienst verlicht. Hierdoor zullen de geïntegreerde sociale premies onderdeel gaan vormen van de algemene middelen en met behulp van een systeem van verdeelsleutels worden toegewezen. Dit heeft als bijkomend voordeel dat de Staten bij het vaststellen van de begroting een integraal en volledig beeld krijgt van de collectieve lasten en de allocatie van de publieke middelen.

Als gevolg hiervan zijn de baten en lasten van de Gewone dienst substantieel hoger vergeleken met voorgaande jaren.

Tabel 1b. Recapitulatiestaat gewone dienst (inclusief brutering sociale zekerheid)

Omschrijving	R2016	P2017	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**-44,8**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**
Baten	*2.458,6*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*

In onderstaande tabel worden de baten en lasten (bruto) weergegeven van de Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ), de Basisverzekering Ziektekosten (BVZ), Algemeen Ouderdomsverzekering / Algemeen Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW), Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV) en Cessantiafonds. Vanwege tekorten zal de overheid per saldo een bijdrage dienen te leveren aan de afzonderlijke fondsen. Dit is af te leiden uit de lasten die hoger zijn dan de baten.

Tabel 1c. Specificatie sociale zekerheid

	2018	2019	2020	2021
Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)				
Baten	83,3	85,7	88,2	90,7
Lasten	85,8	88,2	90,7	93,2
Waarvan:				
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
	1,7	1,7	1,7	2,7
Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)				
Baten	318,7	326,1	342,9	348,8
Lasten	596,9	612,8	629,6	635,5
Waarvan:				
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7
	37	37	37	37
Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)				
Baten	409,2	396,1	387,6	402,6
Lasten	439,2	426,1	417,6	432,6
Waarvan:				
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
	29,0	29,0	29,0	30,0
Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV)				
Baten	40,4	42,2	44,4	46,5
Lasten	47,0	48,2	50,1	52,0
Cessantiafonds				
Baten	2,5	2,5	2,5	2,5
Lasten	2,5	2,5	2,5	2,5

Deze systeemwijziging leidt zodoende tot de volgende meerjarige opwaartse correctie van de geraamde baten en lasten op de Gewone dienst:

Tabel 1d. Mutaties op saldo gewone dienst

Omschrijving	B2018	B2019	B2020	B2021
Wijziging saldo Gewone dienst	-	-	-	-
Meerbaten	732,2	751,7	773,0	783,2
Meerlasten	732,2	751,7	773,0	783,2

Als geen systeemwijziging zou zijn doorgevoerd, waardoor enkel per saldo de bijdragen van de overheid aan de afzonderlijke fondsen – in verband met tekorten – zouden worden geraamd zou het beeld op de Gewone dienst als volgt uitzien:

Tabel 1e. Recapitulatiestaat gewone dienst (exclusief brutering sociale zekerheden)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Baten	*1.834,8*	*1.827,3*	*1.879,4*	*1.962,1*
Lasten	*1.834,8*	*1.827,3*	*1.879,4*	*1.962,1*

De Begroting 2018 zal conform de projectie afsluiten met een saldo van nul. In Tabel 2 worden deze totaalbedragen ontleed in de relevante analyse grootheden (in NAf. miljoen).

Tabel 2. Recapitulatie

Omschrijving	P2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Saldo Gewone dienst exclusief interestlasten	65,3	66,3	68,1	70,6	70,6
Investeringen en vermogensoverdrachten	174,8	127,8	126,9	124,6	124,6
Vrijval leningen					
Afschrijvingen	62,7	66,6	67,6	67,6	67,6
Primair saldo (+overschot/-tekort)	**-46,8**	**5,1**	**8,7**	**13,5**	**13,6**
Rentelasten	70,5	66,3	68,1	70,6	70,6
Globaal saldo/ Financieringssaldo voor aflossingen (+overschot/-tekort)	**-117,3**	**-61,2**	**-59,4**	**-57,1**	**-57,0**
Aflossing op opgenomen leningen	8,2	8,2	8,2	108,2	8,2
Nieuwe financiering					
Terug te ontvangen aflossingen op uitgegeven leningen					
Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	0,2	0,2	0,2	100,2	0,2
Financieringsbehoefte	**117,2**	**69,2**	**67,4**	**65,1**	**65,1**

Bij de projectie zoals gepresenteerd in Tabel 2 zijn de uitgangspunten gehanteerd voor de relevante economische grootheden (in procenten), zoals weergegeven in Tabel 3.

Tabel 3. Economische grootheden

	P2017	P2018	P2019	P2020	P2021
Reële economische groei	0,2	0,2	1,2	1,8	1,9
Inflatie	0,4	0,4	2,4	2,3	2,1
Nominale rente op 5 jaar overheidsobligaties	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5

Het primair saldo, oftewel het financieringssaldo voor aflossingen exclusief rentelasten, is in het jaar 2018 positief . Dit positief saldo neemt verder toe in het jaar 2021. Op te merken valt dat het globaal saldo, het financieringssaldo voor aflossingen, meerjarig negatief blijft.

In Grafiek 1 worden het primair saldo en het globaal saldo, nog eens, grafisch gepresenteerd in procenten van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Daarnaast worden het primair saldo en het globaal saldo exclusief de reservedotaties gepresenteerd.

Grafiek 1. Primair en globaal saldo in procenten van het BBP

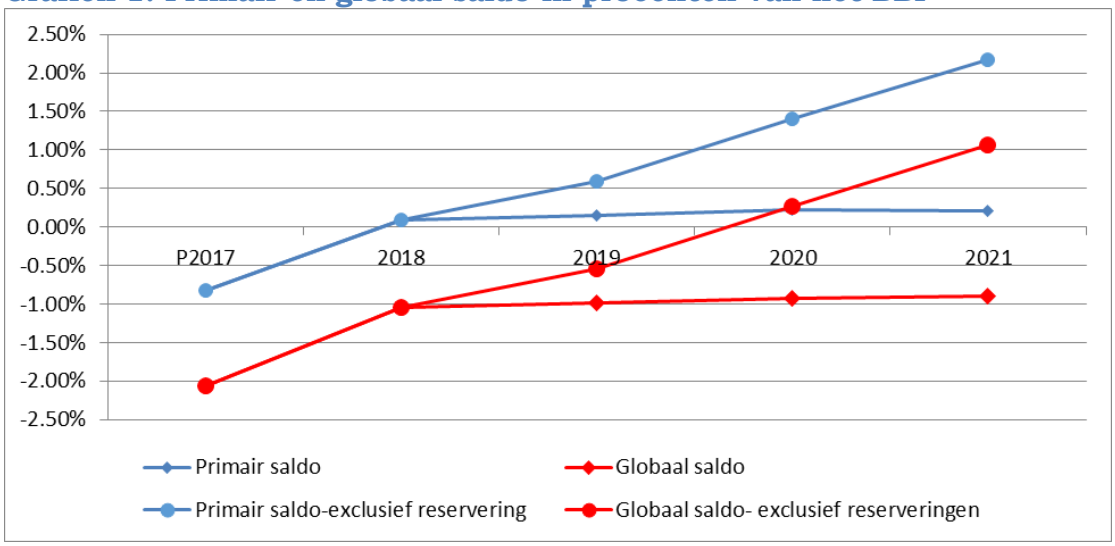

Vervolgens worden de Gewone dienst (Tabel 4) en de Kapitaaldienst (Tabel 13) nader uitgesplitst en toegelicht (in NAf. miljoen).

Gewone dienst

In Tabel 4 wordt het saldo op de Gewone dienst ontleed in de voornaamste baten en lastencomponenten (in NAf. miljoen). In de eerste twee kolommen staan tevens de voorlopige realisatiecijfers betreffende het jaar 2016 en de verwachte uitkomst voor het jaar 2017.

Tabel 4. Gewone dienst

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Baten	*2.458,57*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Belastingopbrengsten	1.435,8	1.468,1	1.462,1	1.475,3	1.535,7	1.603,1
Sociale premies	717,1	858,0	854,3	852,6	865,6	891,1
Overige opbrengsten	305,6	192,7	250,7	251,1	251,1	251,0
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Beloning van personeel	528,7	456,1	445,7	455,9	467,2	478,4
Verbruik goederen en diensten	207,9	220,2	231,7	232,2	232,1	232,1
Afschrijving vaste activa	65,2	68,4	66,6	67,6	67,6	67,6
Interest	62,1	66,1	67,2	69,0	71,5	71,5
Subsidies	71,6	64,6	50,4	50,4	50,4	50,4
Overdrachten	347,4	339,7	331,6	331,6	331,6	331,6
Sociale zekerheid	1.220,4	1.292,1	1.368,9	1.340,6	1.353,3	1.378,6
Andere uitgaven	0,0	10,0	5,0	5,0	5,0	10,0
Reserveringen	0,0	1,5	0,0	26,8	73,8	125,1
Saldo	**-44,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Financiële norm Gewone dienst

De Gewone dienst is in de periode 2018 – 2021 in evenwicht. Deze ontwikkeling is grafisch weergegeven in Grafiek 2.

Grafiek 2. Financiële norm Gewone dienst

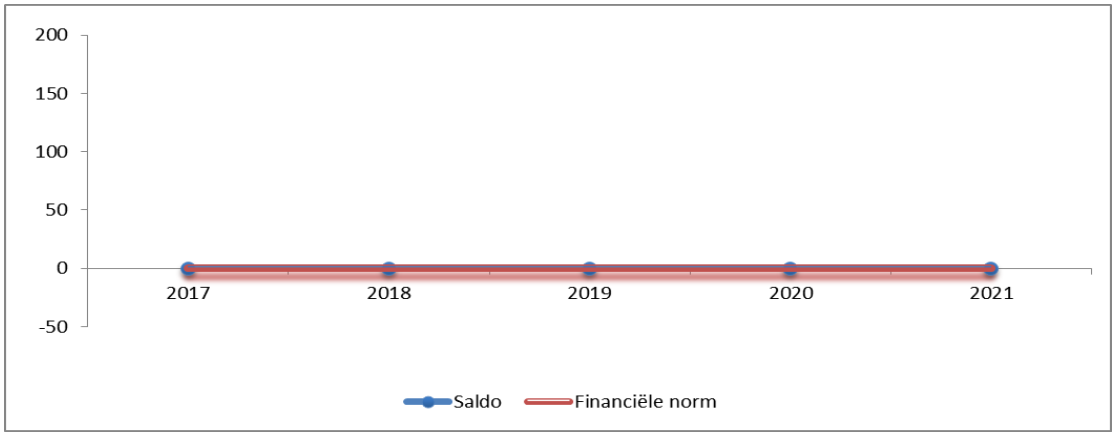

De financiële normen schrijven een sluitende Gewone dienst voor. De rode lijn afgebeeld in Grafiek 2 geeft dit grafisch weer. De Gewone dienst is in 2018 en meerjarig in evenwicht. Met een evenwichtige gewone dienst wordt meerjarig aan deze norm voldaan.

BATEN

De baten op de Gewone dienst van de Begroting van het jaar 2018 bedragen NAf. 2.567,1 miljoen en nemen toe met een bedrag van circa NAf. 178,2 miljoen over de periode van de meerjarenbegroting. In Tabel 4 worden de meerjarige cijfers weergegeven betreffende de baten. De baten bestaan uit twee elementen:

1. Collectieve lasten, zijnde belastingopbrengsten en sociale premies;
2. Overige opbrengsten.

In Grafiek 3 wordt inzichtelijk gemaakt hoe deze twee elementen zich tot elkaar verhouden binnen het totaal aan baten.

Grafiek 3. Opbrengsten

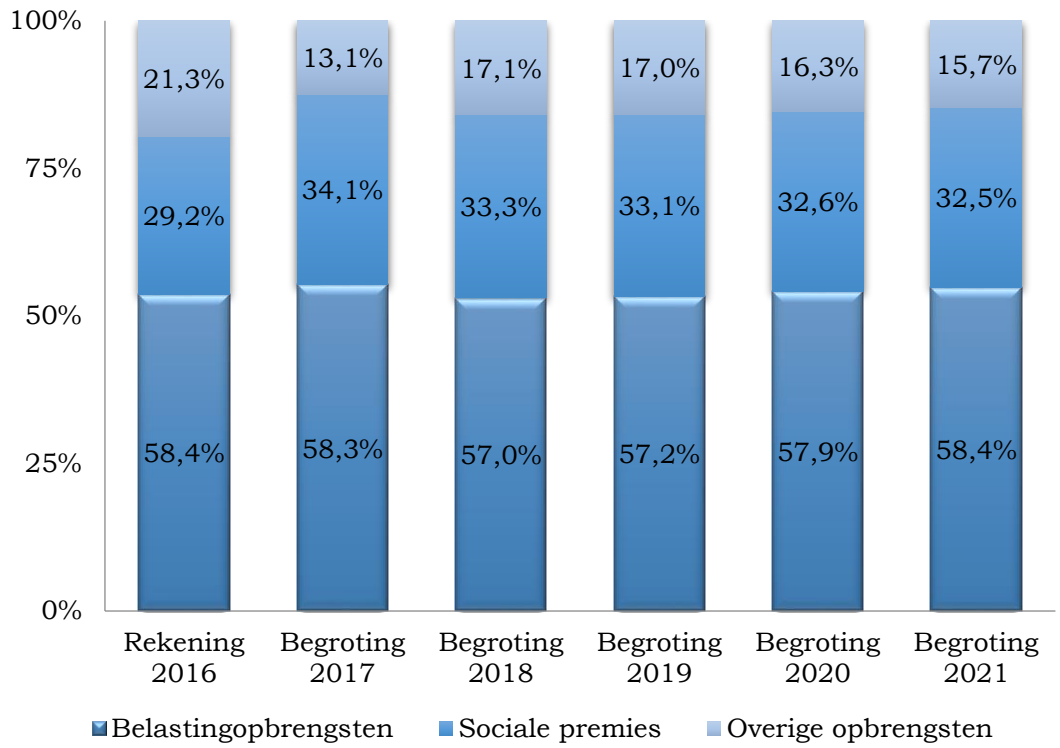

In 2016 is een nieuwe categorie opbrengsten bijgekomen. Dit houdt verband met een systeemwijziging als gevolg van de wijziging van artikel 4, lid 1, van de Landsverordening comptabiliteit 2010. Voortaan worden de baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de be-

treffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat ook de baten en lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan bruto geraamd worden in de begroting.

Collectieve lasten: Belastingopbrengsten en Sociale premies

In de Begroting 2018 wordt ervan uitgegaan dat de indirecte belastingopbrengsten, de loon- en inkomstenbelasting, de winstbelasting en de sociale premies groeien met de reële economische groei, in een verhouding van 1 staat tot 1,1 op basis van een schatting van de betreffende elasticiteit.[2] Dit wil zeggen dat per procentpunt reële economische groei (positief of negatief) de indirecte belastingopbrengsten toenemen of afnemen met 1,1%.

In Tabel 5 worden de belastingopbrengsten en de sociale premies in de Begroting 2017, 2018 en de drie daaropvolgende jaren, alsook in de Realisatie 2016, uitgesplitst gepresenteerd.

Tabel 5. Belastingopbrengsten en Sociale premies

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Directe belastingen	**770,1**	**782,2**	**771,6**	**771,4**	**803,0**	**841,1**
Loon- en inkomstenbelasting	442,9	467,3	455,0	464,6	484,1	509,5
Winstbelasting	187,6	170,4	179,2	182,4	189,9	197,5
Deelnemingen/dividendbelasting	20,9	16,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Onroerende Zaak Belasting	37,4	46,9	37,5	38,6	40,1	41,7
Motorrijtuigenbelasting	37,0	38,9	40,1	40,1	41,7	43,4
Overige	44,3	42,7	54,8	45,7	47,2	49,0
Indirecte belastingen	**665,7**	**685,9**	**690,5**	**703,9**	**732,7**	**762,0**
Omzetbelasting	406,4	430,6	424,2	437,7	455,7	473,9
Invoerrechten	174,8	167,8	176,1	174,9	182,1	189,3
Accijnzen	84,5	87,5	90,2	91,3	94,9	98,8
Sociale premies	**714,7**	**858,0**	**854,3**	**852,6**	**865,6**	**891,1**
AOV/AWW	385,7	422,9	409,2	396,1	387,6	402,6
BVZ	263,5	311,6	318,7	326,1	342,9	348,8
AVBZ	**65,5**	81,0	83,3	85,7	88,2	90,7
ZV/OV	**35,2**	40,2	40,4	42,2	44,4	46,5
Cessantiafonds	**2,4**	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Totaal	**2.150,5**	**2.326,1**	**2.316,4**	**2.327,9**	**2.401,3**	**2.494,2**

[2] Deze schatting is ontleend aan het onderzoek "Het cyclisch gecorrigeerde begrotingssaldo – methodologie en toepassing voor de Centrale overheid-" met ISBN-nummer: 99901-1-128-X.

Verschillende belastingmiddelen dragen bij aan de toename van het totaal van de belastingopbrengsten over de periode van 2018 tot 2021. Deze trend is af te leiden uit Tabel 5. Een eerste grafische analyse van de belastingopbrengsten, uitgesplitst naar directe en indirecte belastingen, leert dat het aandeel van de directe belastingen in de periode 2018- 2021 toeneemt met circa NAf 69,5 miljoen, terwijl de indirecte belastingen toenemen over deze periode met circa NAf 71,5 miljoen. Deze grafische weergave is terug te vinden in Grafiek 4.

Grafiek 4. Belastingopbrengsten

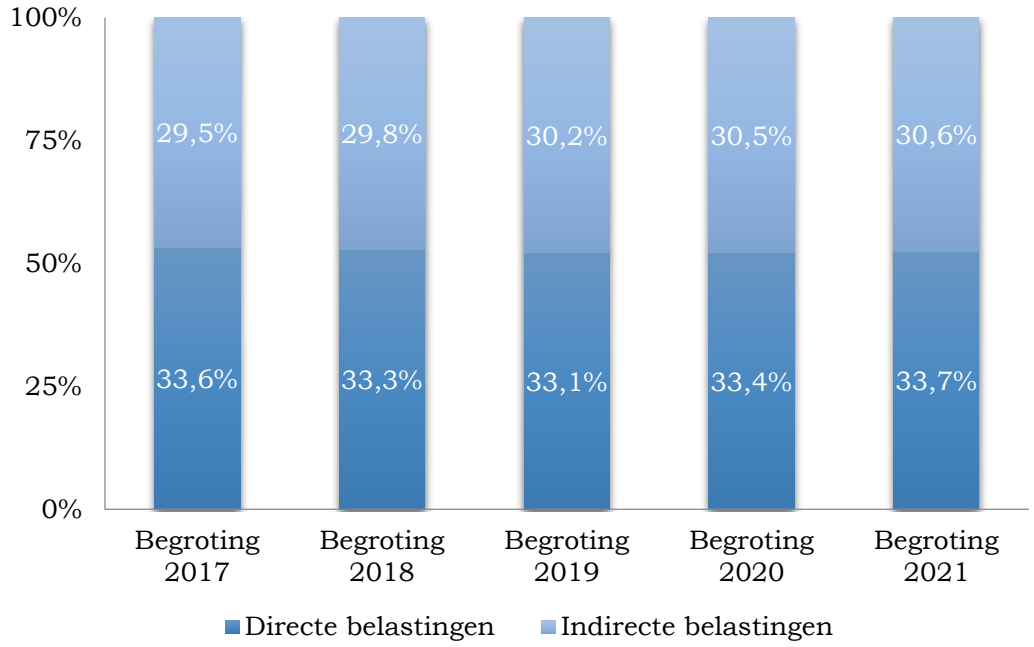

Directe belastingen

Het inzichtelijk maken van de directe belastingen wordt gedaan aan de hand van de ramingen voor de verschillende belastingen die geheven worden. Het aandeel van elk middel in de directe belastingopbrengsten wordt gepresenteerd in Grafiek 5. De begrote opbrengsten van de directe belastingen stijgen met circa NAf 69,5 miljoen in de periode 2018 - 2021. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van de opbrengsten van de loon- en inkomstenbelasting.

Grafiek 5. Directe belastingen

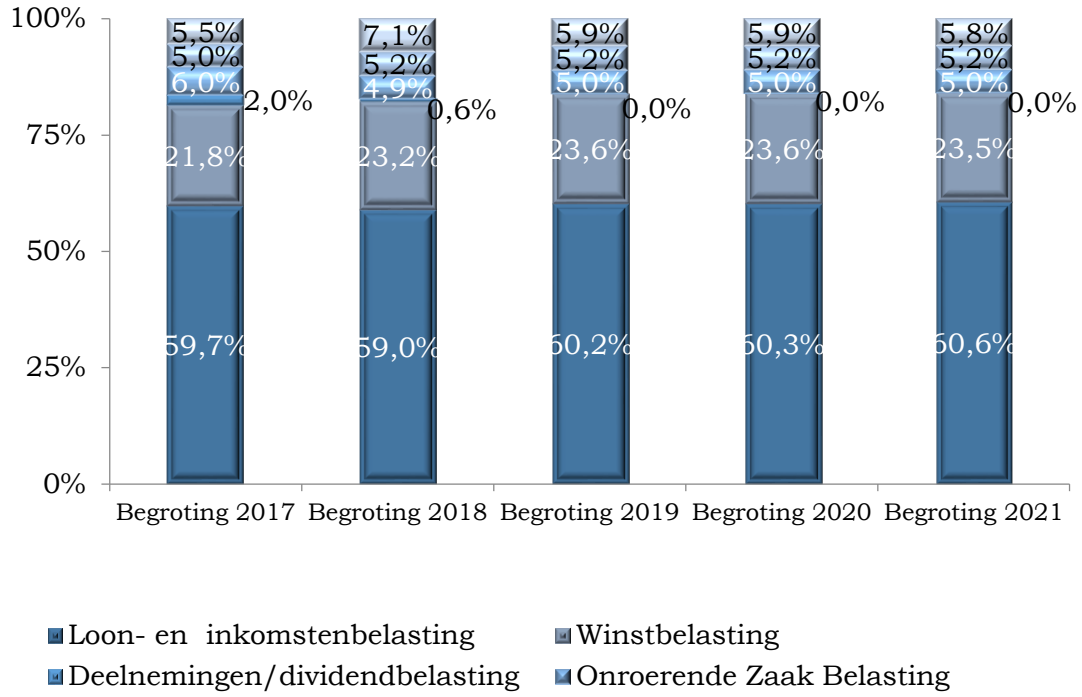

Loon- en inkomstenbelasting

Van de raming voor 2018 heeft slechts een klein deel betrekking op de Inkomstenbelasting. Deze raming is afgestemd op de trend die afgeleid kan worden uit de realisatiecijfers in de voorgaande jaren en met inachtneming van de inhouding van de verschuldigde belasting op rente met ingang van 2015. Steeds meer burgers maken gebruik van de mogelijkheden om bij een aangifte inkomstenbelasting terug te krijgen. De raming voor de Loonbelasting maakt het overgrote deel uit van de raming voor de loon- en inkomstenbelasting.

In de grafische weergave, zoals deze gepresenteerd is in Grafiek 6, worden de cijfers nog eens weergegeven. De grafische weergave bevat de realisatie voor 2016, de realisatie voor de eerste 5 maanden van 2017, de begroting voor 2017 en de meerjaren begroting voor 2018. Naast deze raming is met rood aangegeven tussen welke bandbreedte de inkomsten uit Loon- en inkomstenbelastingen kunnen fluctueren.

Grafiek 6. Loon- en inkomstenbelasting

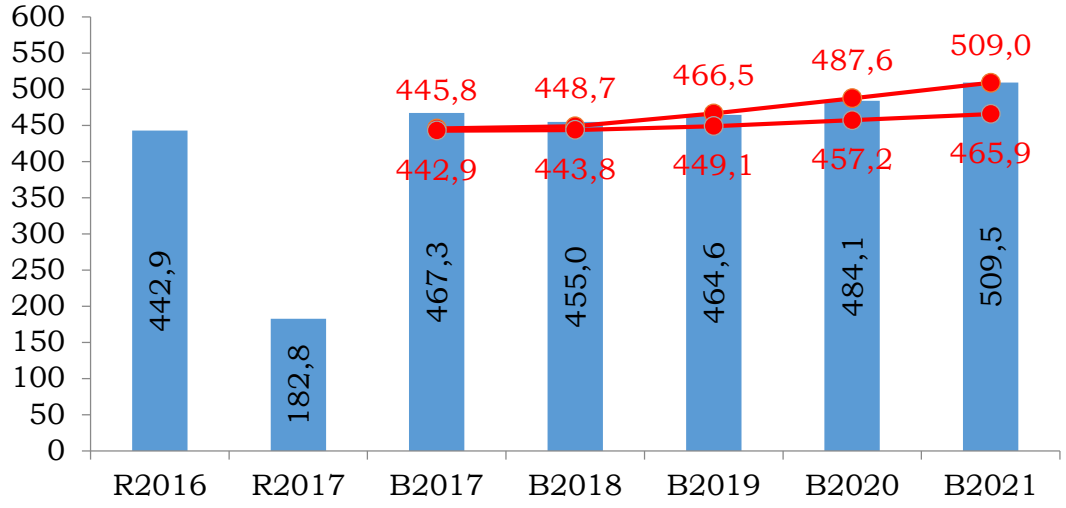

De raming in de Begroting 2018 voor de Loon- en inkomstenbelasting ligt boven de grenzen van de projectie. Voor 2018 worden opbrengsten geprojecteerd tussen NAf 443,8 miljoen (ondergrens) en NAf 448.7,6 miljoen (bovengrens).

De raming in de Begroting 2018 sluit aan op de realisatiecijfers in de eerste vijf maanden van 2017 en de daaruit af te leiden structurele ontwikkeling, met inachtneming van de verwachte groei en inflatie en de conjunctuursensibiliteit van de Loon- en inkomstenbelasting.

De ramingen voor de periode 2018 – 2021 blijven binnen de bandbreedte van de projectie, met uitzondering van de jaren 2018 en 2021.

Winstbelasting

De Winstbelasting wordt geraamd op NAf 179,2 miljoen in 2018 op basis van de meest actuele realisatiecijfers in de eerste vijf maanden van 2017.

In Grafiek 7 is, naast de realisatie 2016, de realisatie in de eerste vijf maanden van 2017, de raming voor 2017, de Begroting 2018 en een raming voor de periode 2019 – 2021, een projectie – met bandbreedte - voor de periode 2017 – 2021 gepresenteerd (in het rood).

Grafiek 7. Winstbelasting

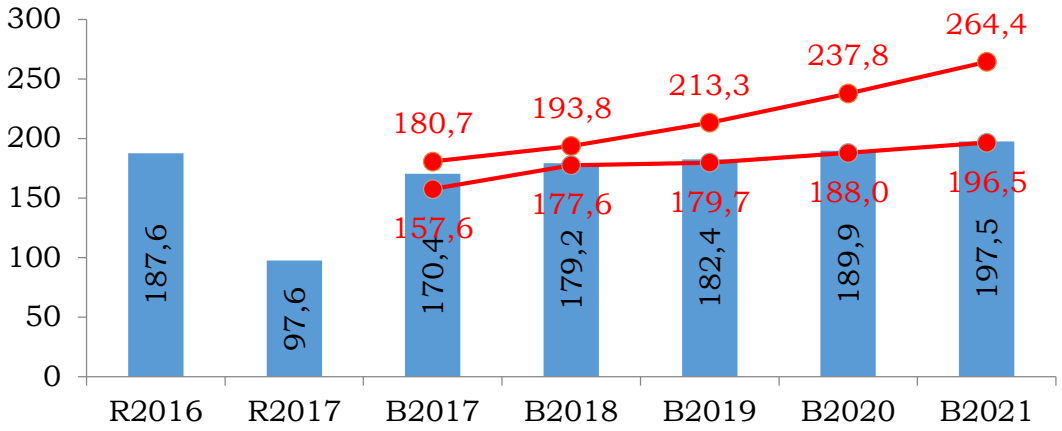

Voor 2018 worden opbrengsten geprojecteerd van tussen de NAf 177,6 miljoen (ondergrens) en de NAf 193,8 miljoen (bovengrens).

De ramingen voor de periode 2018 – 2021 blijven duidelijk binnen de bandbreedte en neigen richting de ondergrens van deze bandbreedte. Die zijn dan ook als zodanig behoedzaam genomen.

Daarnaast word de ontwikkeling bepaald door de langetermijn effecten van de verhoogde compliancemaatregelen, door middel van het project Optimalisatie Belastingorganisatie. Doel van het project is het realiseren van structureel hogere belastingen en premieopbrengsten zonder de lastendruk voor burgers en bedrijven te verhogen.

Deelnemingen/dividendbelasting

Voor 2018 wordt een opbrengst van NAf 5 miljoen geraamd aan Deelnemingen/dividendbelasting. Deze heeft betrekking op de winstbelasting offshore in het kader van de thans nog vigerende Belastingregeling Koninkrijk. Voor de periode 2019 - 2021 wordt ervan uitgegaan dat er geen opbrensten zullen zijn. Dit is een behoedzame raming, maar sluit aan op de nieuwe Belastingregeling tussen Nederland en Curaçao welke vanaf 1 januari 2016 van kracht zal zijn. De nieuwe regeling voorziet in een lager belastingtarief (0%) als voldaan wordt aan de nieuwe substance-vereisten en een hoger tarief (15%) in overige gevallen. De verwachting is daarom dat de vennootschappen die niet aan de sub-

stance-vereisten kunnen voldoen langzamerhand na het einde van de vigerende overgangsperiode *(grandfather clause*) welke in 2019 afloopt, hun activiteiten stopzetten. Daarentegen wordt verwacht dat de aanpassing van reeds gevestigde vennootschappen aan de substance-vereisten en de vestiging van nieuwe vennootschappen die voldoen aan de substance-vereisten zullen bijdragen aan een groei van de overige belastingmiddelen.

Onroerende zaakbelasting

De opbrengsten onroerend zaakbelasting worden voor 2018 geraamd op NAf 37,5 miljoen. Dit is lager dan ten tijden van de introductie van de OZB is geraamd. Dit wordt veroorzaakt door de gerezen knelpunten bij de uitvoering van het project OZB. Daarnaast heeft zich in 2016 een beleidswijziging voorgedaan. De Minister van Financiën kwam met een aanschrijving met betrekking tot het verlenen van vrijstelling OZB tot een aanslagwaarde van NAf 100.000 voor onbebouwde percelen en NAf 300.000 voor bebouwde percelen. De belastingplichtigen die onder deze vrijstelling vallen, krijgen een vermindering op de eerder opgelegde aanslagen. Momenteel wordt uitvoering gegeven aan deze beleidswijziging en tevens gewerkt aan het oplossen van de knelpunten.

Motorrijtuigenbelasting

De opbrengsten aan Motorrijtuigenbelasting worden voor 2018 geraamd op NAf 40,1 miljoen. Vanwege de economische ontwikkelingen wordt voor 2018 uitgegaan van een lichte toename van deze opbrengst. Ook hier is uitgegaan van een behoedzaam scenario.

Overige directe belastingopbrengsten

Deze opbrengsten 2018 zijn geraamd op een totaalbedrag van circa NAf 54,8 miljoen. In Tabel 6 zijn de belangrijkste componenten hiervan uitgesplitst gepresenteerd (in NAf miljoen). De ontwikkeling in deze ontvangsten is afgeleid van de meest recente realisatiecijfers.

Tabel 6. Overige directe belastingopbrengsten

Omschrijving	R2016	P2017	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Overdrachts-belasting	17,4	16,4	16,4	16,9	17,1	17,8	18,5
Zegelbelasting	6,5	9,4	9,4	9,6	9,7	10,0	10,5
Afvalstoffen-belasting	10,4	12,0	12,0	12,5	13,0	13,5	14,1
Logeer-gastenbelasting	5,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Overige	4,8	2,9	2,9	13,8	3,9	3,9	3,9
Totaal	**44,3**	**42,7**	**42,7**	**54,8**	**45,7**	**47,2**	**49,0**

Overdrachtsbelasting

Voor de periode 2018 tot en met 2021 worden opbrengsten geprojecteerd van tussen de NAf 16,9 miljoen en NAf 18,5 miljoen. Ook hier wordt in de meerjarenramingen uitgegaan van een behoedzaam scenario.

In Grafiek 8 is, naast de realisatie 2016, de realisatie in de eerste vijf maanden van 2017, de raming voor 2017, de Begroting 2018 en een raming voor de periode 2019 – 2021, een projectie – met bandbreedte - voor de periode 2017 – 2021 gepresenteerd (in het rood).

Grafiek 8. Overdrachtsbelasting

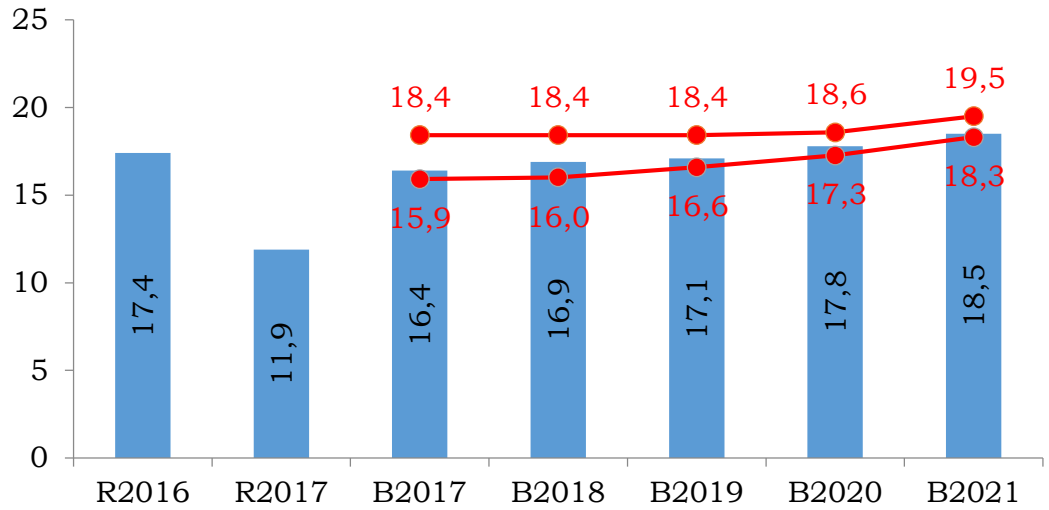

Logeergastenbelasting

De logeergastenbelasting wordt vanaf 2016 ingebed in de omzetbelasting.

Indirecte belastingen

Het inzichtelijk maken van de indirecte belastingen wordt gedaan aan de hand van de ramingen voor de verschillende middelen die geheven worden. Het aandeel van elk middel in de indirecte belastingopbrengsten wordt gepresenteerd in Grafiek 9.

Grafiek 9. Indirecte belastingen

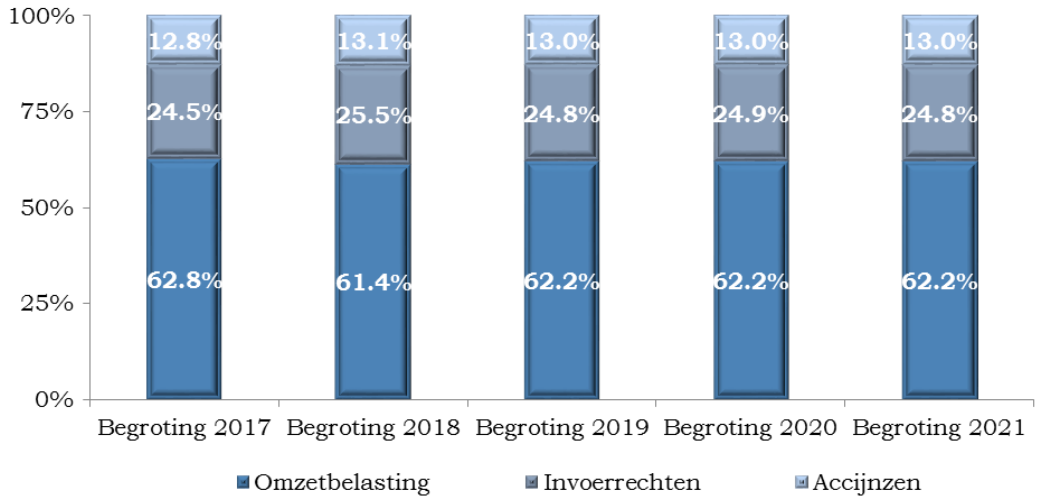

Omzetbelasting

De Omzetbelasting wordt geraamd op circa NAf 424,2 miljoen in 2018. De opbrengsten aan Omzetbelasting zijn geraamd op basis van de meest actuele realisatiecijfers, welke gebaseerd zijn op de eerste vijf maanden van 2017. Ook is rekening gehouden met de inbedding van de logeergastenbelasting in de omzetbelasting. Daarnaast wordt de ontwikkeling bepaald door de lange termijn effecten van de verhoogde compliancemaatregelen.
Voor 2018 worden de opbrengsten geprojecteerd van tussen de NAf 411,3 miljoen (ondergrens) en de NAf 476,7 miljoen (bovengrens).

In Grafiek 10 is, naast de realisatie 2016, de realisatie in de eerste vijf maanden van 2017, de raming voor 2017, de Begroting 2018 en een raming voor de periode 2019 – 2021, een projectie – met bandbreedte - voor de periode 2017 – 2021 gepresenteerd (in het rood).

Grafiek 10. Omzetbelasting

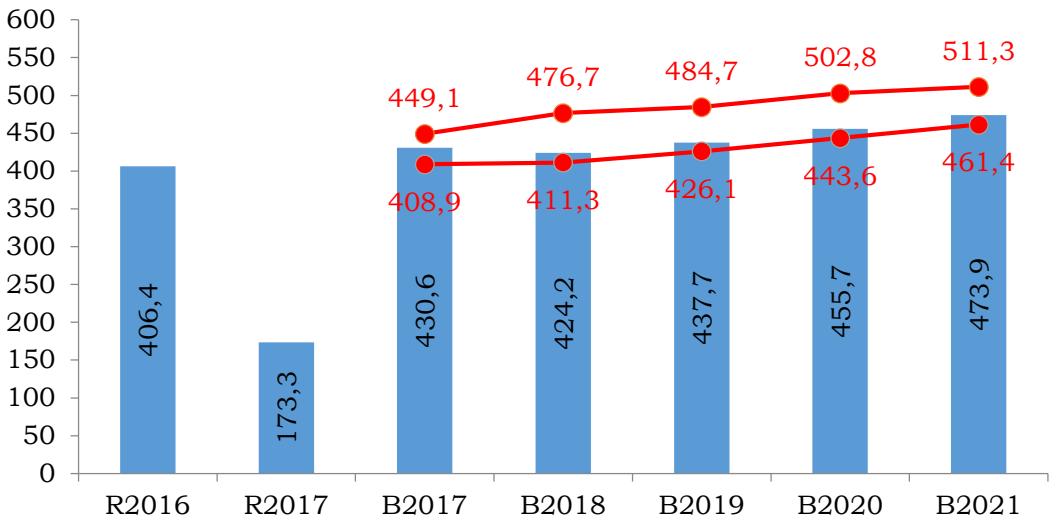

Voor de periode 2019 - 2021 wordt voortgebouwd op het in 2018 te bereiken structurele niveau. De ramingen voor de periode 2018 – 2021 blijven binnen de bandbreedte van de projectie. Die zijn dan ook als zodanig behoedzaam genomen.

Invoerrechten

De invoerrechten zijn in de Begroting 2018 geraamd op NAf 176,1 miljoen op basis van de meest actuele realisatiecijfers in de eerste vijf maanden van 2017. De realisatie in de eerste vijf maanden van 2017 is NAf 66,0 miljoen geweest. In de Begroting 2017 waren de invoerrechten geraamd op NAf 167,8 miljoen.

In Grafiek 11 is, naast de realisatie 2016, de realisatie in de eerste vijf maanden van 2017, de raming voor 2017, de Begroting 2018 en een raming voor de periode 2019– 2021, een projectie – met bandbreedte - voor de periode 2017 – 2021 gepresenteerd (in het rood).

Grafiek 11. Invoerrechten

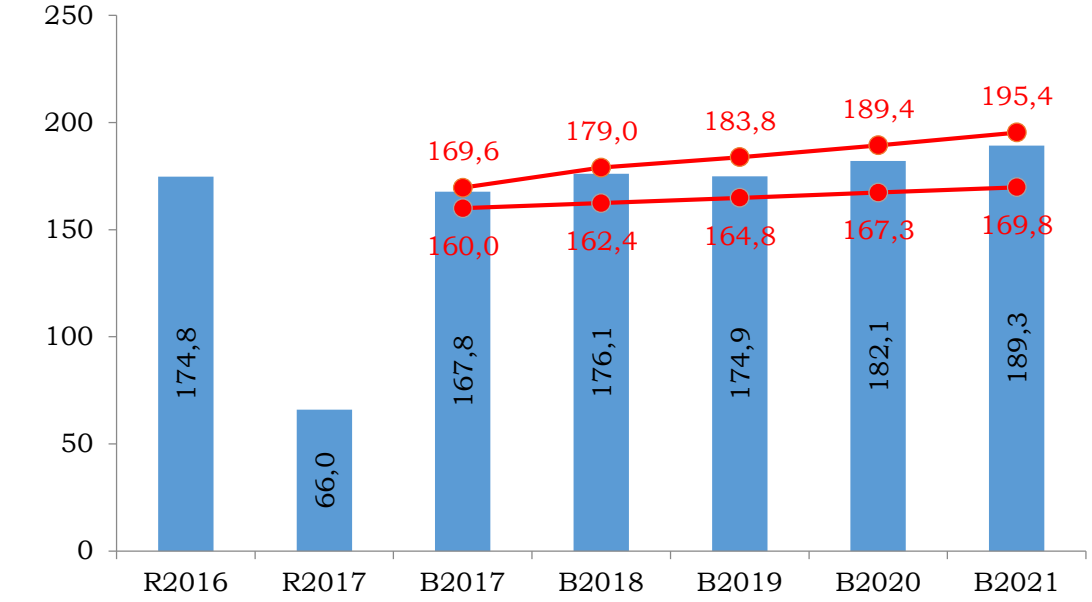

Voor 2018 worden opbrengsten geprojecteerd van tussen de NAf 162,4 miljoen (ondergrens) en de NAf 179,0 miljoen (bovengrens).

Voor de periode 2019 - 2021 wordt voortgebouwd op het in 2018 te bereiken structurele niveau. Voorts wordt rekening gehouden met de opzet van het Douane informatiecentrum (DIC) wat de informatiegestuurde controles zal vergroten en positief van invloed zal zijn op de opbrengsten. Ook is rekening gehouden met een vereenvoudiging van het tarievenstructuur.
De ramingen voor de periode 2018 – 2021 blijven binnen de bandbreedte van de projectie. Die zijn als zodanig behoedzaam genomen.

Accijnzen

De opbrengsten uit accijnzen zijn geraamd op een totaalbedrag van NAf 90,2 miljoen in de Begroting 2018. In Tabel 7 zijn de componenten hiervan uitgesplitst gepresenteerd (in NAf miljoen).

Tabel 7. Accijnzen

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Bijzondere invoerrechten op benzine	49,8	51,1	52,7	53,3	55,4	57,7
Accijns op bier	13,0	13,4	13,8	14,0	14,5	15,1
Accijns Tabaksartikelen	10,3	11,3	11,6	11,8	12,3	12,8
Accijns gedistilleerd	11,4	11,7	12,1	12,2	12,7	13,2
Totaal	**84,5**	**87,5**	**90,2**	**91,3**	**94,9**	**98,8**

Voor de periode 2019 - 2021 wordt voortgebouwd op het in 2018 te bereiken structurele niveau.

Bijzondere invoerrechten op benzine

De ramingen in de Begroting 2018 sluiten aan op de realisatiecijfers in de eerste vijf maanden van 2017 en de daaruit af te leiden structurele ontwikkeling, met inachtneming van de verwachte groei in 2018 en de conjunctuursensibiliteit van de indirecte belastingen. De raming bevindt zich binnen de bandbreedte. Er is uitgegaan van een behoedzaam scenario.

Grafiek 12. Bijzondere invoerrechten op benzine

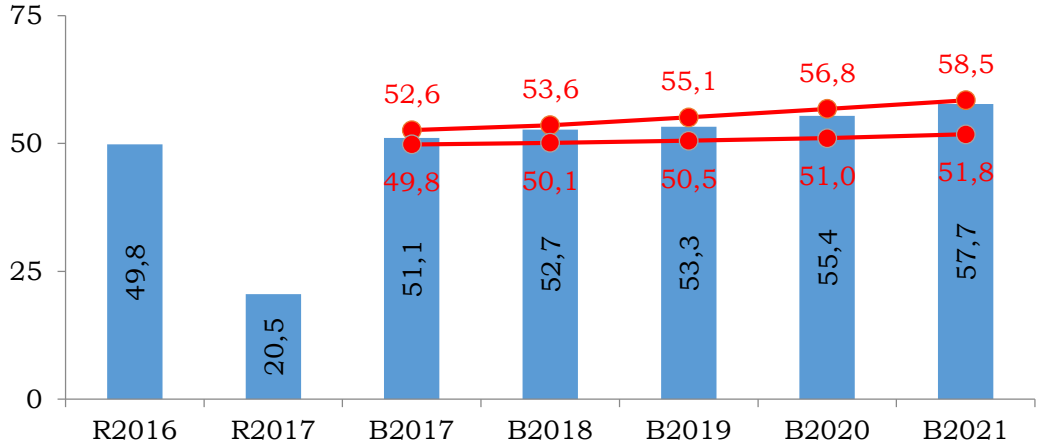

Sociale premies: Inkomsten sociale zekerheid

De baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector worden in het vervolg geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de betreffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat ook de baten en lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan bruto geraamd worden in de begroting.

Als gevolg hiervan zijn de baten op de Gewone dienst substantieel hoger vergeleken met voorgaande jaren. In Tabel 5 zijn de geraamde premieopbrengsten (baten) weergegeven van de Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ), de Basisverzekering Ziektekosten (BVZ) en de Algemeen Ouderdomsverzekering / Algemeen Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW), Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV) en Cessantiafonds. De baten van de sociale zekerheid worden geraamd op de post Andere Bijdragen.

Overige opbrengsten

De niet-belastingopbrengsten worden onderverdeeld in de verschillende componenten.
De niet-belastingopbrengsten worden verondersteld te groeien in een verhouding van 1 staat tot 1 met de reële economische groei, waarbij rekening is gehouden met de beschikbare relevante realisatiecijfers betreffende de eerste maanden van 2017.

In Tabel 8 worden de niet-belastingopbrengsten in de Begroting 2018, inclusief meerjarenraming voor de periode 2019 – 2021, uitgesplitst gepresenteerd.

Tabel 8. Overige opbrengsten

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Sociale Voorzieningen	44,7	6,6	6,8	7,0	7,0	7,0
Schenkingen en subsidies	13,3	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7
Andere inkomsten	250,5	169,3	227,1	227,3	227,3	227,3
waarvan:						
• Dividenden	123,3	30,8	35,8	35,8	35,8	35,8
• Licentie rechten Centrale Bank	52,4	52,4	52,9	52,9	52,9	52,9
• Vergunningen telecco-municatie	7,0	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8
• Cassinoheffing en speel-vergunning en werkver-gunningen	25,5	28,6	28,6	28,6	28,6	28,6
• Vrijval van geldlening	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	**308,4**	**192,7**	**250,7**	**251,1**	**251,1**	**251,0**

Sociale voorzieningen

Door de overheid wordt de pensioenbijdrage (werkgevers- en werknemersdeel) van de bijzondere scholen direct afgedragen aan het Algemeen Pensioenfonds Curaçao. Deze afdracht is begroot onder de categorie Bijdragen & Subsidies Bijzonder Onderwijs. De schoolbesturen houden vervolgens de werknemers-premie in en storten deze in Landskas. Deze inkomsten worden op deze post verantwoord.

Schenkingen en subsidies

Er wordt een bedrag van circa NAf 16,7 miljoen door overheden overgedragen aan Curaçao. Dit bedrag blijft vanaf 2018 tot en met 2021 nagenoeg constant. De belangrijkste onderdelen hiervan betreffen de bijdragen van Nederland in de kosten voor Defensie en de Kustwacht.

Dividenden

Voor wat betreft de non-fiscale inkomsten van de regering, wordt het proces voortgezet om via bestaande wettelijke structuren voor overheidsinstanties en -bedrijven financiële normen en prestatienormen in te voeren. Dat moet leiden

tot een verlaging van de uitgaven, verbetering van de dienstverlening aan het publiek en bij gevolg op consistente wijze tot meer dividenden voor de regering.

Deze efficiëntieslag zal ruimte creëren om de kwaliteit van de dienstverlening te financieren, alsmede om de financiële situatie van deze entiteiten te versterken en de dividendafdracht te vergroten. Dit moet op termijn minstens NAf 35,8 miljoen per jaar opleveren.

Licentierechten

De door de Centrale Bank te innen licentierechten bedragen NAf 52,9 miljoen voor de periode 2018 - 2021.

Vergunningen telecommunicatie

In de Begroting 2018 is uitgegaan van opbrengsten voor de afgifte van vergunningen in de telecommunicatie van NAf 25,8 miljoen die naar verwachting over de jaren redelijk constant blijven. Ingevolge artikel 21 van de Landsverordening Bureau Telecommunicatie en Post, dient voormeld bureau alle vergoedingen uit de telecommunicatie- en postsector te storten in de landskas na aftrek van de operationele- en infrastructurele kosten, het reservefonds en de bestemmingsreserve. Deze vergoedingen houden verband met het uit te oefenen toezicht en de verleende licentie.

Casinoheffing, speelvergunning en werkvergunning

De opbrengsten van de casinoheffing, speelvergunning en werkvergunning worden op circa NAf 28,6 miljoen meerjarig geraamd.

LASTEN

De lasten in de Begroting 2018, inclusief meerjarenraming, zijn onder te verdelen in de volgende categorieën:

1. Beloning van personeel
2. Verbruik goederen en diensten
3. Afschrijving vaste activa
4. Interest
5. Subsidies
6. Overdrachten
7. Sociale zekerheid
8. Andere uitgaven
9. Reserveringen

Het geven van een passende analyse in dit onderdeel betekent dat handen en voeten wordt gegeven aan het inzicht in de overheidslasten. Tot slot kan dit onderdeel tevens gezien worden als een barometer voor de efficiëntie van het overheidsapparaat.

Zoals uit Tabel 4 blijkt, bedragen de totale lasten in de Begroting 2018 NAf 2.567,1 miljoen (Gewone dienst). Zoals uit Tabel 4 blijkt, groeien de totale lasten in de periode 2018 - 2021 met NAf 178,2 miljoen (Gewone dienst). In Grafiek 13 zijn de lastencomponenten grafisch afgezet in procenten van de totale lasten. Daaruit kan worden afgeleid dat het aandeel van de Bezoldiging van personeel stabiel blijft.

Grafiek 13. Lasten

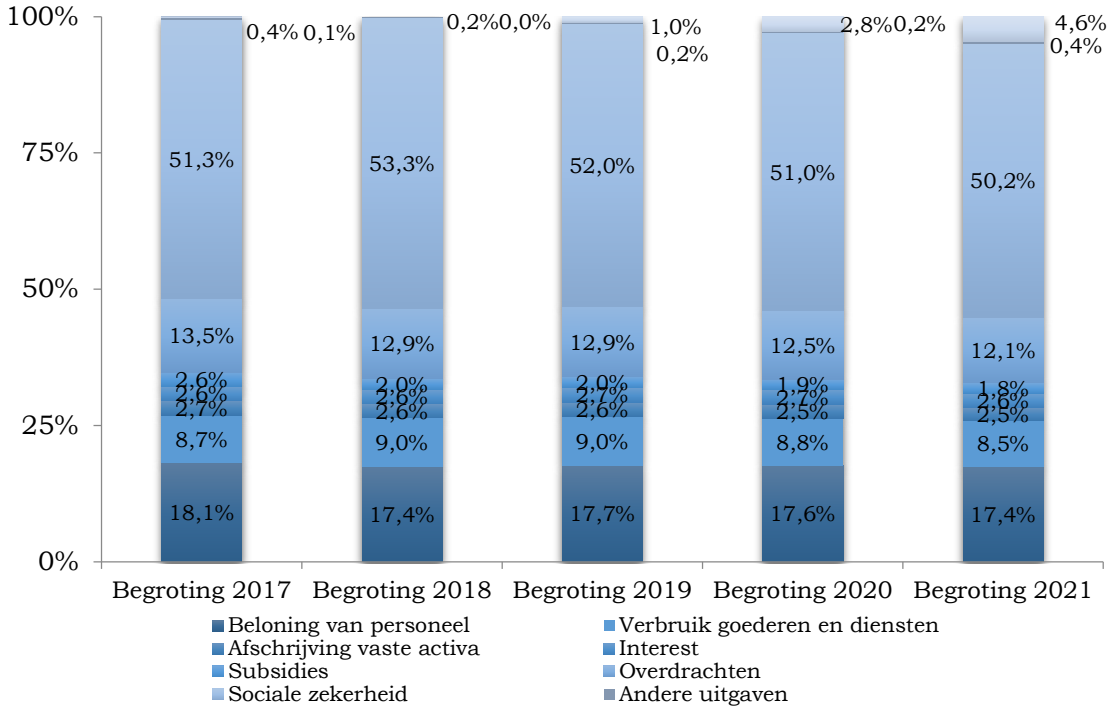

Beloning van personeel

De uitgaven aan beloningen van het personeel zijn gerelateerd aan actieve ambtenaren. Deze lasten zijn geraamd aan de hand van de realisatiecijfers in de eerste drie maanden van het jaar 2017.

De beloning van het personeel is in Grafiek 14 ook in procenten van de belastingontvangsten uitgedrukt.

Grafiek 14. Ontwikkeling Beloning van personeel

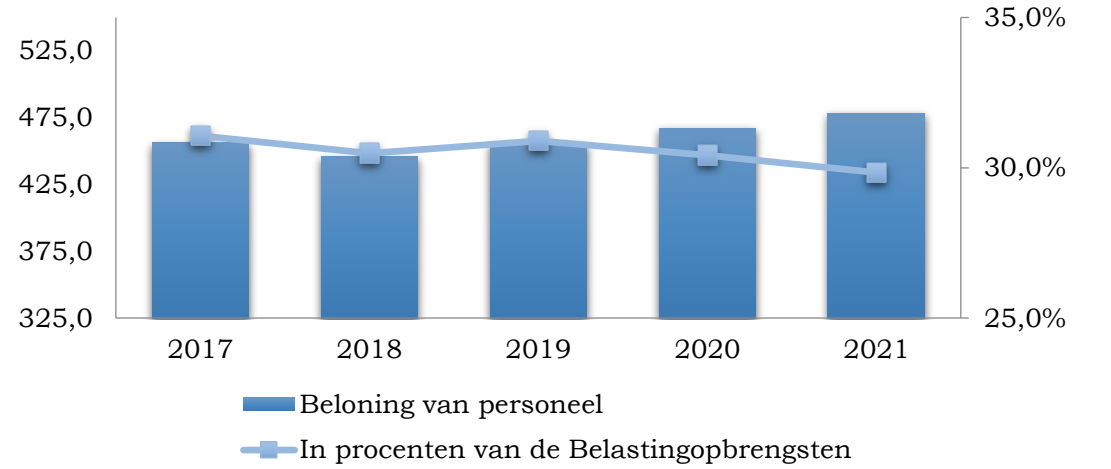

De regering streeft naar een kleinere slagvaardige overheid. Vooral reductie van de “overhead”, minder bureaucratie en meer aandacht voor klantgerichtheid zullen daarbij uitgangspunten zijn.

Binnen de categorie personeelslasten zal bijzondere aandacht geschonken worden aan de kosten van overwerk en toelagen, omdat een relatief groot bedrag hieraan opgaat. Als gevolg van het voorgenoemde traject zullen de businessplannen in gewijzigde vorm vastgesteld worden, zodat de aangepaste procedures en de lagere formatie hierin ook formeel worden vastgelegd.

In Tabel 9 worden enkele indicatoren gepresenteerd betreffende het overheidspersoneel.

Tabel 9. Personeelsindicatoren

Omschrijving	Begroting 2017 (o.b.v. salarisgegevens maart 2016)	Begroting 2018 (o.b.v. salarisgegevens maart 2017)
Aantal personeel	3.323	3.349
Gemiddelde bezoldiging (NAf)	5.176	5.261
Modale bezoldiging (NAf)	2.799	5.337
Mediaan-bezoldiging (NAf)	4.877	4.921
Gemiddelde leeftijd	47	47
Gemiddelde aantal dienstjaren	16	16

Aan Tabel 9 liggen ten grondslag de gegevens betreffende de salarisrol over de maand maart 2017.

In Grafiek 15 is de bezoldigingsstructuur van het overheidspersoneel grafisch gepresenteerd. Ook hier is gebruik gemaakt van de gegevens betreffende de salarisrol over de maand maart 2017.

Grafiek 15. Bezoldiging overheidspersoneel eind maart 2017

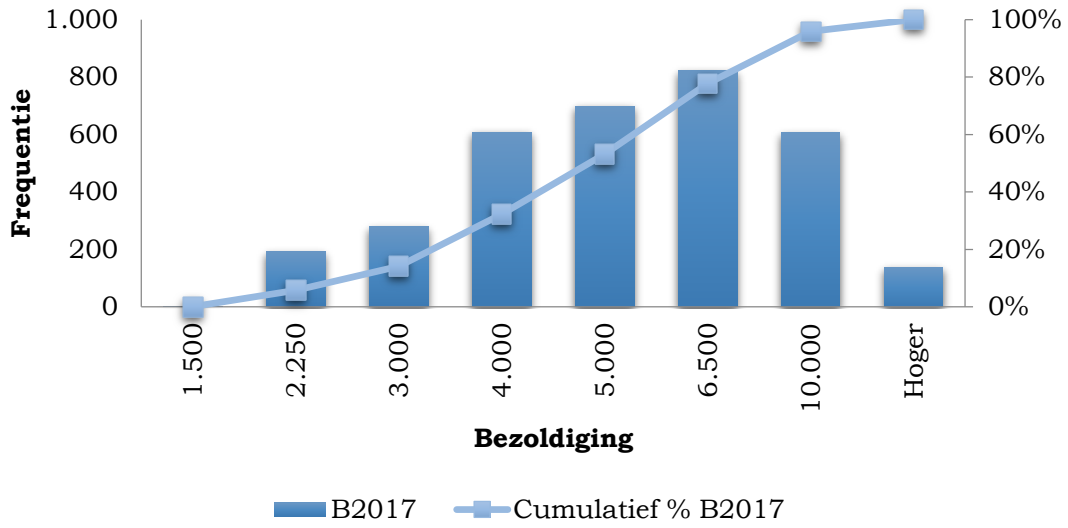

In Grafiek 16 is de demografische structuur van het overheidsapparaat op 31 maart 2017 gepresenteerd. De gemiddelde leeftijd van het overheidspersoneel op die datum is 47 jaar. Dit is niet veranderd ten opzichte van dezelfde maand in 2016.

Grafiek 16. Leeftijdsstructuur overheidspersoneel eind maart 2017

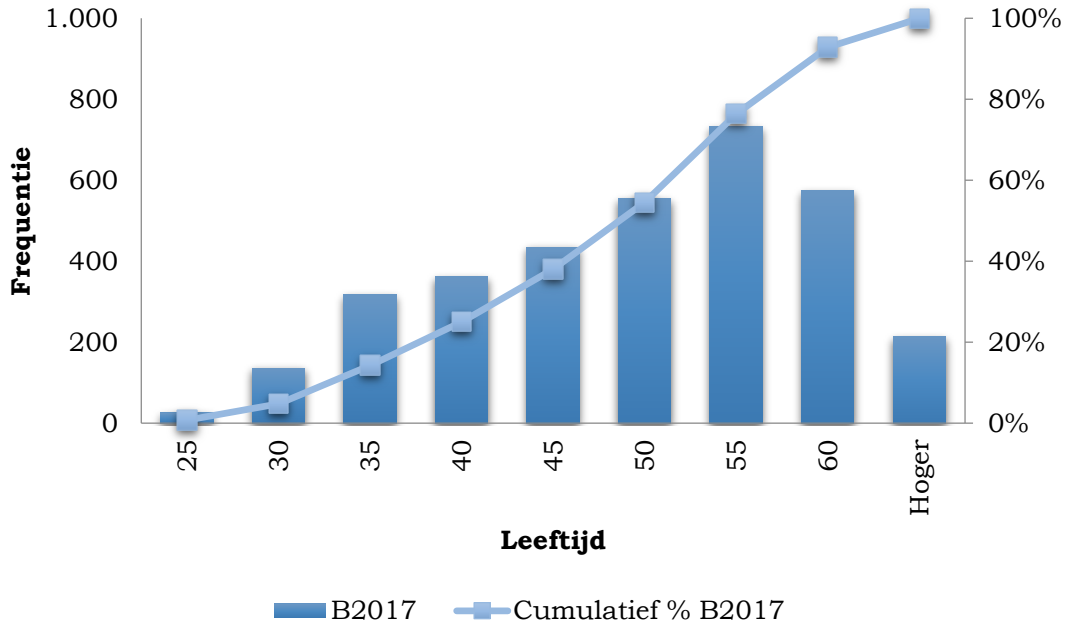

Aan de andere kant laat Grafiek 17 zien dat ongeveer 50% van het overheids-apparaat over 15 dienstjaren of minder beschikte per datum van 31 maart 2017.

Grafiek 17. Aantal dienstjaren overheidspersoneel eind mei 2015

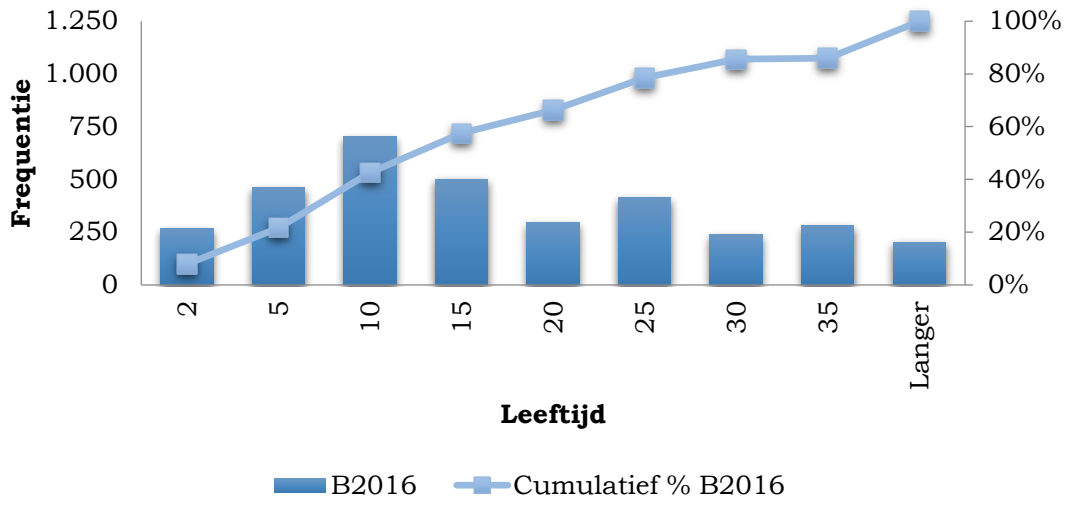

In Tabel 10 wordt inzicht verschaft in de personeelsaantallen in de periode 2014 – 2019 zoals die – met inachtneming van behoedzaamheidsprincipes - aan de raming van de personeelslasten van het actieve personeel ten grondslag liggen.

Tabel 10. Personeelsaantallen

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Beginstand	3.425	3.326	3.349	3.389	3.389	3.389
Instroom	48	157	40	-	-	-
Uitstroom	147	131	-	-	-	-
Eindstand	3.326	3.352	3.389	3.389	3.389	3.389

Dit is exclusief het onderwijzend-, Marine-,Kustwacht personeel en Gezagdragers.

In december 2015 is de Pensioenlandsverordening overheidsdienaren en de Landsverordening leeftijdsgrens ambtenaren gewijzigd. Deze wijziging heeft als gevolg dat:

- voor degenen die zijn geboren vóór 1 januari 1957 en voor de vutters de pensioenleeftijd van 60 jaar gehandhaafd blijft(categorie A);
- voor de in dienst zijnde werknemers die na 1956 zijn geboren maar uiterlijk op 31 december 1960, of op de invoeringsdatum van dit ontwerp 30 of meer dienstjaren hebben, een pensioenleeftijd van 65 jaar zal gelden maar dat

zij vrijwillig kunnen kiezen voor een eerder ingaand pensioen op of na de zestigjarige leeftijd (categorie B);
- voor de nog in dienst zijnde werknemers voor wie, hetzij de pensioenleeftijd van 60 jaar gehandhaafd blijft hetzij de keuze bestaat tussen leeftijd 60 en 65 met pensioen te gaan, een compensatieregeling zal gelden voor zover er tussen het 60ste en 65ste levensjaar geen recht op AOV zal bestaan en dat de compensatie eindigt op het moment dat de AOV ingaat;

Dit betekent dat tot en met 2016 een kwantificeerbare natuurlijke uitstroom zal zijn. Na 2017 kunnen de ambtenaren die binnen categorie B vallen een keuze maken wanneer zij met pensioen gaan. Dit brengt met zich mee dat de natuurlijke afvloei per 2017 moeilijk kwantificeerbaar is. Op basis hiervan is in de begroting geen rekening gehouden met natuurlijke verloop vanaf 2017.

Verbruik goederen en diensten

Deze categorie heeft betrekking op materiële lasten. Het begrote bedrag voor deze categorie blijft nagenoeg constant over de periode 2018-2021.

Er is echter door SOAB een eerder onderzoek verricht waarbij met name de lopende contracten tegen het licht zijn gehouden. Het gaat daarbij om onder andere huurcontracten van gebouwen, kantoormachines, maar ook contracten met advocaten, consultants en beveiligingsbedrijven. Uit deze inventarisatie bleken direct al behoorlijke besparingsmogelijkheden. Ter ondersteuning van structurele verbeteringen op dit gebied, is een van de eerste maatregelen het vormgeven van de centrale inkoopfunctie binnen het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening. Er is al overgegaan op gezamelijke inkoop van dienstwagens met een onderhoudscontract van 3 jaar en gezamelijke inkoop van huishoudelijke artikelen.

Afschrijvingen vaste activa

De afschrijvingen in de Begroting 2018 bedragen NAf 66,6 miljoen en blijven nagenoeg gelijk over de periode tot en met 2021.

Interest

De bruto rentelasten worden in 2018 geraamd op circa NAf 67,2 miljoen. Dit is inclusief de rente ter financiering van een eventueel (kortstondige) financieringsbehoefte, waarbij wordt uitgegaan van een gemiddelde rente van 3,5%. De bruto rentelasten groeien tot NAf 71,5 miljoen in 2021 als gevolg van het beroep op de kapitaalmarkt om de kapitaaluitgaven te financieren.

In Grafiek 18 worden de rentelasten in de periode 2018 - 2021, ook in procenten van het Bruto Binnenlands Product (BBP), gepresenteerd.

Grafiek 18. Rentelasten

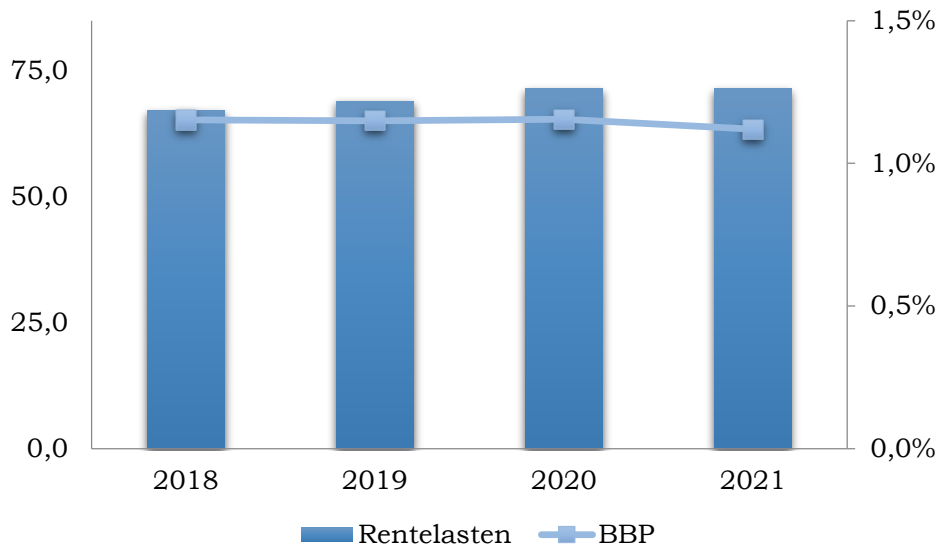

Renterisico

Bij het ingaan van de nieuwe staatkundige structuur heeft Nederland de dan nog resterende hoofdsom aan schulden integraal overgenomen. Daarmee is een vordering van Nederland op Curaçao ontstaan die gelijk is aan dat gedeelte dat krachtens de Slotverklaring en het Rijksbesluit overname geldleningen Nederlandse Antillen, Curaçao en Sint Maarten tot aan de rentelastnorm voor 2005 niet overgenomen zou worden, alsook de schuldaanwas sinds 2005. Curaçao heeft deze vordering voldaan door schuld te emitteren.

Omdat de emissie tegen lage rentepercentages heeft plaatsgevonden is er een renterisico bij het herfinancieren daarvan. In 2014 – 2017 is dit renterisico nihil omdat geen onderdeel daarvan vervalt in deze periode. De eerste tranche vervalt pas in 2020.

Wisselkoersrisico

De schuldtitels van Curaçao luiden allemaal in NAf. Verder geldt de staande inschrijving door Nederland voor emissies in NAf. Hierdoor is er geen wisselkoersrisico in de sfeer van de rentelasten.

Subsidies

Een totaaloverzicht van de subsidieverlening kan gevonden worden in de Staat van Inkomensoverdrachten in de bijlage bij de Begroting. Voor de periode 2019 - 2021 wordt uitgegaan van een nagenoeg constant nominaal niveau gelijk aan dat in 2018.

Het belangrijkste deel van het budget in deze categorie betreft subsidies aan Fundashon Kas Popular (huursubsidie) en de Curaçao Tourist Board.

De Stichting overheids accountantsbureau (SOAB), in samenwerking met het ministerie van Financiën, heeft in opdracht van de regering een aantal stichting doorgelicht, met als een van de belangrijkste opdrachten te bezien of aanzienlijke synergie voordelen door samenwerking casu quo fusering van organisaties realiseerbaar zijn.

Het is wenselijk dat er op basis van een gezamenlijk ontwikkelde en vastgestelde visie, een integraal, resultaatgericht, doeltreffend beleid en een daadkrachtige uitvoeringsstructuur voor de korte en lange termijn worden ontwikkeld. Deze structuur dient zich te kenmerken door een nauwe samenwerking tussen de regering, NGO's en stakeholders (inclusief de doelgroep zelf) met gebruikmaking van bestaande en nieuwe kennis, ervaring en initiatieven binnen en buiten Curaçao. Dit moet leiden tot het behalen van efficiency, met als gevolg dat meer financiële ruimte wordt gecreëerd voor meerdere activiteiten/beleidsvoornemens.

Overdrachten

De overige overdrachten worden in 2018 in totaal op NAf 331,6 miljoen geraamd. Dit bedrag blijft nagenoeg gelijk in 2021. De samenstelling van dit budget is gepresenteerd in Tabel 11.

Tabel 11. Overdrachten

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Totaal	**347,4**	**339,7**	**331,6**	**331,6**	**331,6**	**331,6**
Overdrachten aan Overheids instellingen	51,3	45,4	42,7	42,7	42,7	42,7
Bijdragen & Subsidies Bijzonder Onderwijs	142,6	133,5	145,7	145,7	145,7	145,7
Bijdragen & Subsidies Nonprofit instellingen	132,3	125,7	127,1	127,1	127,1	127,1
Overige Subsidies & Bijdragen	21,2	35,0	16,1	16,1	16,1	16,1

Het belangrijkste deel van het budget in deze categorie betreft overdrachten aan het onderwijsveld. Ook de overheidsbijdragen aan Selikor en AMFO zijn hieronder opgevoerd. De Overige Subsidies & bijdrage zijn in vergelijking met 2017 gehalveerd Dit wordt verklaard door een gewijzigde classificatie van de lasten: de werkgeverspensioenpremie, de ziektekosten en de betaling van de gehalveerde trede en de bijzondere scholen worden voortaan hieronder gerubriceerd. Voorheen werden deze kosten onder het budget voor personeelslasten gerubriceerd.

In opdracht van de regering worden alle stichtingen doorgelicht, met als een van de belangrijkste opdrachten om te bezien of aanzienlijke synergie voordelen door samenwerking of fusering van organisaties realiseerbaar zijn. Uiteraard zal ook bezien worden in hoeverre de doelstelling van de organisatie nog relevant is, gezien het doel dat door de overheid wordt voorgestaan.

Voorts zal hierbij aandacht worden besteed aan de juiste classificatie van de uitgaven. Gebleken is dat een deel van de middelen aangewend wordt ter financiering van kapitaaluitgaven. Deze zullen met behulp van deze exercitie in kaart worden gebracht en worden overgeheveld naar de Kapitaaldienst. Hierdoor wordt de Gewone dienst ontlast en ontstaat er ruimte voor lastenverlichting en tevens beleidsruimte.

Sociale zekerheid

In de Begroting 2018 is een bedrag van circa NAf 1.369,0 miljoen opgenomen voor de sociale zekerheid. Dit bedrag groeit tot circa NAf 1.378,7 miljoen in het jaar 2021. Artikel 4, lid 1, van de Landsverordening comptabiliteit 2010 is gewijzigd, zodat voortaan de baten en lasten van alle entiteiten behorende tot de collectieve sector worden geraamd en verantwoord tot hun bruto bedrag onder het ministerie of staatsorgaan waaronder de betreffende entiteit ressorteert. Voorheen was de sociale zekerheid hiervan uitgesloten. In de praktijk betekent dit dat ook de baten en lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd voortaan bruto geraamd worden in de begroting.

De samenstelling van dit budget is gepresenteerd in Tabel 12.

Tabel 12. Sociale zekerheid

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Totaal	**1.220,4**	**1.345,9**	**1.369,0**	**1.340,7**	**1.353,5**	**1.378,7**
Pensioenuitkeringen	19,1	21,7	21,6	21,6	21,6	21,6
VUT uitkeringen	10,4	7,9	4,1	4,1	4,1	4,1
AOV overbrugging	0,0	4,8	6,1	7,8	7,8	7,8
Studiefaciliteiten	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdr. aan Gezinshuishoudens	9,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Onderstanden&Noodvoorziening	43,1	39,9	24,9	24,9	24,9	24,9
Lasten Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	72,4	83,5	85,8	88,2	90,7	93,2
Lasten Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	491,6	581,5	596,9	612,8	629,6	635,5
Lasten Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	427,6	452,9	439,2	426,1	417,6	432,6
Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV)	36,9	46,8	47,0	48,2	50,1	52,0
Cessantiafonds		2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Bijdrage aan de Schommelfonds			36,3			
Duurtetoesl.Pensioenen	109,4	101,7	101,7	101,7	101,7	101,7

In Tabel 13 wordt aangegeven welk gedeelte van de lasten gedekt wordt uit landsbijdragen.

Tabel 13. Specificatie sociale fondsen

Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	2018	2019	2020	2021
Baten	318,7	326,1	342,9	360,3
Lasten	596,9	612,8	629,6	647,0
Waarvan:				
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7
Werkgevers Premie	37,0	37,0	37,0	37,0

Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	2018	2019	2020	2021
Inkomsten				
Premie opbrengensten werkgeversgedeelte Land Curacao	37,0	37,0	37,0	37,0
Premie opbrengsten overige	307,2	314,1	322,2	330,5
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7
dotatie (-) / onttrekking (+) schommelfonds	-25,4	-25,0	-16,3	-7,2
	596,9	612,8	629,6	647,0
Uitgaven				
zorguitgaven	577,3	593,2	609,5	623,4
beheerskosten	16,6	16,6	17,1	20,6
diverse	3,0	3,0	3,0	3,0
	596,9	612,8	629,6	647,0

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	2018	2019	2020	2021
Baten	409,2	396,1	387,6	402,6
Lasten	439,2	426,1	417,6	432,6
Waarvan:				
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
Werkgevers Premie	29,0	29,0	29,0	30,0

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	2018	2019	2020	2021
Inkomsten				
Premie opbrengsten werkgeversgedeelte Land Curacao	29,0	29,0	29,0	30,0
Premie opbrengsten overige	343,0	356,5	372,4	387,9
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
ontrekking schommelfonds/v.a. 2019 dotatie schommelfonds(-)	37,3	10,6	-13,8	-15,3
Totaal	**439,2**	**426,1**	**417,6**	**432,6**

Uitgaven				
zorguitgaven	429,4	416,3	407,5	422,2
beheerskosten	9,8	9,8	10,1	10,4
Totaal	**439,2**	**426,1**	**417,6**	**432,6**

Algemene Verzekering Bijzondere ziekte-kosten (AVBZ)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Baten	83,3	85,7	88,2	90,7
Lasten	85,8	88,2	90,7	93,2
Waarvan:				
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
Werkgevers Premie	1,7	1,7	1,7	2,7

Algemene Verzekering Bijzondere ziekte-kosten (AVBZ)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Inkomsten				
Premie opbrengensten werkgeversgedeelte Land Curacao	1,7	1,7	1,7	2,7
Premie opbrengsten overige	71,2	73,9	77,1	79,3
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
Onttrekking schommelfonds	10,4	10,1	9,4	8,6
Totaal	**85,8**	**88,2**	**90,7**	**93,2**
Uitgaven				
zorguitgaven	83,6	86,0	88,4	90,9
beheerskosten	2,2	2,2	2,3	2,3
Totaal	**85,8**	**88,2**	**90,7**	**93,2**

Algemeen Ziekteverzekering/Ongevallen-verzekering (ZV/OV)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Baten	40,4	42,2	44,4	46,5
Lasten	47,0	48,2	50,1	52,0
Waarvan:				
Landsbijdrage				

Algemeen Ziekteverzekering/Ongevallen-verzekering (ZV/OV)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Inkomsten				
Premie opbrengsten	38,1	39,9	42,1	44,2
Landsbijdrage				

onttrekking schommelfonds	8,8	8,3	8,0	7,8
Totaal	**47,0**	**48,2**	**50,1**	**52,0**
Uitgaven				
zorguitgaven	32,6	33,8	35,3	36,7
beheerskosten	14,4	14,4	14,8	15,3
Totaal	**47,0**	**48,2**	**50,1**	**52,0**

Schommelfonds	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stand per 1/1	220,0	75,7	63,1	33,9	1,8	7,2	3,2	15,9
BVZ	-30,8	6,3	42,6	31,4	25,4	25,0	16,3	7,2
AOV	-82,6	-99,1	-104,7	-83,0	-67,3	-40,6	-16,2	-14,7
AVBZ	-25,2	19,6	-0,5	-8,5	-10,4	-10,1	-9,4	-8,6
ZV/OV	-5,7	-1,2	0,5	-8,9	-8,8	-8,3	-8,0	-7,8
dotatie vanuit landsbegroting		61,8	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
extra dotatie landsbegroting		0,0	12,0	7,0	36,4	0,0	0,0	0,0
herijking schommelfonds			-9,0					
stand per 31/12	75,7	63,1	33,9	1,8	7,2	3,2	15,9	22,0

Basis Verzekering Ziektekosten (BVZ)

Bij het BVZ fonds zijn maatregelen genomen, zoals de budgetteringen van SE-HOS en Capriles kliniek, de maatregel van het versoberen van het pakket door de OTC ("over the counter") middelen uit het pakket te halen.

Deze maatregelen hebben hun effecten deels gesorteerd de afgelopen jaren. De verwachting is dat het BVZ-fonds de komende jaren overschotten zal hebben, en daarmee dus bijdragen aan het schommelfonds.

Voor 2018 worden de premie-inkomsten geraamd op NAf 307,2 miljoen. De overheid draagt bij aan dit fonds met NAf 286,7 miljoen. Daarnaast draagt de overheid via de werkgeversbijdrage nog NAf 37 miljoen bij.
De zorguitgaven zijn voor 2018 begroot op NAf 577,3 miljoen.

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezen verzekering (AOV/AWW)

Voor 2018 is de Landsbijdrage in het AOV/AWW fonds NAf 30 miljoen.
In de AOV zijn reeds maatregelen genomen, zoals het verhogen van de premies en het verhogen van de pensioenleeftijd. Daarnaast is de maatregel "Beperking Export Uitkeringen" van kracht. Voorts worden tekorten in dit fonds gefinancierd door onttrekking van middelen aan het schommelfonds. Hiermee zijn de AOV-uitkeringen meerjarig gefinancierd.

Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)

Op basis van de opbrengsten en kosten van het fonds wordt een tekort verwacht van circa NAf 12,9 miljoen voor 2018. In de begroting is rekening gehouden met een Landsbijdrage van NAf 2,5. Hierdoor ontstaat een verwacht tekort van NAf 10,4miljoen. Dit tekort zal worden gefinancierd door onttrekking van middelen aan het schommelfonds. Hiermee zijn de AVBZ-uitkeringen meerjarig gefinancierd.

ZV/OV

Op basis van de opbrengsten en kosten van het fonds wordt een tekort verwacht van circa NAf 8,8 miljoen voor 2018. Dit tekort zal worden gefinancierd door onttrekking van middelen aan het schommelfonds. Hiermee zijn de ZV/OV-uitkeringen meerjarig gefinancierd.

Cessantiafonds

Dit fonds wordt op basis van haar eigen premie opbrengsten en de financiële baten in stand gehouden. Jaarlijks realiseert dit fonds een overschot. Uitgaande van een minimum scenario wordt voor 2018 een positief saldo van NAf 36,3 miljoen verwacht. Het fonds is onderdeel van de collectieve sector, en komt daarom in 2016 voor het eerst op de begroting voor.

Extra dotatie schommelfonds

In 2018 is een bedrag van NAf 36,4 miljoen additioneel toegevoegd aan het schommelfonds. De reden hiertoe is het achterblijven van de sociale premieontvangsten wegens de stagnerende economische groei dit jaar en het vooruitzicht voor 2018, zie ook tabel 3. Hiermee is het saldo van het schommelfonds meerjarig positief.

De post Sociale Zekerheid dient ook ter dekking van de duurtetoeslag. De duurtetoeslag houdt verband met:

1. Het pensioenaandeel dat voortvloeit uit dat gedeelte van de indexering van het ambtenareninkomen dat tot 1994 niet in het salaris werd geïntegreerd doch in de vorm van een duurtetoeslag werd uitgekeerd en waarover derhalve geen pensioenpremie is betaald;
2. De indexering van de pensioenuitkering is gelijk aan de indexering van de ambtenarensalarissen;
3. Het differentiaal in de opgebouwde pensioenrechten. De opbouw van pensioen was vroeger als volgt. Over de eerste 20 jaar werd jaarlijks 2,5% van het inkomen aan pensioen opgebouwd en over de laatste tien jaar 1 2/3%. Dit komt uit op een totaal pensioeninkomen van 66 2/3 %. Daar 70% wordt uitgekeerd vindt de aanvulling plaats in de vorm van een duurtetoeslag.

Hiervoor is een voorziening getroffen van circa NAf 101,7 miljoen in 2018, dat op dit niveau constant wordt gehouden voor de periode 2018-2021.

Duurtetoeslag en VUT-uitkeringen
Als onderdeel van het loonmatigingsbeleid is de VUT-uitkering, met een overbruggingsperiode van 1 jaar (2015), afgeschaft. Dit komt tot uitdrukking in een aflopend bedrag van NAf 4,1 miljoen in 2021. In de wetgeving was de VUT-uitkering al afgeschaft.

Het budget voor duurtetoeslag wordt constant gehouden vanwege de doorwerking van de pensioenhervormingen.

Andere uitgaven

De raming van de lasten voor de categoriegroep “Andere uitgaven” bedraagt NAf 5,0 miljoen in 2018-2020, in 2021 NAf 10 miljoen. Dit budget is bedoeld ter dekking van onvoorziene uitgaven.

Reserveringen

Vanaf 2019 en meerjarig wordt een buffer gevormd voor economisch minder voorspoedige tijden en ter aflossing van vervallende schulden. In dat geval zal zonodig deze reserve worden aangesproken om een procyclisch beleid, dat de

mindere economische groei zou accentueren, te voorkomen. Primair zal gebruik worden gemaakt van de ruimte, gelijk aan het structurele bedrag van deze reservedotatie, welke in een meerjarenperspectief is ingebouwd, om cyclische tegenvallers op te vangen, met inachtneming van de implementatie van de principes, zoals voorzien waren in de Begroting 2013 met betrekking tot het Sanerings- en groeipad. Dat betekent dat, naast de bezuinigingen, in dit bijzonder geval rekening wordt gehouden met de daarin voorgenomen lastenverlichting.

In Grafiek 19 is de ontwikkeling van de jaarlijkse reservedotaties (in NAf miljoen) in de periode 2016 - 2020 in kaart gebracht.

Grafiek 19. Reserveringen

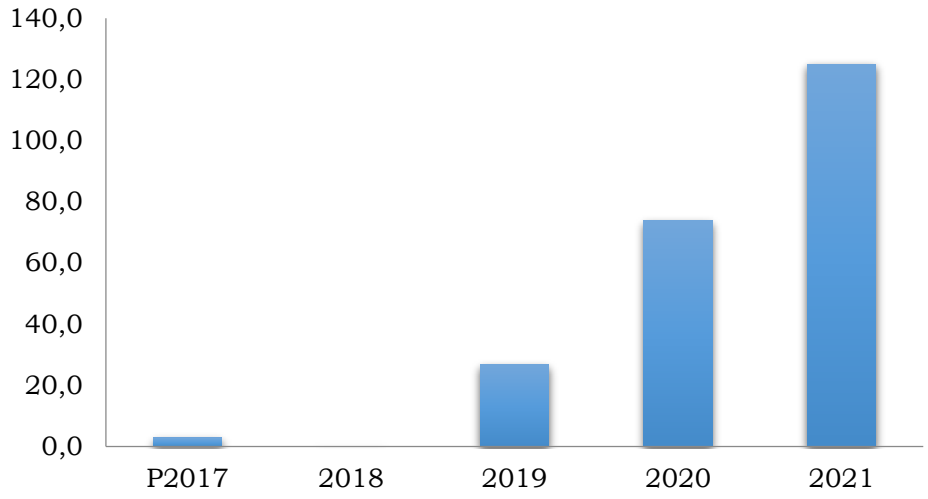

Kapitaaldienst

Tabel 14. Kapitaaldienst

	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Lasten	315,9	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Investeringen en vermogensoverdrachten	269,0	174,8	127,8	126,9	124,6	124,6
Aflossing leningen o/g:		8,2	8,2	8,2	108,2	8,2
- binnenland	0	0	-	-	-	-
- buitenland	0	0	-	-	-	-
Kapitaalverstrekking overheidsbedrijven	47,0	0	-	-	-	-
Baten	128,6	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Vrijgekomen middelen uit afschrijvingen	65,2	68,4	66,6	67,6	67,6	67,6
Aflossing leningen u/g	4,4	0	-	-	-	-
Reservering/Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	0,0	0,2	0,2	0,2	100,2	0,2
Nieuwe financiering	59,1	114,5	69,2	67,4	65,1	65,1
Saldo	-187,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Investeringen

Voor investeringen zijn voorzieningen getroffen voor de periode 2018 – 2021 zoals gepresenteerd in Tabel 14 (in NAf miljoen).

Financiële norm Kapitaaldienst

De Kapitaaldienst sluit met een saldo van nul in 2018. Ingevolge de financiële normen is een tekort toelaatbaar op de Kapitaaldienst, mits dit past binnen de rentelastnorm en de Gewone dienst in evenwicht blijft. De rentelastnorm houdt in dat de totale rentelasten in een dienstjaar niet meer mogen bedragen dan het bedrag dat overeenkomt met 5% van de gemiddeld in drie voorafgaande jaren gerealiseerde inkomsten. Voor 2018 wordt dit bepaald overeenkomstig de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten en wel op grond van de geraamde inkomsten in 2014, 2015 en 2016.

In Tabel 15 wordt inzicht verschaft in de financieringsruimte die de rentelastnorm in de periode 2017 – 2020 biedt (in NAf miljoen).

Tabel 15. Financieringsruimte

	P2017	2018	2019	2020	2021
Rentelastnorm jaar t	121,8	126,1	130,5	135,1	139,8
Rentelasten jaar t	66,1	67,2	69,0	71,5	71,5
Financieringsruimte (in termen van rentelasten)	55,7	58,9	61,5	63,6	68,3
Financieringsruimte	2.840,3	3.005,6	3.136,1	3.242,1	3.483,2
Financiering (cumulatief)	60,0	129,2	196,6	261,7	326,8
Deviatie (+ gunstig / - ongunstig)	2.780,3	2.876,4	2.939,5	2.980,4	3.156,4

Er wordt een beroep gedaan op de beschikbare financieringsruimte in de periode 2018 – 2021 ter financiering van investeringen welke zijn opgenomen in de begroting. Een overzicht daarvan is opgenomen in tabel 19. Ondanks het beroep blijft de positie gunstig vergeleken met de voormelde begrotingsnorm. Dit is ook grafisch gepresenteerd in Grafiek 20.

Grafiek 20. Financiële norm Kapitaaldienst: rentelastnorm

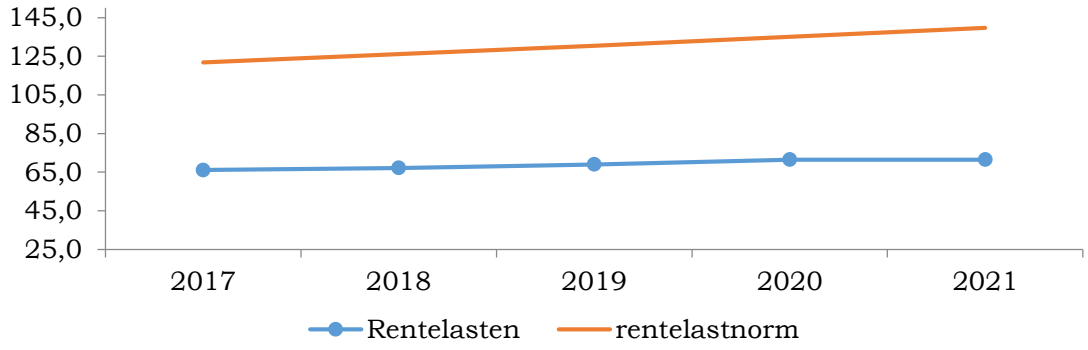

Naast de netto geconsolideerde rentelasten, is in Grafiek 20 de financiële norm voor de rentelasten – de rentelastnorm – in het rood afgebeeld. De rentelasten zijn lager dan de norm, wat duidt op een gunstige positie ten opzichte van deze norm. Tabel 18 hierna geeft een verdere specificatie van de investeringen.

Financieringsbehoefte en Financiering

De jaarlijks vervallende leningen worden gepresenteerd in Grafiek 21.

Grafiek 21. Vervalschema schulden

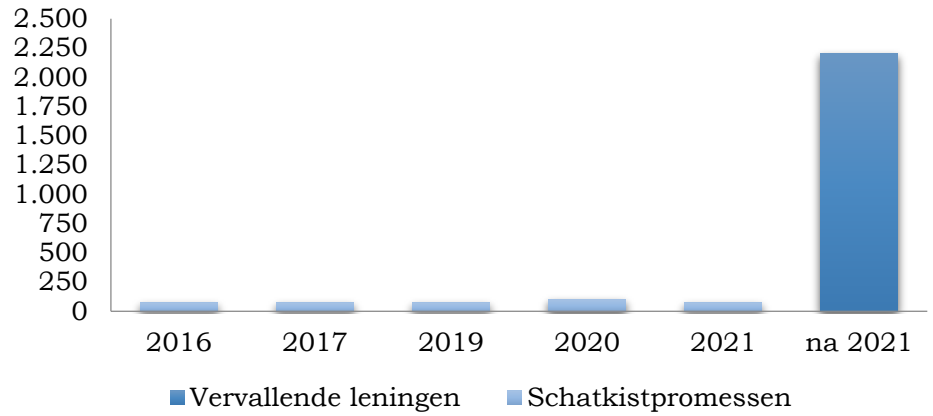

De jaarlijks vervallende bedragen hebben betrekking op financiering die in elk jaar eventueel kan worden aangegaan om een kortstondige financieringsbehoefte te dekken.

Financieringsrisico

Bij het ingaan van de nieuwe staatkundige structuur heeft Nederland de dan nog resterende hoofdsom aan schulden integraal overgenomen. Daarmee is een vordering van Nederland op Curaçao ontstaan die gelijk is aan dat gedeelte dat krachtens de Slotverklaring van het bestuurlijk overleg over de toekomstige staatkundige positie van Curaçao en Sint Maarten van 2 november 2006 en het Rijksbesluit overname geldleningen Nederlandse Antillen, Curaçao en Sint Maarten tot aan de rentelastnorm voor 2005 niet overgenomen zou worden, alsook de schuldaanwas sinds 2005. Curaçao heeft deze vordering voldaan door schuld te emitteren.

Die schuldtitels hebben een looptijd tussen 10 en 30 jaren. Conform de vervalkalender vervalt het eerste gedeelte (NAf 100 miljoen) in 2020. Dat blijkt ook uit Grafiek 21. Daarnaast is in de Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten vastgelegd dat Nederland inschrijft op emissies ter dekking van de financieringsbehoefte. Hieruit vloeit voort dat het financieringsrisico nihil is.

Een ander aspect is dat alle schuldtitels in eigen munteenheid luiden. Daarom is het wisselkoersrisico nihil.

Schuldpositie

In Tabel 17 worden de mutaties in de schuldpositie (in miljoen NAf) en de schuldquote uit hoofde van de ramingen in de Begroting 2018, inclusief meerjarencijfers, gepresenteerd.

Tabel 16. Schuldpositie

Omschrijving	R2016	P2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Beginstand	2.303,6	2.303,6	2.355,5	2.416,6	2.475,9	2.532,9
Mutatie t.o.v. (t-1) Lening		60,0	69,2	67,4	65,1	65,1
Mutatie t.o.v. (t-1)aflossing		8,1	8,1	8,1	8,1	8,1
Eindstand	2.303,6	2.355,5	2.416,6	2.475,9	2.532,9	2.589,9

In Grafiek 22 worden de bruto schuldpositie en de schuldquote afgebeeld. De schuldquote is de schuldpositie uitgedrukt in procenten van het BBP.

Grafiek 22. Bruto schuldpositie en schuldquote

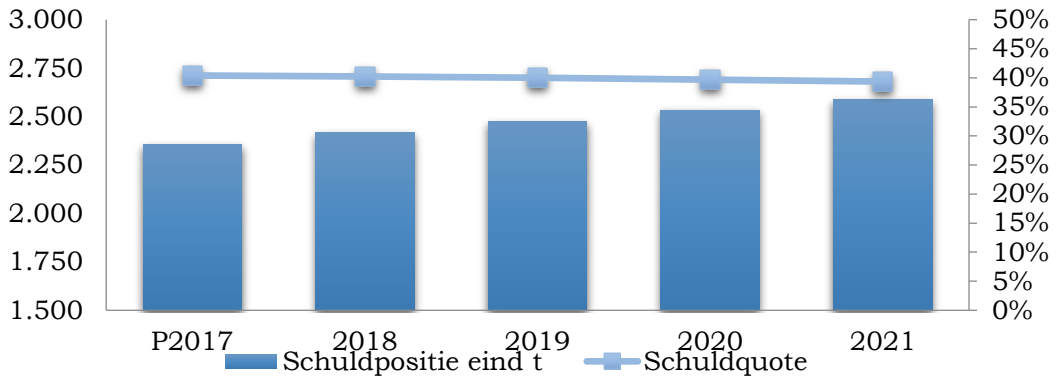

De Schuld stijgt als gevolg van de financiering van de kapitaaluitgaven op de kapitaalmarkt teneinde het groeipad te kunnen uitvoeren en op die manier de sociaal-economische effecten te kunnen beheersen.

Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst

In de Begroting 2018 is een bedrag van NAf 127,8 miljoen opgevoerd aan investeringen. In Tabel 17 wordt de samenstelling hiervan gepresenteerd.

Tabel 17. Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst

	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Woningen	14,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Gebouwen	134,0	44,7	36,2	61,4	58,9	59,0
Andere Bouwstructuren	49,3	76,5	43,1	36,5	36,5	36,5
Kantoor Inrichting	1,8	2,0	3,9	0,2	0,2	0,2
Kantoor Apparatuur	24,2	27,8	18,2	10,7	10,7	10,7
Transportmiddelen	9,6	3,8	8,0	1,6	1,5	1,4
Machines&andere Werktuigen	8,2	3,0	1,3	0,1	0,4	0,4
Gecultiveerde Eigendommen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Immateriële Vaste Activa	12,3	8,6	8,6	8,0	8,0	8,0
Gronden & Terreinen	15,1	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Ondergrondse Eigendommen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontrekking Reserves & Voorziening	0,0					
Totaal	**269,0**	**174,8**	**127,8**	**126,9**	**124,6**	**124,6**

De voornaamste beleidsdoelen die met deze budgetten worden gefinancierd zijn:

Tabel 18. Beleidsdoelen Investeringen

	SNA code	2018	2019	2020	2021	Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018
Ministerie van Algemene zaken		**1,0**	**2,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Groot onderhoud/ verbouwing Fort Amsterdam	AN1121	1,0	1,5			
Renovatie/ verbouwing van levensduur verlengende renovatie van de Curaçaos huis in Nederland	AN1121		1,0			
Ministerie van Justitie		**10,7**	**2,7**	**2,7**	**2,7**	**3,2**
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Politiegebouwen	AN1121	2,5	1,0	1,0	1,0	
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Brandweergebouwen	AN1121	0,5	0,5	0,5	0,5	
Levensduur verlengende renovatie aan gebouwen van de Gevangenis	AN1121	1,5				0,7

	SNA code	2018	2019	2020	2021		Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018
Nieuwbouw Justitiele Jeugd Inrichting Curacao	AN1121	1,5					1,5
Aanschaf auto's t.b.v. van de korps politie	AN1131	0,5	0,5	0,5	0,5		
Aankoop van nieuwe Tankautospuitenten behoeve van de brandweer	AN1133	0,7	0,7	0,7	0,7		
Aanschaf tweede fase Inspur camera project t.b.v. de korps politie	AN1133	3,5					1,0
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning		**40,0**	**40,0**	**40,0**	**40,0**		**38,5**
Financiering van wegeninfrastructuur (wegennet, bewegwijzering, openbaar verlichtingsarmatuur etc)	AN1122	35,0	35,0	35,0	35,0		35,0
Financiering van Werkzaamheden en aanschaf van materialen ten behoeve van rioleringen	AN1122	1,5	1,5	1,5	1,5		
Verkaveling van terreinen en bouwrijpmaken van gronden	AN1123	3,5	3,5	3,5	3,5		3,5
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport		**22,3**	**15,5**	**15,5**	**15,5**		**8,5**
Financiering van Nieuwbouw en renovatie schoolgebouwen	AN1121	4,5	4,5	4,5	4,5		4,5
Financiering van zonnepanelen t.b.v. Scholen	AN1122	2,8					
Financiering aanschaf materialen t.b.v. Scholen (o.a. boeken, computers,IT infrastructuur)	AN117	8,0	8,0	8,0	8,0		
Financiering van nieuwbouw en renovatie sport faciliteiten	AN1122	4,0					4,0
Financiering van digitalisering onderwijs	AN1179	3,0	3,0	3,0	3,0		
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn		**11,9**	**11,9**	**11,9**	**11,9**		**6,3**
Financiering in nieuwbouw t.b.v. bejaardenoorden	AN1121	0,6	0,6	0,6	0,6		
Financiering van levensduur verlengende renovatie van buurthuizen, San Fernando	AN1121	6,3	6,3	6,3	6,3		6,3
Financiering van levensduur verlengende renovatie van woningen	AN1121	5,0	5,0	5,0	5,0		
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur		**9,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**		**4,6**
Nieuwbouw Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	AN1121	0,8					
Verbetering strandinfrastructuur stranden in het algemeen	AN1122	1,0					
Financiering van landbouwfaciliteiten en bouwstructuren bij vissershavens	AN 1123	2,8					
Nieuwbouw aanleunwoningen geestelijk gehandicaptenzorg (Totolika)	AN1121	2,7					2,7
Aanschaf twee dental cars	AN1133	1,9					1,9
Aanschaf auto's t.b.v. milieupolitie	AN1133	0,6					

	SNA code	2018	2019	2020	2021		Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018
Ministerie van Financiën		**12,7**	**6,0**	**0,0**	**0,0**		**8,1**
Financiering project herstructuringbelastingstelsel aanschaf van software	AN1179	4,1					4,1
Financiering van levensduur verlengende renovatie van het gebouw van Financien en Belastingdienst	AF4 of AN 1121	6,6	6,0				2,0
Financiering van levensduur verlengende renovatie van Douane gebouw	AF4 of AN 1121	2,0					2,0
Stelpost voor onvoorziene kapitaaluitgaven		**5,3**	**45,0**	**51,0**	**51,0**		
overige aanschaf t.b.v. het ambtelijk apparaat	AN1133	**7,3**	**7,4**	**8,6**	**8,2**		
Totaal		**121,0**	**131,0**	**129,7**	**129,3**		**69,2**

III. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk

In dit hoofdstuk wordt kort uiteengezet, welke financiële middelen ter beschikking zijn gesteld aan de verschillende ministeries. Het betreffende hoofdstuk geeft hier een kijk op de verhoudingen tussen de verschillende ministeries en verschaft hierdoor een inzicht in de prioriteitstelling qua financiële middelen. Naast de eerstgenoemde functie van dit hoofdstuk wordt tevens het karakter waarvoor de financiële middelen bestemd zijn binnen de ministeries gekenschetst.

Gewone dienst

In Tabel 1 zijn de Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2018 nader uitgesplitst per hoofdstuk gepresenteerd (in NAf miljoen). De indeling per hoofdstuk in de Begroting 2018 is als volgt:

- Een hoofdstuk betreffende de Staatsorganen en overige algemene organen;
- Per ministerie een hoofdstuk.

Deze budgetten zijn in Grafiek 1 in procenten van het totaal van de Gewone dienst gepresenteerd.

Tabel 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	57,1	59,4
Ministerie van Algemene zaken	52,3	50,3
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	178,0	172,3
Ministerie van Justitie	225,8	221,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	85,4	85,3
Ministerie van Economische Ontwikkeling	54,1	52,7
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	349,6	346,4
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	556,7	572,3
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	756,8	815,1
Ministerie van Financiën	203,0	191,5
Totaal	**2.518,8**	**2.567,1**

Uit Tabel 1 blijkt dat een aantal ministeries verlagingen in 2018 ten opzichte van 2017 zijn waar te nemen. Dit komt door:

Algemeen

De salarislasten worden verlaagd als gevolg van:

- uitstroom van personeel binnen het ministerie. De salarislasten van de instroom van personeel is op de stelpost voor invulling vacatures opgevoerd;
- verlaging van de werkgeverspensioenpremie bijdrage van 14% naar 12%;
- aanpassing van de werkgeversgedeelte AOV-Premie aan de realisatiecijfers van afgelopen jaar.

Daarnaast zijn er specifieke verlagingen bij de ministeries.

Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening

De raming van de duurtetoeslag en de VUT-uitkering zijn aangepast op basis van de realisatiecijfers met circa NAf 4,9 miljoen.

Ministerie van Justitie

De post overwerk van Justitie is verlaagd met circa NAf 2,0 miljoen op basis van de met de vakbonden ondertekende convenant.

Financien

De verlaging betreft het feit dat in 2017 een kleine voorziening is getroffen voor de reserve terwijl in het jaar 2018 geen voorziening is getroffen. Verder is een lager bedrag begroot voor de post onvoorzien 2018 ten opzichte van 2017.

Bij de ministeries van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en Gezondheid, Milieu en Natuur is een substantiële verhoging waar te nemen. Het betreft verhoging van de lasten van de fondsen die door de Sociale verzekeringsbank worden beheerd: die van de Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ) en van de Basisverzekering Ziektekosten (BVZ), Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV) en Cessantiafonds. Onder het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur en die van de Algemeen Ouderdomsverzekering / Algemeen Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW), onder het ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn.

Zoals uit Tabel 1 en Grafiek 1 is af te leiden, zijn het ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur, het ministerie Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en het ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport de drie grootste ministeries.

Grafiek 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

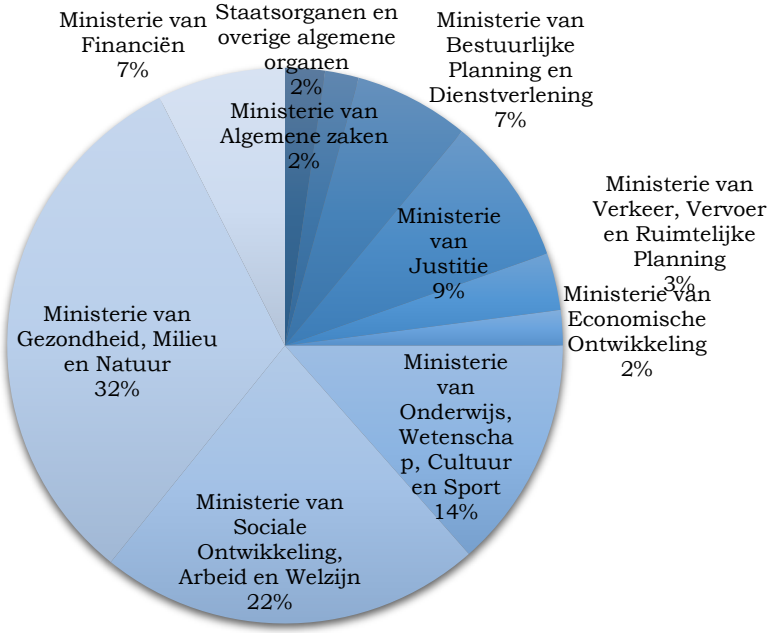

Rekening dient gehouden te worden met het feit dat in de begroting van het ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening bedragen gevoteerd zijn, welke niet enkel het opereren van dat ministerie betreffen doch een overheidsbreed karakter hebben. Deze bedragen hebben hoofdzakelijk betrekking op:

- De duurtetoeslag pensioenen.

Hetzelfde geldt tevens voor het ministerie van Financiën. In het verlengde van deze redenering, moeten de volgende zaken in ogenschouw genomen worden:

- De stelposten ter financiering van de indexering, de periodieke verhoging van de salarissen en de invulling van vacatures;
- De stelposten ter financiering van eventuele prijscompensatie als gevolg van de algemene prijsontwikkeling;
- De rentelasten over de schulden welke uiteraard toe te rekenen zijn aan de diverse ministeries;
- Het budget voor onvoorziene uitgaven;
- De reservedotatie.

Het beeld verandert ingrijpend wanneer voor deze uitgaven wordt gecorrigeerd. Het resultaat van deze correctie wordt weergegeven in Tabel 2 (in NAf miljoen) en in Grafiek 2.

Tabel 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	57,1	59,4
Ministerie van Algemene zaken	52,3	50,3
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	59,9	56,0
Ministerie van Justitie	225,8	221,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	85,4	85,3
Ministerie van Economische Ontwikkeling	54,1	52,7
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	349,6	346,4
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	556,7	572,3
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	756,8	815,1
Ministerie van Financiën	100,8	98,2
Totaal	**2.298,5**	**2.357,4**

Grafiek 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

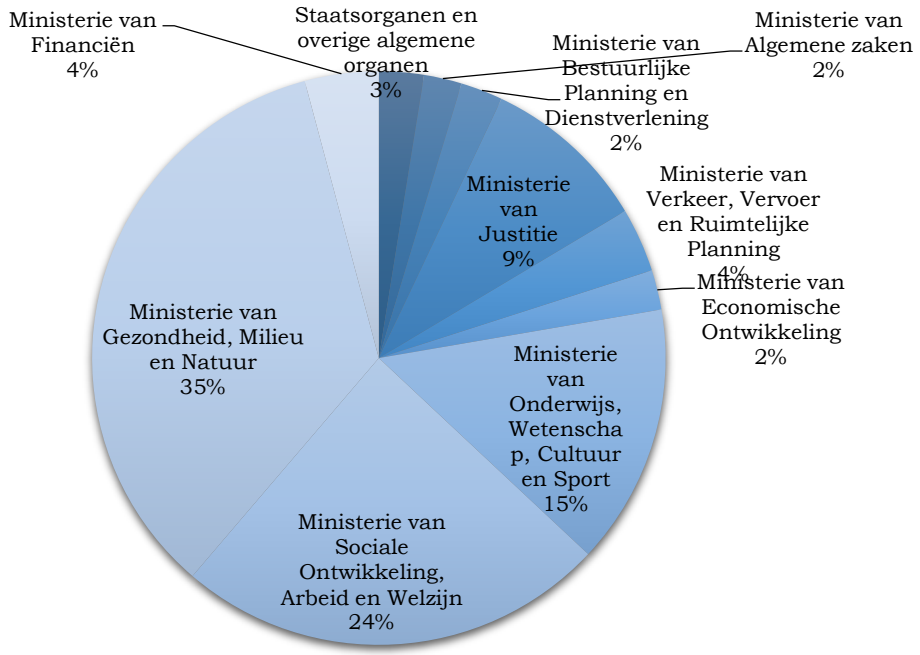

In Tabel 3 zijn de Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2018 per hoofdstuk naar uitgavencategorie gespecificeerd. Dit is in Tabel 4 in relatieve termen gepresenteerd. Hieruit blijkt dat meer driekwart van de totale lasten op de Gewone dienst voor rekening komt van de volgende categorieën:

1. Sociale Zekerheid (53,3%);
2. Beloning van personeel (17,4%);
3. Overdrachten (12,9%).

In Tabel 5 zijn de Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2018 per ministerie naar uitgavencategorie gepresenteerd in procenten van de totalen van de betreffende categorie. Uit de tabel valt te lezen dat de Ministeries van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en Gezondheid, Milieu en Natuur gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor circa dan 90% van de totale gebudgetteerde bedragen binnen de categorie Sociale Zekerheid. Verder valt ook te lezen dat de ministeries van Justitie en van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor meer dan 50% van de totale gebudgetteerde bedragen binnen de categorie Beloning van personeel. Tevens blijkt ook uit Tabel 5 dat de categorie Interest integraal geconcentreerd is binnen het ministerie van Financiën.

Ook in dit geval verandert het beeld ingrijpend wanneer voor de eerder vermelde uitgaven wordt gecorrigeerd. Het resultaat van deze correctie is gepresenteerd in de Tabellen 6 tot en met 8. Dan wordt de categorie Sociale Zekerheid de grootste met een aandeel van ongeveer de helft in de totale lasten op de Gewone dienst.

In Tabel 7 zijn de gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven in de Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie gepresenteerd in procenten van de totalen van de betreffende categorie. Hieruit blijkt dat de ministeries van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn en Gezondheid, Milieu en Natuur verantwoordelijk zijn voor meer dan 50% van de totale lasten in de Begroting 2018. Dit houdt verband met hun aandeel van bijna 98% in de categorie sociale zekerheid, welke categorie op zijn beurt verantwoordelijk is voor meer dan 50% van de Begroting 2018. Dit komt hoofdzakelijk door de brutering van de sociale- en ziektefondsen die door Sociale verzekeringsbank wordt beheerd, waarbij ook de landsbijdrage in is verwerkt.

Tabel 3. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Andere uitgaven	Totaal
Staatsorganen	30,4	8,6	1,0	0,0	0,0	15,3	4,1	0,0	59,4
Ministerie van AZ	16,0	6,5	1,6	0,0	1,5	8,9	15,8	0,0	50,3
Ministerie van BPD	38,6	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0	113,6	0,0	172,3
Ministerie van Justitie	160,7	44,9	8,7	0,0	0,0	4,7	2,7	0,0	221,7
Ministerie van VVRP	20,7	34,8	18,8	0,0	9,4	1,5	0,0	0,0	85,3
Ministerie van EO	7,3	7,1	0,3	0,0	30,7	7,4	0,0	0,0	52,7
Ministerie van OWCS	73,3	23,7	11,8	0,0	0,0	237,6	0,0	0,0	346,4
Ministerie van SOAW	14,9	26,9	3,5	0,0	8,4	18,0	500,5	0,0	572,3
Ministerie van GMN	22,4	13,5	9,8	0,0	0,0	37,3	732,2	0,0	815,1
Ministerie van Financiën	61,5	47,3	9,3	67,2	0,3	0,9	0,0	5,0	191,5
Totaal	445,7	231,7	66,6	67,2	50,4	331,6	1368,9	5,0	2567,1

Tabel 4. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	1,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,2%	0,0%	2,3%
Ministerie van AZ	0,6%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,3%	0,6%	0,0%	2,0%
Ministerie van BPD	1,5%	0,7%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	4,4%	0,0%	6,7%
Ministerie van Justitie	6,3%	1,7%	0,3%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	8,6%
Ministerie van VVRP	0,8%	1,4%	0,7%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	3,3%
Ministerie van EO	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	1,2%	0,3%	0,0%	0,0%	2,1%
Ministerie van OWCS	2,9%	0,9%	0,5%	0,0%	0,0%	9,3%	0,0%	0,0%	13,5%
Ministerie van SOAW	0,6%	1,0%	0,1%	0,0%	0,3%	0,7%	19,5%	0,0%	22,3%
Ministerie van GMN	0,9%	0,5%	0,4%	0,0%	0,0%	1,5%	28,5%	0,0%	31,8%
Ministerie van Financiën	2,4%	1,8%	0,4%	2,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	7,5%
Totaal	17,4%	9,0%	2,6%	2,6%	2,0%	12,9%	53,3%	0,2%	100,0%

Tabel 5. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	6,8%	3,7%	1,5%	0,0%	0,0%	4,6%	0,3%	0,0%	2,3%
Ministerie van AZ	3,6%	2,8%	2,4%	0,0%	3,0%	2,7%	1,2%	0,0%	2,0%
Ministerie van BPD	8,7%	7,9%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%	0,0%	6,7%
Ministerie van Justitie	36,1%	19,4%	13,1%	0,0%	0,0%	1,4%	0,2%	0,0%	8,6%
Ministerie van VVRP	4,6%	15,0%	28,3%	0,0%	18,8%	0,4%	0,0%	0,0%	3,3%
Ministerie van EO	1,6%	3,1%	0,4%	0,0%	61,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,1%
Ministerie van OWCS	16,4%	10,2%	17,7%	0,0%	0,0%	71,7%	0,0%	0,0%	13,5%
Ministerie van SOAW	3,4%	11,6%	5,3%	0,0%	16,7%	5,4%	36,6%	0,0%	22,3%
Ministerie van GMN	5,0%	5,8%	14,7%	0,0%	0,0%	11,2%	53,5%	0,0%	31,8%
Ministerie van Financiën	13,8%	20,4%	14,0%	100,0%	0,7%	0,3%	0,0%	100,0%	7,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 6. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	30,4	8,6	1,0	0,0	0,0	15,3	4,1	0,0	59,4
Ministerie van AZ	16,0	6,5	1,6	0,0	1,5	8,9	15,8	0,0	50,3
Ministerie van BPD	35,9	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	56,0
Ministerie van Justitie	160,7	44,9	8,7	0,0	0,0	4,7	2,7	0,0	221,7
Ministerie van VVRP	20,7	34,8	18,8	0,0	9,4	1,5	0,0	0,0	85,3
Ministerie van EO	7,3	7,1	0,3	0,0	30,7	7,4	0,0	0,0	52,7
Ministerie van OWCS	73,3	23,7	11,8	0,0	0,0	237,6	0,0	0,0	346,4
Ministerie van SOAW	14,9	26,9	3,5	0,0	8,4	18,0	500,5	0,0	572,3
Ministerie van GMN	22,4	13,5	9,8	0,0	0,0	37,3	732,2	0,0	815,1
Ministerie van Financiën	45,5	46,9	4,5	0,0	0,3	0,9	0,0	0,0	98,2
Totaal	427,0	231,3	61,8	0,0	50,4	331,6	1255,3	0,0	2357,4

Tabel 7. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2017 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	1,3%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,2%	0,0%	2,5%
Ministerie van AZ	0,7%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,4%	0,7%	0,0%	2,1%
Ministerie van BPD	1,5%	0,8%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Ministerie van Justitie	6,8%	1,9%	0,4%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	9,4%
Ministerie van VVRP	0,9%	1,5%	0,8%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	3,6%
Ministerie van EO	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	1,3%	0,3%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	3,1%	1,0%	0,5%	0,0%	0,0%	10,1%	0,0%	0,0%	14,7%
Ministerie van SOAW	0,6%	1,1%	0,1%	0,0%	0,4%	0,8%	21,2%	0,0%	24,3%
Ministerie van GMN	0,9%	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%	1,6%	31,1%	0,0%	34,6%
Ministerie van Financiën	1,9%	2,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,2%
Totaal	18,1%	9,8%	2,6%	0,0%	2,1%	14,1%	53,2%	0,0%	100,0%

Tabel 8. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	7,1%	3,7%	1,6%	0,0%	0,0%	4,6%	0,3%	0,0%	2,5%
Ministerie van AZ	3,7%	2,8%	2,6%	0,0%	3,0%	2,7%	1,3%	0,0%	2,1%
Ministerie van BPD	8,4%	7,9%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Ministerie van Justitie	37,6%	19,4%	14,1%	0,0%	0,0%	1,4%	0,2%	0,0%	9,4%
Ministerie van VVRP	4,8%	15,1%	30,5%	0,0%	18,8%	0,4%	0,0%	0,0%	3,6%
Ministerie van EO	1,7%	3,1%	0,4%	0,0%	61,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	17,2%	10,2%	19,1%	0,0%	0,0%	71,7%	0,0%	0,0%	14,7%
Ministerie van SOAW	3,5%	11,6%	5,7%	0,0%	16,7%	5,4%	39,9%	0,0%	24,3%
Ministerie van GMN	5,2%	5,8%	15,8%	0,0%	0,0%	11,2%	58,3%	0,0%	34,6%
Ministerie van Financiën	10,6%	20,3%	7,4%	0,0%	0,7%	0,3%	0,0%	0,0%	4,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%

Kapitaaldienst

In Tabel 9 zijn de Kapitaaldienst uitgaven in de Begroting 2018 uitgesplitst per hoofdstuk gepresenteerd. Deze budgetten zijn in Grafiek 3 in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst gepresenteerd.

Tabel 9. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	0,5	0,7
Ministerie van Algemene zaken	0,6	1,2
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening	3,6	0,0
Ministerie van Justitie	6,3	12,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	60,6	42,1
Ministerie van Economische Ontwikkeling	19,2	0,2
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	34,8	26,0
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	12,5	12,5
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	0,4	11,4
Ministerie van Financiën	44,5	29,2
Totaal	**183,0**	**135,9**

Grafiek 3. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

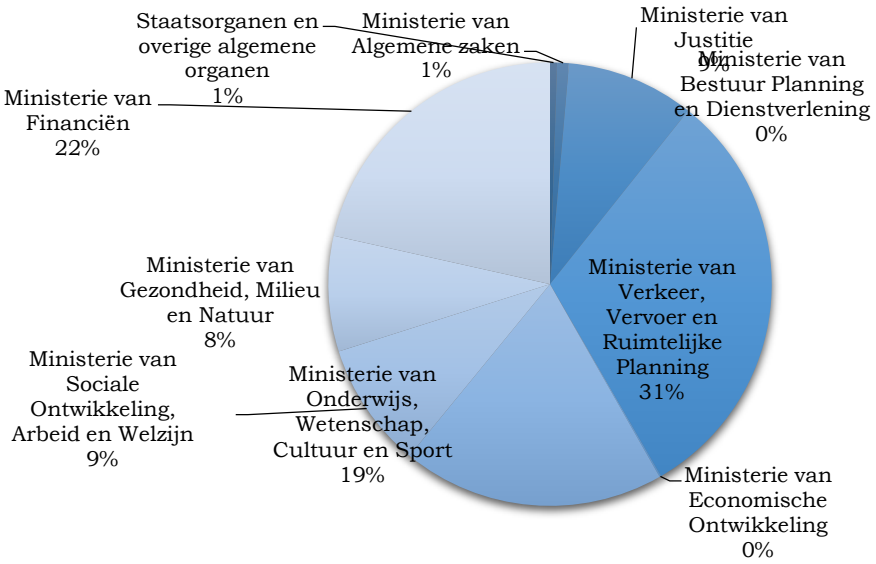

In de Begroting 2018 is, ook op de Kapitaaldienst, bij het ministerie van Financiën een bedrag opgevoerd dat niet enkel op dit ministerie betrekking heeft maar een overheidsbreed karakter heeft. Het gaat om de stelpost voor onvoor-

ziene kapitaaluitgaven van NAf 5,0 miljoen. Het beeld verandert wanneer hiervoor wordt gecorrigeerd. Het resultaat van deze correctie is gepresenteerd in Tabel 10 (in NAf miljoen) en in Grafiek 4.

Tabel 10. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	0,5	0,7
Ministerie van Algemene zaken	0,6	1,2
Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening	3,6	0,0
Ministerie van Justitie	6,3	12,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	60,6	42,1
Ministerie van Economische Ontwikkeling	19,2	0,2
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	34,8	26,0
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	12,5	12,5
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	0,4	11,4
Ministerie van Financiën	31,4	15,7
Totaal	**169,9**	**122,5**

Grafiek 4. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

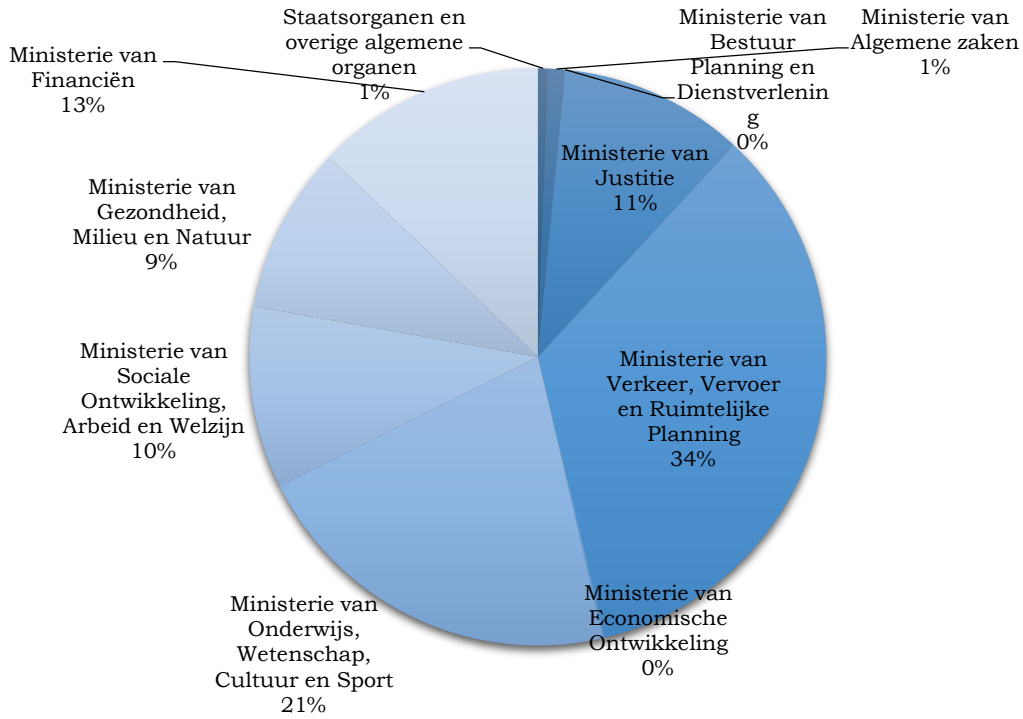

Hieruit blijkt dat het ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning circa 34,0% van het totale investeringsbudget inzet; met name voor de financiering van het infrastructurele projecten.

Tabel 11. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossingen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,7	0,0	0,0	0,7
Ministerie van AZ	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministerie van BPD	1,2	0,0	0,0	1,2
Ministerie van Justitie	12,7	0,0	0,0	12,7
Ministerie van VVRP	42,1	0,0	0,0	42,1
Ministerie van EO	0,2	0,0	0,0	0,2
Ministerie van OWCS	26,0	0,0	0,0	26,0
Ministerie van SOAW	12,5	0,0	0,0	12,5
Ministerie van GMN	11,4	0,0	0,0	11,4
Ministerie van Financiën	21,0	0,0	8,2	29,2
Totaal	127,8	0,0	8,2	135,9

Tabel 12. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossingen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,5%	0,0%	0,0%	0,5%
Ministerie van AZ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ministerie van BPD	0,9%	0,0%	0,0%	0,9%
Ministerie van Justitie	9,3%	0,0%	0,0%	9,3%
Ministerie van VVRP	30,9%	0,0%	0,0%	30,9%
Ministerie van EO	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Ministerie van OWCS	19,2%	0,0%	0,0%	19,2%
Ministerie van SOAW	9,2%	0,0%	0,0%	9,2%
Ministerie van GMN	8,4%	0,0%	0,0%	8,4%
Ministerie van Financiën	15,5%	0,0%	6,0%	21,5%
Totaal	94,0%	0,0%	6,0%	100,0%

Tabel 13. Gecorrigeerde Kapitaal dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,7	0,0	0,0	0,7
Ministerie van AZ	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministerie van BPD	1,2	0,0	0,0	1,2
Ministerie van Justitie	12,7	0,0	0,0	12,7
Ministerie van VVRP	42,1	0,0	0,0	42,1
Ministerie van EO	0,2	0,0	0,0	0,2
Ministerie van OWCS	26,0	0,0	0,0	26,0
Ministerie van SOAW	12,5	0,0	0,0	12,5
Ministerie van GMN	11,4	0,0	0,0	11,4
Ministerie van Financiën	15,7	0,0	0,0	15,7
Totaal	122,5	0,0	0,0	122,5

Tabel 14. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen en overige algemene organen	0,6%	0,0%	0,0%	0,6%
Ministerie van Algemene zaken	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%
Ministerie van Justitie	10,4%	0,0%	0,0%	10,4%
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	34,4%	0,0%	0,0%	34,4%
Ministerie van Economische Ontwikkeling	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	21,3%	0,0%	0,0%	21,3%
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	10,2%	0,0%	0,0%	10,2%
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	9,3%	0,0%	0,0%	9,3%
Ministerie van Financiën	12,9%	0,0%	0,0%	12,9%
Totaal	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%

De uitgaven in internationaal perspectief

In deze paragraaf worden enkele onderdelen van de collectieve sector in een internationaal perspectief geplaatst.

Tabel 15. aantal Politie per inwoner

	Omvang politieorganisatie	per 100.000 inwoners
Sint Maarten	370	528
IJsland	670	211
Curaçao	800	517
Luxemburg	1.600	331
Malta	1.900	455
Nederland	55.000	328

Bron: Rapport United Nations

Tabel 16. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van het BBP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aruba	6,0						
Barbados		5,6	5,5	6,7			
Colombia	4,5	4,4	4,9	4,7			
Jamaica	6,3	6,1	6,3	6,0			
Malta	8,0	6,8					
The Netherlands	5,5	5,5					
USA	5,2						
Curaçao	6,5	6,1	6,5	5,9	6,9	6,5	6,5

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

Tabel 17. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van de totale overheidsuitgaven

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aruba	21,8						
Bahamas							
Barbados		13,7	12,2	14,2			
Bermuda				7,8			
Colombia	15,5	15,5	16,9	15,9			
Jamaica	18,6	18,8	20,6	21,8			
Malta	18,9	15,3					
The Netherlands	11,8	11,6					
USA	13,1						
Curaçao	19,7	18,9	20,9	18,0	20,3	18,5	19

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

Tabel 18. Overzicht collectieve lastendruk: betaalde belastingen en premies in % van het BBP

(ei)land/ jaar	Nederland	Curaçao	Sint Maarten
2013	39,7%	36,8%	35,4%
2012	39%	37,1%	36,9%
2011	38,6%	36,8%	38,2%

Op dit gebied zijn er twee veelgebruikte indicatoren:

A. Een veel gebruikt kengetal dat de performance van het belastingapparaat meet wordt verkregen door de totale kosten van het belastingapparaat uit te drukken als percentage van het bruto Binnenlands Product (*total revenue body expenditure as a percentage of GDP*). In onderstaand overzicht wordt dit kengetal berekend voor curaçao en Aruba:

Tabel 19. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP

Jaar	Curacao	Aruba
2017 (begroot)	1,3%	-
2015 (gerealiseerd)	1,6%	-
2014 (gerealiseerd)	1,25%	-
2013 (gerealiseerd)	1,2%	-
2012 (gerealiseerd)	0,88%	1,17%
2011 (gerealiseerd)	0,75%	1,3%

Ter vergelijking wordt informatie aangaande OESO landen in onderstaande grafiek gepresenteerd.

Grafiek 5. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP

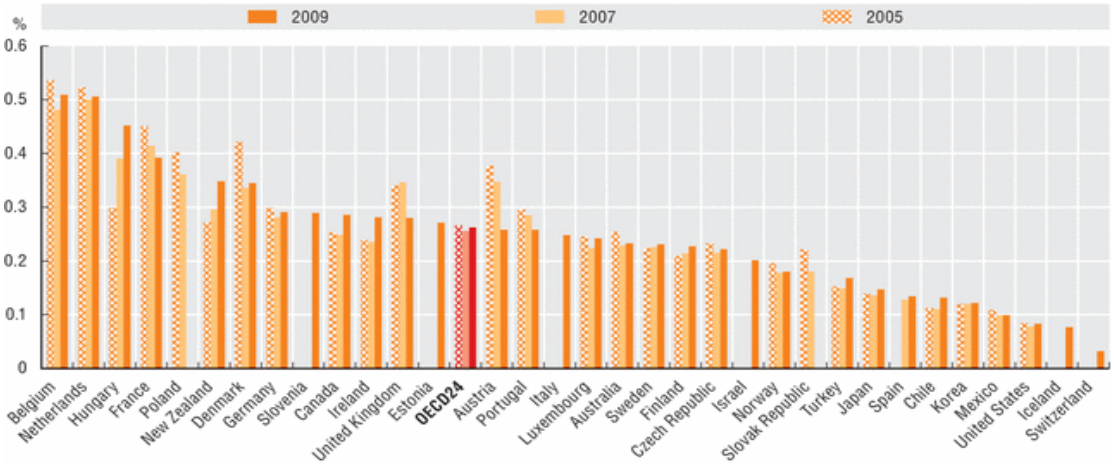

Source: OECD (2011), *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2010)*, OECD Publishing, Paris, Table 19

B. Een tweede kengetal is de verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat (*Tax administration cost*) en de belastingbaten (*tax revenues*). Het gemiddelde in de OESO-landen ligt rond de 0,9%. Voor Aruba en Curaçao kon het volgende worden afgeleid:

Tabel 20. Verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat en de belastingbaten

Jaar	Curacao	Aruba
2017 (begroot)	5,12%	
2016 (begroot)	4,73%	
2015 (begroot)	5,90%	
2014 (gerealiseerd)	5,2%	
2013 (gerealiseerd)	3,28%	
2012 (gerealiseerd)	2,51%	
2011 (gerealiseerd)	2,17%	4,7%

Ter vergelijking wordt informatie aangaande OESO landen in onderstaande grafiek gepresenteerd.

Grafiek 6. Verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat en de belastingbaten

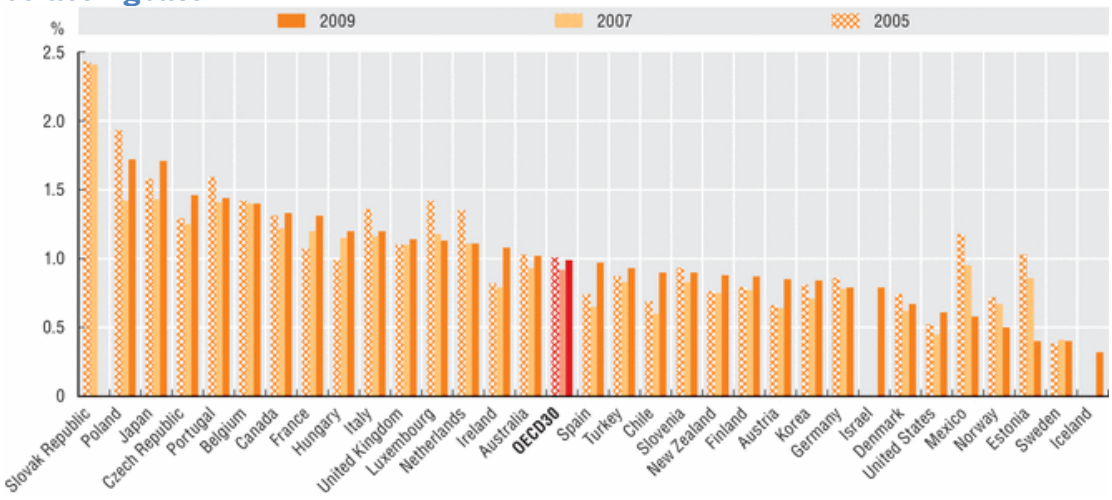

Source:: OECD (2011), Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2010), OECD Publishing.

Tabel 21. Publieke uitgaven Volksgezondheid in percentage van het BBP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antigua	5,6	5,4	5,3	5,5		
Bahamas	7,6	7,4	7	7,7		
Barbados	6,7	7,4	7,6	7,5		
Colombia	6,6	6,9	6,8	7,2		
Domincan Republic	4,2	4,3	4,1	4,4		
Jamaica	5,2	5,7	5,9	5,4		
Malta	9,6	10	9.9	9,7		
The Netherlands	10,5	11	11	10,9		
Sint Vincent	5	8,5	5,2	8,6		
Suriname	5,9	6,1	6	5,7		
Trinidad & Tobago	5	5,7	5,8	5,7		
USA	17,1	17	16,9	17,1		
Curaçao	8,3	8,7	9,8	11,2	10,9	13,0

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

De stijging bij Curacao in 2013 ten opzichte van 2012 is te verklaren door de invoering van de Basisverzekering Ziektekosten.

Toelichting artikel 2

Gezien het complexe karakter van de openbare financiën en rekening houdende met een adequaat, modern en geïntegreerd financieel beleid en beheer, is het van groot belang dat er tijdig en adequaat ingespeeld kan worden op marktomstandigheden. Dit verklaart de keuze voor deze financieringsconstructie.

Artikel 87 van de Staatsregeling bepaalt dat geldleningen ten name en ten laste van het land niet kunnen worden aangegaan dan bij of krachtens landsverordening.

In uitvoering hiervan wordt in artikel 2 van de onderhavige landsverordening het leningenplafond bepaald. Het leningenplafond is het maximumbedrag dat de overheid aan leningen mag hebben uitstaan. Dit leningenplafond is bedoeld ter dekking van de financieringstekorten die kunnen ontstaan bij de uitvoering van de overheidsbegrotingen, zowel voor wat betreft de Begroting 2017 als voor wat betreft het voorgaande jaar. Voor het jaar 2018 bedraagt dit leningenplafond NAf 2.476,4 miljoen. Dit is NAf 60 miljoen hoger dan het bruto schuldbedrag dat eind 2018 wordt verwacht. Deze ruimte is onder meer bedoeld om tijdelijk, door schatkistpromessen uit te geven, het hoofd te kunnen bieden aan:

- Concentratie van verplichtingen in een korte periode waardoor tijdelijk, vooruitlopend op het innen van de reguliere middelen, in de liquiditeitsdekking daarvan wordt voorzien. Zo kan het voorkomen dat verplichtingen aan het begin van de maand dienen te worden voldaan, terwijl de ontvangsten pas later (bijvoorbeeld medio van de maand) worden geïnd. Om opbouw van betalingsachterstanden te voorkomen dient ruimte ingebouwd te worden om een dergelijke liquiditeitssituatie te overbruggen;
- Onvoorziene situaties in de liquiditeitstroom. Zo kan het voorkomen dat door onvoorziene omstandigheden de inkomsten afwijken van het reguliere patroon waardoor het noodzakelijk wordt een tijdelijk beroep te doen op de kapitaalmarkt. Om opbouw van betalingsachterstanden te voorkomen dient ruimte ingebouwd te worden om een dergelijk liquiditeitssituatie te overbruggen.

Voor het bepalen van het leningenplafond wordt uitgegaan van de hoogste van de twee: de geraamde schuldpositie aan het begin van het dienstjaar waar de begroting betrekking op heeft en de geraamde schuldpositie aan het eind van het dienstjaar.

Geldleningen kunnen eveneens worden aangegaan in de vorm van obligatieleningen. De overheid zal in de periode 2018 - 2021 obligatieleningen uitgeven ter financiering van haar kapitaaluitgaven. Hiermee wordt een impuls gegeven aan de economie om zo de negatieve sociaal-economische effecten van het saneringspad te mitigeren.

De concrete voorwaarden van uitgifte van schatkistpapier dienen te passen binnen het algemene financieringskader dat is aangegeven in de Nota van Financiën.

Tevens is in de Nota van Financiën het effectieve rentepercentage genormeerd zodat van het daarin vermelde alleen kan worden afgeweken als dat voor de overheid financieel voordelig is. Daardoor zal slechts, indien de voorwaarden binnen het daarin vervatte kader passen of voordeliger zijn dan dat kader, schatkistpapier zonder afzonderlijke voorafgaande instemming van de Staten mogelijk zijn. Andere afwijkingen moeten bij landsverordening geschieden.

Bijlage

Deze bijlage is bedoeld om de leesbaarheid van de Nota van Financiën te vergroten. Hierin worden de cijfers en de bijbehorende grafische weergaven, systematisch op een rij gezet. Deze legenda moet fungeren als rode draad voor wat betreft de cijfers en grafische weergaven gekoppeld aan de hoofdstuk indeling die gehanteerd wordt binnen de Nota van Financiën.

I. FINANCIEEL-ECONOMISCHE INKADERING

Tabel 1. Economische groei

	Realisatie		Projectie	
	2015	2016	2017	2018
Wereld	***3,4***	***3,1***	***3,5***	***3,6***
Industrielanden	*2,1*	*1,7*	*2,0*	*2,0*
Verenigde Staten	2,6	1,6	2,3	2,5
Europese Unie	2,4	2,0	2,0	1,8
Eurozonegebied	2,0	1,7	1,7	1,6
Nederland	2,0	2,1	2,1	1,8
Japan	1,2	1,0	1,2	0,6
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	*4,2*	*4,1*	*4,5*	*4,8*
Rusland	-2,8	-0,2	1,4	1,4
China	6,9	6,7	6,6	6,2
India	7,9	6,8	7,2	7,7
Mexico	2,6	2,3	1,7	2,0
Brazilië	-3,8	-3,6	0,2	1,7
Latijns America en Caribisch gebied	0,1	-1,0	1,1	2,0
Venezuela	-6,2	*-18,0*	*-7,4*	*-4,1*
Curaçao	0,3	0,0	0,2	0,2

Bron: World Economic Outlook, International Monetary Fund, April 2017 en voor wat betreft Curaçao: Note Economic Developments Curacao, March 2017, Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten.

Grafiek 1. West Texas Intermediate Spot Prijs

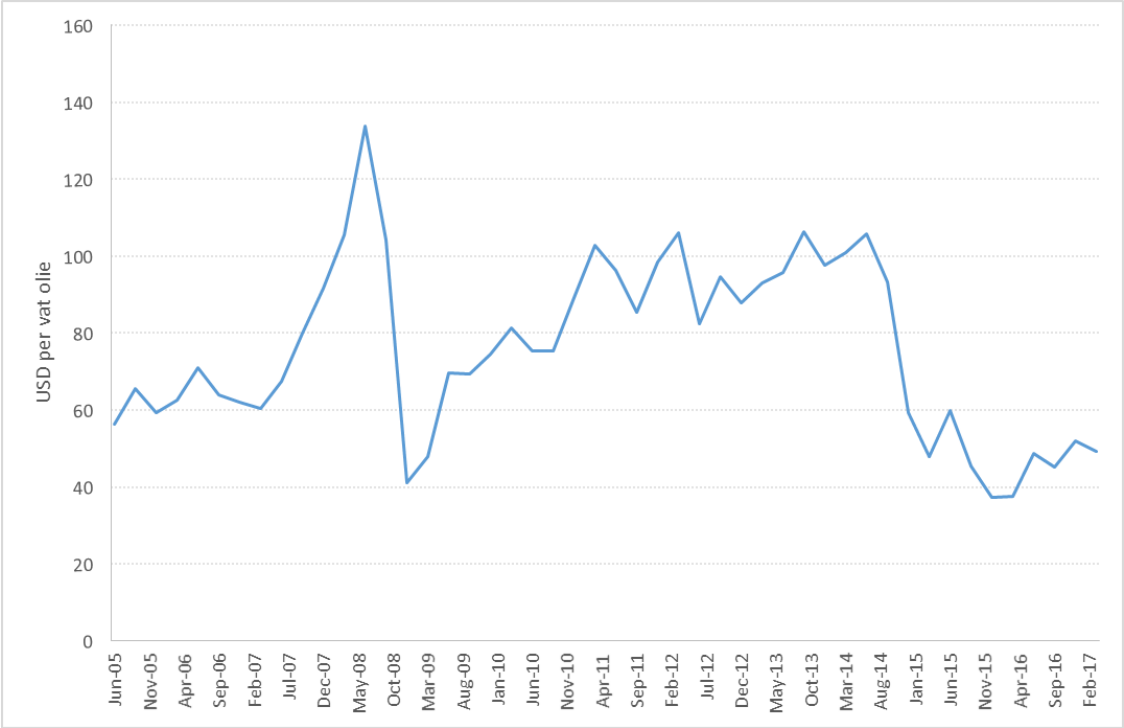

Bron: Energy Information Administration/Dow Jones & Company.

Tabel 2. Inflatie (CPI)

	Realisatie		Projectie	
	2015	2016	2017	2018
Wereld				
Industrielanden	*0,3*	*0,8*	*2,0*	*1,9*
Verenigde Staten	0,1	1,3	2,7	2,4
Eurozone	0,0	0,2	1,7	1,5
Nederland	0,2	0,1	0,9	1,4
Japan	0,8	-0,1	1,0	0,6
Opkomende economieën en ontwikkelings-landen				
Rusland	15,5	7,0	4,5	4,2
China	1,4	2,0	2,4	2,3
India	4,9	4,9	4,8	5,1
Mexico	2,7	2,8	4,8	3,2
Brazilië	9,0	8,7	4,4	4,3
Venezuela	121,7	254,9	720,5	2068,5
Curaçao	*-0,5*	*0,0*	*0,4*	*0,4*

Bron: World Economic Outlook, International Monetary Fund, Update, April 2015 en voor wat betreft Curaçao: Note Economic Developments Curacao, March 2017, Centrale Bank Curaçao en Sint Maarten.

Tabel 3: Economische indicatoren 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016*
Economische groei (%)	0,1	0,6	-0,1	-0,8	-1,1	0,3	0,0
BBP (in miljar-den)	5,3	5,4	5,6	5,6	5,7	5,6	
Inflatie (%)	2,8	2,3	3,2	1,3	1,5	-0,5	0,0
Werkloosheid (%)	10,0	9,8	n.a.	13,0	12,6	11,7	13,3
Overheids-schuld (% BBP)	34,6	40,6	33,2	34,1	38,6	44,2	45,1

Grafiek 2. Pledging rate Centrale Bank

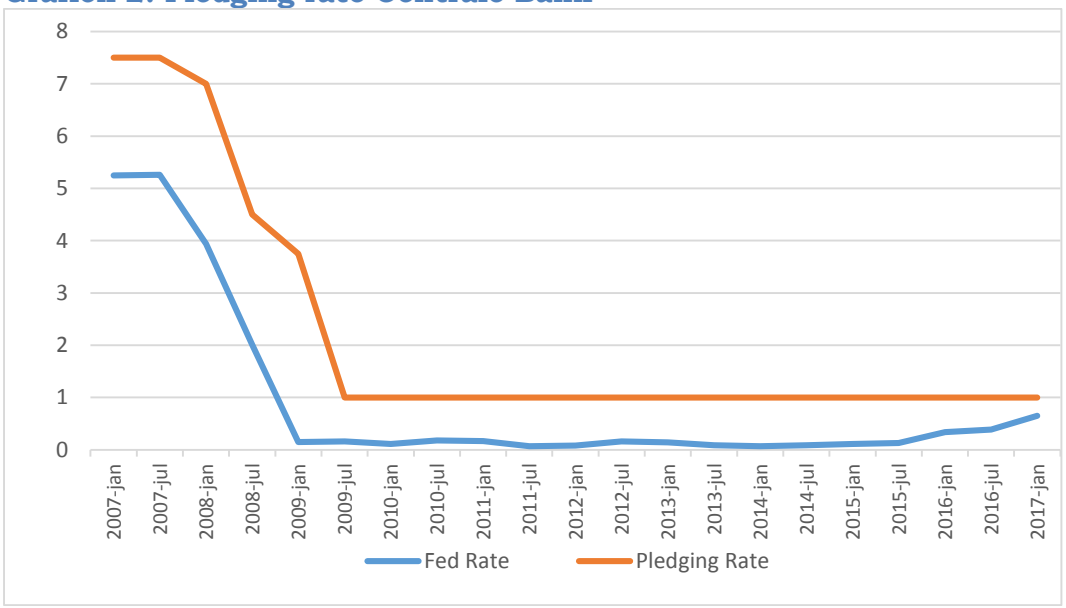

Bron. Centrale Bank v.w.b. de pledging rate en de Federal Reserve v.w.b. de Fed rate.

II. NOTA VAN FINANCIËN BEGROTING 2018

Tabel 1a. Recapitulatie

Omschrijving	R2016	P2017	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**-44,8**	-	-	-	-	-
Baten	*2.458,6*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Saldo Kapitaaldienst	**-187,3**	-	-	-	-	-
Baten	128,6	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Lasten	315,9	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Begrotingssaldo	**-232,2**	-	-	-	-	-

Tabel 1b. Recapitulatiestaat gewone dienst (inclusief brutering sociale zekerheid)

Omschrijving	R2016	P2017	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**-44,8**	-	-	-	-	-
Baten	*2.458,6*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*

Tabel 1c. Specificatie sociale zekerheid

	2018	2019	2020	2021
Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)				
Baten	83,3	85,7	88,2	90,7
Lasten	85,8	88,2	90,7	93,2
Waarvan:				
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
	1,7	1,7	1,7	2,7
Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)				
Baten	318,7	326,1	342,9	348,8
Lasten	596,9	612,8	629,6	635,5
Waarvan:				
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7
	37	37	37	37
Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)				
Baten	409,2	396,1	387,6	402,6
Lasten	439,2	426,1	417,6	432,6
Waarvan:				
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
	29,0	29,0	29,0	30,0
Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV)				
Baten	40,4	42,2	44,4	46,5
Lasten	47,0	48,2	50,1	52,0
Cessantiafonds				
Baten	2,5	2,5	2,5	2,5
Lasten	2,5	2,5	2,5	2,5

Tabel 1d. Mutaties op saldo gewone dienst

Omschrijving	B2018	B2019	B2020	B2021
Wijziging saldo Gewone dienst	-	-	-	-
Meerbaten	732,2	751,7	773,0	783,2
Meerlasten	732,2	751,7	773,0	783,2

Tabel 1e. Recapitulatiestaat gewone dienst (exclusief brutering sociale zekerheden)

Omschrijving	2018	2019	2020	2021
Saldo Gewone dienst	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Baten	*1.834,8*	*1.827,3*	*1.879,4*	*1.962,1*
Lasten	*1.834,8*	*1.827,3*	*1.879,4*	*1.962,1*

Tabel 2. Recapitulatie

Omschrijving	P2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Saldo Gewone dienst exclusief interestlasten	65,3	66,3	68,1	70,6	70,6
Investeringen en vermogensoverdrachten	174,8	127,8	126,9	124,6	124,6
Vrijval leningen					
Afschrijvingen	62,7	66,6	67,6	67,6	67,6
Primair saldo (+overschot/-tekort)	**-46,8**	**5,1**	**8,7**	**13,5**	**13,6**
Rentelasten	70,5	66,3	68,1	70,6	70,6
Globaal saldo/ Financieringssaldo voor aflossingen (+overschot/-tekort)	**-117,3**	**-61,2**	**-59,4**	**-57,1**	**-57,0**
Aflossing op opgenomen leningen	8,2	8,2	8,2	108,2	8,2
Nieuwe financiering					
Terug te ontvangen aflossingen op uitgegeven leningen					
Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	0,2	0,2	0,2	100,2	0,2
Financieringsbehoefte	**117,2**	**69,2**	**67,4**	**65,1**	**65,1**

Tabel 3. Economische grootheden

	P2017	P2018	P2019	P2020	P2021
Reële economische groei	0,2	0,2	1,2	1,8	1,9
Inflatie	0,4	0,4	2,4	2,3	2,1
Nominale rente op 5 jaar overheidsobligaties	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5

Grafiek 1. Primair en globaal saldo in procenten van het BBP

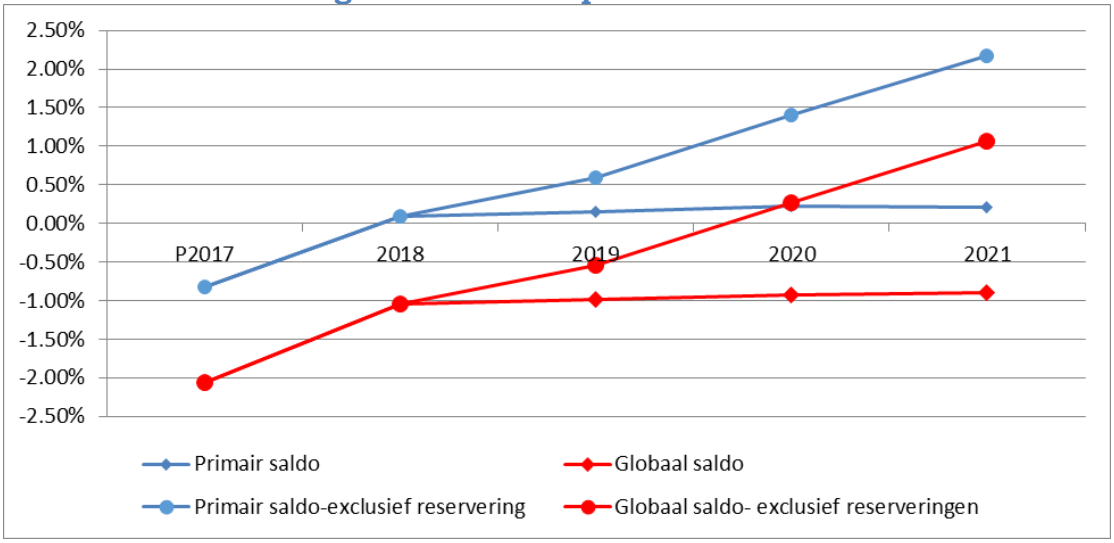

Tabel 4. Gewone dienst

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Baten	*2.458,57*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Belastingopbrengsten	1.435,8	1.468,1	1.462,1	1.475,3	1.535,7	1.603,1
Sociale premies	717,1	858,0	854,3	852,6	865,6	891,1
Overige opbrengsten	305,6	192,7	250,7	251,1	251,1	251,0
Lasten	*2.503,4*	*2.518,8*	*2.567,1*	*2.579,0*	*2.652,4*	*2.745,3*
Beloning van personeel	528,7	456,1	445,7	455,9	467,2	478,4
Verbruik goederen en diensten	207,9	220,2	231,7	232,2	232,1	232,1
Afschrijving vaste activa	65,2	68,4	66,6	67,6	67,6	67,6
Interest	62,1	66,1	67,2	69,0	71,5	71,5
Subsidies	71,6	64,6	50,4	50,4	50,4	50,4
Overdrachten	347,4	339,7	331,6	331,6	331,6	331,6
Sociale zekerheid	1.220,4	1.292,1	1.368,9	1.340,6	1.353,3	1.378,6
Andere uitgaven	0,0	10,0	5,0	5,0	5,0	10,0
Reserveringen	0,0	1,5	0,0	26,8	73,8	125,1
Saldo	**-44,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**

Grafiek 2. Financiële norm Gewone dienst

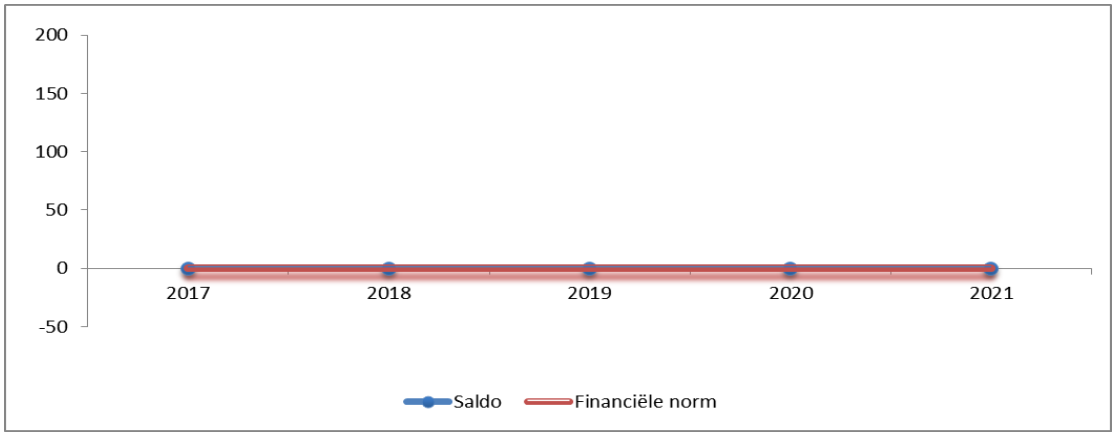

Grafiek 3. Opbrengsten

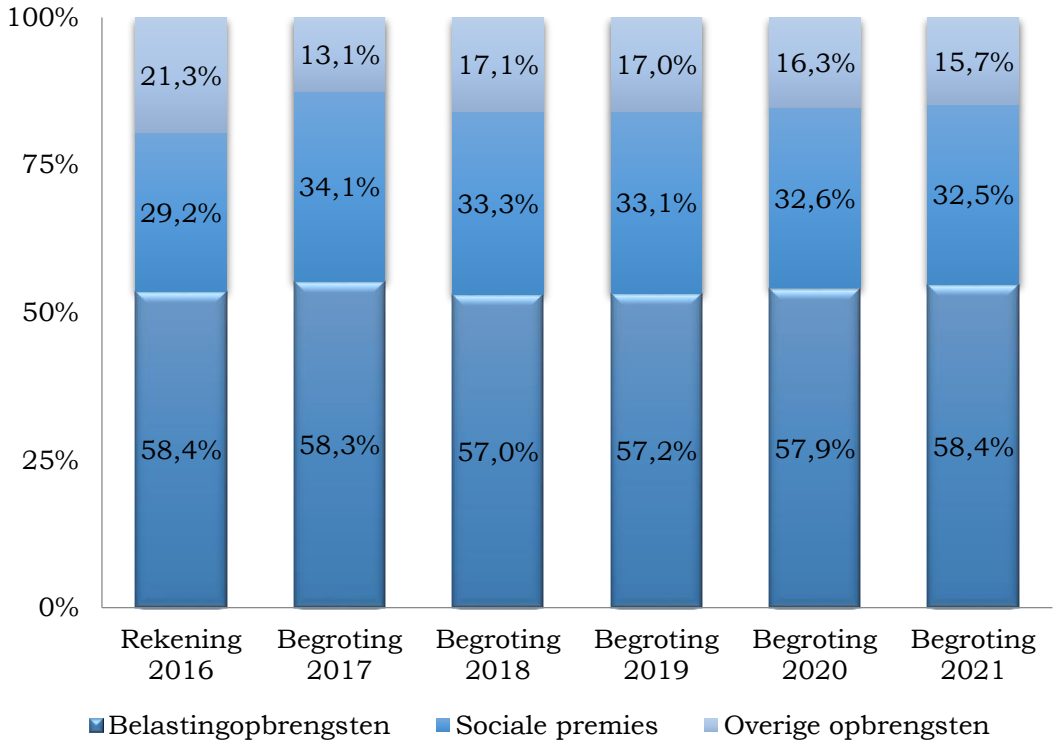

Tabel 5. Belastingopbrengsten en Sociale premies

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Directe belastingen	**770,1**	**782,2**	**771,6**	**771,4**	**803,0**	**841,1**
Loon- en inkomstenbelasting	442,9	467,3	455,0	464,6	484,1	509,5
Winstbelasting	187,6	170,4	179,2	182,4	189,9	197,5
Deelnemingen/dividendbelasting	20,9	16,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Onroerende Zaak Belasting	37,4	46,9	37,5	38,6	40,1	41,7
Motorrijtuigenbelasting	37,0	38,9	40,1	40,1	41,7	43,4
Overige	44,3	42,7	54,8	45,7	47,2	49,0
Indirecte belastingen	**665,7**	**685,9**	**690,5**	**703,9**	**732,7**	**762,0**
Omzetbelasting	406,4	430,6	424,2	437,7	455,7	473,9
Invoerrechten	174,8	167,8	176,1	174,9	182,1	189,3
Accijnzen	84,5	87,5	90,2	91,3	94,9	98,8
Sociale premies	**714,7**	**858,0**	**854,3**	**852,6**	**865,6**	**891,1**
AOV/AWW	385,7	422,9	409,2	396,1	387,6	402,6
BVZ	263,5	311,6	318,7	326,1	342,9	348,8
AVBZ	**65,5**	81,0	83,3	85,7	88,2	90,7
ZV/OV	**35,2**	40,2	40,4	42,2	44,4	46,5
Cessantiafonds	**2,4**	2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Totaal	**2.150,5**	**2.326,1**	**2.316,4**	**2.327,9**	**2.401,3**	**2.494,2**

Grafiek 4. Belastingopbrengsten

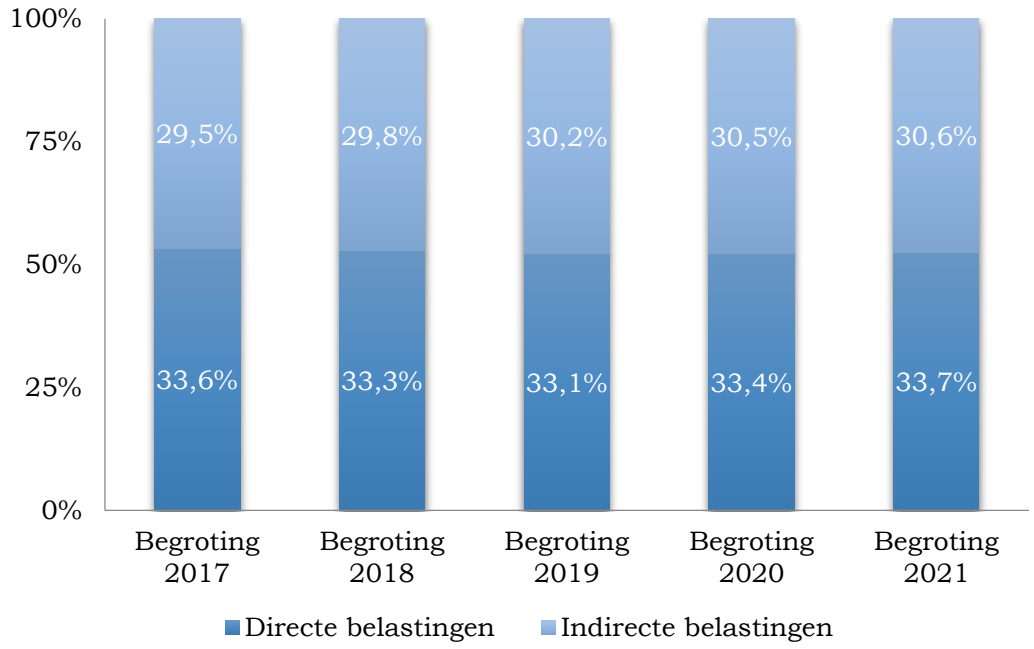

Grafiek 5. Directe belastingen

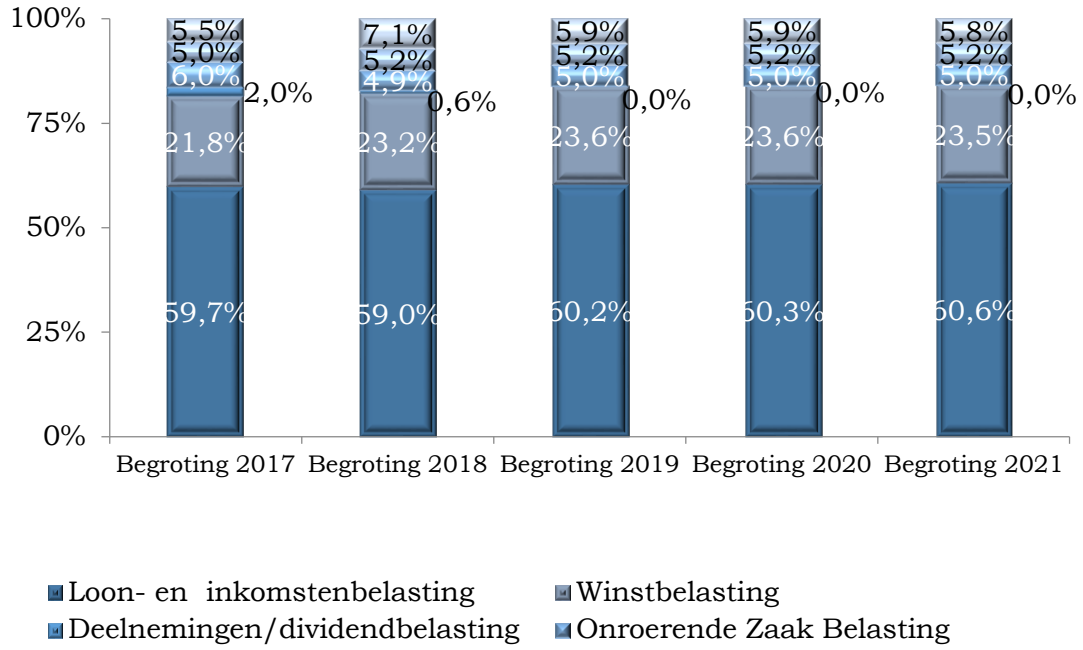

Grafiek 6. Loon- en inkomstenbelasting

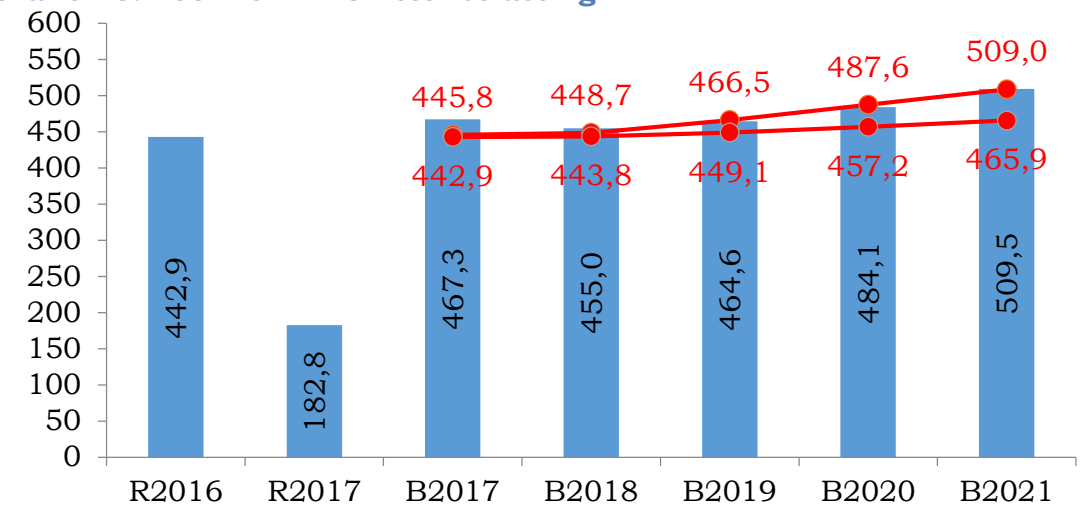

Grafiek 7. Winstbelasting

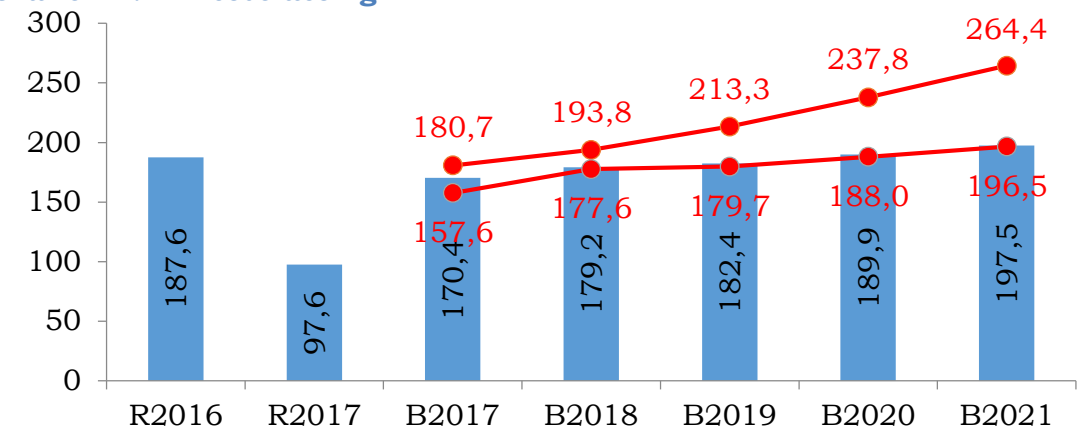

Tabel 6. Overige directe belastingopbrengsten

Omschrijving	R2016	P2017	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Overdrachts-belasting	17,4	16,4	16,4	16,9	17,1	17,8	18,5
Zegelbelasting	6,5	9,4	9,4	9,6	9,7	10,0	10,5
Afvalstoffen-belasting	10,4	12,0	12,0	12,5	13,0	13,5	14,1
Logeer-gastenbelasting	5,3	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Overige	4,8	2,9	2,9	13,8	3,9	3,9	3,9
Totaal	**44,3**	**42,7**	**42,7**	**54,8**	**45,7**	**47,2**	**49,0**

Grafiek 8. Overdrachtsbelasting

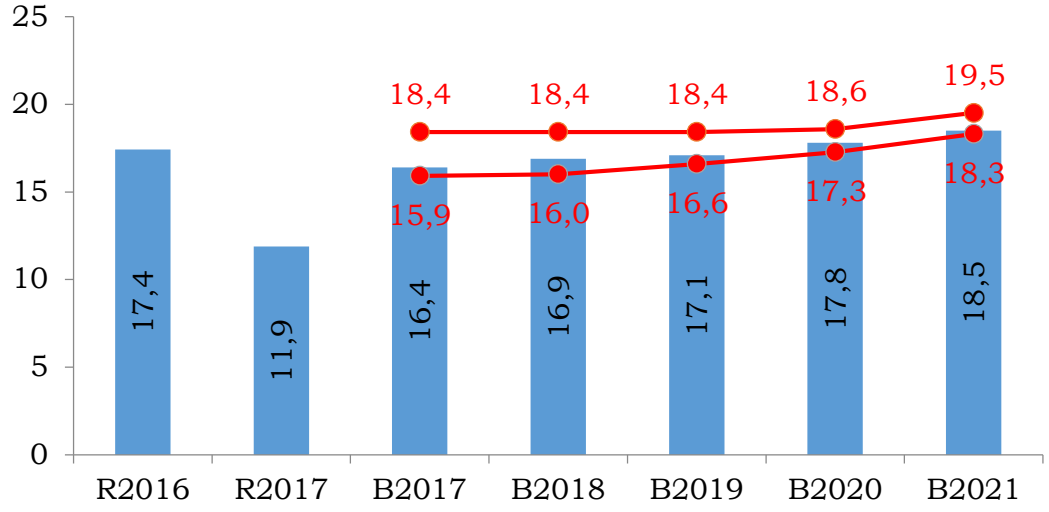

Grafiek 9. Indirecte belastingen

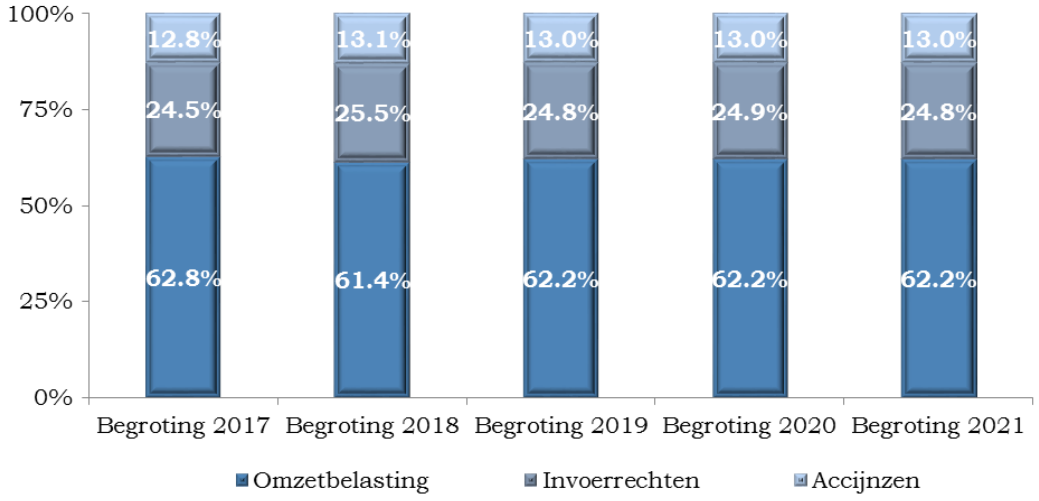

Grafiek 10. Omzetbelasting

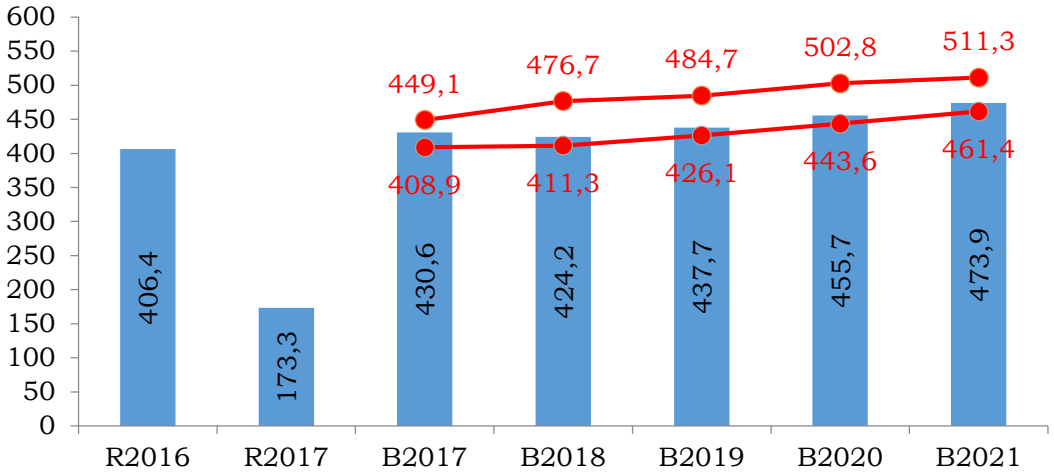

Grafiek 11. Invoerrechten

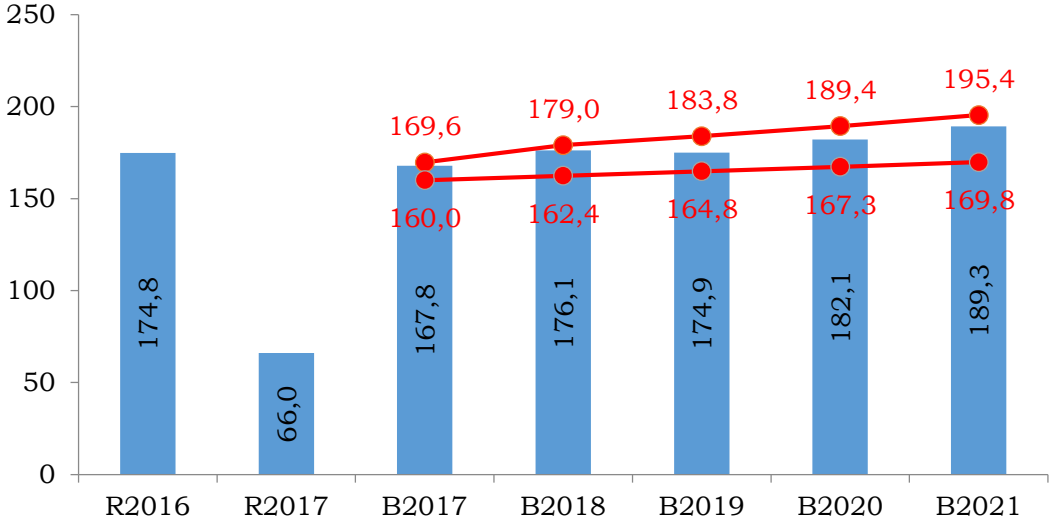

Tabel 7. Accijnzen

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Bijzondere invoerrechten op benzine	49,8	51,1	52,7	53,3	55,4	57,7
Accijns op bier	13,0	13,4	13,8	14,0	14,5	15,1
Accijns Tabaksartikelen	10,3	11,3	11,6	11,8	12,3	12,8
Accijns gedistilleerd	11,4	11,7	12,1	12,2	12,7	13,2
Totaal	**84,5**	**87,5**	**90,2**	**91,3**	**94,9**	**98,8**

Grafiek 12. Bijzondere invoerrechten op benzine

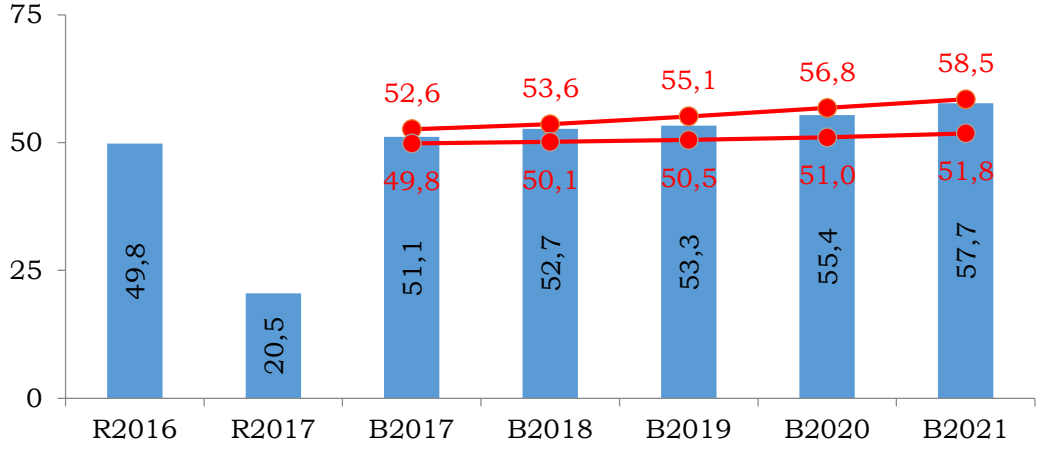

Tabel 8. Overige opbrengsten

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Sociale Voorzieningen	44,7	6,6	6,8	7,0	7,0	7,0
Schenkingen en subsidies	13,3	16,7	16,7	16,7	16,7	16,7
Andere inkomsten	250,5	169,3	227,1	227,3	227,3	227,3
waarvan:						
• Dividenden	123,3	30,8	35,8	35,8	35,8	35,8
• Licentie rechten Centrale Bank	52,4	52,4	52,9	52,9	52,9	52,9
• Vergunningen telecco-municatie	7,0	25,8	25,8	25,8	25,8	25,8
• Cassinoheffing en speel-vergunning en werkver-gunningen	25,5	28,6	28,6	28,6	28,6	28,6
• Vrijval van geldlening	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	**308,4**	**192,7**	**250,7**	**251,1**	**251,1**	**251,0**

Grafiek 13. Lasten

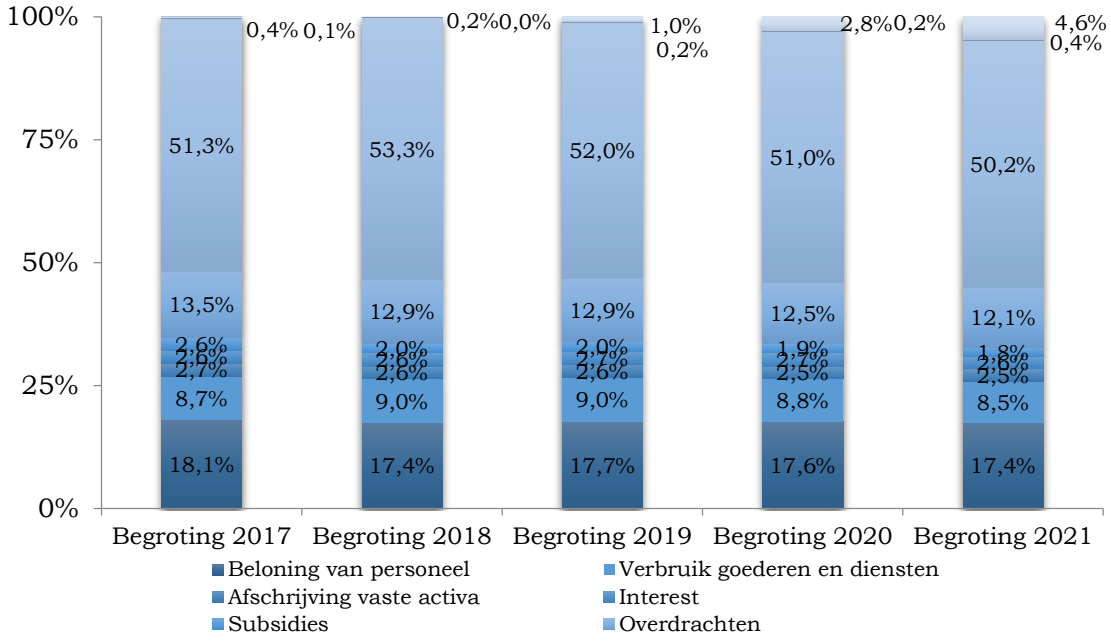

Grafiek 14. Ontwikkeling Beloning van personeel

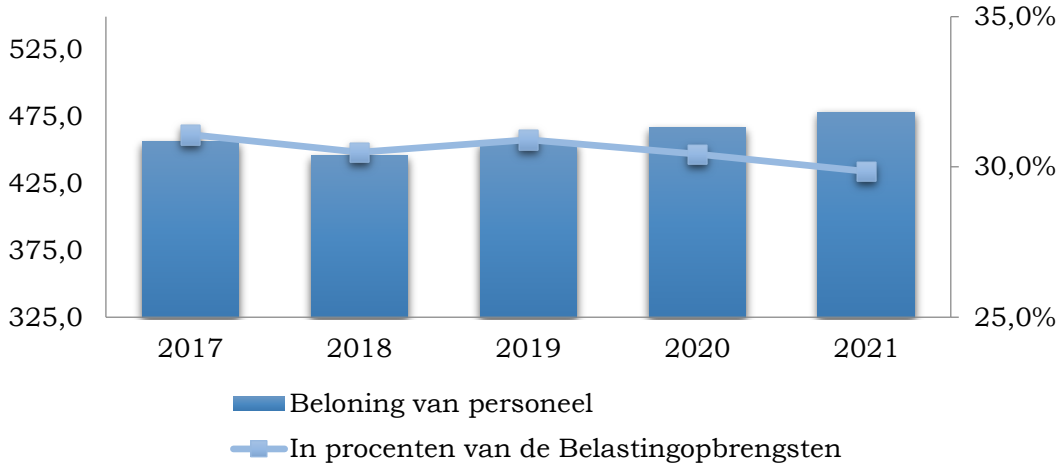

Tabel 9. Personeelsindicatoren

Omschrijving	Begroting 2017 (o.b.v. salarisgege-vens maart 2016)	Begroting 2018 (o.b.v. salarisgege-vens maart 2017)
Aantal personeel	3.323	3.349
Gemiddelde bezoldiging (NAf)	5.176	5.261
Modale bezoldiging (NAf)	2.799	5.337
Mediaan-bezoldiging (NAf)	4.877	4.921
Gemiddelde leeftijd	47	47
Gemiddelde aantal dienstjaren	16	16

Grafiek 15. Bezoldiging overheidspersoneel eind maart 2017

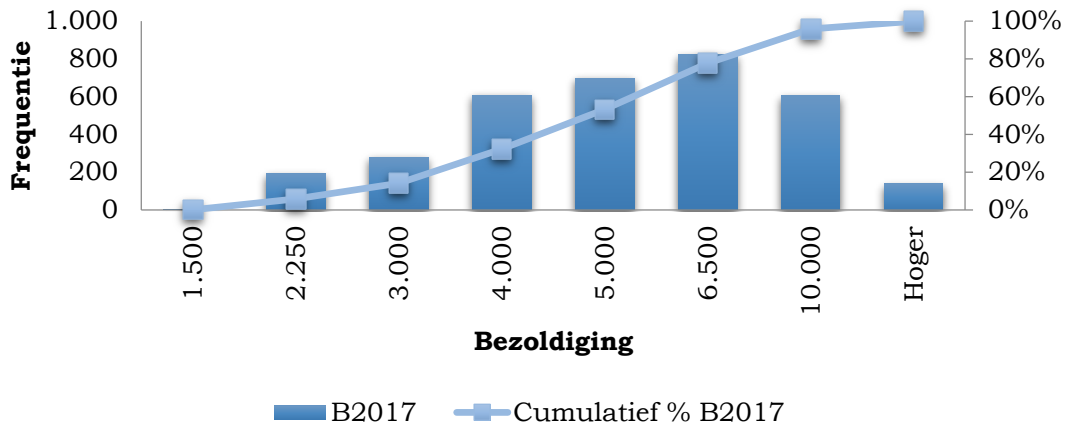

Grafiek 16. Leeftijdsstructuur overheidspersoneel eind maart 2017

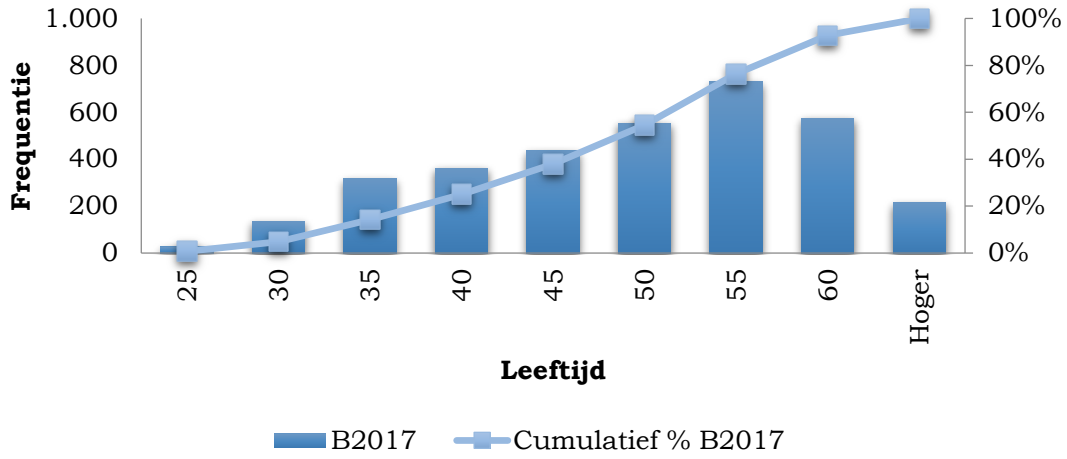

Grafiek 17. Aantal dienstjaren overheidspersoneel eind mei 2015

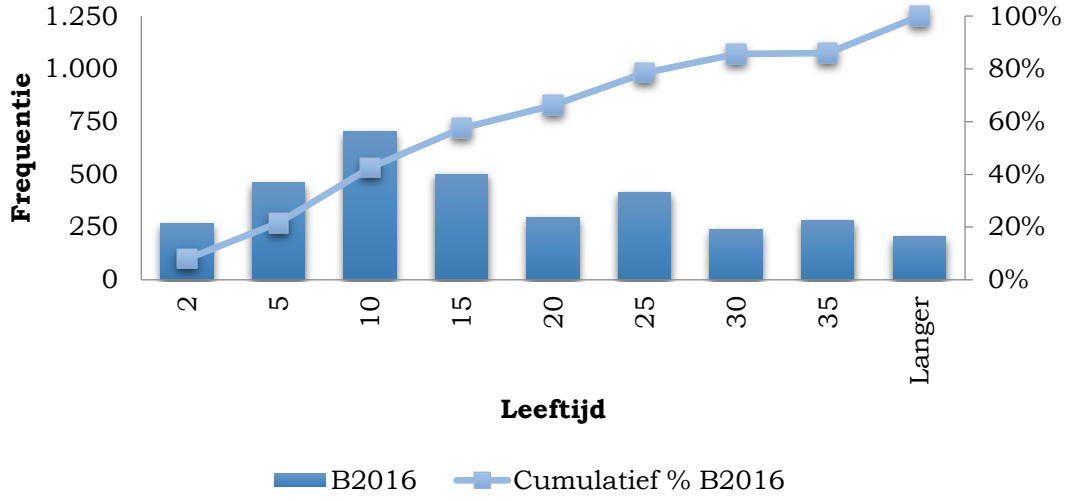

Tabel 10. Personeelsaantallen

Omschrijving	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Beginstand	3.425	3.326	3.349	3.389	3.389	3.389
Instroom	48	157	40	-	-	-
Uitstroom	147	131	-	-	-	-
Eindstand	3.326	3.352	3.389	3.389	3.389	3.389

Dit is exclusief het onderwijzend-, Marine-,Kustwacht personeel en Gezagdragers.

Grafiek 18. Rentelasten

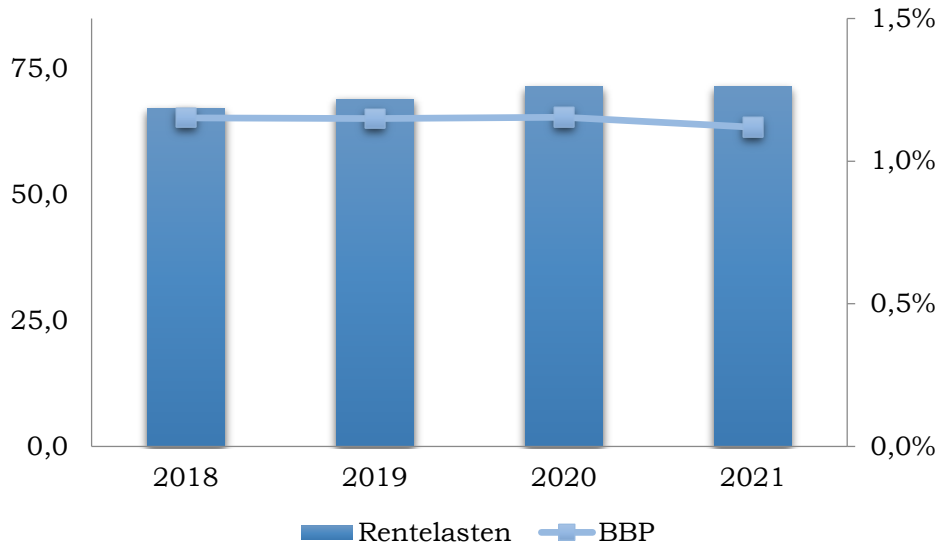

Tabel 11. Overdrachten

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Totaal	**347,4**	**339,7**	**331,6**	**331,6**	**331,6**	**331,6**
Overdrachten aan Overheids instellingen	51,3	45,4	42,7	42,7	42,7	42,7
Bijdragen & Subsidies Bijzonder Onderwijs	142,6	133,5	145,7	145,7	145,7	145,7
Bijdragen & Subsidies Nonprofit instellingen	132,3	125,7	127,1	127,1	127,1	127,1
Overige Subsidies & Bijdragen	21,2	35,0	16,1	16,1	16,1	16,1

Tabel 12. Sociale zekerheid

Omschrijving	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Totaal	**1.220,4**	**1.345,9**	**1.369,0**	**1.340,7**	**1.353,5**	**1.378,7**
Pensioenuitkeringen	19,1	21,7	21,6	21,6	21,6	21,6
VUT uitkeringen	10,4	7,9	4,1	4,1	4,1	4,1
AOV overbrugging	0,0	4,8	6,1	7,8	7,8	7,8
Studiefaciliteiten	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Bijdr. aan Gezinshuishoudens	9,8	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Onderstanden&Noodvoorziening	43,1	39,9	24,9	24,9	24,9	24,9
Lasten Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	72,4	83,5	85,8	88,2	90,7	93,2
Lasten Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	491,6	581,5	596,9	612,8	629,6	635,5
Lasten Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	427,6	452,9	439,2	426,1	417,6	432,6
Algemeen Ongevallenverzekering/ Ziekteverzekering (ZV/OV)	36,9	46,8	47,0	48,2	50,1	52,0
Cessantiafonds		2,4	2,5	2,5	2,5	2,5
Bijdrage aan de Schommelfonds			36,3			
Duurtetoesl.Pensioenen	109,4	101,7	101,7	101,7	101,7	101,7

Tabel 13. Specificatie sociale fondsen

Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	2018	2019	2020	2021
Baten	318,7	326,1	342,9	360,3
Lasten	596,9	612,8	629,6	647,0
Waarvan:				
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7
Werkgevers Premie	37,0	37,0	37,0	37,0

Basisverzekering Ziektekosten (BVZ)	2018	2019	2020	2021
<u>Inkomsten</u>				
Premie opbrengensten werkgeversgedeelte Land Curacao	37,0	37,0	37,0	37,0
Premie opbrengsten overige	307,2	314,1	322,2	330,5
Landsbijdrage	278,2	286,7	286,7	286,7

dotatie (-) / onttrekking (+) schommelfonds	-25,4	-25,0	-16,3	-7,2
	596,9	612,8	629,6	647,0
Uitgaven				
zorguitgaven	577,3	593,2	609,5	623,4
beheerskosten	16,6	16,6	17,1	20,6
diverse	3,0	3,0	3,0	3,0
	596,9	612,8	629,6	647,0

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Baten	409,2	396,1	387,6	402,6
Lasten	439,2	426,1	417,6	432,6
Waarvan:				
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
Werkgevers Premie	29,0	29,0	29,0	30,0

Algemeen Ouderdomsverzekering / Weduwen- en wezenverzekering (AOV/AWW)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Inkomsten				
Premie opbrengsten werkgeversgedeelte Land Curacao	29,0	29,0	29,0	30,0
Premie opbrengsten overige	343,0	356,5	372,4	387,9
Landsbijdrage	30,0	30,0	30,0	30,0
ontrekking schommelfonds/v.a. 2019 dotatie schommelfonds(-)	37,3	10,6	-13,8	-15,3
Totaal	**439,2**	**426,1**	**417,6**	**432,6**
Uitgaven				
zorguitgaven	429,4	416,3	407,5	422,2
beheerskosten	9,8	9,8	10,1	10,4
Totaal	**439,2**	**426,1**	**417,6**	**432,6**

Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Baten	83,3	85,7	88,2	90,7
Lasten	85,8	88,2	90,7	93,2
Waarvan:				
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
Werkgevers Premie	1,7	1,7	1,7	2,7

Algemene Verzekering Bijzondere ziektekosten (AVBZ)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**

Inkomsten				
Premie opbrengensten werkgeversgedeelte Land Curacao	1,7	1,7	1,7	2,7
Premie opbrengsten overige	71,2	73,9	77,1	79,3
Landsbijdrage	2,5	2,5	2,5	2,5
Onttrekking schommelfonds	10,4	10,1	9,4	8,6
Totaal	**85,8**	**88,2**	**90,7**	**93,2**
Uitgaven				
zorguitgaven	83,6	86,0	88,4	90,9
beheerskosten	2,2	2,2	2,3	2,3
Totaal	**85,8**	**88,2**	**90,7**	**93,2**

Algemeen Ziekteverzekering/Ongevallen-verzekering (ZV/OV)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Baten	40,4	42,2	44,4	46,5
Lasten	47,0	48,2	50,1	52,0
Waarvan:				
Landsbijdrage				

Algemeen Ziekteverzekering/Ongevallen-verzekering (ZV/OV)	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Inkomsten				
Premie opbrengsten	38,1	39,9	42,1	44,2
Landsbijdrage onttrekking schommelfonds	8,8	8,3	8,0	7,8
Totaal	**47,0**	**48,2**	**50,1**	**52,0**
Uitgaven				
zorguitgaven	32,6	33,8	35,3	36,7
beheerskosten	14,4	14,4	14,8	15,3
Totaal	**47,0**	**48,2**	**50,1**	**52,0**

Schommelfonds	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Stand per 1/1	220,0	75,7	63,1	33,9	1,8	7,2	3,2	15,9
BVZ	-30,8	6,3	42,6	31,4	25,4	25,0	16,3	7,2
AOV	-82,6	-99,1	-104,7	-83,0	-67,3	-40,6	-16,2	-14,7
AVBZ	-25,2	19,6	-0,5	-8,5	-10,4	-10,1	-9,4	-8,6
ZV/OV	-5,7	-1,2	0,5	-8,9	-8,8	-8,3	-8,0	-7,8
dotatie vanuit landsbegroting		61,8	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
extra dotatie landsbegroting		0,0	12,0	7,0	36,4	0,0	0,0	0,0
herijking schommelfonds			-9,0					
stand per 31/12	75,7	63,1	33,9	1,8	7,2	3,2	15,9	22,0

Grafiek 19. Reserveringen

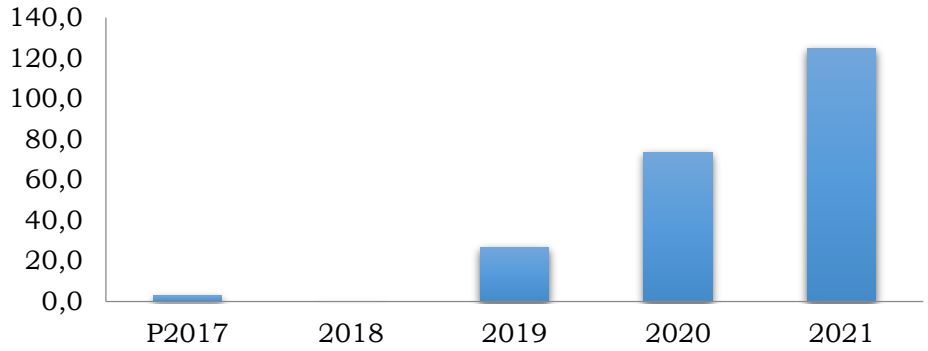

Tabel 14. Kapitaaldienst

	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Lasten	315,9	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Investeringen en vermogensoverdrachten	269,0	174,8	127,8	126,9	124,6	124,6
Aflossing leningen o/g:		8,2	8,2	8,2	108,2	8,2
- binnenland	0	0	-	-	-	-
- buitenland	0	0	-	-	-	-
Kapitaalverstrekking overheidsbedrijven	47,0	0	-	-	-	-
Baten	128,6	183,0	135,9	135,1	232,8	132,8
Vrijgekomen middelen uit afschrijvingen	65,2	68,4	66,6	67,6	67,6	67,6
Aflossing leningen u/g	4,4	0	-	-	-	-
Reservering/Inkomsten uit Verkoop Onroerend goederen	0,0	0,2	0,2	0,2	100,2	0,2
Nieuwe financiering	59,1	114,5	69,2	67,4	65,1	65,1
Saldo	-187,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Tabel 15. Financieringsruimte

	P2017	2018	2019	2020	2021
Rentelastnorm jaar t	121,8	126,1	130,5	135,1	139,8
Rentelasten jaar t	66,1	67,2	69,0	71,5	71,5
Financieringsruimte (in termen van rentelasten)	55,7	58,9	61,5	63,6	68,3
Financieringsruimte	2.840,3	3.005,6	3.136,1	3.242,1	3.483,2
Financiering (cumulatief)	60,0	129,2	196,6	261,7	326,8
Deviatie (+ gunstig / - ongunstig)	2.780,3	2.876,4	2.939,5	2.980,4	3.156,4

Grafiek 20. Financiële norm Kapitaaldienst: rentelastnorm

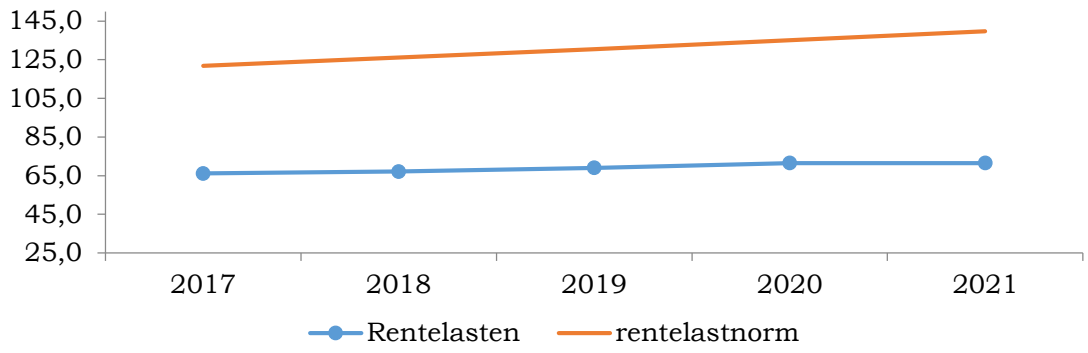

Grafiek 21. Vervalschema schulden

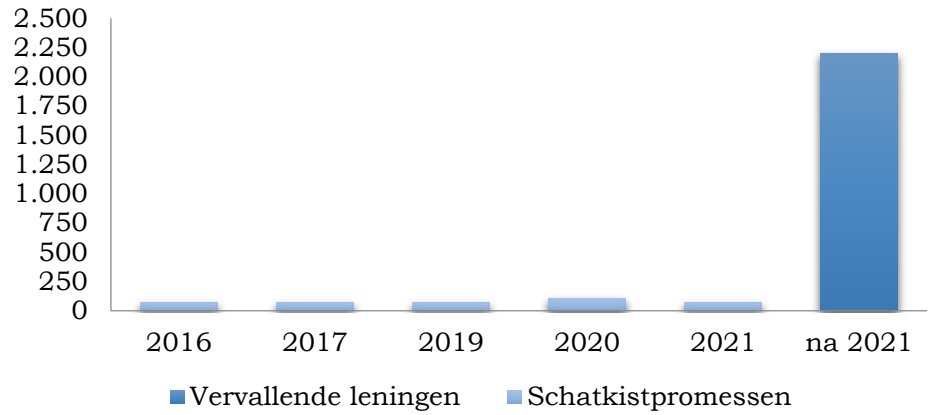

Tabel 16. Schuldpositie

Omschrijving	R2016	P2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Beginstand	2.303,6	2.303,6	2.355,5	2.416,6	2.475,9	2.532,9
Mutatie t.o.v. (t-1) Lening		60,0	69,2	67,4	65,1	65,1
Mutatie t.o.v. (t-1)aflossing		8,1	8,1	8,1	8,1	8,1
Eindstand	2.303,6	2.355,5	2.416,6	2.475,9	2.532,9	2.589,9

Grafiek 22. Bruto schuldpositie en schuldquote

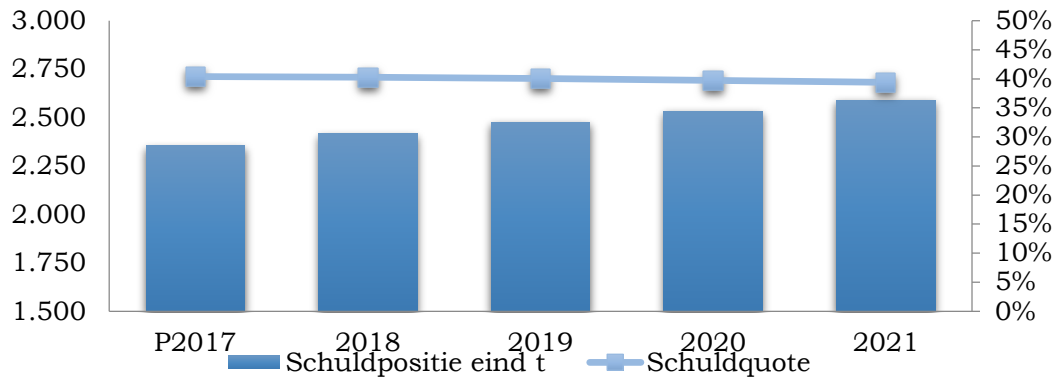

Tabel 17. Allocatie van de middelen op de Kapitaaldienst

	R2016	B2017	B2018	B2019	B2020	B2021
Woningen	14,3	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Gebouwen	134,0	44,7	36,2	61,4	58,9	59,0
Andere Bouwstructuren	49,3	76,5	43,1	36,5	36,5	36,5
Kantoor Inrichting	1,8	2,0	3,9	0,2	0,2	0,2
Kantoor Apparatuur	24,2	27,8	18,2	10,7	10,7	10,7
Transportmiddelen	9,6	3,8	8,0	1,6	1,5	1,4
Machines&andere Werktuigen	8,2	3,0	1,3	0,1	0,4	0,4
Gecultiveerde Eigendommen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Immateriële Vaste Activa	12,3	8,6	8,6	8,0	8,0	8,0
Gronden & Terreinen	15,1	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Ondergrondse Eigendommen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ontrekking Reserves & Voor-ziening	0,0					
Totaal	**269,0**	**174,8**	**127,8**	**126,9**	**124,6**	**124,6**

Tabel 18. Beleidsdoelen Investeringen

	SNA code	2018	2019	2020	2021		Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018
Ministerie van Algemene zaken		**1,0**	**2,5**	**0,0**	**0,0**		**0,0**
Groot onderhoud/ verbouwing Fort Amsterdam	AN1121	1,0	1,5				
Renovatie/ verbouwing van levensduur verlengende renovatie van de Curaçaos huis in Nederland	AN1121		1,0				
Ministerie van Justitie		**10,7**	**2,7**	**2,7**	**2,7**		**3,2**
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Politiegebouwen	AN1121	2,5	1,0	1,0	1,0		
Nieuwbouw en levensduur verlengende renovatie van aan Brandweergebouwen	AN1121	0,5	0,5	0,5	0,5		
Levensduur verlengende renovatie aan gebouwen van de Gevangenis	AN1121	1,5					0,7
Nieuwbouw Justitiele Jeugd Inrichting Curacao	AN1121	1,5					1,5
Aanschaf auto's t.b.v. van de korps politie	AN1131	0,5	0,5	0,5	0,5		
Aankoop van nieuwe Tankautospuitenten behoeve van de brandweer	AN1133	0,7	0,7	0,7	0,7		
Aanschaf tweede fase Inspur camera project t.b.v. de korps politie	AN1133	3,5					1,0
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning		**40,0**	**40,0**	**40,0**	**40,0**		**38,5**
Financiering van wegeninfrastructuur (wegennet, bewegwijzering, openbaar verlichtingsarmatuur etc)	AN1122	35,0	35,0	35,0	35,0		35,0
Financiering van Werkzaamheden en aanschaf van materialen ten behoeve van rioleringen	AN1122	1,5	1,5	1,5	1,5		
Verkaveling van terreinen en bouwrijpmaken van gronden	AN1123	3,5	3,5	3,5	3,5		3,5
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport		**22,3**	**15,5**	**15,5**	**15,5**		**8,5**
Financiering van Nieuwbouw en renovatie schoolgebouwen	AN1121	4,5	4,5	4,5	4,5		4,5
Financiering van zonnepanelen t.b.v. Scholen	AN1122	2,8					
Financiering aanschaf materialen t.b.v. Scholen (o.a. boeken, computers,IT infrastructuur)	AN117	8,0	8,0	8,0	8,0		
Financiering van nieuwbouw en renovatie sport faciliteiten	AN1122	4,0					4,0
Financiering van digitalisering onderwijs	AN1179	3,0	3,0	3,0	3,0		
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn		**11,9**	**11,9**	**11,9**	**11,9**		**6,3**
Financiering in nieuwbouw t.b.v. bejaardenoorden	AN1121	0,6	0,6	0,6	0,6		

	SNA code	2018	2019	2020	2021		Projecten waarvoor mogelijk geleend gaat worden in 2018
Financiering van levensduur verlengende renovatie van buurthuizen, San Fernando	AN1121	6,3	6,3	6,3	6,3		6,3
Financiering van levensduur verlengende renovatie van woningen	AN1121	5,0	5,0	5,0	5,0		
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur		**9,8**	**0,0**	**0,0**	**0,0**		**4,6**
Nieuwbouw Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	AN1121	0,8					
Verbetering strandinfrastructuur stranden in het algemeen	AN1122	1,0					
Financiering van landbouwfaciliteiten en bouwstructuren bij vissershavens	AN 1123	2,8					
Nieuwbouw aanleunwoningen geestelijk gehandicaptenzorg (Totolika)	AN1121	2,7					2,7
Aanschaf twee dental cars	AN1133	1,9					1,9
Aanschaf auto's t.b.v. milieupolitie	AN1133	0,6					
Ministerie van Financiën		**12,7**	**6,0**	**0,0**	**0,0**		**8,1**
Financiering project herstructuringbelastingstelsel aanschaf van software	AN1179	4,1					4,1
Financiering van levensduur verlengende renovatie van het gebouw van Financien en Belastingdienst	AF4 of AN 1121	6,6	6,0				2,0
Financiering van levensduur verlengende renovatie van Douane gebouw	AF4 of AN 1121	2,0					2,0
Stelpost voor onvoorziene kapitaaluitgaven		**5,3**	**45,0**	**51,0**	**51,0**		
overige aanschaf t.b.v. het ambtelijk apparaat	AN1133	**7,3**	**7,4**	**8,6**	**8,2**		
Totaal		**121,0**	**131,0**	**129,7**	**129,3**		**69,2**

III. Begrotingsuitgaven per hoofdstuk

Tabel 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	57,1	59,4
Ministerie van Algemene zaken	52,3	50,3
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	178,0	172,3
Ministerie van Justitie	225,8	221,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	85,4	85,3
Ministerie van Economische Ontwikkeling	54,1	52,7
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	349,6	346,4
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	556,7	572,3
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	756,8	815,1
Ministerie van Financiën	203,0	191,5
Totaal	**2.518,8**	**2.567,1**

Grafiek 1. Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

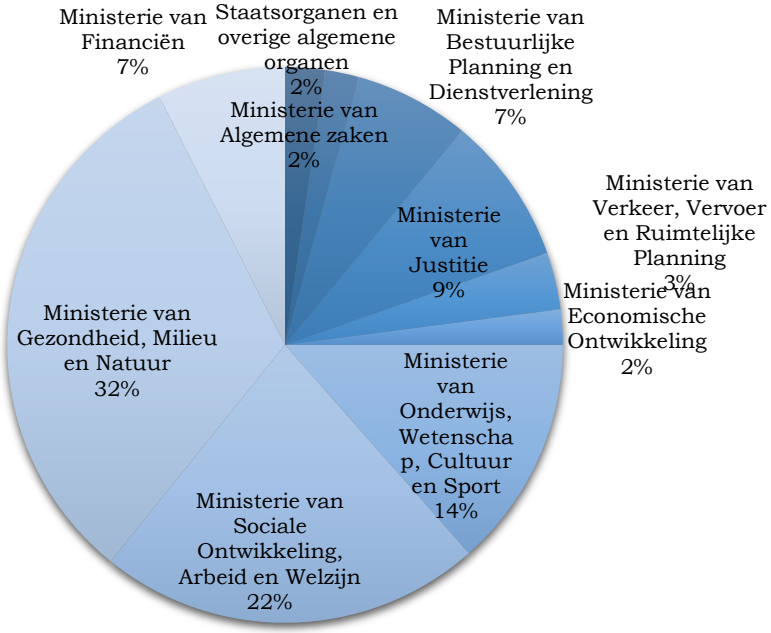

Tabel 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	57,1	59,4
Ministerie van Algemene zaken	52,3	50,3
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	59,9	56,0
Ministerie van Justitie	225,8	221,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	85,4	85,3
Ministerie van Economische Ontwikkeling	54,1	52,7
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	349,6	346,4
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	556,7	572,3
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	756,8	815,1
Ministerie van Financiën	100,8	98,2
Totaal	**2.298,5**	**2.357,4**

Grafiek 2. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven per hoofdstuk

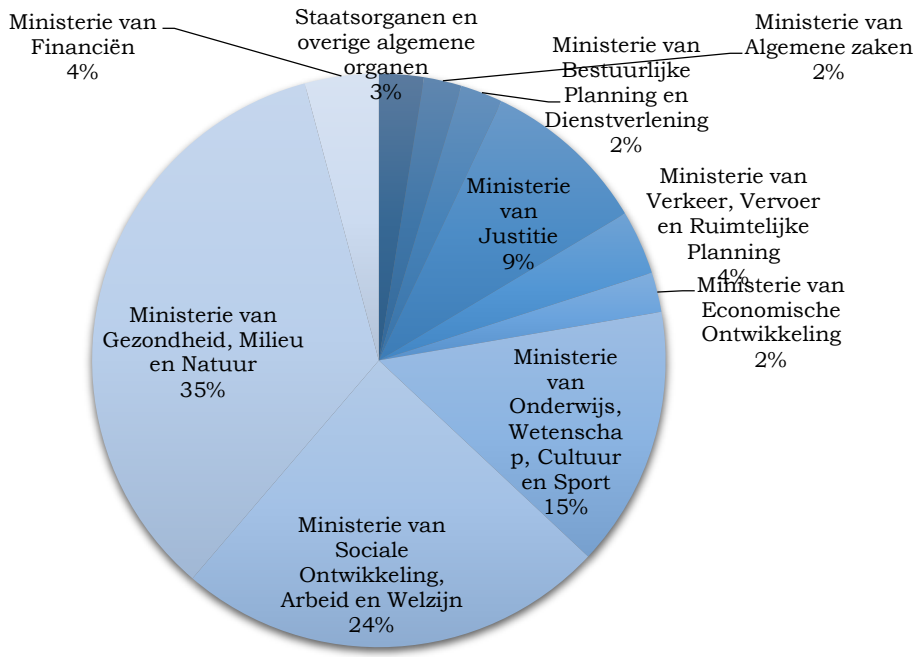

Tabel 3. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Andere uitgaven	Totaal
Staatsorganen	30,4	8,6	1,0	0,0	0,0	15,3	4,1	0,0	59,4
Ministerie van AZ	16,0	6,5	1,6	0,0	1,5	8,9	15,8	0,0	50,3
Ministerie van BPD	38,6	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0	113,6	0,0	172,3
Ministerie van Justitie	160,7	44,9	8,7	0,0	0,0	4,7	2,7	0,0	221,7
Ministerie van VVRP	20,7	34,8	18,8	0,0	9,4	1,5	0,0	0,0	85,3
Ministerie van EO	7,3	7,1	0,3	0,0	30,7	7,4	0,0	0,0	52,7
Ministerie van OWCS	73,3	23,7	11,8	0,0	0,0	237,6	0,0	0,0	346,4
Ministerie van SOAW	14,9	26,9	3,5	0,0	8,4	18,0	500,5	0,0	572,3
Ministerie van GMN	22,4	13,5	9,8	0,0	0,0	37,3	732,2	0,0	815,1
Ministerie van Financiën	61,5	47,3	9,3	67,2	0,3	0,9	0,0	5,0	191,5
Totaal	445,7	231,7	66,6	67,2	50,4	331,6	1368,9	5,0	2567,1

Tabel 4. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	1,2%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,2%	0,0%	2,3%
Ministerie van AZ	0,6%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,3%	0,6%	0,0%	2,0%
Ministerie van BPD	1,5%	0,7%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	4,4%	0,0%	6,7%
Ministerie van Justitie	6,3%	1,7%	0,3%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	8,6%
Ministerie van VVRP	0,8%	1,4%	0,7%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	3,3%
Ministerie van EO	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	1,2%	0,3%	0,0%	0,0%	2,1%
Ministerie van OWCS	2,9%	0,9%	0,5%	0,0%	0,0%	9,3%	0,0%	0,0%	13,5%
Ministerie van SOAW	0,6%	1,0%	0,1%	0,0%	0,3%	0,7%	19,5%	0,0%	22,3%
Ministerie van GMN	0,9%	0,5%	0,4%	0,0%	0,0%	1,5%	28,5%	0,0%	31,8%
Ministerie van Financiën	2,4%	1,8%	0,4%	2,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	7,5%
Totaal	17,4%	9,0%	2,6%	2,6%	2,0%	12,9%	53,3%	0,2%	100,0%

Tabel 5. Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	6,8%	3,7%	1,5%	0,0%	0,0%	4,6%	0,3%	0,0%	2,3%
Ministerie van AZ	3,6%	2,8%	2,4%	0,0%	3,0%	2,7%	1,2%	0,0%	2,0%
Ministerie van BPD	8,7%	7,9%	2,7%	0,0%	0,0%	0,0%	8,3%	0,0%	6,7%
Ministerie van Justitie	36,1%	19,4%	13,1%	0,0%	0,0%	1,4%	0,2%	0,0%	8,6%
Ministerie van VVRP	4,6%	15,0%	28,3%	0,0%	18,8%	0,4%	0,0%	0,0%	3,3%
Ministerie van EO	1,6%	3,1%	0,4%	0,0%	61,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,1%
Ministerie van OWCS	16,4%	10,2%	17,7%	0,0%	0,0%	71,7%	0,0%	0,0%	13,5%
Ministerie van SOAW	3,4%	11,6%	5,3%	0,0%	16,7%	5,4%	36,6%	0,0%	22,3%
Ministerie van GMN	5,0%	5,8%	14,7%	0,0%	0,0%	11,2%	53,5%	0,0%	31,8%
Ministerie van Financiën	13,8%	20,4%	14,0%	100,0%	0,7%	0,3%	0,0%	100,0%	7,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabel 6. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	30,4	8,6	1,0	0,0	0,0	15,3	4,1	0,0	59,4
Ministerie van AZ	16,0	6,5	1,6	0,0	1,5	8,9	15,8	0,0	50,3
Ministerie van BPD	35,9	18,3	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	56,0
Ministerie van Justitie	160,7	44,9	8,7	0,0	0,0	4,7	2,7	0,0	221,7
Ministerie van VVRP	20,7	34,8	18,8	0,0	9,4	1,5	0,0	0,0	85,3
Ministerie van EO	7,3	7,1	0,3	0,0	30,7	7,4	0,0	0,0	52,7
Ministerie van OWCS	73,3	23,7	11,8	0,0	0,0	237,6	0,0	0,0	346,4
Ministerie van SOAW	14,9	26,9	3,5	0,0	8,4	18,0	500,5	0,0	572,3
Ministerie van GMN	22,4	13,5	9,8	0,0	0,0	37,3	732,2	0,0	815,1
Ministerie van Financiën	45,5	46,9	4,5	0,0	0,3	0,9	0,0	0,0	98,2
Totaal	427,0	231,3	61,8	0,0	50,4	331,6	1255,3	0,0	2357,4

Tabel 7. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2017 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Gewone dienst

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	1,3%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,2%	0,0%	2,5%
Ministerie van AZ	0,7%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,4%	0,7%	0,0%	2,1%
Ministerie van BPD	1,5%	0,8%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Ministerie van Justitie	6,8%	1,9%	0,4%	0,0%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	9,4%
Ministerie van VVRP	0,9%	1,5%	0,8%	0,0%	0,4%	0,1%	0,0%	0,0%	3,6%
Ministerie van EO	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	1,3%	0,3%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	3,1%	1,0%	0,5%	0,0%	0,0%	10,1%	0,0%	0,0%	14,7%
Ministerie van SOAW	0,6%	1,1%	0,1%	0,0%	0,4%	0,8%	21,2%	0,0%	24,3%
Ministerie van GMN	0,9%	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%	1,6%	31,1%	0,0%	34,6%
Ministerie van Financiën	1,9%	2,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,2%
Totaal	18,1%	9,8%	2,6%	0,0%	2,1%	14,1%	53,2%	0,0%	100,0%

Tabel 8. Gecorrigeerde Gewone dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van de totalen per categorie

Hoofdstuk	Beloning van personeel	Verbruik van goederen en diensten	Afschrijving vaste activa	Intrest	Subsidies	Overdrachten	Sociale zekerheid	Reserveringen	Totaal
Staatsorganen	7,1%	3,7%	1,6%	0,0%	0,0%	4,6%	0,3%	0,0%	2,5%
Ministerie van AZ	3,7%	2,8%	2,6%	0,0%	3,0%	2,7%	1,3%	0,0%	2,1%
Ministerie van BPD	8,4%	7,9%	2,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,4%
Ministerie van Justitie	37,6%	19,4%	14,1%	0,0%	0,0%	1,4%	0,2%	0,0%	9,4%
Ministerie van VVRP	4,8%	15,1%	30,5%	0,0%	18,8%	0,4%	0,0%	0,0%	3,6%
Ministerie van EO	1,7%	3,1%	0,4%	0,0%	61,0%	2,2%	0,0%	0,0%	2,2%
Ministerie van OWCS	17,2%	10,2%	19,1%	0,0%	0,0%	71,7%	0,0%	0,0%	14,7%
Ministerie van SOAW	3,5%	11,6%	5,7%	0,0%	16,7%	5,4%	39,9%	0,0%	24,3%
Ministerie van GMN	5,2%	5,8%	15,8%	0,0%	0,0%	11,2%	58,3%	0,0%	34,6%
Ministerie van Financiën	10,6%	20,3%	7,4%	0,0%	0,7%	0,3%	0,0%	0,0%	4,2%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	100,0%

Tabel 9. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	0,5	0,7
Ministerie van Algemene zaken	0,6	1,2
Ministerie van Bestuur, Planning en Dienstverlening	3,6	0,0
Ministerie van Justitie	6,3	12,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	60,6	42,1
Ministerie van Economische Ontwikkeling	19,2	0,2
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	34,8	26,0
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	12,5	12,5
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	0,4	11,4
Ministerie van Financiën	44,5	29,2
Totaal	**183,0**	**135,9**

Grafiek 3. Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

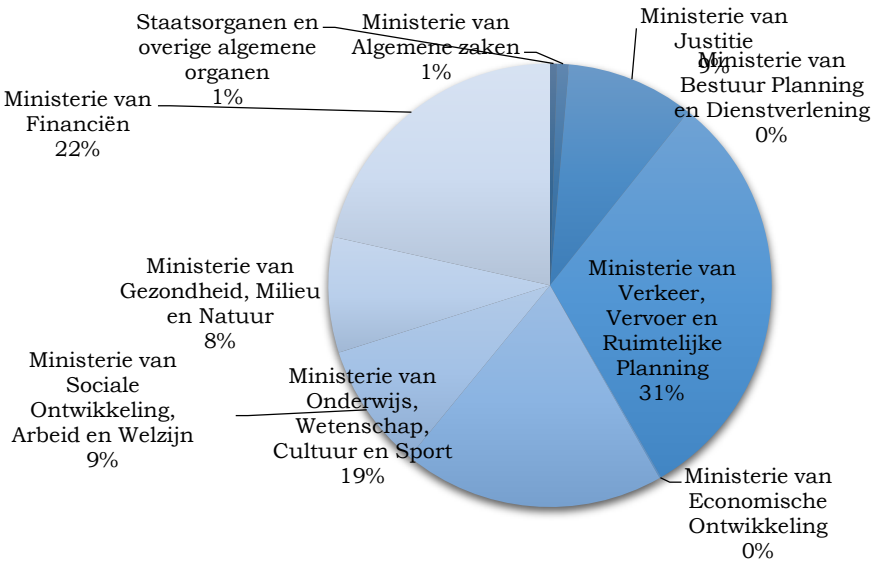

Tabel 10. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

Hoofdstuk	2017	2018
Staatsorganen en overige algemene organen	0,5	0,7
Ministerie van Algemene zaken	0,6	1,2
Ministerie van Bestuur Planning en Dienstverlening	3,6	0,0
Ministerie van Justitie	6,3	12,7
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	60,6	42,1
Ministerie van Economische Ontwikkeling	19,2	0,2
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	34,8	26,0
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	12,5	12,5
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	0,4	11,4
Ministerie van Financiën	31,4	15,7
Totaal	**169,9**	**122,5**

Grafiek 4. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven per hoofdstuk

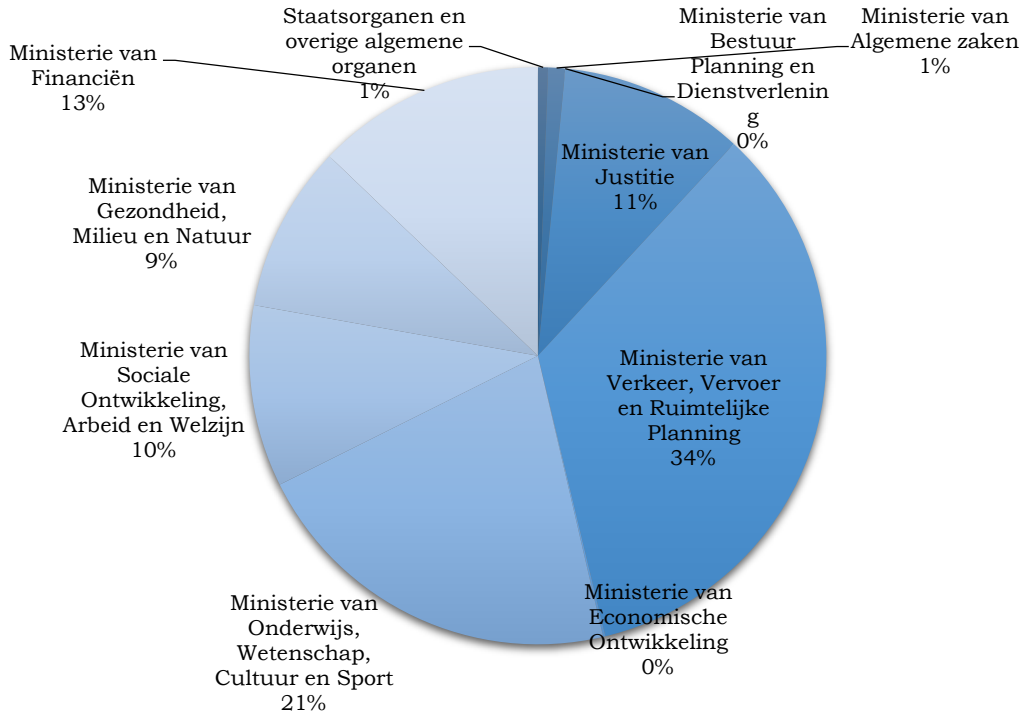

Tabel 11. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,7	0,0	0,0	0,7
Ministerie van AZ	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministerie van BPD	1,2	0,0	0,0	1,2
Ministerie van Justitie	12,7	0,0	0,0	12,7
Ministerie van VVRP	42,1	0,0	0,0	42,1
Ministerie van EO	0,2	0,0	0,0	0,2
Ministerie van OWCS	26,0	0,0	0,0	26,0
Ministerie van SOAW	12,5	0,0	0,0	12,5
Ministerie van GMN	11,4	0,0	0,0	11,4
Ministerie van Financiën	21,0	0,0	8,2	29,2
Totaal	127,8	0,0	8,2	135,9

Tabel 12. Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,5%	0,0%	0,0%	0,5%
Ministerie van AZ	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ministerie van BPD	0,9%	0,0%	0,0%	0,9%
Ministerie van Justitie	9,3%	0,0%	0,0%	9,3%
Ministerie van VVRP	30,9%	0,0%	0,0%	30,9%
Ministerie van EO	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Ministerie van OWCS	19,2%	0,0%	0,0%	19,2%
Ministerie van SOAW	9,2%	0,0%	0,0%	9,2%
Ministerie van GMN	8,4%	0,0%	0,0%	8,4%
Ministerie van Financiën	15,5%	0,0%	6,0%	21,5%
Totaal	94,0%	0,0%	6,0%	100,0%

Tabel 13. Gecorrigeerde Kapitaal dienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen	0,7	0,0	0,0	0,7
Ministerie van AZ	0,0	0,0	0,0	0,0
Ministerie van BPD	1,2	0,0	0,0	1,2
Ministerie van Justitie	12,7	0,0	0,0	12,7
Ministerie van VVRP	42,1	0,0	0,0	42,1
Ministerie van EO	0,2	0,0	0,0	0,2
Ministerie van OWCS	26,0	0,0	0,0	26,0
Ministerie van SOAW	12,5	0,0	0,0	12,5
Ministerie van GMN	11,4	0,0	0,0	11,4
Ministerie van Financiën	15,7	0,0	0,0	15,7
Totaal	122,5	0,0	0,0	122,5

Tabel 14. Gecorrigeerde Kapitaaldienst uitgaven Begroting 2018 per hoofdstuk naar categorie in procenten van het totaal van de Kapitaaldienst

Hoofdstuk	Investeringen	Vermogensoverdrachten	Aflossing leningen o/g	Totaal
Staatsorganen en overige algemene organen	0,6%	0,0%	0,0%	0,6%
Ministerie van Algemene zaken	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Ministerie van Bestuurlijke Planning en Dienstverlening	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%
Ministerie van Justitie	10,4%	0,0%	0,0%	10,4%
Ministerie van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning	34,4%	0,0%	0,0%	34,4%
Ministerie van Economische Ontwikkeling	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%
Ministerie van Onderwijs, Wetenschap, Cultuur en Sport	21,3%	0,0%	0,0%	21,3%
Ministerie van Sociale Ontwikkeling, Arbeid en Welzijn	10,2%	0,0%	0,0%	10,2%
Ministerie van Gezondheid, Milieu en Natuur	9,3%	0,0%	0,0%	9,3%
Ministerie van Financiën	12,9%	0,0%	0,0%	12,9%
Totaal	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%

Tabel 15. aantal Politie per inwoner

	Omvang politieorganisatie	per 100.000 inwoners
Sint Maarten	370	528
IJsland	670	211
Curaçao	800	517
Luxemburg	1.600	331
Malta	1.900	455
Nederland	55.000	328

Bron: Rapport United Nations

Tabel 16. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van het BBP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aruba	6,0						
Barbados		5,6	5,5	6,7			
Colombia	4,5	4,4	4,9	4,7			
Jamaica	6,3	6,1	6,3	6,0			
Malta	8,0	6,8					
The Netherlands	5,5	5,5					
USA	5,2						
Curaçao	6,5	6,1	6,5	5,9	6,9	6,5	6,5

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

Tabel 17. Publieke uitgaven Onderwijs in percentage van de totale overheidsuitgaven

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aruba	21,8						
Bahamas							
Barbados		13,7	12,2	14,2			
Bermuda				7,8			
Colombia	15,5	15,5	16,9	15,9			
Jamaica	18,6	18,8	20,6	21,8			
Malta	18,9	15,3					
The Netherlands	11,8	11,6					
USA	13,1						
Curaçao	19,7	18,9	20,9	18,0	20,3	18,5	19

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

Tabel 18. Overzicht collectieve lastendruk: betaalde belastingen en premies in % van het BBP

(ei)land/ jaar	Nederland	Curaçao	Sint Maarten
2013	39,7%	36,8%	35,4%
2012	39%	37,1%	36,9%
2011	38,6%	36,8%	38,2%

Tabel 19. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP

Jaar	Curacao	Aruba
2017 (begroot)	1,3%	-
2015 (gerealiseerd)	1,6%	-
2014 (gerealiseerd)	1,25%	-
2013 (gerealiseerd)	1,2%	-
2012 (gerealiseerd)	0,88%	1,17%
2011 (gerealiseerd)	0,75%	1,3%

Grafiek 5. Totale kosten belastingapparaat in % van het BBP

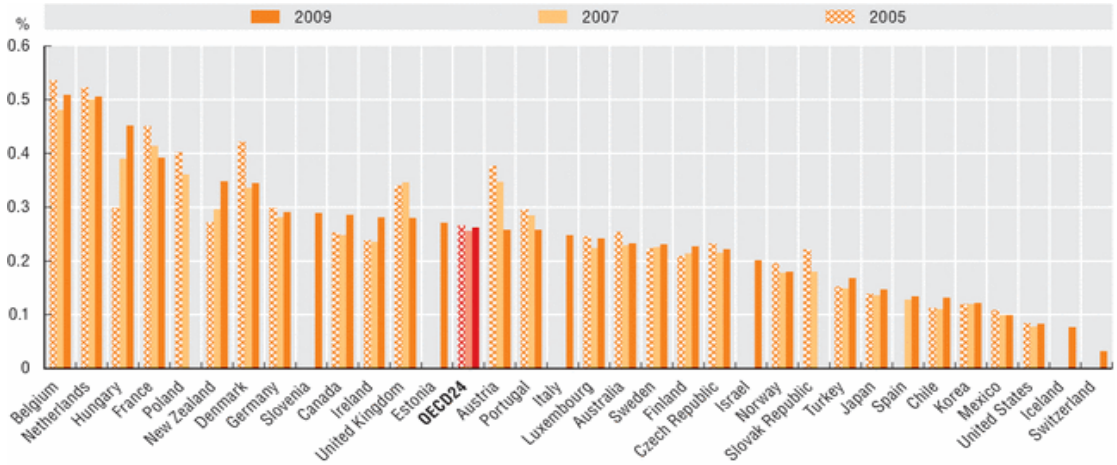

Source: OECD (2011), *Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2010)*, OECD Publishing, Paris, Table 19

Tabel 20. Verhouding tussen kosten van het belastingapparaat en -baten

Jaar	Curacao	Aruba
2017 (begroot)	5,12%	
2016 (begroot)	4,73%	
2015 (begroot)	5,90%	
2014 (gerealiseerd)	5,2%	
2013 (gerealiseerd)	3,28%	
2012 (gerealiseerd)	2,51%	
2011 (gerealiseerd)	2,17%	4,7%

Grafiek 6. Verhouding tussen de kosten van het belastingapparaat en de belastingbaten

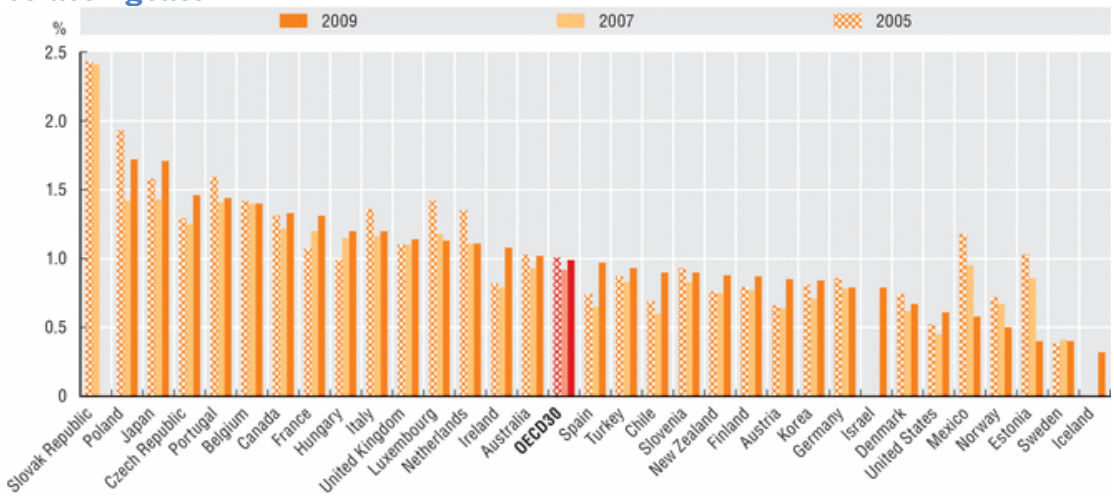

Source:: OECD (2011), Tax Administration in OECD and Selected Non-OECD Countries: Comparative Information Series (2010), OECD Publishing.

Tabel 21. Publieke uitgaven Volksgezondheid in percentage van het BBP

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Antigua	5,6	5,4	5,3	5,5		
Bahamas	7,6	7,4	7	7,7		
Barbados	6,7	7,4	7,6	7,5		
Colombia	6,6	6,9	6,8	7,2		
Domincan Republic	4,2	4,3	4,1	4,4		
Jamaica	5,2	5,7	5,9	5,4		
Malta	9,6	10	9.9	9,7		
The Netherlands	10,5	11	11	10,9		
Sint Vincent	5	8,5	5,2	8,6		
Suriname	5,9	6,1	6	5,7		
Trinidad & Tobago	5	5,7	5,8	5,7		
USA	17,1	17	16,9	17,1		
Curaçao	8,3	8,7	9,8	11,2	10,9	13,0

Bron: Worldbank. Voor Curacao op basis van begroting en jaarrekening

Gegeven te Willemstad,

De Minister van Financiën,